

به دهوله تبوون نه گهر ويستی نه دامه گانی نه بیت، میلله تیک ناتوانیت پیی بگات

له م ژماره یه دا:

* شینگلیزه گان هه ره له (۱۹۱۷/۳/۱۱) ده وه،
 نه خه می دامه زانندی ده زگای راگه یان دن و
 پرویا گهنده یان به کوردی هه بو و
 * بزوتنه وه یه کی دریت خایه ن، دوای توریا نییه کی
 زۆر، له جه ند رۆژیکدا کۆتایی پی دیت . بۆ؟
 * نه دانی په ناگه یه ک به پ . ک . ک بریاری تورک و
 نه مریکایه

* نیعمه امکردنی نۆجه لان سوودی تیا نییه بۆ تورکیا
 * له هیزبایه تیدا وا نیرگه رابووین که ده بیت خواره وه
 ملکه چی بریاره گانی سه ره وه بیت
 * پرسیاره که نابیت وا بکریت پارتی و یه کیتی بفرینه
 خانه ی تورکیای داگیرکهر وه
 * نیسلامییه گان له وشه ی نه نفال سل ده که نه وه، توند ره وه
 چه په کانی بی به ناسیۆنالیزی ده ده نه ته له م
 * جاری وا هدییه به سن مندا ل کتیبیتکیان هدییه به نۆره
 ده یخوتنه وه

دادگای داگیرکهر ره وایی دادگاییکردنی نییه

ئالای کوردستان

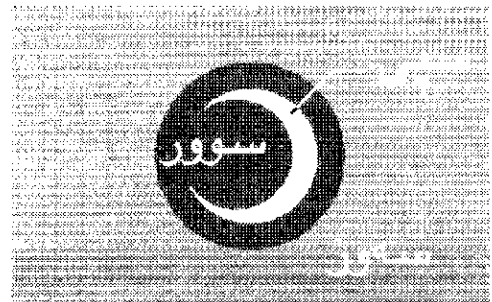
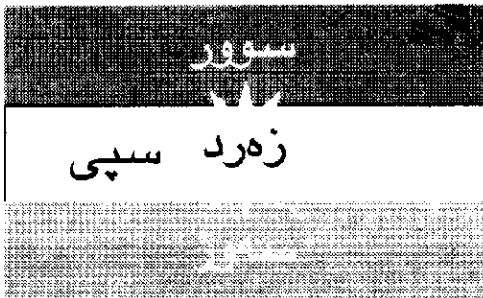
گرتنی مەبدوللا ئۆچەلان تەنیا تەنگوچە لە مەپەکی سیاسی لە ئەرۆپا دروست نەکرد، بە لکو هەلیکی میژوویی زۆر گرنگی بۆ مەسەلە ی کورد رەخساند. ئەگەر سیاسەتە دارانی کورد بیانزانیایە ئەرۆپا بە قۆزێنە و مەسەلە ی کوردیان چەند هەنگاوێک دەبردە پێشەوێ. قۆزێنە و مەسەلە ی ئەم هەلە لە وەدایە کە رای جیهانی بۆ مەسەلە کە رابکێشێت و لە قۆزێنی بیروچوونە و دەربەتێت. یەکیک لە خالە گرنگەکانی ئەرۆپا مێژووییانە ئەوەیە کە مەسەلە کە دەخاتە بیری خەلیکی زۆرە و رای جەماوهریی بۆ دروست دەکات. سیاسەتە دارانی کورد دەبێت ئەرۆپا جەماوهرییە بە کاربەتێن بۆ ئەوەی کە دەسکەوتێکی سیاسی بە دەست بیهێنن. لەم کاتانەدا دەبێت ئەرۆپا سیمبۆل و خاسییەتە بیهێنێنە پێشەوێ کە مەسەلە ی کوردی پێ دەناسرێتە و. یەکیک لە سیمبۆلە نە ی کە لە دەرفەتێکی وادا دەبێت گرنگی پێ بدریت و بە بەر دەوامی پیشان بدریت ئالای کوردستانە.

ئالای کوردستان چۆنە؟ لە هەر دەرفەتێکدا کە کورد بۆی لوان بیت ئالایەکی بۆ ئەرۆپا حکومەتە دانائە کە دروست بوو. شیخ مەحمودی نەمر، کە حکومەتی کوردستانی راگەیاندا، ئالایەکی بۆ ئەرۆپا حکومەتە دروست کرد (وێنە 1). قازی مەحمەدی سەرۆکی کۆماری کوردستان لە مەهاباد نەخشە ی کوردستانی لە ژووری کاری خۆی هەلواسیبوو. لە رۆژی (1946/1/22) دا، قازی مەحمەد کۆماری کوردستانی راگەیاندا. مانگیک پێش ئەرۆپا، لە رۆژی (1945/12/17) دا ئالای کوردستان لە بیری ئالای ئێرانی لە سەر بینای مەحکەمە ی شاری مەهاباد هەلکرا. بە داخووە لە وای ئەرۆپا دوو حکومەتە، بزوتنە و کوردییەکانی ئەم سی چل سالە ی دوا یی بیری ئۆتۆنۆمی و خودمختارییان چەسپاندا و ئالای کوردستانیان خستە دەرهە ی بزوتنە و هەگە و.

هەموو میلەتێک ئالایەکی هەپە کە لە یادێکی میلیدای، یان لە کانی رووداویکی جیهانیدا بەرزی دەکەنە و. میلەتی کورد، نە ک تەنیا داگیرکەرەکانی ئەومافە ی نادەنی، بە لکو خۆشی ئەرۆپا مافە ی لە خۆی سەندۆتە و کە ئالای هەبێت، بۆیە کە حکومەتی هەریم دروست بوو لە کوردستانی خوارو، پەرلەمانی ئەرۆپا حکومەتە رێی بە خۆی ئەدا ئالایەک بەرز بکاتە و و بیکات بە ئالای خۆی. بەرزکردنە و ئالایەکی مانای ئەوەی ئەدا کە دەوڵەتێکی جیا یان دروست دەکرد (هەرچەند ئەوە مافێکی رەوای میلەتی کوردە)، بە لکو ئەوەی دەگەیاندا کە بە راستی پەرلەمان و حکومەتە کەشبان یاری مندالان نییە. لە وڵاتەکانی ئەرۆپا، ناوچە و کۆمپانیای جیاواز ئالای خۆیان هەپە، کەچی حکومەتی هەریم ئەرۆپا مافە ی بە خۆی ئەدا کە ئالایەک بەرز بکاتە و. حکومەتی هەریم ئالای کوردستانی بەرز نەکردە و تا خەلی کورد لە ژێر سایە ی ئەرۆپا کۆ بێتە و و یەک بگرن، لە بیری ئەوە پەرۆی سەوز و زەردی بلۆ کردە و و خەلی فێری ئەوە کرد کە لە بیری ئەوە ی ریز لە ئالای کوردستان بگرن لە سەر پەرۆی سەوز و زەرد بکە و نە گیانی یەکی. ئاشکرایە کە داگیرکەرانی کوردیش ئەرۆپا پەرۆ سەوز و زەردە یان زۆر لە ئالای کوردستان پێ باشترە.

لەم رووداوانە ی دوا ییدا، ئەرۆپا کوردانە ی بۆ پشتگیری ئۆچەلان خۆپیشاندانیان دەکرد، لە بیری ئەوە ی ئالای کوردستان بەرز بکە نە و، تەنیا ئالای ریکخراوە کە ی خۆیان بەرز دەکردە و. بەو کارە یان پالیشتیان لە و قسە یە ی حکومەتی تورکیا دەکرد کە گوایە حکومەتی تورکیا گیروگرفتی مەسەلە ی کوردی نییە بە لکو گیروگرفتی ریکخراویکی هەپە، ئەرۆپا ریکخراوەش تیرۆرێستە. لە بیری بەرزکردنە و ئالای ریکخراوەکانیان، ئەگەر ریکخراوە کوردییەکان ئالای کوردستان بەرز بکە نە و ئەوە دەسەلێن کە کوردیش ئەرۆپا مافە ی هەپە کە ئالای هەبێت. ئەگەر ریکخراوەکان نە توانن ئەرۆپا مافە بە کورد رەوا ببینن، چۆن داگیرکەرێکی کوردستان ئەرۆپا مافە ی پێ رەوا دەبینیت.

میلەتی کورد وە ک میلەتانی دیکە مافی ئەوە ی هەپە کە ئالای خۆی هەبێت و بەرزی بکاتە و. خەلی کورد چاکترە لە خۆپیشاندان و کۆبوونە و هەکاندا، لە ئاھەنگ و یادکردنە و هەکاندا، هەر کاتێک دەرفەتێکی بۆ هەلکەوت بە شانازییە و ئالای کوردستان بەرز بکاتە و. رەنگە لێرەدا پرساریک بێتە پێشەوێ: ئالای کوردستان کامە ی؟ لە راستیدا گرنگە نییە کورد چ ئالایەک هەلە بێت، بە لکم گرنگ ئەوەیە کە ئەرۆپا ئالایەکی هەلی دەبێت بکرت بە سیمبۆلێکی یە کگرتوی کورد. فەلەستینیەکان زۆر پێش ئەوە ی کە ناوچە یەکی ئۆتۆنۆمی یان بۆ دروست بکرت، ئالایەکیان هەبوو و کە لە جیهاندا بە ئالای ئەوان ناسرا بوو. ئیستاش کە دەوڵەتیان رانە گە یاندوو، ئالاکە یان لە هەموو خۆ پیشاندانێکدا، جا گرنگ نییە چ ریکخراویک رێکی خستبێت، دەسەلێتە و. کوردی کوردستانی خوارو لە سالی (1970) دا ناوچە یەکی ئۆتۆنۆمی دەست کەوت، بە لکم زاتی ئەوە ی نە کرد ئالایەکی بۆ بەرز بکاتە و. ئەو میلەتی ئالایەک بە خۆی رەوا نە بینیت، ناتوانیت دەوڵەتێک بۆ خۆی دروست بکات.

ئالای کۆماری کوردستان لە مەهاباد.

ئەرۆپا ئالایەکی کوردستان کە بە ئەمری شیخ مەحمودی نەمر دروست کرا و لە جیتی ئالای بەریتانیا دانرا.

کۆنتراکت

ژماره ٤

ساڵی ١٩٩٩

هه‌موو ده‌سته‌لائیگ، ده‌پیت له‌گه‌ڵ ئه‌و گه‌ته‌دا لا‌پچیت گه‌ ئایپاته‌سه‌ر

لا‌په‌ره	نووسه‌ر و كه‌سه‌كان	له‌م ژماره‌یه‌دا
٤	نالە حەفید	ئاشبه‌تال، شكستی جولانه‌وه‌كانی كورد
١١	كۆنتراكت	چه‌کی کیمیایی و بایۆلۆجی:
١٣	جه‌مال خه‌زنه‌دار	سه‌ره‌تا‌کانی رۆژنامه‌گه‌ری کوردی له کوردستانی باشووردا:
١٧	مه‌هاباد کوردی	سه‌ر قۆزی بن ئالۆز
٢٩	دارا ئومید	ئه‌ری و ه‌لا کیمیاوییه
٣٠	مه‌هاباد کوردی	P.K.K و چهند سه‌رنجیک
٣١	عه‌لی مه‌حمود	رێکخراوی ئه‌نفال و ئاواره‌کانی کوردستان
٣٤	سالح پالانی، د. خه‌لیقی	ئۆردوگای ئه‌لتاش له رومادی (رێپۆرتاج)
٤٠	لوقمان شاسوار، د. موشیر	ئه‌ی سوتمه‌نی و قوربانی میژووکه‌ ده‌لی چی!
٤٥	م. ره‌سوڵ هاوار، سه‌باح غالب	نووسه‌رانی کورد وه‌لامیان چیه‌ بۆ پرسیاره سیاسییه‌کان
٤٩		نامه‌یه‌ک له وه‌زیری دادی حکومه‌تی ناوچه‌ی کوردستانه‌وه بۆ وه‌زاره‌تی دادی ئیتالیا ده‌ریاره‌ی P.K.K.
٥٠	نالە حەفید	هه‌واله‌کان چی ده‌گه‌یه‌نن؟

ئه‌و وتارانه‌ی به‌ PC ده‌نوسری،
ده‌نێدرین بۆ ئه‌م ناوئیشانه‌ی خواره‌:

Kontrakt
Gladiolusgatan 4A NB
431 61 Mölndal
Sweden

Fax: 031- 7769433

نرخێ ژماره‌یه‌ک له سویددا
به‌ پاره‌ی پۆسته‌وه،

٤٠ کرونه‌. بۆ ده‌ره‌وی سوید
٤ دۆلار، جگه‌ له پاره‌ی
پۆست.

ژماره‌ی پۆست جیری:

Post giro:
6196267-6

ئه‌وانه‌ی ده‌ره‌وی سوید
ده‌توانن نابوونه‌که‌یان به
نامه‌ بنێرن.

نامه‌ ئه‌و ديسکیتانه‌ی به‌ Macintosh
ده‌نوسریت، بۆ ئه‌م ناوئیشانه‌ ده‌نێدریت:

Kontrakt
F.stålgatan 96
754 39 Uppsala
Sweden

ناشبهتان، شکستی جولانهوهکانی کورد

• خه ئکی کورد هه موو جارێک دلی خوێ دەدا به سه رکرده ی جولانهوهکانی، به لام نهوه ی نه انجام ده دریت سرووشتی جولانهوهکان ده سنیسانی ده کات نه ک دلی خه ئکه که
• سرووشتی جولانهوهکان وایه نه ده توانن سه رکرده یه کی نه ته وه یی دروست بکه ن، نه کورد به مافه کانی بگه یه نن
• نه و رو ئه ی جولانهوهکانی کورد ده یی بنیت، و لاته ده ستی خه ره کانیان بریاری له سه ره ده دات
• به رده وامدان به جولانهوه یه کی ناشبه تالی بکرا و کاریکی مه حاله
• جولانهوه ی ریک خراوه خو به سته کان تا گه وره تر بیت، زیاتر ده توانیت ناشبه تالی پی بکریت

نالە حەفید
١٩٩٩/٦/٨

پارتی به جیا بوونه وه ی سالی ١٩٦٤ جولانه وه که ی بۆ مه لا مسته فا به جی هیشته و حیزبه نامرازه که ی له که ل خو ی هینا یه وه بۆ ناو حکومه تی عیراق. جیا بوونه وه ی سالی ١٩٦٤ جیا بوونه وه ی حیزب و جولانه وه ی چه کداریی بوو له یه کتریی.

بچرانه وه ی سالی ١٩٧٠

جولانه وه ی چه کداریی له لایه ک و حیزب له لایه کی تره وه بوون به دوو هیزی سه ربازی و فکری خه نیمه یه کتریی. نه م دوو باله ی پارتی تا سالی ١٩٧٠ به "مه لایی" و "جه لالی" ناسران. شه ری نیوانی مه لایی و جه لالی تا نه و ساله دریزه ی کیشا. به لام ریکه وتنی بارزانی له که ل حکومه تی عیراق له سه ره ئۆتۆنۆمی کۆتایی به شه ری نه م دوو باله خه نیمه ی یه کتریی هینا. رۆژی (١١) ی نازاری سالی ١٩٧٠، به یانی ریکه وتنی باله که ی مه لا مسته فا و حکومه تی عیراق خو بندن رایه وه. خو بنده واران ی جه لالی، که خاوه نی ریکه خستن، هه لگری فکری چه پ و ماوی بوون، به م به یانه بچرانه وه. نه وه ی کرۆکی باسه که ی منه نه مه یه: بۆ هیزیک به ریکه وتنی دوو لایه نی تر هه ل ده وه شیت؟

بلاوی بکرنه که ی ١٩٧٥

نه و ماوه ی شه ش ساله که نه م دوو هیزه له شه رو دزایه تی یه کتریییدا ب
بووه هۆی نه وه ی که هه ردوو لایه نه که و لایه نگرانیان پر ببن به گیانی تۆله و رق و دوژمنایه تی. به لام مه لا مسته فا و سه رکردایه تی هیزه که ی بریاریکی ژیرانه یان دهر کرد، که زال بوو به سه ره نه و پاشماوه ی شه ره دا. نه م بریاره ش بریتی بوو له لیجوردن که بوو به هۆی یه کخسته نه وه ی هیزی جه ماوه ری کورد له باشووری

به شی یه که م

بابه ته که

سالی ١٩٦١، جولانه وه ی چه کداریی به رابه رایه تی پارتی دیموکراتی کوردستان له باشووری کوردستاندا ده ستی پی کرد. به پی ناگیی دکتر مه حمود عوسمان ده رباره ی نه م جولانه وه یه، هه ره له سه ره تاوه، له به ره هه بوونی لایه نیکی خه لکه ی له لایه ک و لایه نیکی خو بندنه وار له لایه کی تره وه، هاوئا هه نگییه ک له ناو ریزه کانی نه م جولانه وه یه دا نه بوو. که سانی عه شایه ر تا راده یه ک ده ستیان به سه ره جولانه وه که دا گرتوه و مملانی تا هاتوه زیادی کردوه هه تا سالی ١٩٦٤ ته قیوه ته وه (١).

سالی ١٩٦٤، نه م جولانه وه یه بوو به دوو به شه وه دوو بالی پارتییان پیک هینا. بالکیان، که ئیبرایم نه حمه د و مامجه لال باله اویژی بوون، به "جه ماعه تی مه کته بی سیاسی" ناو بران. نه م به شه یان به گه شتی به شه شاریی و خو بندنه وار که ی ده گرتوه. باله که ی تریان، که مه لا مسته فا سه رکرده ی بوو، زیاتر لایه نه عه شایه ر و گوندنشینه که ی پیک ده هینا.

جه ماعه تی مه کته بی سیاسی له به رده می هیزی مه لا مسته فا دا له پشدا (سالی ١٩٦٤) چو نه ئیرانه وه دوا ی نه وه سالی ١٩٦٦ هاتنه وه ژیر ده سه لاتی حکومه تی عیراقیی. نه مه له کاتیکدا که باله که ی بارزانی له جیگای خزیدا، له شاخ و له به ریه ره کانیی حکومه تی عیراقدا، مایه وه.

به پی نه و وه سفه ی سه ره وه: سالی ١٩٦١ پارتی دیموکراتی کوردستان بوو به نامرازی دروستکردنی بزووتنه وه یه کی چه کداریی، که ئالای "کوردستان یان نه مان ی هه ل کرد. به لام

کوردستاندا و دروسیوونهوهی پروتیگریسی سیاسی (X) بۆ جولانهوهی کورد.

دوای چوار سال تپسه پووون به سهر خویندنهوهی بهیانی (۱۱) ی نازاردا، شهر له نیوان مهلا مستهفا و حکومتی عیراقدا دهستی پتی کردهوه. پاش نزیکهی سالتیک، رۆژی ۶ / ۳ / ۱۹۷۵، ئیران و عیراق له جهزائیر پیک کهوتن. له نیوانی (۱۳-۳/۱۹) دا مهلا مستهفا و سهرانی پارتی چهند کۆبوونهوهیهک دهکهن. دوا رۆژ (۳/۱۹) بریاری بلأوه پیکردن دهن. به نزیکهی چهوت رۆژ بزووتنهوهیهکی ۱۴ سالی کۆتایی پتی دیت. بزووتنهوهیهک که به پتی د. محمود عوسمان:

۱- سهرکردایه تپیه کهی خاوهنی میزانیه و سامان و داها تیک بووه که توانیوویتی پتیوستیی پارهی بهرنگاریی بۆ ماوهی چهند سالتیک دابین بکات. میزانیه که سالانی ۱۹۷۵-۱۹۷۰ گهشتۆته ۴۸ ملیۆن دیناری عیراقی نهوسا.

۲- خارهنی به لایهنی که مهوه ۱۵ ملیۆن فیشهکی تفهنگ و رهشاش بووه. نزیکهی ۵ ههزار گوللهی تۆپ و هاوهن و ساروخنی بازۆکای هه بووه. ژمارهی ۶۰ ههزار چهکداری ریکخراو و هه زههها میلیشیای له ژیر فهرماندا بووه. ناوچهیهکی رزگارکراوی له شاخ و دۆل و دهشت، که بۆ بهرنگاریی شیواوه، له ژیر دهستدا بووه. پانتایی ئه ناوچه رزگارکراوه نزیکهی ۴۰ ههزار کیلۆمهتر دووجا بووه.

۳- برهزه مخیرهیهکی خواردهمهنی نهوتۆی هه بووه که توانیوویتی به لایهنی که مهوه بۆ چهند مانگیک پتیوستیی جولانهوه که دابین بکات. دواتریش دهتوانرا به ئاسانی زهخیره بکریت. ۴- جه ماوهی خه لک و پيشمه رگه ئامادهی فیداکاریی و قوربانیدان بوون. ئه ئامادهیهش به عمهلی له چهند شه پیکدا، که چهند رۆژیک دوای ریکهوتنه کهی جهزایر رویداوه، ده رگه وتوووه.

۵- بهرده و امبوونی قورساییهکی تری له لایهن دۆست و دوژمنه وه دها به گهلی کوردو حسابیکی زیاتریان له جارن بۆ دهکرد. ههروهها ئه رایانهی دهگۆری که لایان وابوو بزووتنهوه که خزمهتی سیاسهتی ئه مریکی و کۆنه پهرستان دهکات. یه کیتی سۆقییهت ریکهوتنی جهزائیری پتی خۆش نه بووه لایهن هه بووه که له و رۆژه سهختانه دا ئامادهی خۆی پيشان داوه بۆ یارمهتی له روی عمهلییه وه (۲).

بۆ هیزیک به ریکهوتنی دوو لایهنی تر هه ل دهوه شیت؟

کوردستان چۆ لکرده کهی سالی (۱۹۹۶) ی یه کیتی نیشتمانی کوردستان

رۆژی ۲۱ / ۸ / ۱۹۹۶ پارتی له گه ل حکومتی عیراقدا هاته ره سهر هه ولیر و ئالای

عیراقیان له سهر په ره مانی حکومتی کوردی هه ل کرده وه. پاش چهند رۆژیک هیزه کاتی پارتی روویان کرده شاره کانی تری کوردستان و یه کیتی نیشتمانی له ماوهی نزیکهی حه قته یه کدا هه مو ناوچه کانی چۆل کرد و تا سهر سنوور خۆی نه گرتوه. رۆژنامه کانی سوید هه والی ئه وه بیان بلأ کرده وه که راکردووه کان له ناو ئۆردوگا کانی ناو سنووری ئیرانیشه وه، له ناو عیراقه وه ته قه یان لی ده کری و لیتیان ده کوژیت.

بۆ هیزیک به م شتیه به هه ل ده وه شیت؟

سوریا جیه شتی عه بدولا ئۆجه لان (سالی ۱۹۹۸)

پاش فشاری دبلۆماسی و سهر بازیی حکومتی تورکیی بۆ سهر سوریا، له سهره تای (۱۰ / ۱۹۹۸) دا، رۆژی ۱۰ / ۱۹ ئۆجه لان ئاشکرای کرد که بنکهی سوریا به جی هیشتوووه. رۆژی ۲۱ / ۱۰ / ۱۹۹۸ تورکیا و سوریا ریکهوتنه یه کیان دهر بازیی پ. ک. ک. مۆر کرد. رۆژنامهی دانگس نیهیتهر (DN) ی سویدی نوسیوووی ورده کاریی ریکهوتنه که ئاشکرا نییه به لام له وه ده جیت که سوریا په یمانی دابیت کۆتایی به وه به یینت ریکای ئه وه ئه نامه (پ. ک. ک. یانه له ناوچهی خۆیدا بدات که چالاکن. ههروهها نوسیوووی که قسه که ریک له تورکیا هه ره شه ی به کاره یمانی هیزی سوپایی ده کاته وه نه گه ر له کاتیکدا سوریا په یمانه کهی نه یاته سهر (۱) رۆژی ۱۵ / ۲ / ۱۹۹۹، عه بدولا ئۆجه لان له لایهن بۆلیسی کینیواوه گیرا و بۆ رۆژی دوایی به فریکه یه ک بره یه وه بهرده می حکومتی تورکیی.

بۆ هیزیک به ریکهوتنی دوو لایهنی تر سهر ریکه کهی بسته زه وه یه ک له ژیر پیدای نامیتیت؟

به شتی دووه م

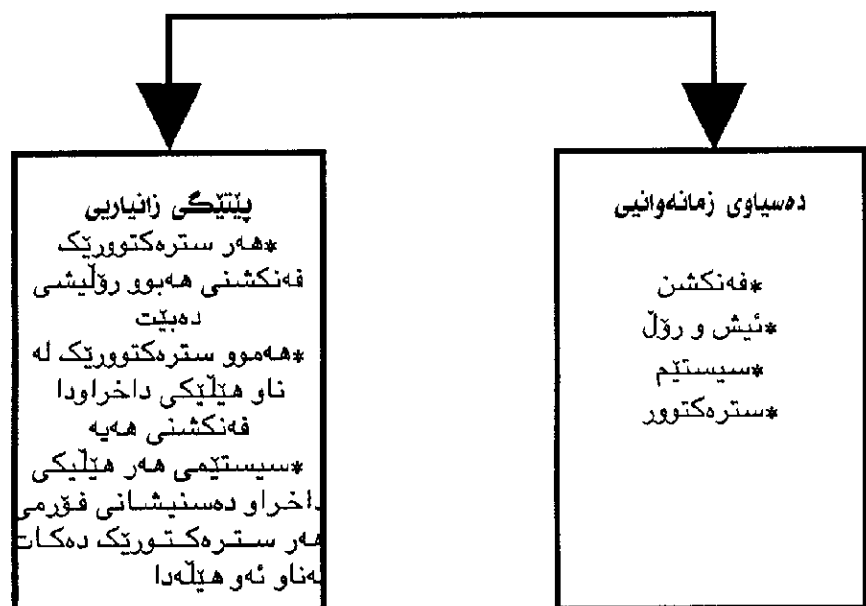
ئامرازی تیکه شتن

پاش ئه وه ی بابه ته که م ده ست نیشان کرد، دیمه سهر ئه و ئامرازانه ی که به کاریان دینم بۆ تیکه یشتن له بابه ته که. ئه و ئامرازانه ش به گشتی دوو جۆرن: یه که م ده سیاوی زمانه وان؛ دووه م پیتیگی زانیاریی.

A- ده سیاوی زمانه وان

ههروه که چۆن بۆ کردنه وه ی بورغوویه ک پتیوستمان به دهر نه فیز ده بیت یان بۆ نووسینی وتاریک پتیوستمان به قه له مه، ئاواش بۆ شیکردنه وه ی بابه تیک هه ندیک زاواوه به کار دیت که ده بیت و اتا کانیان کۆنکریت و دیار بیت بۆ ئه وه ی بتوانریت

ئامرازی تیکه شتن

وینه یه کی روونی ئه و بابه ته بدریت به دسته وه. به تایه تی له م رۆژهدا که ژماره یه کی زۆری نووسهران بێ حساب ژماره یه کی زاراوه به کار دهین. بۆیه روونکردنه وهی ئه م زاراوانه ی خواره وه به گرنه دهزانم.

1- فهنگشن

به لوعه که دهیکه یته وه ئاوی لێ دیته خواره وه و که دای دهخه یه ت ئاوه که له بۆریه که دا راده گریته. ئه مه ی باسم کرد فهنگشنی به لوعه بوو. بۆ نموونه فهنگشنی دل لیدانه، هی گورچیه خویندنا لوتنه و هی قوتابخانه ئه وه یه که ماموستا و قوتابی له شوینیکدا کۆده کاته وه بۆ واته وتنه وه و خویندن.

2- ئیش و رۆل

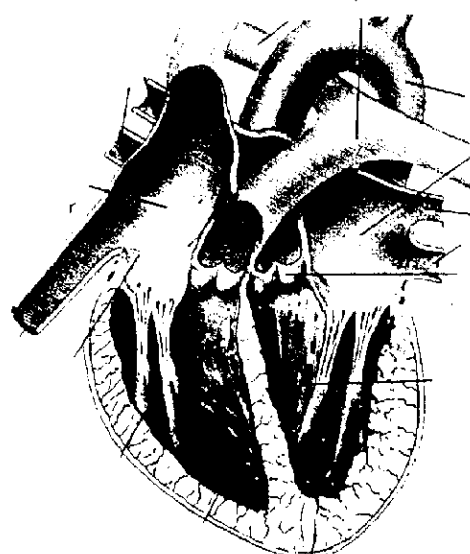
ئیشی دل ناردنی خوینده بۆ له ش. ئیشی گورچیه پاککردنه وه ی خوینده له میز. ئیشی قوتابخانه فێرکردنی قوتابییه. ئیشی سوپا پاراستنی نیشتمانه. ئۆرگانیک، دل بیت یان خهسته خانه یه که، بۆ ئه وه ی بتوانیت ئیشه که ی نهجام بدات ده بیت له فهنگشندا بیت. رۆل به ئیش دهیبنریت. دهتوانین رۆل به وه له ئیش جیا بکه یته وه که رۆل ئه و روخساره یه که ئیش له په یوهندی دهروه یدا هه لێ دهگریته. بۆ نموونه، رۆلی دل له کۆئهنده می که رانی خویندا ناردنی خوینده، رۆلی قوتابخانه له کۆمه لگادا فێرکردنی قوتابییه، رۆلی باوک له خیزاندا باوکییه. واته: رۆل ئیشه له په یوهندی دهروه دا.

3- سیستیم

بۆ ئه وه ی دل بتوانیت خوین بنیریت بۆ له ش ژماره یه که به شه ئۆرگان به ژماره یه که پرۆسیسی په کته واوکه ری بۆ هه ده فی خوینداردن له هاریکاریدان. بۆ نموونه، له سه رووی لای راستی دله وه ناوه ندیک هه یه، له وپه ته زووی ئه لیکترۆنی لێ ده رده چیت و به سه ر دندا دابه ش ده بیت. ئه م دابه ش بوونی ته زووی دله لیدانی دل ریک دهخات. له ناو ده ماره خوینه ره کانی دلشدا زمانه هه یه که له به ر لیشاوی خویندا درێژ ده بن، به لام کاتیک خوین بکه ریته وه بۆ ناو دل ئه م زمانانه راست ده بنه وه و ریکای که رانه وه ی خوین ده گرن. ئه مانه و پرۆسیسی تر هه موویان له خزمه تی ئه وه دان که دل به ئیشه که ی خۆی هه لسیته. ئه و په یوه ندیه هاریکارانه یه ی که به شه ئیشه کان کۆده کاته وه بۆ یه که هه ده ف پتی دهوتریت سیستیم. واته، سیستیم په یوه ندیه هاریکارانه ی به شه ئۆرگانه کانه بۆ هه ده فیک.

4- ستره کتور

ستره کتور چۆنیتیی دروستبوونی هه ر شتیکه. بۆ نموونه، چۆری دروستبوونی میزیک بریتیه له تهخته یه کی پان و جوار قاچ. ستره کتور، هه ده ف ده سنیشانی ده کات. هه ده فی دانیشتن و هه ده فی پالکه وتن بریاری کورسی و قه ره وێله ده دن. هه ده فی

وینه ی دل

خوینداردن بۆ له ش وای کردوه که دل ئه و ستره کتوره وه برگریته. ستره کتوری ئه و به شه ئۆرگانانه ی که پیکرا بۆ هه ده فیک له سیستیمیکدا کار ده کن، به ریکه وت دروست نه بوون. ستره کتور بنکه ی ماددی سیستیمه. بۆیه، بۆ نموونه، ئه وه ی ریکخراویک قسه ی بۆ ده کات، هه ر ئه وه نده قسه یه کی به تال نییه که له پله ی یه که مدا ستره کتوریکی هه بیت بۆی. ئایا ئه و ده سه لاته ی که باسی دیموکراتی ده کات، ستره کتوری ده زگایه کی دیموکراتیانه ی هه یه تا بتوانیت ببیت به بنکه یه کی ماددی بۆ سیستیمیک دیموکراتیانه؟ ئایا ئه و که سه ی قسه بۆ کیشه یه که ده کات له ره فتاردا، نه ک به قسه، هه ولی داوه بۆ ئه و کیشه یه؟ هه میشه هه رگیز مه سه له که قسه کان نییه که که س په کی ناکه ویت له سهریان، به لکو هیزه که یان مرۆفه که یه که ئایا تا ج راده یه که راسته بۆ ئه و قسانه؟ که دیکتاتوریک باسی دیموکراتی ده کات، زۆر جار هه له که له وه دانیه که قسه کان نا ته واو بن، به لکو له وه دایه که ئه و دیکتاتوره بۆ ئه و قسانه نابیت. لاوازی ئه م ئاگایه له ناو کولتوری کرددا وای کردوه که به ئاسانی له سه ر په نسیبی "ده مه چیت لێ که مه" ئه وه ی میژوویه کی له بیروباوه ریکدا سه رف کردوه، ئاکه که س ببیت یان حیزب، هه ر خۆشی که زمانه که وه ره ده چرخیت، بۆی ده لویت یه که سه ر ببیت به نوینه ری پێچه وانه ی ئه وه ی پێشووی.

B- پیتیکی زانیاری

به چی له چی تێ ده گه ین؟ به فیزییا له فیزییا و به زانستی سیاسه ت له سیاسه ت و به ئه ده ب له بابه تیکی ئه ده بیی ده گه یه ن. کاتیک مرۆفیک ده بینن له مرگه وتیکدا نوێژ ده کات تێ ده گه ین که ئه و که سه موسولمانه. به چی له مه تیکه شتین؟ وه لام: به وه ی که ده زانین نوێژکردن یه کیکه له ئه رکه کانی مرۆفی موسولمان. کامه یه ئه و بنه ره تانه ی که پێی له ئاشبه تال ده گه ین؟

پیتیکی یه که م: هه ر ستره کتوریک فهنگشنی هه بوو رۆلشی ده بیت ماشینیک که سه رقابی شووشه ی شه ره به ت ده نیته وه، تا ئیش بکات رۆلی سه رقاپانه ره ده بیت. گلۆپیک هه تا ته زووی کاره با به ته له باریکه که یدا ره ت بکات، رۆلی رونا کردنه وه ده بینیت. ریکخراویک نه گه ر ئه و نیشانه ی نه نام و ئۆرگانه کانی ده یان که ن له خزمه تی نیشتمانه دا بیت، ئه وا رۆلی نیشتمانه ره وه ریش ده بینیت.

رۆلی هه ر شتی که به نده به فهنگشنی ئه و شته وه، که فهنگشنی نه ما رۆلشی نامینیت. گورچیه که له فهنگشنی پالوتن که وت رۆلی پاککردنه وه ی خوینشی نامینیت. کۆمه پانیایه کی خانووروستکردن به هه ر هۆیه که وه بیت، که ئیشی نه ما رۆلی خانووروستکردنیشی نامینیت. هیزیک که فهنگشنی شه رکردنی نه ما، ناتوانیت رۆلی پارێزگاری ببینیت.

پیتیکی دوهم: هه میو ستره کتوریک له ناو هیلیکی داخراودا فهنگشنی هه یه

که واته هه ر ستره کتوریک له و هیله داخراوه هاته ده ره که تیا ئیش ده کات رۆلی نامینیت. ئه گه ر گلۆپیک به دوو وایه ر به سه تین به دوو سه ری سارد و که رمی پاترییه که وه، ده بینن گلۆپه که داده گیرسیت. ئه لیکترۆن له سه ریک پاترییه که وه به ته لی باریکی گلۆپه که دا ره ت ده بی و دیته ره بۆ پاترییه که. هه ر کاتیک ئه م هیله داخراوه ی خود ئه م ئه لقه یه له شوینیکدا کرایه وه گلۆپه که ده کوژته وه. خوین له به شی خواره وه ی لای چه پی دله وه ده رمچیت و به ده ماره خوینبه ره کاندایه ناو له شدا بلاو ده بیته وه و دیسان به ده ماره خوینبه ره کاندایه

بووه بۆ داگیرساندن، تینه‌گه‌شتنی خو‌مانه جگه له داگیرسان چاوه‌پێتی فه‌نکشنیکی تری لێ بگه‌ین. حیزب بێت یان تاکه مرۆف ته‌رخاوه بۆ نه‌و کارانه‌ی ده‌یان کات. هه‌له‌که له خو‌تدایه که چاوه‌پێتی تیشتی‌مانه‌په‌روه‌ری له رێکخراوتک یان که‌سێک ده‌که‌یت که په‌که‌میان دارده‌ستی داگیرکه‌ران بێت و دووه‌میان لایه‌نگری دارده‌ستان.

به‌شی سێیه‌م

به‌شی سێیه‌م بریتیه‌یه له تیکه‌لاوبوونی به‌شی په‌که‌م و دووهم. واته نامرازه‌کانی تیکه‌شتن (به‌شی دووهم) به‌کار ده‌هێنم بۆ شیکردنه‌وه‌ی بابته‌که (به‌شی په‌که‌م).

ئاشبه‌تان چۆن روو ده‌دات؟

سالی ١٩٦٦، جه‌لالی هاته ناو حکومه‌تی عێراقه‌وه. ئهم هیزه بۆ نه‌وه‌ی رۆلی شه‌رکردن ببنیت، ده‌بیت له فه‌نکشنا بێت (بیتگی په‌که‌م). بۆ نه‌وه‌ی له فه‌نکشنا بێت پتویسته له هیلکی داخراودا بێت (بیتگی دووهم). ئهم هیزه به هاته‌ناو حکومه‌تییه‌وه بوو به په‌کتیک له دامه‌زراوه‌کانی حکومه‌تی عێراق. حکومه‌ت چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی، پاره، ئازووقه‌و ئازادی جولا‌نه‌وه‌ی ده‌دا به‌م هیزه. ئهم رێکخراوه؛ ئه‌ندامه‌کانی، کۆمیته‌کانی، چه‌کداره‌کانی، ئۆتۆمبیله‌کانی، به‌ندیکخانه و بلاوکراوه و هه‌موو دامه‌زراوه‌کانی تری له نیشکرندا بوو. کاتیک حکومه‌تی عێراق له گه‌ل مه‌لا مسته‌فا ریک که‌وت ئیتر ئیشی به‌م هیزه نه‌ما. ئه‌لقه داخراوه‌که کرایه‌وه. حکومه‌ت ده‌ستی نا به پلاکه‌که‌ی خۆیداو ئهم هیزه له فه‌نکشن که‌وت و رۆلی نه‌ما.

که جه‌لالی سالی ١٩٦٦ هاته ناو حکومه‌ته‌وه، مه‌لاییش ورده ورده له کوردستانه‌وه خۆی به‌سته‌وه به ئێران‌ه‌وه. کورد خۆی چۆن ئهم جولا‌نه‌وانه‌ی بێته به‌رچاو و هیوا‌ی چی بێت پتییان نه‌وه هه‌له‌په‌تیه‌ی خۆیه‌تی، ئه‌گه‌ینا له راستییدا (مه‌لالی)یش هیزکی ئێران بوو له فۆرمیکی کوردییدا. مه‌به‌ستیشم له‌وه‌ی که هیزکی ئێران بوو نه‌وه‌یه که حکومه‌تی ئێران ئهم هیزه‌ی خستبووه ئه‌لقه‌ی

ده‌گه‌رپه‌ته‌وه بۆ دڵ. فه‌نکشنی دڵ له‌ناو ئهم هیزه داخراوه‌دایه، هه‌ر کاتیک دڵ له‌م هیزه‌داخراوه ترازا ئیتر فه‌نکشنی نامپنیت. ئاو له زه‌وییه‌وه به‌هۆی گه‌رماییه‌وه ده‌بیت به‌هه‌لم و دیسان به بارانی دێته‌وه زه‌وی. زۆر کانی له‌م هیزه‌داخراوه‌دایه که وشک ناکات. کابرایه‌که که خوارده‌مه‌نی ده‌فرو‌شیت هیلکی داخراو له نیوانی به‌کۆمه‌لفرو‌ش، دوکان و کرایادا بێک دینیت. هه‌ر کاتیک له هه‌ر شوێنیکدا، نه‌مانی که‌لپه‌لی به‌ کۆمه‌ل بێ یان خرابیی به‌رپه‌بردنی دوکانه‌که یان نه‌مانی کرایار، ئهم هیزه داخراوه به‌ره‌و ترازان رو‌شت ئیتر فه‌نکشن و رۆلی دوکانه‌که روو ده‌کاته کزی و نه‌مان.

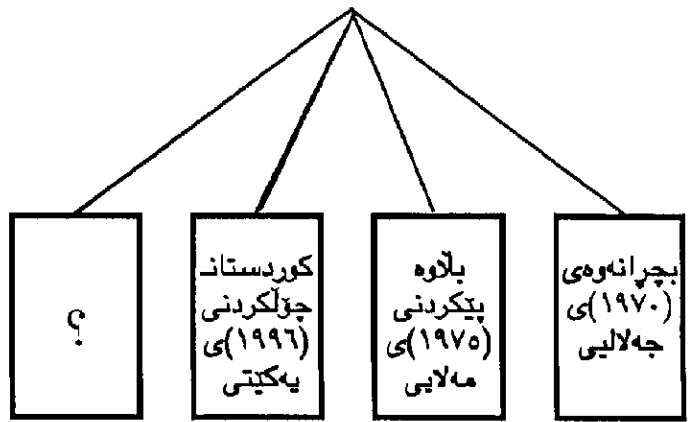
بیتگی سێیه‌م: سێسته‌می هه‌ر هیلکی داخراو ده‌سینشی

هۆرمی هه‌ر ستره‌کتوریک ده‌کات له‌ناو ئهم هیزه‌دا. سێسته‌م په‌یوه‌ندی هاریکارانه‌ی به‌شه‌ئۆرگانه‌که بۆ هه‌ده‌فیک. ئهم په‌یوه‌ندییه‌ش بێ حساب دروست نابیت. هه‌ده‌فی روناککردنه‌وه "پاتری" و "واپه‌ر" و "گلوپ" ده‌خوازیت. سێسته‌می خوێنگه‌ران له له‌شدا ده‌سینشانی فۆرمی دڵ و ده‌مار و به‌شه‌ئۆرگانه‌کانی تر ده‌کات که هه‌ر په‌که‌یان چۆن بێت بۆ نه‌وه‌ی به په‌که‌وه کۆنه‌ندامی خوێن دروست بگه‌ن. له بواری کۆمه‌لایه‌تیشدا له‌سه‌ر هه‌مان په‌نه‌سیپ ده‌روات. هه‌روه‌کو چۆن نه‌وه‌ی له نیوانی درو واپه‌ر و پاترییه‌کدا په‌ ده‌بیت گلوپ بێت، ئاواش سه‌ربازیک له سوپایه‌کدا ده‌بیت جه‌نگاوه‌ر بێت. گلوپیک له کارخانه‌یه‌کدا دروست ده‌کرت، به‌لام مرۆف له سه‌ربازیدا ده‌کرت به جه‌نگاوه‌ر و له کارخانه‌ی کۆمه‌لایه‌تی خوێندنی پزیشکی و پراکتیکدا ده‌بیت به دکتۆر. ئهم سێسته‌می مرۆقه‌که‌ی تێ ده‌که‌ویت، ورده ورده مرۆقه‌که به‌گۆره‌ی خۆی ده‌گۆریت. بۆیه له رووی زانسته‌یه‌وه سه‌یر نییه که کاتیک سه‌رانی پارته‌کانی خوارووی کوردستان سوپای داگیرکه‌ر ده‌هیننه سه‌ر کوردستان، ئه‌ندامه‌کانیان سه‌ره‌رای چه‌نده‌ها قوربانیدان له ناپاکی نه‌ته‌واپه‌تیدا هه‌ر له‌گه‌ل بن. سێسته‌می ده‌سه‌لاتی هیز و پارته‌کان ئه‌ندامه‌کانیان به تابه‌تی و خه‌لکه‌که‌یان به‌گه‌شتی به شپه‌به‌ک فۆرماندووه که له ناوه‌رۆکدا و به شپه‌به‌ک له شپه‌به‌کان گونجاو بن بۆ نه‌و خراپانه‌ی که پتییان ده‌که‌ن یان له ناویاندا ده‌کرت. گلوپیک که ستره‌کتوریک تابه‌تی وه‌ر گرتووه و ته‌رخان

ستۆدیۆ ره‌فیک.
وینه‌ی مه‌لا مسته‌فا و
سه‌دام حه‌سه‌ین رۆژی:
١٩٧٠ / ٣ / ٢٠

ناشبه تال

رێنهی سیمبۆلی شێوهکانی ناشبه تال و چاوهروانیی داهاتوو.

سترهکتوری ریکخراومکانی باشووری کوردستان وایه که له ههسوو کاتیگدا دهتوانریت ناشبه تالیان پێ بکرت.

جولانه و ههکانیشیان فه نکشنيان نامینیت. ئهم له فه نکشنکه و ته نش حاله تیک دهخاتهوه که خه لکیی ناوی ناوه "ناشبه تال".

ناشبه تال بۆ روو دهدات

بیهینه ره بهرچاوی خۆت تانکییه که چهند به لوعه یه کی له سه ره. ئهم تانکییه بهردهوام له رێگای بۆرییه که وه پرده بیته وه له ئاو. گریمان ئهم بۆرییه ده شکیت. ئیستر ئه وهی روو دهدات به تال بوونه وهی تانکییه که یه تا وشک دهکات. به لام شه گهر ئهم تانکییه بۆرییه کی تریشی له سه ره بیت، رهنگه به هه مان خیرایی پر نه بیته وه، به لام وشک ناکات. ئهو هیزانه بۆیه ناشبه تال دهکهن، چونکه له ده ره وهی ئهو رۆلهی که ولاته ده ستیخه ره که انیان پێیان ده بین هه یج رۆلێکی تری کوردییان پێ نییه که ولاته که پشتی تی کردن خۆیان له سه ری بهردهوام بن. راسته ئهم ریکخراو و هیزانه له سه رتاوه له ناو میلله ته که دا ره گه وریشسه داده کو تن، به لام خۆیه ستنه وه یان به ولاتانه وه ورده ورده له میلله تیان ده بچرێ و تا به یارمه تی ولاتان گه وره تر بن زیاتر له ده ستی ئهو ولاتانه دا بچکۆله ده بنه وه و ده ته رخین بۆ رۆلی ئه شبه تال.

شێوهکانی ناشبه تال

هه موو شتیک له دوو باری جیاوازا به دوو شێوه خۆی ده ره بهریت. ناشبه تالی شێوه که ی به گوێزه ی لایه نه کانی به شدار و ئهو بار و سه رده مه ده گۆریت که تیایدا روو دهدات. بۆیه که باسی ناشبه تالیگ ده که ین چ له رووی زانستی و چ له رووی زمانه و انییه وه گرنگه هه ره یه که یان ناوی خۆی به گوێزه ی سیفه تیکی تاییه تی خۆی هه بیت. بۆیه ناشبه تالی سالی (۱۹۷۰) ی جه لایم ناو بر دووه به "بجرانه وه"، چونکه له بجرانه وهی ته زبیه تیک ده چوو. ناشبه تالی سالی (۱۹۷۵) ی مه لایم ناو بر دووه به "بلاوه بکردنی"، چونکه بلاوه یان به خه لکه که کرد. ناشبه تالی سالی (۱۹۹۶) ی یه کیتییم ناو بر دووه به "جۆلکردنی"، چونکه ناوچه کانی خۆیان له بهردهمی هیزی حکومت و یار تیا دا جۆل کرد.

شێوهکانی ناشبه تال ئاساییه جیاواز بیت، به لام ده بیت چهند کاره که ته رکی دیاریکراو هه بیت بۆ ئه وهی که سیفه تی ناشبه تالی بدات به و حاله ته ی که ئهو ریکخراوه یان ئهو هیزه ی تی ده که ویت. ئهو کاره که ته رانه ی که ده بیت له حاله تیکدا ببینریت بۆ ئه وهی به گوێزه ی ئهو پێتیکانه ی پێشوو پێی بو تریت ناشبه تال ئه مانه ی خواره وهن:

A له فه نکشنکه و تن و رۆلنه مان. ناشبه تال له و کاته وه ده ست پێ دهکات که هیزه که له فه نکشن ده که ویت و رۆلی نامینیت. ئهم له فه نکشنکه و تن و رۆلنه مانه ش ره وت نییه به لکو روداوه. واته، ئه نجامی ره وتی سه روشتی هیزه که خۆی نییه که وای لێ بکات رۆلی میژوویی نه مینیت. به لکو روداوت که له ئاکامی هۆیه کی تاییه تیه وه روو دهدات که پێشتر باسم کردوه. هه ره بۆیه ش نوقته ی له فه نکشنکه و تن، هیزه که دهخاته حاله تیکی تره وه: هه لوه شان وه.

B هه لوه شان وه. ستره کتووری ئهو هیزه ی له فه نکشندا یه سیستیمی هه لاه داخراوه که بریاری له سه ره دهدات. به پێی ئهم پێتیکه یه، ئهو هیزانه ی ده که ونه سیستیمی ده سه لاتی ولاته ده ستیخه ره که انه وه، ئهو سیستمه ورده ورده ده یان فۆرمینیت بۆ ئهو ئه رکه ی که پێیان ده بینیت. ئهم هیزانه ده گه نه پله یه که هه ره وه کو جۆن گۆلپیک ته رخان بووه بۆ سو تان، ئاواش ئهو هیزانه ده ته رخین بۆ ئهو ئه رکه ی که پێیان ده بینن. له م پله ی ته رخان بوونه دا هه ره کاتیگ ئهو ئه رکانه ته واو بوون که هیزه که ی بۆ ته رخاوه، هیزه که ئه رکیکی تری له ده ستدا نامینیته وه بۆی کۆ ببیته وه و سه ره نه جام هه لوه شان وه روو دهدات. ئهم هه لوه شان وه یه ش

خۆیه وه. فه نکشنی ئهم جولانه وه چه کدارییه له ناو هیلکی داخراوی حکومتی ئێراندایه. هه ره بۆیه ش ئهو رۆله ی که ئهم هیزه ده بیننی رۆلێک بوو که به گشتی و ناراسته وخۆ شای ئێران ده ی گه را. بۆیه کاتیگ که رۆژی ۱۹۷۵/۳/۶ حکومتی ئێران له جه زائیر له گه ل حکومتی عێراقدا رێک که وت، شای ئێران ئیشی به م هیزه نه ما. بۆیه ده ستی نا به پلاکه که دا و توانی جولانه وه یه کی ۱۴ سالی وه کو مه خفه ریکی خۆی بکوژیته وه. مه لا مسته فاش دو ات له ئێران رای گه یاند که رۆلی ئهو ته واو بوو. ئه مه ش ئه وه پێشان دهدات که له ده ره وهی سیسه تی ئێران سیسه تیکی تری کوردیی نه بووه.

رۆژی ۱۹۹۶/۸/۳۱ هیزی پارتی و حکومتی عێراق هاتنه سه ره هه ولێر و ئالای عێراقیان له سه ره خا نووی په ره مانی حکومتی کوردیی هه ل کرده وه. دوا ی چهند رۆژیک هیزه کانی پارتی رووی کرده شاره کانی ترو هیزی یه کیتی نیشتمانی له ماوه ی چهند رۆژیکدا تا سه رسنووری ئێران خۆی نه گه رته وه. به وهی که پارتی له و سه ره وه له گه ل حکومتی عێراقدا هات و یه کیتیش له م سه ره وه به ده ستی به رانی ئێران کوردستانی جۆل کرد، کیتسه ی کورد له رێگای حیزه به کانه وه به ته واوی مانای سیاسی نه ما، ئهو ناوچه یار تیزا وهی که ئه مه ریکا و ها وه یه مانه کانی به حساب بۆ پاراستنی خه لکی کورد له هیرشی سه ده دام حوسه یان دای مه زاند بوو، دا گیر که ره کانی کوردستان به کورد خۆی توانیان ببشکێن. یه کیتی نیشتمانی پاش ما وه یه که له لایه ن ئێرانه وه خرایه وه ئیش و له ما وه یه کی کورتدا، هه ولێری لێ ده رکه ییت، شوینه کانی خۆی گه رته وه.

سه ره نه جام:

ئهو ریکخراوانه ی که خۆیان ده به ستن به ولاتیکه وه ده بن به دامه زرا ویک له ناو ستره کتووری ده سه لاتی ئهو ولاته دا. بۆیه فه نکشنی ئهم ریکخراوانه ده به ستریت به و ئه لقه یه که ئهو ولاته ریکخراوه که ی پێ ده به ستیت به خۆیه وه. به م پیه ئهو رۆله ی ئهو ریکخراوه خۆیه ستانه ده ی بینن به گشتی ئهو ولاته به ستینه ره ش بریاری له سه ره دهدات. هه ره کاتیگیش ئهو ولاتانه ئیشیان به و ریکخراوه به ستره وانه نه ما ئه لقه ی به ستنه وه که ئه بپرن و ئیتر

کاره‌کتری سهره‌کی خۆی هه‌یه له‌وانه:

تاقیکردنه‌وه. ئه‌و سهرئه‌نجامه‌ی که به شپوهیه‌کی سرووشتی له ئاشبه‌تال را کیشراوه "ههرسه" ه. ئه‌م زاراوه‌یه دوو راستیی تیا‌دا کۆ بۆته‌وه. یه‌که‌م بێده‌سه‌لاتیی سهره‌یز، دووهم روخان. شتی‌ک که ههرسه بێنیت دیاره ده‌بیت له خالیکی به‌رزتره‌وه دارمیت بۆ خالیکی نزمتر. کاتی‌ک که هیزیک ئاشبه‌تالی لێ ده‌کات، مرۆقه‌کان له رووی فیزیکیه‌وه پێش ئاشبه‌تال و دوا‌ی ئاشبه‌تال ههر به‌قه‌ده‌ر دریزی خۆیان به‌رز له زه‌وییه‌وه. به‌لام ئه‌وه‌ی که ده‌روختی ئه‌و ریکخسته‌ن کۆمه‌لایه‌تییه‌یه که به‌رزبوونه‌وه تیا‌یدا به پیتی مه‌تره‌ی ده‌سه‌لاته. ئه‌م هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌یه که له گه‌ل به‌ربوونه‌وه‌دا روخان ده‌گرته‌وه، جیا‌وازه له هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌ی بێ به‌ربوونه‌وه‌ی په‌رله‌مانیک، حکومه‌تی‌ک یان ههر ده‌سه‌لاتییکی تر، که ماوه‌ی حوکمی یا خود ره‌وایی له ده‌ست ده‌دا و بریاری هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌ی ده‌دریت.

٤- **ماوه‌ی خایاندن.** فاکته‌ریکی تر له‌م پرۆسیسه‌دا کاته. به‌ردیک که له نوخته‌یه‌که‌وه به‌ر ده‌بیته‌وه یه‌که‌م ماوه‌یه‌ک ده‌مخایه‌نیت تا ده‌گاته زه‌وی، دووهم له‌م ماوه‌ی که‌وتنه‌ خواره‌وه‌یدا له‌ حاله‌تیکی تایبه‌تی جولانه‌وه‌دا‌یه. هیزیکیش که به هۆی ئاشبه‌تاله‌وه ههرسه دینیت، ده‌که‌وتنه‌ حاله‌تیکی روخانی تایبه‌تی خۆیه‌وه له‌م حاله‌ته‌دا زه‌حمه‌ته مرۆقه‌کانی تا ماوه‌ی به‌ربوونه‌وه‌که ته‌واو نه‌که‌ن و نه‌گه‌نه‌وه زه‌وی بتوانن کاریک بکه‌ن و هه‌ل بسنه‌وه، چونکه کاتی‌ک پرۆسیسه‌که ئاشبه‌تاله، شتی‌ک ناکریت پرۆسیسه‌کانی ئاشبه‌تال ریکای پێ نه‌ده‌ن. ریکخسته‌ن له هه‌له‌وه‌شاندان ناکریت ئه‌م حاله‌ته‌ی باس کرد له‌و بره‌وایه‌دام له شکانی سه‌ربازی هیزیکیشدا بێنریت. کاتی‌ک هیزیک ده‌شکیت تووشی هه‌له‌وه‌شان و به‌ربوونه‌وه‌یه‌ک ده‌بیت، که ماوه‌یه‌کی ده‌وێت تا له رووی رۆحیی و ریکخسته‌نه‌وه بێته‌وه سه‌ر پیتی خۆی. ره‌چاوکردن و به‌ناگایی له‌ ماوه‌ی به‌ربوونه‌وه‌ی هه‌له‌وه‌شان، گرنکه بۆ ئه‌وه‌ی بزانیته‌ی ئیشیک له‌ کاتی خۆیدا بکه‌یت. ئه‌و ئاشبه‌تالانه‌ی به‌سه‌ر گه‌لی کورددا هاتوون، کاریگه‌ری قورسییان له هه‌ناوی میله‌ته‌که‌دا بێ تیمار به‌جێ هێشتووه. جگه له‌وه‌ی که ماته‌مینیی له‌ دلی خه‌لکه‌که‌دا دروست ده‌که‌ن، شوینه‌واری ده‌روونی و کۆمه‌لایه‌تی و کولتوریش به‌جێ دێلن که لیکۆلینه‌وه و گه‌رانی زۆر به‌ دوا‌یاندان هه‌ل ده‌گریت. به‌لام ئایا کێ به‌م کارانه هه‌لسیت؟

سه‌رچاوه:

- ١- ژماره‌ی رۆژی (٩٨/١٠/٢٢) رۆژنامه‌ی دی ئین (DN) ی سویدی.
- ٢- ل: ٨، ١٧، ١٠٤، ١٣٢، الحزب ال‌دیموکراتی ال‌کردستانی / اللجنه‌ التحضیری، تقییم مسیره‌ الحریکه‌ ال‌کردیه‌ وانهارها و ال‌درس و ال‌عبر ال‌مستخلصه‌ منها.

فه‌رهنگۆک

له‌و هه‌ولانه‌دا که داومن هه‌ندیک زاراوه دروست بووه، که له‌م باسه و له‌ داها‌تووشدا به‌کاریان ده‌هینم، گرنکه که ناوه‌رۆکه‌کانیان روون بکه‌مه‌وه.

رووتیکردنی سیاسی: کاتی‌ک که جه‌ماوه‌ر روو ده‌کاته ریکخراویک یان کیشه‌یه‌کی سیاسی. پارتيک ده‌توانیت بیر له‌وه بکاته‌وه چی بکات باشه بۆ ئه‌وه‌ی رووتیکردنی سیاسی به‌ده‌ست به‌یتیت. یان چۆن کیشه‌یه‌کی بۆ نمونه وه‌کو هه‌نفال، ده‌ره‌ینانه‌وه‌ی مین، دارپووندان و سه‌ربه‌ستی بکه‌وتنه‌ رووتیکردنی سیاسییه‌وه. پێچه‌وانه‌که‌ی "کشانه‌وه‌ی سیاسییه". ریکخراویک تووشی کشانه‌وه‌ی سیاسی ده‌بیت.

١- **بێده‌سه‌لاتیی سهره‌یزمه‌کان.** ئاشبه‌تال له‌سه‌روو توانای هیزه ئاشبه‌تاله‌که‌ره‌که‌وه‌یه. بچرا‌نه‌وه‌ی جه‌لالیی سالی ١٩٧٠، بلا‌وه‌بیکردنی سالی (١٩٧٥) ی مه‌لایی، کوردستانچۆلکردنی یه‌کیتی سالی ١٩٩٦ و که‌وتنه‌به‌رده‌ستی تورکیای عه‌دولا ئۆجه‌لان، ئه‌مانه هیزچیان له‌به‌ر هۆی ژیرکاری ئه‌و لایه‌نانه‌ روویان نه‌داوه. سهره‌یزمه‌کان سه‌ریشکی هیز بریاریکی تر نه‌بوون. بۆیه ئه‌م سهره‌یزانه له‌م روودا‌وه‌دا هه‌له‌یه ره‌خنه‌یان لێ بگیریته، ده‌بیت تیان بگه‌یت. چونکه هه‌له‌نه‌راتیقی تریان له‌ به‌رده‌ستدا نییه تا ره‌خنه‌ی هه‌له‌نه‌بژاردنی ریکایه‌کی تریان لێ بگیریته. مه‌لا مسته‌فا به‌ خۆرایی به‌ شای ئیران نا‌ئیت: "ئیمه‌ میله‌ته‌ی توین، بلتی بمره‌ ده‌مرین، بلتی بژین ده‌ژین" (١). سرووشتی ئه‌م هیزانه وایه نه‌ ده‌توانن سه‌رکرده‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی دروست بکه‌ن، نه‌ ده‌توانن کورد به‌ مافه‌کانی بگه‌یه‌نن.

٢- **حه‌تمیبوون.** هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌که روودا‌ویکی حه‌تمیه‌یه. بێده‌سه‌لاتیی سهره‌یزمه‌کان نیشانده‌ریکی سرووشتی ئه‌م حاله‌ته‌یه. ده‌نگوباسیک باسی ئه‌وه‌ی ده‌کرد که دوا‌ی ئاشبه‌تالی سالی ١٩٧٥، لایه‌ن یان ژماره‌یه‌ک که‌س هه‌بووه که ویستوویه‌تی به‌ردوامیی بدات به‌ جولانه‌وه‌که. به‌لام ویست ناخوات و ناچیته‌ حسابه‌وه. ئه‌گه‌ر به‌ ویست بێ ئه‌و سهره‌یزانه‌ش نه‌یان ده‌ویست به‌و ده‌ردانه‌ بچن. ئه‌وه‌ی زانست ده‌یگرته‌وه کرداره. کرداریش که بریتی بیت له‌وه‌ی ژماره‌یه‌ک له‌ناو جولانه‌وه‌یه‌کی ئاشبه‌تالی‌یکرا‌ودا به‌ردوامیی بدات به‌و جولانه‌وه‌یه‌ی که ئاشبه‌تالی پێ کراوه، کاریکی مه‌حاله. چونکه: به‌شیک له‌ گشتیک ناتوانیت له‌ هه‌مان کاتدا به‌ پێچه‌وانه‌ی جولانه‌وه‌ی گشته‌که‌وه بچو‌ئیته‌وه. فرۆکه‌یه‌ک که به‌رده‌بیته‌وه، ریبواره‌کانی ناویشی به‌ هه‌مان خیرایی، سه‌ربه‌ست له‌ ویستیان، له‌ گه‌ل خۆیدا ده‌هینیته‌ خواره‌وه. مرۆفیک له‌ سه‌رخه‌ریکدا که دیته‌ خواره‌وه، ناتوانیت له‌هه‌مان کاتدا ئه‌و بچیت بۆ سه‌ره‌وه. به‌شی هه‌ر گشتیک هه‌لگری حاله‌تی جولانه‌وه‌ی گشته‌که‌یه.

٣- **به‌ربوونه‌وه.** گیانه‌به‌ر توانای ئه‌وه‌ی هه‌یه سه‌ره‌نجام له‌ رووداو و جولانه‌وه‌ را بکیشیت. بۆ نمونه، کۆتره‌شینکه له‌ سوید ده‌زانیت مرۆقه‌کان په‌لاماری ناده‌ن. به‌لام کۆتره‌شینکه لای خۆمان به‌ قه‌ره‌ی مرۆفدا ناروات. ئه‌م سه‌ره‌نجامه‌ سرووشتیانه‌ مشتخه‌رمانی گرنگن بۆ لیکۆلینه‌وه ده‌رباره‌ی ئه‌و بابه‌تانه‌ی که ئه‌و سه‌ره‌نجامانه‌یان لێوه را ده‌کیشریت. ره‌نگه هه‌ر بۆیه‌ش هه‌ندیک له‌ فه‌یله‌سوفه‌کان سه‌رچاوه‌ی زانیاری بگێرنه‌وه بۆ

پیتیک: ئەو بنەرەتەیه که پیتی لە شتیک دەگەیت. پیتیک ئەو سەرچاوەیەیه که تیگەشتن لە شتیکێ بۆ دەگیریتەوه. بۆ نموونه، لە ئیسلامدا لەگەڵنووستانی بيمارهیی خراپەیه. ئەم تیگەشتنە دەگەرتەوه بۆ ئەو پیتیکە که سیکسی ناحەلال "زینایە" و زیناش کوناحی گەورەیه. یاخود کاتیک ریکخراوتک هەل دەوهشیت، لەناو ئەم ریکخراوه هەلوەشاویداو لە کاتی پرۆسێسی هەلوەشاندا، ریکخستن مەحاله. ئەم تیگەشتنە دەگەرتەوه بۆ ئەو پیتیکە که بەش هەلگری حالەتی جولانەوهی گشتە.

تەرخوا: هەر شتیک که بە شیوهیەکی سەرەکی تەرخان بووبیت بۆ ئەرکێک. بۆ نموونه: دڵ بۆ لیدان، قوتابخانە بۆ فیکردن، فابریکێک بۆ دروستکردنی تەلەفون، پارێک بۆ دیموکراتی، مرۆفیک بۆ پزیشکی، مریشکێک بۆ هێلکه ئەوی تر بۆ

کۆشت.

ریکخراوی خۆبەست: ئەو ریکخراویە که خۆی دەبەستیت بە هیزکی گەرەترەوه، ولات بیت یان ریکخراویکی تر. هیزه گەرەکهش لە ریکگای خۆبەستنی ئەوهوه دەست دەخاته هیزه بچوکتەرەکهوه و لە نوқтаیەکی دیاریکراودا ئیتر دەتوانیت بیهێنێ و بیبات.

هەلوینە: ئەوهیه که وینەیهک بۆ که سیک یان کیشەیهک لای خۆت دروست بکەیت که ئەو وینەیه دوور بیت لە راستی ئەو کهسه یان ئەو کیشەیهوه (بۆ زیاتر زانین تەماشای ژمارەهێ پێشوو بکە)

نەئیت: ئەمە یەکەم جار نییه دار دەسوتیت. ئەگەر دارەکه تیان برییهوه نەئیت: ئەمە یەکەم جار نییه دار دەکوژیت. دەست

بگریت بەو دارهوه که دەپروینیت، بۆ تۆش لق دەردەکا و بۆ تۆش رەگ دادەکووتیت، هەر دارەکه سههوز نابیت، تۆش. بۆ زیاتر زانیاری دەتوانن پهیوهندی بکەن بەم ناوانەوه: شادمان، ژمارههێ تەلەفون: 0739700989 ههروهه: نیان حەسەن، ژمارههێ تەلەفون: 08-898371. ژمارههێ پۆستجیریۆ: 621985-1

روواندنی ۵۰۰۰ دار لە هەلبجە

پڕۆژەهێ "پارکی شههیدانی هەلبجە" ی کۆمەڵههێ ژینگههێ کوردستان ه لە سلیمانی. ئەم کۆمەڵههیه که تازه دروستبوون، بەپیتی ئەو نامههیهی که لە "دۆستانی ژینگههێ کوردستان" هوه لە سوید، بۆ کۆفاری کۆئترکت هاتوه، لە هەلبجە جیگایهک ئاماده کراوه بۆ روواندنی ۵۰۰۰ دار. بە سەرپەرشتی دوو ئەندازیاری کشتوکالی: نورهدین عبدالرحمان و نهجمههین عومەر مهحمود و به یارمهتی کرێکارهکانی بهرێوپهرايهتی نزاری هەلبجە، ئەو ئیشانههێ که پیش چاندن پێویسته بکړین وەکو لیدانی هێلی دراگۆنی، دروستکردنی پهڕزین و هەلکهندنههێ بیهری ئاو، ئەنجام دراون. دۆستانی ژینگههێ کوردستان داوا لە هەر یهکێک دهکەن داریک، که به ۲۰ کڕۆنه، بۆ نهمری شههیدهکان بکړیت. با باسی خراپههێ تاوانکاران توانای ئیشرکردنیشان لێ نهسهنیتهوه. که پڕۆژههیهکی باشیش لهم دنیا سهختههێ سهری دههینا، دهستی پێوه بکړین، نهیههێن بکۆژیت. بهلام ئەگەر دارهکه یان سوتاندی

ههموو دهسهلاتیک دهبیت لهگهڵ ئەو گفتهدا لاجیت که نایباته سەر

پرسیار: بۆ؟
وهلام: ژمارههکانی داهاوو

چهکی کیمیایی و بایۆلۆجی

(XV) رهنما

(1994) دا، فرۆکه‌ی باری سوودانی له به‌شێکی فرۆکه‌خانه‌ی سه‌دامی ئینته‌رناشنالی ده‌نیشته‌وه و سنووقی گه‌وره‌یان بارده‌کرد و ده‌چوون بۆ سوودان. زوربه‌ی چه‌کپشکنه‌ره‌کان ئهم فرۆکه‌خانه‌یان ده‌بینی، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که له به‌شێکی فرۆکه‌خانه‌که ده‌نیشته‌وه که بریتی بوو له یه‌کیک له جیگایانه‌ی که به شوێنی تایبه‌تی سه‌دام (شوێنه‌کانی سه‌ره‌کۆمار) ناسرابوو و ئه‌ندامانی (UNSCOM) بۆیان نه‌بوو بپیشکن. ئه‌و فرۆکه‌خانه له ماوه‌ی چهند سالێکدا، که‌لێک چه‌ک و دۆکومینتیا‌ن ده‌رباره‌ی پڕۆگرامی چه‌کی زۆره‌کوژی عێراقی له چنگی یونو‌کۆم ده‌ربازکرد. گواسته‌وه‌ی ئه‌و شتانه بۆ سوودان له‌لایه‌ن پیاوانی رژیمی عێراقیه‌وه ده‌کرا و ته‌نانه‌ت فرۆکه‌کانیش له‌لایه‌ن فرۆکه‌وانی عێراقیه‌وه لێ ده‌خوڕران. ته‌نیا وه‌لامی پیاوانی رژیمی عێراقی ده‌رباره‌ی ئه‌و فرۆکه‌خانه و باره‌کانیان ئه‌وه‌بوو که ئه‌و فرۆکه‌خانه خواردن و که‌لوپه‌لی پێویست ده‌بن بۆ سوودان بۆ یارمه‌تیدانی خه‌لکه هه‌زاره‌که‌ی.

جیم ساکسون (Jim Saxson) ی ئه‌ندامی لیژنه‌ی ئه‌مریکی دژی تیرۆریست وتی: سه‌ره‌رای ئه‌و هه‌موو بۆمبارانکردن و پشکنینه، پێم وایه که چه‌کی کیمیایی و بایۆلۆجی عێراق هیچیان لێ نه‌هاتوه‌وه چونکه ئه‌و چه‌خانه له عێراقدا نه‌ما‌بوون، زوربه‌یان نێردرا‌بوون بۆ سوودان. رژیمی عێراقی چهندجار چه‌کی کیمیایی دژی کورد به‌کارهێناوه و گه‌لێک دێی کوردستانی پێ کاول کردوه. کیمیابارانێ هه‌له‌بجیه‌کیک بوو له‌و کارانه‌ی رژیم. نه‌ ئه‌مرۆ و نه‌ له‌داهاتووشدا میله‌ته‌ی کورد ناتوانیت دنیایه‌ی ته‌وه‌ی که رژیمی عێراقی ئیستایه‌وه‌یان رژیمی ولاته‌ داگیرکه‌ره‌کانی به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان، ئه‌و چه‌خانه دژی به‌کارناهێنه‌وه. بۆیه زۆر پێویسته که ئاگادارییه‌کی باشی هه‌بیت ده‌رباره‌ی ئه‌م چه‌خانه‌وه هه‌ول بدات که وه‌کو جوله‌که‌کان خۆی ئاماده‌بکات بۆ خۆپاراستن لێیان. زانیاری یه‌که‌م هه‌نگاوه‌ به‌ره‌و ئه‌و خۆپاراستنه.

چه‌کی کیمیایی و بایۆلۆجی، که به‌ چه‌کی به‌کۆمه‌لکوژی پیاوی هه‌زار ناسراون، جیاوازه له چه‌کی ئه‌تۆمی، درووستکردن و شارده‌نه‌وه و به‌کارهێنانی تا راده‌یه‌کی زۆر ئاسانه. وا له‌خواهوه‌وه زۆر به‌کورتی باسی کوشنده‌ترین چه‌کی کیمیایی و بایۆلۆجی ده‌که‌ین.

کورد ناتوانیت دنیایه‌ی ته‌وه‌ی رژیمه‌کانی ده‌هاتوو

له‌ رۆژی (1998/11/8) دا، به‌نامه‌ی ئۆتتا داگار (Åtta dagar) ی سویدی رییۆرتاژێکی ده‌رباره‌ی چه‌که زۆره‌کوژییه‌کانی عێراق بلۆک کرده‌وه. به‌پێی ئه‌و رییۆرتاژه، له‌نیوان سالانی (1991) و (1994) دا، رژیمی عێراقی زوربه‌ی چه‌که کیمیایی و بایۆلۆجیه‌کان و دۆکومینته‌کانیانی ناردوه بۆ سوودان بۆ ئه‌وه‌ی که له چنگی چه‌کپشکنه‌ره‌کانی (UNSCOM) ده‌ربازیان بکات. ئیوان بوکانون (Ewan Buchanan) ی ئه‌ندامی لیژنه‌ی ئه‌مریکی دژی تیرۆریست وتی: "ئیمه‌ ده‌زانین که عێراق چه‌کی کیمیایی بایۆلۆجی هه‌بوو، به‌لام ئیستا نازانین ئه‌و چه‌خانه له‌ کۆین و چیان لێهاتوه‌وه". جاک ئۆمس (Jack Ooms) که راوژێتکراویکی تایبه‌تی بوو له (UN) و له‌ نیوان سالانی (1991) و (1996) دا له‌گه‌ڵ گروپی چه‌کپشکنه‌ره‌کانی (UN) کاری کردوه ووتی، که عێراق زیاتر له هه‌زار که‌سی ته‌رخان کردبوو بۆ رێ لێونکردنی چه‌کپشکنه‌ره‌کان و شارده‌نه‌وه و گواسته‌نه‌وه‌ی چه‌که‌کان و دۆکومینته‌کانیان. به‌پێی قسه‌کانی جاک ئۆمس، له‌نیوان سالانی (1991) و

چەكى كىمىيائى

فى ئىكس (VX)

چىيە: فى ئىكس، كە بە كوشندەترىن چەكى كىمىيائى ناسراو، برىتتايە لە شلەيەكى بى بۆنى بى رەنگ، كە بە بەرکەوتنى لەگەل ئۆكسجين (هەوا) دا دەبىت بە گاز.

چۆن كار دەكات: فى ئىكس بە بەرپىستىكەوتن مرۆف زەھراوى دەكات، بەلام هەلمزىنىشى كوشندەيە. بەبى ئەوئەي هەستى پى بىرئىت، فى ئىكس زۆر بەخىرايى بەهەوا و ئاوا بىلادەبىتەو، لەدۆخى شلىدا، چىيە فى ئىكس وەك چىيە ئاوا. فى ئىكس رى لە تەزوى دەمارەكان دەگىرئىت و كۆئەندامى دەمار لەكار دەمخات، هەناسەدان دەوئەستىنى دەبىتە هۆى مردن.

مىقدارى كوشندە: 10 مىللىگرام (تەنبا يەك دلۆپ بەسە بۆئەوئەي مرۆفئىك بكوژئىت).

نیشانەكانى: لىكەتەنەخوارەو، كۆكە، ئاوا بەلووتدا هاتەنەخوارەو، سەرئىشە و گىژىيە.

خۆپاراستن: دەمامكى گاز، جلوپەرگى تايپەتى.

گازى ماستەرد (MASTARD GAS)

چىيە: گازى ماستەرد بەپووختى، شلەيەكى بى بۆنى بى رەنگ، بەلام كاتىك لەگەل ماددەى كىمىيائى دىكەدا تىكەل دەكرئىت رەنگەكەى دەبىت بەقاوئەي و بۆنى سىر دەكرئىت.

چۆن كار دەكات: بەهەلمزىنى هەلمەكەى دەبىتە هۆى درووستبوونى بلىق لەهەموو لەشدا، ئەم بلىقەنە نازارىكى زۆريان لى دىت و ماوئەيەكى زۆر دەمىنەو.

نیشانەكانى: پىستەخوران، ئاوا بەچاودا هاتەنەخوارەو و سووتانەوئەى سىيەكان. كارىگەرى ئەم گازە درىزخايەنە و دەبىتە هۆى بەناتەواوى كاركردىنى سىيەكان، سنگئىشان و سەرەتانى دەم وقورگ و بۆرى هەوا پىستە. ئەم گازە بەهۆى لىوكمىيا (سەرەتانى خۆين) و سەقەتتى مندال دادەنرئىت.

خۆپاراستن: دەمامك.

سارىن (SARIN)

چىيە: سارىن گازىكى زۆر زەھراويە كە كار دەكاتە سەر كۆئەندامى دەمار.

چۆن كار دەكات: گازى سارىن بەشئوئەيەكى گشتىي لەرىگاي بۆرى هەواو هەلدەمژرئىت. لە شوئىنى گەرمدا لەرىگاي پىستىشەو هەلدەمژرئىت. ئەگەر خەستىيەكەى زۆر بىت گازى سارىن لە ماوئەى چەند چركەيەكدا مرۆف زەھراوى دەكات.

مىقدارى كوشندە: سەد مىللىگرام (سەدبەش لە هەزار بەشى گرامىك).

نیشانەكانى: بەچىيە كەم، گازى سارىن دەبىتە هۆى سەرئىشەيەكى زۆر و لىكەتەنەخوارەو و تەسكبوونەوئەى بۆرى هەوا. بەچىيە زۆر دەبىتە هۆى كۆكەن، ئارەقكردەو، گىژبوون، رشانەو، سىچوون و بەزەمەت هەناسەدان و خنكان.

خۆپاراستن: دەمامك.

چەكى بايولۆجى

ئەنسرەكس (ANTHRAX)

چىيە: بەكتىريايەكە كە سپۆر درووست دەكات و لە خۆلدا دەژى. چۆن كار دەكات: مرۆف بە هەلمزىنى سپۆرەكە يان بەوئەى بەرپىستى بىكەوئىت تووش دەبىت. سپۆرەكان زەھرىكى كوشندە دەردەدەن. ماوئەى تووشكردن لەرىي هەناسەو يەك تا شەش رۆژە. مىقدارى كوشندە: يەك لەملىاردىكى گرامىك (بەقەدەر دەنگە تۆزىك).

چەند دەژى: ئەم سپۆرە بە تىشكى خۆر بەخىرايى شى دەبىتەو، بەلام ئەگەر بارودۆخى گونجاوى بى پرمخسىت، ئەوا بى چەند سالىك دەژى.

نیشانەكانى: وەكو نیشانەكانى هەلامەت و اىه؛ تايەكى قورس، بىهتيزى و كۆكە. لەماوئەى (24) بى (36) سەعاتدا دەبىتە هۆى تاساندن و مردن.

چارەسەركردى: ئەنتىبايۆتىك كە پەنسىلنى تىدايىت. خۆپاراستن: خۆكوتان.

زەھرى بۆتولنىوم (BOTULINUM TOXIN)

چىيە: چۆرە بەكتىريايەكە كە بە نەبوونى ئۆكسجين درووست دەبىت.

چۆن كار دەكات: لەرىگاي هەناسەو. زەھرى بۆتولنىوم لەماوئەيەكى كورت (چەند سەعاتىك يان چەند رۆژىك) دا بەو مرۆف دەكوژئىت كە كۆئەندامى هەناسەى لەكار دەمخات. مرۆفەكە رەنگە لەماوئەى (24) تا (72) سەعاتدا هىچ نیشانەيەكى نەخۆشى تىدا نەبىنرئىت. زەھرىكە رىگا لەو كارلىكە بايوكىمىيائىيەنە دەكرئىت كە ماسوولەكانى كۆئەندامى هەناسە چالاک دەكات و بەو شئوئەيە مرۆفەكە دەخنكىت.

مىقدارى كوشندە: يەك لەملىاردىكى گرامىك.

چەند دەژى: پاش بىلوكردنەوئەى، ماوئەيەكى كورت دەژى.

نیشانەكانى: گىژىيە، وشكى قورگ و لىلبىن.

چارەسەركردى: دژە زەھرى بىرئىت بە نەخۆشەكە ماوئەيەكى كورت دواى تووشبوونى.

خۆپاراستن: دەمامك و جلوپەرگى تايپەتى.

سەرچاوه: <http://cnn/SPECIALS/1998/iraq/9802/weapons.effects/index.html>

كرىستىن گۆسدىن

كرىستىن گۆسدىن يەكەم دكتورى ئەوروپىيە كە سەرەخۆ لەگەل گروپىكى تەلەفىزۆنىدا چۆتە هەلەبجە و فلىمىكى دەربارەى قوربانىيەكانى چەكى كىمىيائىيەى لە هەلەبجە گرتووه بۆ ئەوئەى راي جىهان بەرامبەر بەو خەلكە رابكىشئىت. بۆ ژمارەى داهاوو هەول دەدەين چاوپىكەوتنىك لەگەل دكتور گۆسدىن دا بىلوكەينەو.

سەرھەتاكاني رۇژنامەگەرى كوردىيى لە كوردستانى باشووردا

جەمال خەزىنەدار

• ئىنگىلىزەكان ھەر لە (۱۱/۳/۱۹۱۷) ھوۋ نەخشەي دامەزراندنى دەزگاي راگەياندن و پروياگەندەيان بە كوردى ھەبوو
• ھوۋاي شەرى بازيان، ئىنگىلىزەكان دەزگاكەيان گواستەوۋ بۇ سايمانى و ھەفتەنامەي "پيشكەوتن" يان دەركرد
• دەسەلاتى دووھەي كورد، "پيشكەوتن" ي راگرت و "بانگى كوردستان" دەركرا
• رۇژنامەي "بانگى حەق" لە نەشكەوتى جاسەنە دەردەچوو
• لە (۱۸/۷/۱۹۲۴) دا، داگيركەر رۇژنامەي "ژيانەوۋ" ي دامەزراند
• ئەو بزاڤە رۇژنامەگەرىيەي لەگەل سەرھەتدانى بزووتنەوۋي سايخ مەحمودا دەستى پى كرد، خۇي لە
پايتهختى مير مەلمەدى رەواندازىي دۇزىيەوۋ

كەوتوۋە. ھەروەھا

لە شەرى بەرگىرى كوردنى بەغداد لە ئادارى سالى ۱۹۱۷ بەشدارى كردوۋە دى ئىنگىلىزەكان.

ھەر لە رۇژى (۱۱) ي ئادارى سالى (۱۹۱۷) ھوۋ، كە ئىنگىلىزەكان بەغداديان داگيركرد و پاشان چون بەرەو كوردستان، بەرەو سامانى نەوت و سامانە سرووشتەكانى كوردستان. ھەر لە و رۇژوۋ نەخشە و پلانتيكى بەدقەت و دياريان دەستنيشانكردبوو و بيريان لەوۋە كردبووۋە كە دەزگايەكى چاپمەنى و راگەياندن و پروياگەندەي تايبەت بە زمانى كوردى پىويستە و كاتى خۇيەتى دايمەزىتىن. ئەم رۇژوۋيەيان لە شارى بەغداد بە ئەتجام گەياند و رۇژنامەيەكى كوردى ھەفتانەيان بە ناوى «تيگەيتشنى راستى» يەوۋە دامەزراند و دەرخت. ژمارە (۱) ي لە رۇژى سيشەمەي پيگەوتى (۱) ي كانوونى دووھەي سالى ۱۹۱۸ بە چوار لاپەرەي قەوارەي (۵، ۲۱، بە ۲۴ سم) و تيكست (۱۷ بە ۲۸ سم) و ۶۷ ژمارەي لى بىلاوكرايەوۋ (۲).

رۇژنامەي تيگەيتشنى راستى (۱۹۱۸-۱۹۲۰) و ئەو رۇژنامە و گۇڤارانەي پاش ئەو و پيش ئەو دەرچوون، دەتوانين بە سەرچاۋەيەكى ھەرە گرينگى ميژوۋي ھاۋچەرخى كوردى بزميرين. ھەروەھا ئەگەر بە وردى ناوۋەتپكەكانيان بخەينە بەر نەشتەرى ليكۇلپنەوۋە و ساغكردنەوۋە لە پوانگەي مافى رەوۋاي ميللەتى كوردەوۋە، ئەو كاتە بۆمان روون دەبیتەوۋە كە ئىنگىلىزەكان چەند بە گوماتەوۋە دەيانويست دان بە مافى كورددا بنين و مافى رەوۋاي كورد بەو جۇزەي خۇيان گەرەكەيانە بە خەكى دنيا بناسين. لە سالى (۱۹۱۹) دا ئىنگىلىزەكان لە ھەموونارچەكانى عىراق و كوردستان سەرزميريتكى گشتييان سازدا. شارى سليمانيان نەخستە ژير ئەو سەرزميرىيەوۋە، بىق ئەوۋەي عەرەب و

ئەگەر رۇژى (۲۲) ي نيشانى سالى ۱۸۹۸ بە سەرھەتاي دەستپيكردى ميژوۋي رۇژنامەگەرىي كوردى داينين، ئەو كاتە بۆمان ھەيە (۸) ي شوياتى سالى ۱۹۱۴ بە سەرھەتاي دەستپيكردى ميژوۋي رۇژنامەگەرىي كوردى لە باشوورى كوردستان بزميرين (۱). لە رۇژى (۸) ي شوياتى ئەو سالەدا پۇشنبيريكى خەمخۇرى كورد، قەلەمى ھەلبىرى بىق ئەوۋەي وەلامى توركە فاشستەكانى ئيتيحادى تەرەقى بداتەوۋە و بلى.

ئەگەر ئىوۋە، كەرەكتانە لە كوردسانى باكورددا، دەنگى رۇشنبيرانى كورد بە داخستنى گۇڤارى «رۇژى كورد ۱۹۱۳» (۲) و گۇڤارى «يەكبوون ۱۹۱۳» و گۇڤارى «ھەتاۋى كورد ۱۹۱۳» كپ بكن ئەو لىرەدا گۇڤارى «بانگى كورد» يان بىق بلاۋ دەكەينەوۋە و بەرگرييان لى دەكەين و پەيمانيان بىق نوڤ دەكەينەوۋە كە تا دوا تنۆك بىق وەدەستەپنەنى مافى رەوۋاي كورد كۇلنەدەين و سوور بين لەسەر پەيمان و عەھد، لەسەر ھەمان پيچكەي يەكەمين قوتابخانەي رۇژنامەگەرىي كوردى و ئالا بەرز دەكەينەوۋە و لەسەرى دەپۇين.

ئەم رۇژنامەنوۋسە كوردە، ناوى جەمالى كورپ رەشىدى كورپ عەبدوللا بەگى كورپ خاليد پاشاي كورپ ئەحمەد پاشاي بايان بوو. لەو سالەدا قوتابى قوتابخانەي ماف (حقوق) بوو. لە بەغداد، چەند ژمارەيەك لە گۇڤارى «بانگى كورد» ي دەركرد. ھەرچەندە كيتشە لەسەر ئەمە زۆرە كە چەند ژمارەي ليدەرچوۋە و لە چ رۇژ و سالىكدا دەرچوۋە؟ يەلام گومان لەوۋەدا نييە كە سى ژمارە بينراوۋە. ژمارە (۱) ي لە (۸) ي شوياتى سالى ۱۹۱۴ بە ۲۴ لاپەرەي قەوارە (۲۲ بە ۱۶ سم) لە چاپخانەي «الاداب» لە بەغدا چاپكراوۋە. پاش ئەوۋەي خاۋەنى گۇڤار قوتابخانەي مافى بەغدادى تەواو كردوۋە كراۋە بە ئەفسەر و گۇڤارەكەي وەستاۋە و پەكى

بانگ

بومونتنین سراجیت
فرانکای عمومی دکت

۲۸ مارچ ۱۳۲۹

اعلامات به دریک
۳ آه مینوت

أرج آسیی

لشکی به طوب و بوبا سر افرازه بانک - جن
سیاسی، ادبی، اجتماعی، فنی و فنی رسیده به فرانکای عمومی
اردوی کوردستان طبع دگری
ناپه و سالی استحصالی حقوق کوردانه

سال ۱ زمرد ۱ مجتبه ۲۸ مارچ ۱۳۲۹ ۶۱ شماره ۱۳۴۱

شیخ محمود بق جاریکی دی سلیمانی به جیهیشت و چونه شاخ بق خزریکخستن و خنئاماده کردن و کوششی جۆربه جۆری دژی دوژمنانی کورد. له نهشکهوتی چاسه نهی نزیک سوورداش، بزووتنه وهی چه کرداری کوردستان رۆژنامهی «بانگی ههق» ی به ناوی نۆزگانی «قه رارگاهی عمومی نۆردووی کوردستان» هوه دهرکرد. ژمارهی (۱) ی له رۆژی پینجشمه می (۲۸) ی مارتی سالی ۱۹۲۳ به دوو لاپه ره ی قهواره (۲۱ به ۲۳) بلۆکرایه وه. ناوه رۆکی ئهم ژماره یه بریتییه ته نیا له یهک بانگه یشتنی ناگاداریی له «باش قوماندان و مهلیکی کوردستان مه محمود» هوه. ئهم بانگه یشتنه له حهوت خالدا روونکراوه ته وه. پوخته ی ئهو خالانه هوه یه که ئینگلیزه کان نیه تیان به رامبه ر به مافی کورد باش نییه و له بهرژه وهندی میلله تی کورد ناگه پین. ههروه ها میلله ت ناگادار و هوشیار ده که نه وه له وه که سانه ی درۆ و ده که ن ببن به یهک ده ست له که ل پيشمه رگه کانی نوردو و گای کوردستان و به دوا ی موخالیفینی بهرژه وهندی میلله تدا بگه رین و بیانده نه بهر یاسای دادوه ریی.

ژماره (۳) ی رۆژنامه ی «بانگی ههق» له رۆژی پینجشمه می (۱۲) ی نیسانی سالی ۱۹۲۳، هه ر به دوو لاپه ره ی هه مان قهواره دهرچوو. وا دیاره ژماره (۲) یش هه ر به ده ست نووسی ماوه ته وه و هیچ زانیارییه کی ئه وتق نییه له نه وه ی ئهم مۆنس به ولاره که له وتاریکیدا بلۆی کردۆته وه و دکتۆر که مال فونادیش ده ستی بق ئهم راستییه درێژ کردوه (۷). ئهم مۆنس ته وای ژماره کانی ئهم رۆژنامه یه و رۆژنامه ی «رۆژی کوردستان» ی داوه به کتبخانه ی زانکۆی کامبریج (۸).

هه ر له و کاته ی که شیخ محمود شار ی سلیمانی به جه یشتیت و پرووی کرده شاخ و ئهو دوو ژماره ی رۆژنامه ی «بانگی ههق» به ناوی نۆزگانی شۆرش ی کوردستان دهرکرد، کۆمه لیک له نووسه ران و رۆشنبیران له سلیمانی رۆژنامه ی «نومیدی نیستیقلال» یان دامه زراندا. ئهم رۆژنامه یه ژماره (۱) ی له (۲۰) ی ئه یلولی سالی (۱۹۲۳) دا دهرچوو. له سه ره تا خواجه ئهمه ندیزاده مودیری مه سئوولی بوو، پاشان ره فیق حیلمی بووه سه رنووسه ر و ئهمه د خواجه ش یه کیک بوو له نووسه ره چالا که کانی ئهم رۆژنامه یه (۹).

به دهرچوونی دوا ژماره ی رۆژنامه ی «نومیدی نیستیقلال»، ژماره ۲۵، بزووتنه وه ی شۆرشگێری شیخ محمود له را که یانندی خوینراودا یه کی که وت و تا را ده پیک مه یدان چۆل بوو. بهرده و امبهرونی رۆژنامه گه ری کوردی له و کاته دا پتویست بوو. له بهر نه وه داگیر که نه مجاره یان رۆژنامه ی «ژیا نه وه» ی دامه زراندا و

تورک و فارس به مافی ره وای کورد بترسین. له و سالانه دا شیخ محمود ئیداره ی کوردستانی گه رته ده ست. ئینگلیزه کان مه ترسییان په یدا کرد و هه ول و نه قه لای بی وچانیان ده دا بق نانه وه ی دوویه ره کی له نیوان سه رکرده کانی کورد داو توانیان دوویه رکی بخرنه ناو چینه کانی کورده وه. کاتیک که شیخ محمود له شه ره که ی دهر بهندی بازیان شکستی هینا و به دیل گیرا و ره وانه ی کویت و هیندستان کرا، ئینگلیزه کان شار ی سلیمانیان داگیر کرد و چونه ناوی. ده زگای را که یاندا و پرۆیا که نده ی زمانی کوردییان له به غدا ده وه گواسته وه شار و چاپ و چاپه مه نیان دامه زراندا بق بلۆکردنه وه ی به یاننامه و پتویستییه کانی خو یان به زمانی کوردی. رۆژنامه یه کی هه فتانه یان به ناوی «پیشکه وتن» (۴) بلۆک کرده وه. ژماره ی (۱) ی له (۲۹) ی نیسانی سالی ۱۹۲۰ له ۴ لاپه ره دا بلۆک کرده وه. ئهم رۆژنامه یه، که رۆژنامه یه کی سیاسی و نه ده بی و زانیاری و کۆمه لایه تی بوو، ۱۱۸ ژماره ی لی بلۆکرایه وه. دوا ژماره (۲۷) ی ته مووزی سالی ۱۹۲۲ دهرچوو.

پاش دامه زراندا ده سه لاتی نه ته وایه تی کورد له شار ی سلیمانی بق جاری دووه م، رۆژنامه ی «پیشکه وتن» ی ئینگلیزه کان وه ستینرا. رۆژنامه ی «بانگی کوردستان» (۵) وه ک نۆزگانی کۆمه له ی کوردستان له شار ی سلیمانی بق جاری یه که م که وته کار. ژماره (۱) ی له رۆژی (۱۵) ی تشرینی دووه می سالی ۱۹۲۲ به ۶ لاپه ره ی قهواره (۲۱، ۵ به ۲۴) دهرچوو. خاوه نی ئیمتیا ز و سه رنووسه ر و به رتویه به ری ئهو رۆژنامه یه سه ته فا پاشای یامولکی بوو، مامۆستایان شیخ نووری شیخ سالحی شاعیر و رۆژنامه نووس، ره فیق حیلمی شاعیر و میژو و نووس و عه لی که مال پاییر ناغای شاعیر نووسه ری ئهم رۆژنامه یه بوون. دوا ژماره ی ئهم رۆژنامه یه (۸) ی حوزه بیرانی سالی ۱۹۲۳ دهرچوو. پاشان له (۲۶) ی کانوونی دووه می سالی ۱۹۲۶ تا (۱) ی نیسانی سالی ۱۹۲۶، سێ ژماره ی تری به قه واره ی رۆژنامه ی ئاسایی (که و ره) له شار ی به غدا دهرچوو.

له تشرینی دووه می سالی ۱۹۲۲، که کابینه ی حکومه ته ی کوردستان دامه زرا، سه ته فا پاشای یامولکی بوو به وه زیری مه عاریف. په ره وه ی نه وه کراوه و به پتویست زانراوه که خاوه نی بهر پر سیاری رۆژنامه که بگۆرێ و له هه مان کاتدا بوونی رۆژنامه یه کی ره سمی نۆزگانی حکومه ت پتویست بووه. له بهر نه وه رۆژنامه ی «رۆژی کوردستان» دامه زرا و ئیمتیا ز و بهر پر سیاری درایه شیخ نووری شیخ سالح (۶). ژماره (۱) ی له (۱۵) ی تشرینی دووه می سالی (۱۹۲۲) دا به ۴ لاپه ره ی قهواره (۲۱، ۵ به ۲۴) سم) بلۆکرایه وه. رۆژی کوردستان ۱۵ ژماره ی لی بلۆکرایه وه، دوا ژماره ی له (۱۵) ی ئاداری سالی (۱۹۲۳) دا بوو.

صاحب امتياز و مدير مسئول
م ۰ قوی

عرد
ملی تال

اعلامات بديك
۳ آه ده سينريت

بدل آيوه
۳ مانك بك ۶ مانك دو
مالكي چوار روپيه ۹

روزگورستانه

يو هجو شتيك مراجعت
به مدير مسئول اكری

بوخارج اجرت بوسطه
علاوه ده كزی

تاریخ انتشار

۱۵ تمبرین تائی ۱۹۲۲

سلجانی

سیاسی ، ادبی ، اجتماعی ، فزنیکی دسی ۹

نسخه به آه بك

هفته جديك دودچی

نسخه به آه بك

سال ۱ شماره ۱ [موارشمه] ۲۵ ربیع الاول ۱۳۴۱ ۱۵ تمبرین تائی ۱۹۲۲

قادر و قیمة تئیکي زۆر گه وره له موکریانی و چالاکییه
رۆشنبیرییه کانی دهگرن. بقی نمونه مینورسکی روس به موکریانی
دهلئ: ئیوه حه قیقه تهن گیانی میلله تی خۆتانن، ئه و په نجانیه که
دهیکیشن هیچ ومختیک له بیر ناچیته وه، ئه سلنه میلله ت
وته نه پرستانه و هکو ئیوه مایه ی تهره قی میلله تن. (۱۱)

دیاره موکریانی به خۆی و چاپخانه شه مکه یوه بۆی نه کراوه
تا دوا یی دژی هژی تاریکی و کۆنه په رستی ئه و کاته بوه ستن، بۆیه
ناچار بوو چاپخانه شه مکه ی پکاته هه گبه و ئۆغر بکاته شاری
ئه فسانه و قه لای دیرین "هولیر". له هه ولیر کۆقاری "رووناگی"
دامه زرانده و ژماره (۱) ی رۆژی پنجشهمه ی (۲۴) ی تشرینی
یه که می سالی ۱۹۲۵ ده رکرد، ژماره (۱۱) ی که دوا ژماره بوو، له
(۱۶) ی مایسی سالی (۱۹۲۶) دا ده رکرد. له هه ولیریش نه ی توانی
کار به ده ستانی میری رازی بکا و ئه و شتانه ی له گه ل بیر و بۆچوونی
خۆی ناگونجین بۆلۆیکاته وه. ئه مچاره میان سه ره به لگرت و به ره و
دهزگا رۆشنبیرییه کانی به غداد تا خۆی له کۆقاری "دهنگی گیتی
تازه" گرت ه وه.

نوسه ر و رۆشنبیره کورده کان له پایته ختی عیراق رۆلئیکي
رۆشنبیری گه وره ده گرتن. سالیح زهکی ساحیبقران کۆقاریکی
رۆکویئیکي وینه داری له به غداد دامه زرانده. مانگانه به زمانی کوردی
و عه ره بی و تورکی "دیاری کوردستان" ی بۆلۆه کورده وه. ژماره ی
(۱) ی له (۱۱) ی ئاداری سالی ۱۹۲۵ به ۲۲ لاپه ره ده رکرد. ژماره
(۱۶) ی له رۆژی (۱۱) ی مایسی سالی (۱۹۲۶) دا ده رکرد و ئیتر
ژماره ی دیکه ی چاپ نه کرا.

له سالی (۱۹۲۲) دا تاقه ژماره یه که له کۆقاری "دیاری لاوان"
و له سالی (۱۹۲۳) دا تاقه ژماره یه که کیش له کۆقاری "یادگاری لاوان"
له لایه ن ده سته یه که له قوتابییه رووناکییر و نوسه ر و شاعیره
کورده کانی به غداد بۆلۆه وه. ناوه رۆکی ئه و دوو کۆقاره، تازه
بابه ت بوون به گۆتیره ی رۆژنامه گه ریبی بیئش سییه کان و بۆنی ئه ده بی
نۆیخواری ئه و روپاییان لیده مات.

با ئه و تاقه "په پژه" یه له بیر نه که یه که به کۆششی
تاقه که سیک له به غداد بۆلۆ بۆوه. وا پیده هجی سه رنوسه ری "په پژه"
مسته فای شوقی، به قه له مه تیژ و بۆشته که ی زۆریه ی بابته کانی
خۆی نووسیویه ته وه، ئه م تاقه کۆقاره له سالی (۱۹۲۷) دا به ۲۲
لاپه ره ده رچوو.

دوا به دوا ی ئه م ده سته گوله رهنگا ورهنگ و بۆنخوشانه نۆره

ژماره ی (۱) ی له (۱۸) ی ئابی سالی ۱۹۲۴، له سه ره تا به ۴ لاپه ره
و پاشان به ۶ لاپه ره ی قه واره (۲۴ به ۲۱ سم) ده رکرد. ئه م
رۆژنامه یه ۵۶ ژماره ی لی بۆلۆه وه (۱۰).

هه ک ده رده که وی نووسه ران و خۆینده واران ئه وهنده که یغیان
به رۆژنامه ی "ژیا نه وه" نه هاتوه وه له ژیر سایه ی داگیرکه ر ده رچی.
له به ر ئه وه له سه ره تای سالی (۱۹۲۶) دا رۆژنامه ی "ژیا نه وه"
حکوومه ت دامه زرا و ژماره (۱) ی (۲۶) ی کانوونی دووه می سالی
۱۹۲۶ ده رچوو. له ژماره ۴۰۶ به و لاره پیره میرد بووه به
سه رنوسه ری تا سالی ۱۹۲۸ و ژماره (۵۵۲) ی.

که رۆژنامه ی "ژیا نه وه" یه کی که وت، پیره میرد ئیمتیازی
رۆژنامه یه کی هه فتانه ی تازه ی ده سته که وت به ناوی "ژین". ژماره
(۱) ی ئه م رۆژنامه یه له (۲۶) ی کانوونی دووه می سالی (۱۹۲۹) دا
به ۴ لاپه ره ی قه واره گه وره ده رچوو. تا سالی ۱۹۵۰ پیره میرد
خاوه نی ئیمتیاز و سه رنوسه ری بووه. که ئه مری خوا ی
به جیگه یانده "جه میل سانیب و گۆران و نووری ئه مین به گ و
ئه حمه د زرنگ سه رنوسه ریان کردوه. رۆژنامه ی "ژین" تا (۸) ی
شوایاتی ره شی سالی ۱۹۶۳ به رده وام بووه له بۆلۆه ونه وه.

هه ره وها شه ره وانی سلیمانی، رۆژنامه یه کی هه فتانه ی به
ناوی "ژیا نه وه" ده رکرد که ژماره ی (۱) ی له (۱۲) ی ئه یلویلی
سالی (۱۹۳۷) دا به (۴) لاپه ره بۆلۆه وه. ژماره ی (۷۰) ی له
نیسانی سالی (۱۹۳۹) دا ده رچوو.

له شاری سلیمانی کۆقاریک به ناوی "زانستی" که خاوه ن
و به رپرسیاری سالیح قه فغان بوو، ژماره (۱) ی له (۲۵) ی شوایاتی
سالی (۱۹۳۸) دا ده رچوو.

ئه و بزاقه رۆژنامه گه ریبه مه زنه ی که له گه ل سه ره له دانی
بزوتنه وه ی شۆرشی شیخ مه حمود، له سه ره تای بیسته کانی ئه م
سه ده یه له ناوچه ی سلیمانی ده سته یی کرد، خۆی له پایته ختی میر
مه مادی ره واندوژی "میری کۆره" له سه ر ده سته یه که یکه له
رۆژنامه وانه پیئشه نگه کانی کوردستان حوسین حوزنی موکریانی
دۆزییه وه. موکریانی زۆر باش ده یزانی به بی چاپخانه و ده زگای
چاپه مه نی زانست و زانیاری بۆلۆ نا کریته وه و تاریکی رۆشن
نابیته وه. له به ر ئه وه چاپخانه که ی حه له بی گواسته وه ره واندن و له
سه ره تای مانگی حوزه برانی سالی (۱۹۲۶) دا کۆقاریکی به ناوی
"زاری کرمانجی" بۆلۆ کردوه. تا (۲۱) ی ته موزی سالی ۱۹۲۲
بیست و چوار ژماره ی لی بۆلۆ کردوه. کوردنانه رۆژناوییه کان

دیتە سەر گۆڤاری **هه‌لاوێژ**. به گۆڤاری گه‌لاوێژ قوناغتیکی تازه‌ی رۆژنامه‌گه‌ری کوردی ده‌ستپێده‌کا و ده‌رکایه‌کی تازه له میژووی رۆژنامه‌گه‌ری کوردیدا ده‌کرتیه‌وه. گه‌لاوێژ به پێشکه‌وتووترین گۆڤاری ئه‌ده‌بی و رۆشنییری کوردی ده‌ژمێرێ. سه‌رنووسه‌ر و خاوه‌نی ئیمتیاز **ئیه‌راهییم هه‌حمه‌د** و به‌ریوه‌به‌ری ئیداری **عه‌لان‌دین سو‌جادی** بوو. ژماره (1)ی له کانونی یه‌که‌می ساڵی 1929 و دو‌او‌ماره‌ی، که ژماره‌ی 116 بووه، له ئابی ساڵی (1949) دا ده‌رچوو. تیکرای هه‌ر 116 ژماره‌که‌ی 7279 لاپه‌ره‌ی قه‌واره (14) به 21سمه.

خه‌زنه‌دار ب‌لاوکراوه‌ته‌وه.
(5) جه‌مال خه‌زنه‌دار، بانگی کوردستان (1922-1926)، به‌غدا، 1974.
(6) جه‌مال خه‌زنه‌دار، رۆژی کوردستان (1922-1923)، به‌غدا، 1973.
C.J. EDMONDS: A Kurdish Newspaper, Rozh (7) Kurdistan, Journal of The Central Asian Society, vol, xll, part 1, p.89-90, London, 1925.
(8) د. که‌مال فو‌ئاد، «بانگی هه‌ق» یه‌که‌مین رۆژنامه‌ی شو‌ڕشی کوردستان، گۆڤاری پر‌شنگ، ژماره‌ی (1) مارتی ساڵی 1980.

سه‌رچاوه و په‌راوێژمان:

- (1) د. که‌مال مه‌زه‌ر، تیگه‌یشتنی راست و شو‌ئنی له رۆژنامه‌نووسی کوردیدا، به‌غدا، 1978.
- (2) جه‌مال خه‌زنه‌دار، رۆژی کورد 1913، به‌غدا، 1981.
- (3) ته‌واوی ژماره‌کانی رۆژنامه‌ی «تیگه‌یشتنی راستی»، هه‌ر 67 ژماره‌که‌ی له کتێبخانه‌ی مۆزه‌خانه‌ی به‌غداد پارێزراوه. من فۆتۆکۆپی ژماره‌کانم هه‌یه.
- (4) رۆژنامه‌ی «پێشکه‌وتن» 118 ژماره‌ی لێده‌رچوو. بیستم که‌ ئه‌مسال له هه‌ولێر به کتێبێک و به پێشه‌کی د. مارف

(9) جه‌مال خه‌زنه‌دار، رابهری رۆژنامه‌گه‌ری کوردی، به زمانی کوردی و عه‌ره‌بی و ئینگلیزی، به‌غدا، 1973.
(10) رۆژنامه‌ی ژبانه‌وه (56) ژماره‌ی لێده‌رچوو. هه‌موو ژماره‌کانم له‌گه‌ڵ پێشه‌که‌یک ده‌رباره‌ی رۆژنامه‌گه‌ری کوردی له کوردستانی باکوور ئاماده‌کردوو به‌چا‌پکردن.
(11) جه‌مال خه‌زنه‌دار، رابهری رۆژنامه‌گه‌ری کوردی، به زمانی کوردی و عه‌ره‌بی و ئینگلیزی، به‌غدا، 1973.

جه‌مال خه‌زنه‌دار

- * ساڵی 1928 له هه‌ولێر له دایک بووه.
- * 1958-1961 ئه‌ندامی ده‌سته‌ی نووسه‌رانی گۆڤاری «شه‌فه‌ق» و په‌یامنیری بووه له به‌غداد.
- * 1961-1963 ئه‌ندامی ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌ری «یانهی سه‌رکه‌وتن» ی کوردان بووه له به‌غداد.
- * 1970 بووه به ئه‌ندامی یه‌کیتی نووسه‌رانی کورد و خاوه‌ن و یه‌کێک له دامه‌زرینه‌رانی پرۆژه‌ی گۆڤاری «ده‌فته‌ری کورده‌واری» بووه.
- * 1972-1979 سکریتیری نووسینی گۆڤاری «رۆژی کوردستان» و سکریتیری ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌ری کۆمه‌له‌ی رۆشنییری کورد بووه.
- * 1973-1974 سکریتیری نووسینی گۆڤاری «ئه‌ستیره» بووه له به‌غداد.
- * 1975-1982 سکریتیری نووسینی گۆڤاری «شو‌ڕشی کشتوکالی» بووه.
- * 1982-1985 خاوه‌نی پرۆژه‌ی 100 کتیبی کوردی بووه.

به‌ره‌مه‌ چاپکراوه‌کانی:

- 1- رابهری رۆشنییری جوتیاران، دوو به‌ش، به‌غداد، ساڵی 1972 و ساڵی 1973.
- 2- رابهری رۆژنامه‌گه‌ری کوردی، به‌غداد، 1973.
- 3- رۆژی کوردستان 1922-1923، به‌غداد، ساڵی 1973.
- 4- بانگی کوردستان 1922-1926، به‌غداد، ساڵی 1974.
- 5- رۆژی کورد 1913. به‌غداد، 1981.

ژماره‌یه‌ک به‌ره‌می تری هه‌یه که تا ئیستا به چاپی نه‌گه‌یاندوو.

سەر تۆزی بن ئالۆز*

"ئەم نووسىنە سەرەنجامى گەشتىكى ۲۵ رۆژىيە بۆ خوارووى كوردستان"

لە ھەولتەر:

- نژىكەى ۴۵ رۆژنامەو گۆڧارى كوردىي، بە قسەى سەرۆ قادرا، دەردەچىت
- جارى وا ھەيە بە سۆ منداڧ كىتلىكىيان ھەيە بە نۆرە دەيخوئىننەو
- وئىنەگرتن قەدەغەيە، دەبىت لە ئاسايش مۆلەت وەرىگريت
- موختار دەزانىت كامە كەس سەر بە چ رىكخراولكە و چۆن بىر دەكانەو
- بەخىشى پارەموپوول و برنجى چاك و رۆن و دەرمان..
- پەيوەندى پارتى و رۆلى عىراق شتىك نىيە بشاردريتەو
- توركمانەكان ژمارەى بارەگانىيان گەيشتبوو ۷۷
- بزمارىكى درۆزيان لەبن پىي كابرەيەكى سەر بە يەكئىتى كوئا

مەھاباد كوردى / سوید - دىسەمبەرى ۱۹۹۸

تەنیا ۳۰۰۰ دۆلار زیاتریان لە گیرفاندا نەبیت. ھەر لە ھەمان کاتدا جەخت لەسەر کامپرای قیدیق و کەرەسەى کارەباییش دەکرا. لە دوایدا ھەموومان بە یەكەو چوینە ئو شوئینەى كە پەساپۆرتەکانمانى لى تۆمار دەکرا. كچىكى رووخوشى خەلکى سلیمانى بەخترهاتنەوهمانى کرد. پەساپۆرتەکانمانى لى وەرگرتین. كورپىك، كە ئویش خەلکى سلیمانى بوو و لەگەلمان بوو، دیار بوو زۆر خەزى لە قسەکردن بوو و زۆریش لە كچەكە رادەما. ھەر لەبەر ھەندى كچەكە پىي گوت: تۆ زۆر قسە دەكەى!

پارەى فۆتۆكۆپى پەساپۆرتەكان و ھەر نەفەرى ۵۰ دۆلارى گومرگىشیان لى وەرگرتین و یەك دوو كاخەزى زەرد و سپىيان پى داین كە بە كوردى و عارەبى نووسرا بوون. ھەردوو پراكوردى خەلکى سلیمانى ھەر لەوئى خواحافىزىيان لىمان کرد و بەرەو سلیمانى كەوتنە پى. ئىمەش بەرەو ھەولتەر سواری تەكسى بووین. كابرای شوفىر خەلکى زاخۆ و قسەخۆش بوو، بەلام نەیدەوئىست زىدە خۆى لە قەرەى باسەكان بەدات.

لە رىگا سەپتەرەكانى پارتى تەنیا یەك چار سەندووقى ئۆتۆمۆبىلەكەيان پى كردينەو. لام وابى ھەر یەك چارىش تەماشای پەساپۆرتەکانیان كردين. جاددە و رىگاوبانەكان، لە چاوسالانى ۹۲ و ۹۵ و ۹۷، تا بلىي جىاوازيان ھەبوو و خۆش و قىرتار

بەر لە ھەر شتىك دەمەوئى ئەو بەلىم كە باس و رووداوەكانى ئەم نووسىنە زیاتر پەيوەندىيان بە ماوئى نىوان كۆتايى مانگى ئۆكتۆبەر تا كۆتايى مانگى نۆفەمبەرى (۱۹۹۸) ھو ھەيە. من كە بۆ ماوئى ۲۵ رۆژ لە باشوورى كوردستان مامەو، ئەوئى بەرچاوم كەوت و بىستم يان بۆيان باس كردم، وا لىرەدا بى پىچ و پەنا دەيانخەمە بەر دیدەى خوئینەران. دەمەوئى جەخت لەسەر ئەوئى بەكەم، من لە ھەر گەشتىكمدا بۆ كوردستان، بىر لە نووسىن و ئامادەکردنى بابەتىك دەكەمەو كە لە ئەنجامى گەشتەكە خۆیدا دروست دەبىت. چا لىرەدا نامەوئى زیاتر سەرتان بىەشنىم و واى بە باش دەزانم یەكسەر بچمە سەر كرۆكى ئو باس و خواسانەى كە تايبەتن بە گەشتەكەم.

لە برايم خەلىلەو تا ھەولتەر

دواى سى سەعات چاوەروانىي پەرىنەو بە بۆئەدووى پردەكە. چەكدارىكى سەر بە پارتى ديموكراتى كوردستان پەساپۆرتەكانى لى وەرگرتین. لە دەفتەرىكى زلدا بەكە بە یەكە ناوەكانمانى نووسى. لە دوایدا لىمانى پرسى: زىرى زیادەتان پىيە؟ ئافەرەتەكانىش دەست و پەنجەى خۆيان نیشان دا. لەسەر دیوار شتى نووسرا بوو كە تىايدا رىگە بە گەشتەكران دەدرىت

له کتیبه‌کانی قوناغی خویندنی سه‌ره‌تاییدا نووسراوه:

- زاخو په‌ک له ساره جوانه‌کانی عیراقی خو‌شه‌ویستمانه

- ئیکمه خه‌لکی په‌ک نیشتیمانین که عیراقی خو‌شه‌ویسته، تو له باکووری و منیش له باشووری

- هایه‌ق بیکه‌س عیراقی نیشتیمانی خوئی و گه‌لی عیراقی خو‌ش ده‌ویست

ش‌تانه‌ی که ده‌درین ئەمانه‌ن: ئارد، رۆن، برنج، فاسفۆلیا، قوتووه‌شیری مندالان و گه‌لی که‌ره‌سه‌ی دیکه‌ش. برنج‌که‌که‌ که‌رت که‌رت. هه‌رچی پۆنه‌که‌یه به‌ قسه‌ی دکتۆریک ئە‌گه‌ر بقرجینریته‌وه له پاشاندا به‌پینریت، به‌کاره‌ینانی بۆ مرۆف یا‌شتر ده‌بیت. جی‌گای داخه‌ هه‌ندێ جار خوارده‌مه‌نی و شتی تری وا به‌سه‌ر خه‌ل‌کدا دابه‌ش‌کراون که‌ ماوه‌ی به‌کاره‌ینانیان به‌سه‌ر چووه (ئیکسپایه‌ریان کردووه). نازانم ئەم کاره به‌ ئەنقسه‌ت ئەنجام دراوه یان نا؟!

له هه‌ولێر کاری بینا‌کردنه‌وه و ئاوه‌دان‌کردنه‌وه دیارده‌یه‌کی به‌رچاوه. به‌ش‌تیکی ئەم کاره له ئە‌ستۆی نه‌ته‌وه په‌گرتووه‌کان و پیک‌خراوه خیرخوازه‌ بی‌گانه‌کان و که‌سانی سه‌ر‌به‌خۆ و خه‌مخۆر دایه، به‌سه‌که‌ی دیکه‌ش حیزبی حوکمران و حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له هه‌ولێر پێی راده‌بیت. کاری ئاوه‌دان‌کردنه‌وه ئەم بوارانه ده‌گه‌ریته‌وه: خا‌نو و دروست‌کردن له لایه‌ن هاوولاتیان خۆیانه‌وه، شه‌قام قیرتاو‌کردن، بنیات‌نانی باله‌خانه‌ی نوێ، مزگه‌وت دروست‌کردن، باره‌گا و بنکه‌ چه‌ک‌داریه‌کان، دروست‌کردنی نه‌خۆشخانه له لایه‌ن پیک‌خراوی جو‌راو‌چۆر و حکومه‌ت‌یشه‌وه، جگه له هه‌ندێ قوتابخانه و دام و ده‌زگای تریش.

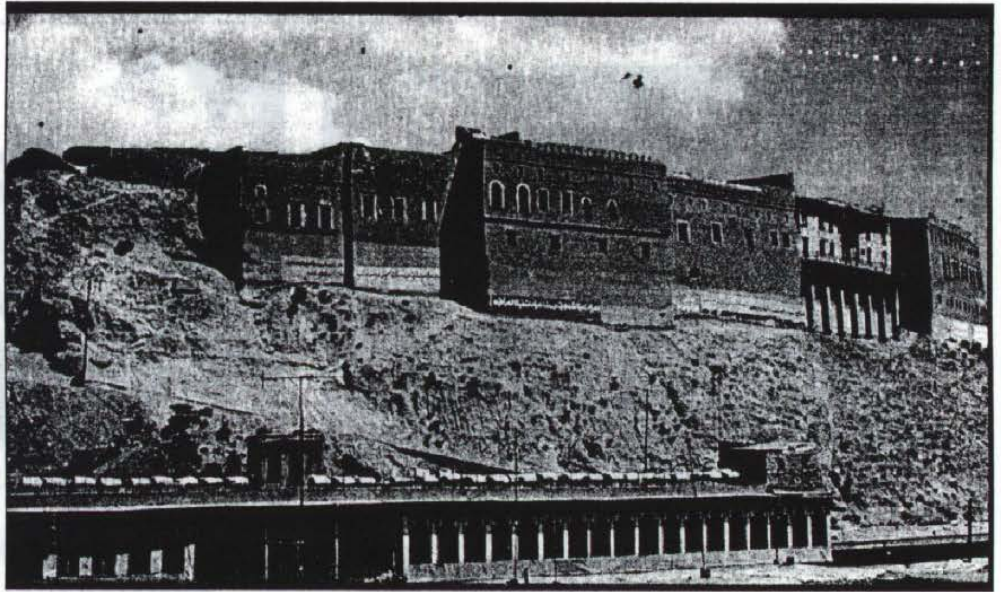
له هه‌ندێ شوینی هه‌ولێردا په‌یکه‌ر و گۆره‌پان و نافووره‌ی ئاو و باخچه‌ی ساوایان و باخ و جی‌گای سه‌سه‌نه‌وه به‌ر چاو ده‌که‌ون. هه‌ندیک له‌مانه له کاتی خۆیدا دروست‌کراون، هه‌ندیک‌ش‌یان بی‌گومان تازهن. باخچه‌ی خانزاد و گل‌که‌ند دوو نمونه‌ن. گل‌که‌ند که له سه‌رده‌می به‌عسیشدا هه‌ر هه‌بوو، به هه‌ندێ گۆرانی‌کاری تازه‌وه سه‌ره‌له‌نوێ له لایه‌ن وه‌زیری شاره‌وانی و گه‌شت و گوزاری حکومه‌تی هه‌ریم له هه‌ولێر، حوسین سنجاری، له سه‌ره‌تای سالی (١٩٩٧)دا کراوه‌ته‌وه. باخچه‌ی گل‌که‌ند چه‌رخ و فه‌له‌کی مندالان و شوینی یاری‌کردن و نافووره و جی‌گای دانیشتن و باخچه‌یه‌کی ئازه‌لانی‌شی تیدا‌یه. له باخچه‌ی ئازه‌لاند ئەم ئازه‌لانه ده‌بیرن: بز، پشیل، گورگ، سیساره‌که‌چه‌ل، مه‌یموون، وشتر، به‌راز، که‌ناری، که‌رویشک، رتوی، کۆتر و هی تریش. ئەمانه به‌جیا جیا له شوینی خۆیان دان که هه‌ندیک‌یان شپوه‌ی قه‌سه‌سیان وه‌رگرتووه. ژماره‌ی ژۆره‌ی ئەم ئازه‌لانه‌ش له یه‌ک دووانیک تیپه‌ر ناکات. مه‌یموونه به‌سته‌زمانه‌که که بۆته‌مایه‌ی قه‌شمه‌ری پیک‌کردنی خه‌لک، کاتی خۆی له‌گه‌ل مه‌یموونیک دیکه‌دا له ئێران هه‌ریه‌که و به ٧٠٠٠ دیناری ئە‌سلی عیراقی کراون. به قسه‌ی په‌کی له کریکاره‌کانی باخچه‌ی ئازه‌لان مه‌یموونیکیان به ٢٠٠٠ دینار قازانج (به ١٠٠٠٠ دینار) فرۆشتووته‌وه. له‌به‌ر چاوی خۆم چه‌رخیک ده‌ستی‌یان (چه‌ک‌ماغ) به مه‌یموونه‌که‌شکاند. هه‌ر که‌سێک روو بکاته باخچه‌ی گل‌که‌ند له‌به‌ر ده‌رگا ده‌شکینرێ و که

کراون. زۆر پیک‌خراوی خیرخوازی بی‌گانه‌ش، بۆ نمونه پیک‌خراوی قه‌ندیل (Qandil)ی سویدی، له‌م بواره‌دا جی ده‌ستیان دیاره. دوا‌ی سالیک و هفت مانگی ته‌واو به‌زید و نیشتمان و خزم و که‌س و کار و گوند و هاو‌پێ و ئازیزانمان شاد بووینه‌وه.

بار و دۆخی ناو شاری هه‌ولێر له چه‌ند روویکه‌وه

ئاسان نییه‌ پاش ئە‌وه‌نده سال خه‌بات و خوین و قوربانیدان هه‌ر دلمان به‌وه خۆش که‌ین له فلانه شار هه‌رزانییه، ئاو و کاره‌با هه‌ن، ئاسایش هه‌یه،... هتد. ئە‌مه‌ک و په‌نج و خۆ فیدا‌کردنی ئەو مبلله‌ته هه‌یج پۆزیک له پیناوی ئەو ش‌تانه‌دا نه‌بوون و نابن که له‌م چه‌ند دێرانه‌دا باسیان لێ‌وه ده‌کریت. رۆله‌کانی ئەم نه‌ته‌وه‌یه له پیناوی نرخ و به‌ها هه‌ره‌ په‌رۆزه‌کانی مرۆفدا گیانی خۆیان به‌خت کرد و به ته‌مای پۆزیک بوون که هه‌ر نا، وه‌ک مرۆف، ریزیان لێ بگیریت. گه‌لۆ له باشووری هه‌م‌رۆدا تا چ راده‌یه‌ک خه‌ون و هیوا و ئاواته‌کانی له‌م‌تێنه‌ی کورد به‌دی هاتوون؟ ئیستا با پیکه‌وه سه‌رنج‌یک له په‌وش و گوزه‌رانی خه‌لک و چۆنیه‌تی زیان له هه‌ولێری پایته‌خت و ئەو شاره‌ دێرینه‌ی کوردستان بده‌ین.

هه‌ولێر شاریکی به‌جم‌جۆلی زیندووه. دانیش‌توانه‌که‌ی تا شه‌و دره‌نگانیکیش هه‌ر خه‌ریکی کار و کاسبی خۆیانن. دزی و پیک‌گری و رووت‌کردنه‌وه له‌م شاره‌دا تا راده‌یه‌کی باش که‌م بوونه‌ته‌وه. هه‌یمنی و ئاسایش به‌دی ده‌کرین. خه‌لکی کاسبکار و بی‌لایه‌ن له جاران زیاتر دلایان خۆشه و هه‌ر خوا خوایانه هه‌ردوو لا (به‌کیتی و پارتی) پیک بین و ناشتی و ئاسایش کوردستان بگره‌وه. دیارده‌ی چه‌ک‌داری به‌ شپوه‌یه‌کی که‌م له‌نتیو شه‌قام و کۆلانه‌کانی شاره‌دا ده‌بیریت. دانیش‌توانی شاری گه‌وره‌ی هه‌ولێر دلخۆشی خۆیان ده‌رده‌پرن به‌رامبه‌ر به‌ه‌بوونی ئاو و کاره‌با و هه‌رزانی و په‌له‌ی په‌که‌میش دابه‌ش‌کردنی خوارده‌مه‌نی به‌پێی به‌رنامه‌ی نه‌ته‌وه په‌گرتووه‌کان (نه‌وت به‌رامبه‌ر به‌ خۆراک)، که کوردستان به‌ش‌تیکی داها‌تی نه‌وته‌که‌ی له شپوه‌ی که‌ره‌سه‌ی خوارده‌مه‌نی و پێدا‌ویستی‌یه‌کانی تری زیان به‌به‌ر ده‌که‌وتت. ئەوی راستی بێ خه‌لکی هه‌زار و داماوی کوردستان له ئەنجامی ئەو بیریاری نه‌ته‌وه په‌گرتووه‌کاندا گیانیکی به‌به‌ردا هاته‌وه و هه‌ناسه‌یه‌کی شادی هه‌لک‌شیا. به قسه‌ی خه‌لک خۆیان خیزانی وا هه‌ن که له مانگی‌کدا بۆ ماوه‌ی ٢٠ رۆژ پشت به یارمه‌تی‌یه‌کانی (U.N) ده‌به‌ستن. ئەم جو‌زه یارمه‌تی‌یانه له هه‌ولێر به (بایه‌خ) نار ده‌برن. راسته‌ جو‌ری خوارده‌مه‌نی‌یه‌کان ئە‌وه‌نده باش نین، به‌لام کاریگره‌یه‌کی زۆریان له‌سه‌ر گوزه‌رانی خه‌لکه‌که‌هه‌یه. هه‌ندێ له‌و

ویندی شاری ههولیر

دینار،... هتد. شایانی باسیشه
مووچهی مانگانهی کریکاریک،
بۆ نمونه له کارگهی رستن و
چنین له ههولیر، ۲۰۰-۴۰۰
دینار ده‌بیت. ده‌بیتی ئه‌وهش
بلا‌پین سه‌ره‌رای هه‌موو
زحمه‌تییه‌کیش ره‌وشی ژیان
له کوردستاندا له زۆر لایه‌نه‌وه
له ره‌وشی ژیان له ناوه‌راست و
باشووری عیراق چاکتیه. ئه‌مه
قسه‌ی من نییه، به‌لکو
خه‌لکانیک خۆیان چوونه‌ته
به‌غدا و هه‌ندی له شاره‌کانی
دیکه‌ی عیراق و ئه‌وه‌ی به
جاوی خۆیان بینویانه بۆ
منیان گپراوه‌ته‌وه. هه‌لبه‌ت به
خۆشمان زۆر جار راپۆرت و
رپۆرتاژمان له‌سه‌ر باری
نالهباری ناوخۆی عیراق له

که‌نالێ ته‌له‌فزیۆنییه‌کانی جیهان چاوپێ که‌وتوه. من له هه‌ولیر
که‌سانیکێ عاره‌بم بینیه‌وه که بۆ مه‌به‌ستی کرپن و فرۆشتن و
بازرگانیکردن روویان کردۆته ئه‌م شاره و له‌گه‌ڵ خۆشیاندا زۆر
شتومه‌ک ده‌به‌ن بۆ ئه‌وه‌ی سه‌ره‌له‌نوێ بفرۆشنه‌وه و قازانجیکیان
پێ بپێت.

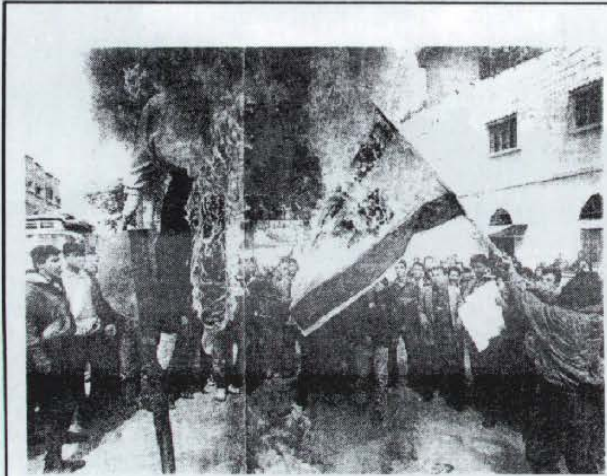
به گوێره‌ی به‌رنامه‌ی (نه‌وت به‌رامبه‌ر به‌ خۆراک) وه‌زاره‌تی
ته‌ندروستی له حکومه‌تی هه‌ولیر ۴ ئۆتۆمۆبیلی ئه‌مبولانس
(فریاگوزاری) و هه‌روه‌ها بریکێ دیارکراوی له داوودهرمان و
که‌ره‌سه‌ی پزشکی به‌ر ده‌که‌وت. چوار ئه‌مبولانسه‌که ئیستا
له‌سه‌ر شه‌قامه‌کانی هه‌ولیر ده‌سوورینه‌وه و له کار دان. هه‌ر به
هه‌مان شیوه دهرمان و که‌لوپه‌لی ناو نه‌خۆشخانه‌ن دا به‌ش کراون و
هه‌ندی بکه‌ی ته‌ندروستی و خه‌سته‌خانه‌ش بنیات نراون.
رێخه‌راوه‌ خه‌رخوازی و بیانی و هه‌ندی له داموده‌زگا و هه‌یزه
سیاسیه‌ کوردیه‌ ئاینیه‌کانیش (یه‌کگرتووی ئیسلامی
کوردستان) به‌م کارانه راده‌بن. هه‌ر له‌م بواره‌دا ده‌کرێ ناوی (هیه‌
الغائه‌ الاسلامیه‌ العالیه) به‌رین. بری له گونده‌کانیش
نه‌خۆشخانه‌یان لێ کراوه‌ته‌وه. له کوردستان هه‌ندی جۆر نه‌خۆشی
بلاو بوونه‌ته‌وه که پێشتر زۆر که‌م بوون. به قسه‌ی خه‌لک ئیستا
که‌لێ که‌س به (زه‌مخت) دهرمن. هه‌روه‌ها که خۆم له هه‌ولیر بووم
زۆر جار باسی نه‌خۆشی کۆلیرا ده‌کرا، ته‌نانه‌ت باسی ئه‌وه‌ش
ده‌کرا که ۷۰ که‌س له ئه‌نجامی تووشبوون به‌م نه‌خۆشییه‌ گیانیان
له ده‌ست داوه. خه‌لک له جاران که‌متر که‌ره‌وز و که‌وه‌ر و ته‌ماته و
توریا‌ن ده‌خوارد. به بریاری وه‌زاره‌تی ته‌ندروستی له هه‌ولیر
دووکانی هه‌موو شه‌ره‌بفرۆشه‌کان داخرا بوون. ئه‌وان بۆیان هه‌بوو
به‌ ته‌نیا کاسته‌ر و باقلاوه و شتی له‌و بابه‌تانه بفرۆشن. هه‌روه‌ها
سه‌ره‌شه و زگچوونی منداڵانیش هه‌بوو. بۆ مه‌سه‌له‌ی کرپنی
داوودهرمانیش، هه‌ر له‌سه‌ر جاده‌ی (شێخه‌للا)وه‌را بیگره‌ تا
خه‌سته‌خانه و دهرمانخانه‌کان، دهرمان و که‌ره‌سه‌ی پزشکی
ده‌بینرێن. زۆربه‌ی دهرمانه‌کان ئێرانی و تورکی و هی ولاتانی
بیگانه‌ن. به‌ پاره‌ی زیاتر دهرمانی چاکیش (سویسری و فه‌ره‌نسی و
به‌ریقانی و هی تریش) چنگ ده‌که‌ون.
به مه‌به‌ستی پاکراگرتنی شاری هه‌ولیر، دایه‌ره‌ی

به‌یوێ سه‌یری ئاژه‌له‌کانیش بکات، ده‌بیتی پارهییه‌کی که‌م (یه‌ک دوو
دیناریک) به کریکاره‌کان بدات. ره‌نگه ئه‌و شته‌ی که دیمه‌نی
باخچه‌ی گلکه‌ندی ناشیرین کردبێ، میوانخانه‌ی شیراتۆنی کون
کونکراو بیت که ئه‌ویش خۆی له خۆیدا روویکی دزیوی هه‌ردوو
حیزبه شه‌رخوازه‌که‌ی باشوورمان پیشان ده‌دات.

له پایته‌ختی کوردستاندا، چالاکییه‌کی بازرگانی
که‌رموگور و تیکه‌ولیکه و ئالوگۆرێکی دیارمان وه‌به‌ر چاوه‌که‌وت.
هه‌ر که‌سه و خه‌ریکی په‌یدا کردنی نانی ژیا‌نی رۆژانه‌ی خۆیه‌تی.
مامۆستا که مووچه‌که‌ی به‌شی ناکات، ده‌چێ لادایه‌ک ده‌کرێ و
وه‌ک ته‌کسی کاری پێ ده‌کات. پزیشک له په‌نای کاری خه‌سته‌خانه
و دهرمان گلدانه‌وه‌ش، عیاده‌یه‌ک بۆ خۆی ده‌کاتوه و چه‌ند قاتی
مووچه ئه‌سلایه‌که‌ی ده‌ست ده‌که‌وت. مووچه‌خۆری حکومه‌ت و
ئه‌ندازیار و ته‌نانه‌ت رۆشنبیر و هونه‌رمه‌ندانیش رێگه‌ی تاییه‌تی
خۆیان هه‌یه بۆ ئه‌وه‌ی که‌مێک به‌ تێروته‌سه‌لی بژین. له کوردستانی
ئه‌مه‌رێدا هه‌ر که‌سه و چه‌ند ئیشیک ده‌کات. ئه‌گه‌ر هه‌ر که‌سیکیش
وا نه‌کات، دیاره پشته‌ی به‌م و به‌و به‌ حیزب و لایه‌تیک قایمه، ده‌نا
خوا به‌ خۆی ده‌زانێ چی به‌سه‌ر دیت. به قسه‌ی کابرایه‌کی
ده‌وله‌مه‌ند ئه‌مه‌رێ له کوردستاندا چینی مام ناوه‌نجی نه‌ماوه.
ئه‌وانه‌ی هه‌زار بوون یان ئیستا ده‌وله‌مه‌ندن یانیش له جاران
هه‌زارترن. زۆر خواپیداو و ده‌وله‌مه‌ندیش هه‌بوون، ئیستا کافر
زگی پێیان ده‌سووتیت.

نرخێ شتومه‌ک و خواره‌مه‌نی و که‌ره‌سه‌ی ناوما‌ل به‌ پله‌ی
یه‌که‌م پشت به‌ به‌رزبوونه‌وه یا دابه‌زینی دۆلار ده‌به‌ستیت. هه‌ر
کاتیک نتوان رژی می عیراق و نه‌ته‌وه یه‌کگرتوه‌کان (لیژنه‌ی چه‌ک
دامالین/ئۆنسکۆم) تیک بچیت، نرخێ دۆلار به‌رز ده‌بیتوه، وه به
پێچه‌وانه‌وه. ئه‌و کاته‌ی من له کوردستان بووم دۆلاریکی ئه‌مریکی
ده‌بیکرده ۱۷ دیناری عیراقی. نرخێ هه‌ندی که‌لوپه‌ل و که‌ره‌سه‌ی
خواره‌مه‌نیش به‌م جۆره بوو:

کیلۆی په‌تاته به ۲-۲ دینار، کیلۆی ته‌ماته به ۲-۴ دینار،
کیلۆی مریشک(زیندوو) به ۱۸-۲۰ دینار، کیلۆی هه‌نار به ۱-۲
دینار، سه‌موون (دریژکۆله) دانه‌ی به دیناریک، سه‌موون (خه‌ر)
دانه‌ی به ۲ دینار، قوتوه‌شیریکی مندا‌لان (هۆله‌ندیی) به ۴۰

فۆتۆ: فهواز نوره دین. DN. فهله سستی نیی، ئالای ئیسرائیل و بوکه شوشه ی سه روک وه زبیرانه که ی له گهزه ده سوتیتن. ئەمه له کاتیکدا که له گفتوگوشدان.

کاتی گرتنه وه ی شاری هه ولتر، 31-8-96

کاره ساته کانمان له بېر ده چیته وه. تا ئیستا چه ندمان بۆ هه له بجه و ئەنفال و بادینان و پارزانیا یان و ئیسه و ئەوی کاردوه، هه ئه وهندهش بۆ قه سا بخان ه که ی هه ولتر و هینانی عیراق و ئیران و تورکیا ده که ین. ئیمه که میله تیکی خۆخۆرین به ئاسانی و زۆر زوو شتان له بېر ده که ین.

راسته له هه ولتر جموجۆلیکی رۆشن بیری و کاری چاپکردن و بلاوکردنه وه ی کتیبان له ئارادایه. ده ورپه ری (۴۵) رۆژنامه و گۆفار و بلاوکار وه ی کوردی به ته نی له هه ولتر ده رده چن (۲). چاپکار وه گانی وه زاره تی رۆشن بیری له حکومه تی هه ری می کوردستان/هه ولتر له سالی ۱۹۹۸دا له ۵۶ کتیب زیاتر بووه (۳). هه ر له هه ولتر کۆری زانیاری کوردستان به سه رۆکایه تی شوکر مسته فا دامه زراوه. په خشی رادیۆی و ته له فزیۆنی جۆر به جۆر به دی ده کری. ئەمانه هه موویان راستین و ناشارد رینه وه. ئەوه ی لێردها ده مه وی باسی بکه م تا که یه ک خاله: هه چ کام له و گۆفار و رۆژنامه و بلاوکار وه و دام و ده زگایانه بېرای بېرای ناتوان به ئازادیه کی ته وا وه بېروای خۆیان سه باره ت به مه سه له جو داکان ده ربېرن. پارتی ده سه لاتدار له هه ولتر، پارتی دیموکراتی کوردستان، رێگه به هه چ لایه نیک نادا ت به ئاره زووی خۆی شته کان باس بکا ت. له لایه کی تره وه تا ئیستا حه یزه کوردیه گانی هه ولتر و نا کوردیه گانی هه ولتر به ئاشکرا و راسته وخۆ هه لۆیستی خیا نه تکارانه و ده ستیکه لاو کردنی پارتی له گه ل داگیرکه رانی کوردستان رېسوا بکه ن. به ر له چوونه وه م بۆ کوردستان به یه ک هه فته برابه کی سه ر به لایه نیکی کوردی ئیسلامی ته له فۆنی بۆ کردم و وتی: "پارتی ده سستی کردوه به هینانه خواره وه ی ناوی رێکخرا وه که مان له سه ر باره گا کان له ناوچه گانی ده وک و بادینان. ئیمه خه ریکی کاری خێرخوا زین و ئەمه ش وا له پارتی ده کات که لیمان قیت بێته وه و له که مبوونه وه ی ده سه لاتی خۆشی له ناوچه که بترسیت. راسته هه ر دوو حه یزه ده سه لاتخا وه که ی باشوور هه رکیز رۆژی له رۆژان چ حه یسابیکی ورد و درشتیان بۆ رێکخرا و لایه نه گانی دیکه نه کردوه و نا که ن."

هاو پێیه کی خۆشه ویستی سه رده می خۆیند، که ئیستا له گوندیکی ده ورپه ری شاری هه ولتر مامۆستا یه، پتی گوتم: هه ر

شاره وان ی هه ولتر، له سه ر شه قامه سه ره کییه کان به رمیلی دانا وه تا زبیل و پیسی تی بکری. له هه مان کاتدا دوو کا نداره کان نا کا دار کراون که ده بی له به رده می دوو کا نه گانیان دار و نه مام برۆیتن. بری له دوو کا نداران ئەم کاره یان کردوه. عه ره بانچیه گانی شێخه لالا له شوینی خۆیان ده رکراون، بگره له هه ندی باردا زیندانیش کراون. براده ریکی خۆم که ته کسی هه یه بۆمی گێرا وه که وا چۆن دوو که س له و قو به سه رانه ی، وێرای دوو پۆلیس، له بنگه ی پۆلیسی خا نه قا وه بۆ زیندانی ئاسایش (سجنی مه ته ته) گوا سته و ته وه. هه لبه ت دوا ی ده رکردنی عه ره بانچیه کاسبکاره گانی شێخه لالا چ شوینیکی تریان ده قه به ل نه کرا وه تا کاری خۆیانی تیدا بکه ن. گو مانی ش له وه دا نییه که ئیستا دیمه نی شێخه لالا له جا ران ریکو پیکتر بووه.

پارتی و هه ولتر و چه ند شتی ک

هه ولتر که بووه ته گرێکۆی ه ی نیوان پارتی و یه کیتی تا ئیستا زۆر کاره سات و کۆمه لکوژی و ده رده سه ری به خۆیه وه بینه وه. سه به بکاری ئەمانه هه مووشیان به پله ی یه که م هه ر دوو هه یزه سه ره کی و ده سه لاتخا وه که ی باشووری کوردستانن. سه رانی یه کیتی و پارتی که گو ییان له که س نه گرتوه، تازه به تازه شانه که له سه ری کوردا ده شکیتن، تاله بانی ده لیت: "ئه و شه ره ی که کرا وه نه له ده سه لاتی مندا بوو نه له هی (الاخ مسعود الباززانی)" (۱). ئەمه رتی تیدمچیت، به گو یه ی ئەم قسه یه ئەوان ته نیا فه رمانی داگیرکه رانی کوردستانیان جێبه جێ کردوه. دانیشتوانی هه ولتر هه تا ئەمڕۆش باسی گرتنه وه که ی هه ولتر ده که ن که به عس و پارتی له (۳۱) ی ئابی ۱۹۹۶ پتی رابوون. هه روه ها باسی هه ر شکرده سه ر بنگه ی رۆشن بیری میزۆپۆتامیا و نه خۆشخانه ی مانگی سووری کوردستان و باره گا و بنگه گانی پ.ک.ک ده که ن که وا چه ند درندانه، به هاوکاریی تورک و تورکمان، ئەنجامیان دان. خه لک باسی را وه دوونان و پێشیلکردنی مافه گانی مرۆف ده که ن، به تایه تیش باسی سه ره مانی گرتنه وه که و ئان و ساتی هه ر شه به ر بلا وه که ی تورکیا بۆ سه ر خوارووی کوردستان ده که ن. نا بی ئەوه شمان له بېر بچیت ئیمه ی کورد به ده ردی ئیسماعیل پێشکچی گۆته نی زو و قه سا بخان ه و

که سیک رخنه له پارتی بگریټ بۆ سبهینې تهرمی خۆی له بهستی قهتهوی (٤) دهبینتهوه. شتیکی روون و ئاشکرایه له وهتی پارتی و به عس ههولیریان گرتوتهوه زۆر رووداوی و قهوماون، مامۆستای زانکۆ و مه لای مزگهفت و خه لکی رهشۆکیش بهر ئهم رهشه کوژییه که وتوون. دانیشتوانی ههولیر دهگپنهوه، که پارتی و حکومهت هاتنهوه که پهک به که پهک خه لک ته می و دارکاری دهکران. هه ره شهوی به سه ره که پهک دا ده درا، پێشوهخت ئه ندامان و لایه نگران و دۆستانی په کیتی دیاری دهکران. له که پهکی (٩٩) ی ههولیر بزماریکی ئه ستوویر و ژهنگاویی درێژیان له بن پتی کابرایه کی سه ره به په کیتی کوتا، هه ره به ده سیسه و چاوساگیی پارتی رژی می به عس له که رکوک پیاوێکی ٦٠ ساله ی سه ره به په کیتی یان گرت و چاوه کانی شیان هه لکۆلی، ئیستا که چه عازه به کانی ئه و به ره شبۆشی له ههولیر دانیشتوو و ئه وهی هه یانێ و نه یانێ تا قه برایه که که به دم خۆندنه وه کاری ته کسی دهکات، ئه مانه مشتیک له خهرواری کاره سات و به سه رهاته دلته زنه کانی شه ری خۆکوژی و کوردکوژی سه رانی کوردن له خوارووی ولات.

له ههولیر وینه گرتن قه دهغه یه. ده بی له ئاسایش مۆلهت وه برگریت تا به کامیترای خۆت وینه له نیتو شاردا بگریت. ئه که ره نا تووشی لیپرسینه وه و کیشمه کیش دیت. هه ندۆ له وینه گران، که ره به هه له دا نه چوویم، له سه ندیکای هونه ره مه ندان مۆله تیان دراوه تی تا به پاره کاری وینه گری به کن. هه ره بۆ نمونه له باخی کلکه ند و ده وروپشتی قه لا ئه و جۆره وینه گرانه ده بینرین.

به بیرم دۆ له سه رده می به عسدا موختاری گوند یا که پهک هه ندۆ کاروباری جیا جیا یان راده په راند، بۆ نمونه: ئاگادار کردنه وهی ئه و که سانه ی که ناوی سه ره یازیان هاتوه، ئاگادار کردنه وهی ئه و که سانه ی که داوایان له دادگا له هه مبه ره کراوه ته وه و شکایه تیان له کراوه، یان هه ندۆ کاروباری تری له م جۆره. هه رچی موختاری که په که له ههولیری ئه مرۆدا کاریکی شیوه موخابه راتی پێ سپێ دراوه. موختار ده زانیت چ خیزانیت مندالیان بووه. موختار ده زانیت له که په کی سه ره به خۆیدا کۆ دیاره و کۆ دیار نییه. موختار ده زانیت له فلانه خیزان کامه که سه سه ره به چ پیکخراوێکه و چۆن به ره ده کاته وه. ئه که ره که سیک بۆ ماوه یه که دیار نه بیت، موختاری که په که ده ست ده کات به لیپرسینه وه و پرسیار کردن له که سوکاری دیار نه بووه که. هه موو که سیکیش بۆی نییه بیت به موختاری که په که. ته نیا ئه و که سانه ده گری به موختار که که م تا زۆر لایه نگر و دۆستی پارتین.

ده کۆرئ بپرسین دوا ی ئه م هه موو مآلوێرانی و کوردستان فرۆشته، ده بی چ هیزیک هه بی له پشت په رده وه یا به ئاشکرا هیزی پارتی راگرتی؟! گومانم له وه دا نییه زۆر به مان چه ند لایه نیکی وه رامی ئه م پرسیاره مان لا روون و ئاشکرایه. هه له بت ئه و خه لکانه ی که له ناوچه کانی ژیر ده سه لات ی پارتیدا ژیان به سه ره ده بن، له زۆر رووه وه له من و تۆ باشتر له م مه سه له یه ده گهن و زیاتر شاره زای شیواز و میتۆده کانی پارتی دیموکراتی کوردستان. پارتی هه موو که ره سه و ئامرازیک یه که ره هتا وه و ده هینتی تا کو به هه ره شیوه یه که بی له گۆر په نه که دا به ئینته وه. ده کۆرئ هه ندۆ شت به نمونه وه به ئیننه وه: خه لک کرین به پاره، ده م چه ورکردنی که سانی که به داخه وه برۆ له رو شنبیرانیش له نیتو ئه م زه لکاوه دا چه قیون، به خشی نی پاره و پوول و برنجی چاک و پۆن و ده رمان چا و که لوپه لی هه مه جۆر به چه کداره کانی خۆی، له خۆکو کردنه وهی که سانی که له میانه ی دامه زراندن و کار پێدان یان له دام و ده زکا و دایه ره کاند، دروستکردنی میلیشیا و ده سه لات پێدان یان (چه کداره کانی مالی عه لی قه لاب له ههولیر/ لای باداوه بۆیان هه یه زهوی و زاری خه لکیش گری به دن و پاشان بپفرۆشنه وه،

لیپرسراوی سه ره یازی پارتی وا هه ن که له راده به در ده سه لاتیان هه یه و مامه له به مال و مو لکی خه لک ده گهن، دروستکردنی خانووه به ره. له نزیک ریگای نیوان که سه نه زان و ههولیر. بۆ که سانی که پێشتر هه ره موویان سه رۆک چاش و. جحافل خفیه. ی سه ددام بوون، برینه وهی مووچه ی مانگانه بۆ هه ندۆ له نووسه ران و رو شنبیران هه ره بۆ ئه وهی شتیکیان له هه لیکرین و له کاتی پتووستدا سوودیان له بیین (جیگای داخه له ئه و روپاش که سانی که هه ن که ئه م ریگه یه یان گرتوته به ره و هه ندیکیشیان ئیستا و له کوردستان/ گۆران بیژیک که کاسیتی خۆی پێشکیش به من ده کرد و له سه ره یشتی ده نووسی: به نووسه ری خاوه ن هه لویتست مه هاباد کوردی پێشکه شه. ئیستا ئه و گۆران بیژیه، له به ره خاتری چه ند هه زار دۆلار، ئه وهی که بیبری له نه کاته وه هه لویتست و هه لویتست نواندنه) (٥). ئه مانه و با ده ستیکه لاوکردن له گه ل ده وه له تانی داگیرکری کوردستانیش له شوین خۆی بوه ستیت، که بێگومان هۆکاریکی که له گه ل گرنه بۆ مانه وهی پارتی و رابوون به رۆلی خۆی (جا هه ره رۆلیک بی) له کوردستان و ناوچه که دا.

هه ره له م بواره دا ده کۆرئ باسی چه ند مه سه له یه کی دیکه ش به کین که گری دراون به هه مان بابته وه. دوا ی هاتنه وهی پارتی بۆ ههولیر، به زه بری ده بابی به عس، چه ند گۆران کارییه که له کوردستان و هه ریمه که دا روویان دا که بریکیان زۆر به چاکی به به رزه وهندی پارتی شکانه وه. بۆ نمونه: دابه شکردنی خۆراک به سه ره خه لک به پتی بریاری نه ته وه یه که گرتوو مه کان کاریگه رییه کی زۆری کرده سه ره شیوه ی بپه رکردنه وهی خه لکی ره شوکی و بیتاگای کوردستان. من نالیم چه ماوه ری کوردستان ئاکیان له هیچ نییه و شته ره ش و سپیه کان له یه کتر جیا ناکه نه وه، له بی به لئ ئه وهی که لئی دلنایام خه لکیکی زۆر هه ن ئه م کاره به چا که یه کی پارتی ده زانن و بگره ئاماده یی ئه وه شیان تیدایه له سه یه نیوه تا ئیوارێ دا کوکی له بیرو پای خۆیان به کین. ئه وان تا چ راده یه که له سه ره راستین یان نا، ئه مه چ شتی که له مه سه له که ناگۆریت.

په یوهندی پارتی و رژی عیراق

هه بوونی په یوهندی له نیوان پارتی دیموکراتی کوردستان و رژی عیراقدا شتی که نییه که به شاردریته وه. په یوهندییه که که به شتۆته ئه م قوناغه: کاتی له ههولیر بووم لیپرسراوێکی به رزی سه ره یازی پارتی/ سوپای دووی ده شتی ههولیر بریندار بوو (٦). هه ره یه که سه ره بردیانه مووسل. خه لکیکی زۆر که ده یانناسم بۆ دیدنه ی کابرای به رپرسیار به ره و مووسل چوون. دکتۆری تابه تیی عوده ی کوری سه ددام حوسین سه ره په رشتی کاری نه شته رگه ریی کاکی لیپرسراوی ده کرد. له مالی کابرایه کی ناسیا و ناسراوی

Reuters, May 1991

وینه ی سه ددام حوسین و مه سعود یارزانی

ههولپتر دانیشتبووم که به تلهفون لهگهڵ باوکی لپرسراوه بهرزهگه‌ی پارتی قسه‌ی دهکرد. باوکه که باسی رهوشی کورمه‌گه‌ی خۆی دهکرد (۷). من خۆم که خه‌لکی ناوچه‌گه‌م، ئەم ره‌وداوه‌م به چاوی خۆم ببینی، بۆیه لێرده‌ا به‌ نموونه هینامه‌وه.

هاتوچۆ له‌ نیوان هه‌ولپتر و ناوچه‌کانی ژێر ده‌سه‌لاتی حکومه‌تی به‌عس کارتیکی ئاساییه. له‌ هه‌ردوو لا خه‌لک دێن و ده‌چن. له‌ هه‌ولپتر عه‌گال به‌سه‌ر له‌ چاران زیاتر ده‌بیزێن. ئەو کاته‌ی له‌ هه‌ولپتر بووم له‌ یاریگه‌ی هه‌ولپتر (که ئیستا چاک کراوه‌ته‌وه)، یاری تۆپی بۆ له‌ نیوان هه‌ولپتر و تپتیکی عێراقی (لام وای بۆ به‌غدا) ده‌کرا. له‌ ته‌له‌فزیۆنیش یارییه‌که‌یان نیشان دا. فه‌ره‌نسۆ هه‌ریری یه‌کێ له‌ ئاماده‌بووانی یاریگه‌که‌ بوو. خه‌لک ده‌لێن ناوبراو زۆر سه‌زی له‌ وه‌رزشه و گیانتیکی وه‌رزشی هه‌یه و بایه‌خیش به‌ کاری بنیاتنانی شوینی وه‌رزشی ده‌دات. چاککردنه‌وه و سه‌ره‌له‌نوێ بنیاتانه‌وه‌ی یاریگه‌ی هه‌ولپتر به‌ یه‌کێک له‌ کاره‌کانی ئەو ده‌ژمی پێدریت. هه‌ر له‌ ته‌له‌فزیۆندا یه‌کێ له‌ راهینه‌ر (مه‌شقیه‌که‌ر) عێراقیه‌که‌ن قسه‌ی ده‌کرد. ده‌لێن هه‌ر هه‌مان راهینه‌ر جارێ له‌ چاران له‌ ته‌له‌فزیۆنیکه‌ی سه‌ر به‌ پارتیدا گوته‌بووی (شمال العراق)، ئا له‌ کاته‌دا فه‌ره‌نسۆ ته‌له‌فون بۆ ته‌له‌فزیۆنه‌که‌ ده‌کات و، ناوه‌زایی خۆیشی ده‌رده‌بیریت به‌رامبه‌ر به‌ زاراوه‌ی (شمال العراق). ناوبراو پێشنیاری به‌کاره‌ینانی (کردستان العراق)ی کردووه.

هیچ گومان له‌وه‌دا نییه‌ که حکومه‌تی عێراق به‌ هه‌ر هۆیه‌ک بۆ هه‌ولێ ناردنی به‌کرێتگه‌راوانی خۆی بۆ کوردستان ده‌دات. کێ نالێ له‌ رێگای یاریگه‌ران و مانگی سووری عێراقی و هاتوچۆکردن به‌م کاره‌ رانابیت؟ ده‌بێ ئەوه‌ش بلیتم هه‌ردوو حیزبه‌ شه‌رکه‌ره‌که‌ی خوارووی کوردستان، ئەوه‌نده‌ی تاقیبی یه‌کتریان ده‌کرد، ئەگه‌ر نیو ئەوه‌نده‌ش تاقیبی سیخوورانی سه‌ر به‌ ده‌وله‌تانی داگیرکه‌ری کوردستانیان بگردايه، ده‌کرێ بلین خه‌زمه‌تیکه‌ی چاکیان به‌ گه‌لی کورد ده‌گه‌یاند. به‌داخه‌وه‌ وایان نه‌کرد و نایشی که‌ن!

پژمی کۆلۆنیالیستی عێراق له‌ ناوچه‌ کوردیه‌کانی ژێر ده‌سه‌لاتی خۆیدا، به‌ تابه‌تی له‌ ناوچه‌کانی که‌رکووک و مه‌خمور، رۆژانه‌ کورد ده‌رده‌کات. گونده‌ کوردیه‌کانیش وێرای مال و موک و زه‌وی به‌پیت به‌ عاره‌به‌که‌ن ده‌به‌خشێن. له‌ گوندی (عه‌وینه‌)ی هه‌ولپتر که‌ هیشتا کوردی تیدا ماوه و به‌ناوه‌ رێکخستنی پارتیشی تیدا، خێله‌ به‌ده‌وه‌کانی عاره‌به‌ی ناوچه‌که‌ که‌ به‌ هاو و دۆشکه‌ و چه‌کی سووک له‌ لایه‌ن رۆژمه‌وه‌ چه‌کدار کراوین، رۆژ نییه‌ شه‌ر به‌ کورد نه‌فرۆشن و گێچه‌لیان پێ نه‌که‌ن. ده‌لێن خه‌لکی گونده‌که‌ هه‌راسان بوونه و چه‌کداره‌کانی سه‌ر به‌ پارتیش فشه‌ی سمیلیان دیت. شایانی باسه‌ دیتی ناوبراو هه‌ر ۲۰ کیلۆمه‌تر دووره‌ له‌ هه‌ولپتره‌وه. له‌ دوا‌ی سالی (۱۹۹۱)ه‌وه‌ گه‌لی جار کۆمه‌ڵکوژی له‌ دژی دانیشتوانی ئەم گونده‌ نه‌جام دراوه.

من که‌ له‌ هه‌ولپتر بووم، ده‌رکراوانی شاری که‌رکووک له‌ به‌رده‌م باره‌گای نه‌توه‌ یه‌کگرتوه‌که‌ن له‌ عه‌نکاوه‌ خۆبیشاندانێکیان ساز کرد. خۆبیشاندهران ناوه‌زایی خۆیان له‌ هه‌مبه‌ر سیاسه‌تی رژیم له‌ شاری که‌رکووک کوردان ده‌ربیری. پارتیش که‌ وه‌زاره‌تیکه‌ تابه‌تی به‌ ده‌رکراوان و ناوهره‌بووان هه‌یه، له‌ سه‌ر ناوی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان، به‌یاننامه‌یه‌کی ناوه‌زایی ده‌ربیرینیان بلۆ کرده‌وه. هه‌روه‌ها له‌ هه‌ولپتر، جگه‌ له‌ یاریگه‌ی هه‌ولپتر خۆی، هه‌ردوو یاریگه‌ی سلێمانی و که‌رکووکیش هه‌ن. براده‌رتیکه‌ خۆم که‌ براده‌ری نزیکه‌ یاریگه‌ی که‌رکووک بکه‌ له‌ هه‌ولپتره‌، له‌ سه‌ردانیکه‌یدا بۆ کوردستان، چاوی به‌ جه‌نابی یاریگه‌ر ده‌که‌وێ و لێی ده‌پرسیت: ئیوه‌ وه‌ک پارتی چ کارتیکه‌ فشار خستنه‌ سه‌ر ده‌وله‌تی عێراقان له‌مه‌ر مه‌سه‌له‌ی که‌رکووک به‌

ده‌سته‌وه‌یه‌؟ کاکه‌ یاریگه‌ر که‌ دوا‌ی دوو جار دووباره‌ کردنه‌وه‌ی پرسیاره‌که‌ ئینجا حاڵی ده‌بیت، له‌ وه‌رامدا ده‌لێت: ئەگه‌ر راستیت ده‌وێ هه‌یچ!

ئیمه‌ که‌ که‌رکووک وه‌ک نموونه‌ دینینه‌وه‌، ئە‌ی چی له‌ ناوچه‌ کشتوکالییه‌ به‌پیته‌کانی قه‌راج و که‌ندیناوه‌ و شه‌مامک بکه‌ین؟ ئە‌ی قه‌ره‌مچووغ و کاوه‌ مووسل و ژه‌نگار و شوینه‌کانی دیکه‌ چ لێ بکه‌ین؟ ئە‌گه‌ر کورد خۆیان ئە‌م شوینه‌یان له‌بیر کردبێ، ده‌بێ دوژمنان چ پیلانیکیان به‌ده‌سته‌وه‌ بێ؟ ته‌نانه‌ت به‌ناو هه‌تزی ئۆبۆزیسیۆنی عێراقیش هه‌ر که‌ مه‌سه‌له‌ هاته‌ سه‌ر که‌رکووک، هه‌ر له‌ ئیستاوه‌، خۆیان دێن و ده‌به‌ن و ده‌شلێن: چاره‌نووسی شاری که‌رکووک دوا‌ی هاته‌ سه‌ر کاری حکومه‌تیکه‌ دیموکراتی، به‌ ده‌نگدان، له‌ پاشه‌روژ و له‌ لایه‌ن خه‌لکی عێراقه‌وه‌ دیاری ده‌کریت. ئە‌و کاته‌ ده‌توانین بلین که‌رکووک شاریکه‌ کوردیه‌ یان نا؟! (۸)

هه‌تا خۆخۆز بین و سه‌رانیش کالته‌ به‌ ئیمه‌ و جیهانیش کالته‌ به‌وان بکات، نه‌ک هه‌ر ئە‌و شوینه‌یه‌ی که‌ ناومان بردن، بگه‌ کوردستانییش بۆ خاوه‌ن ده‌میتیتوه‌. له‌خۆرا نییه‌ رۆمانووسی به‌رچاوی کورد عه‌زیزی مه‌لای ره‌ش له‌ ده‌سپێکی دوا‌ به‌ره‌می خۆیدا ده‌نووسیت: پێشکه‌شه‌ به‌ که‌ندیناوه‌ی داگیرکراو. و. بۆ خاوه‌نه‌که‌م (۹).

ئا ئیستا زۆر شت له‌سه‌ر په‌یوه‌ندیه‌کانی نیوان پارتی و به‌عس نووسراوه‌ و گوته‌راوه‌. هه‌مووشمان که‌م تا زۆر ئاگاداری ئە‌و په‌یوه‌ندیانه‌ن که‌ له‌ نیوان هه‌ردوو هه‌تزه‌ ده‌سه‌لاته‌ره‌که‌ی خوارووی کوردستان و ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌کانی کوردستاندا هه‌یه. بۆیه‌ لێرده‌ا من هه‌ر به‌م چه‌ند دێره‌ وان له‌م بابته‌ دینم.

ده‌نگ و سه‌دای ناستبوونه‌وه‌ له‌ کوردستاندا

باش ئە‌وه‌ی که‌ ملیۆنه‌ها کورد نه‌یتوانی ته‌وقه‌ به‌ جه‌لال تاله‌بانی و مه‌سه‌عوود بارزانی بکات. دوا‌ی ئە‌وه‌ی که‌ خه‌لکی ره‌ش و رووتی کوردستان گه‌روویان درا و به‌ قسه‌ و به‌ کردار داوایان له‌م دووانه‌ کرد تا ناست ببه‌وه. رۆشنییر و پروناکبیری کورد نه‌ما که‌ به‌یاننامه‌ له‌ دوا‌ی به‌یاننامه‌ ده‌رته‌که‌ن و ناوه‌زایی خۆشیان له‌ هه‌مبه‌ر شه‌ری کوردکوژی ده‌رته‌بێن. له‌ دوا‌ی ئە‌م هه‌موو داواکاری و پارانه‌وه‌ و خۆ به‌ قوربان کردنه‌، له‌ سه‌ر شاشه‌ی که‌ناله‌ ته‌له‌فزیۆنییه‌ جیهانیه‌کان، چاومان به‌ هه‌ردوو ئاغای شه‌ر که‌وت که‌وا چۆن شتان بۆ یه‌کتر پینه‌ ده‌که‌ن. بینیشمان که‌ ته‌نیا ئیشاره‌تیکه‌ی مادلین ئۆلبرایتی وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئە‌مه‌ریکا به‌س بوو بۆ ئە‌وه‌ی مامه‌ و کاکه‌، به‌ نادلییش بۆ، ته‌وقه‌ له‌گه‌ڵ یه‌کدی بکه‌ن.

جه‌ماوه‌ری سته‌میده‌ی کوردستان به‌ هه‌ر ته‌قه‌وه‌ستان و بیکه‌اتنیکه‌ی نیوان ئە‌م دوو عه‌زایی شه‌ره‌ دلایان ده‌کرته‌وه. ئە‌مه‌ شتیکه‌ گومانی لێ ناکریت و هه‌موو که‌سێکی ده‌یزانیت. لێ، په‌لێ ناسۆره‌کانی ئە‌م شه‌ره‌ له‌عه‌تسیه‌ ئە‌وه‌نده‌ به‌ ئاسانی ساریژ نابنه‌وه‌. جوار سال له‌ یه‌کتر کوشتن و رک و کینه‌یه‌کی ده‌یان سال درێژ، ساردبوونه‌وه‌یان کاتیکه‌ باشی گه‌ره‌که‌.

سه‌ره‌رای ته‌وقه‌کردنی جه‌لال تاله‌بانی و مه‌سه‌عوود بارزانی، ره‌وشی کوردستان هیشتا به‌م جوژه‌ی خواره‌وه‌ بوو (تا ئە‌و کاته‌ی من له‌وێ بووم): کۆبوونه‌وه‌ی هه‌ردوو لا له‌ سه‌لاحه‌دین و هه‌ولپتر، سه‌ردانی مه‌که‌ته‌بی سیاسی یه‌کیتی بۆ هه‌ولپتر (نانخواردنیان به‌ یه‌که‌وه‌ له‌ قه‌سری نازه‌ که‌ به‌ قسه‌ی برابه‌کی که‌رکووکیه‌ی ئاگادار له‌ مه‌سه‌له‌که‌، نانخواردنه‌که‌ ۸۰۰۰ دیناری تیچووه‌. ده‌بێ ئە‌وه‌ش بلین ته‌نیا چوونه‌ ژووره‌وه‌ی چێشتخانه‌ و قه‌سری نازه‌ ۷۵ دیناری عێراقی ده‌وێت). گه‌شتکردن له‌ نیوان ناوچه‌کانی هه‌ردوو لادا له‌ چاران ئاسانتر بووه‌ (هه‌ر ده‌بێ کاخه‌ز یا مۆله‌تی ئاسایش هه‌بێ)، شه‌ری راگه‌یاندن راگیراوه‌

(ئىستا ھەر بەرپىز بەرپىز لە ئارادايە)، بە ھىچ شىئوھىك رىتگە بە چەكدارانى ھەردوو لا ئادىت ئەملا و ئەولا بگەن، لەئىتو خەلك زۆر باسى ئەو دەكرا كە ئەم جارەش پ.ك.ك بە يەكئىتى و پارتى بە لىدان دەدەن، جار بە جار وردە شەر لە نىوان يەكئىتى و پارتى دەقەوما، ئاوارەبووان و دەرگراوانى ھەردوو لا ھىشتا نەياندەوئىرا بگەرپنەو ھەر مال و مولكى خۆيان، لا يەنگرانى يەكئىتى لە ھەولتەر (ھەلبەت ئەمە بۆ سلىمانىش راست دەردەچىت) نەياندەوئىرا بە ئاشكرا راي خۆيان لەناو خەلكدا دەرپن... ھەند.

مەسعوود بارزانى دىتەوھ كوردستان

مەسعوود بارزانى لە پاش گەشتە زۆر سەرگەوتوانەكەى بۆ ئەوروپا و ئەمريكا (١٠) ھاوھە كوردستان. شىئوھى پىشسوزانى كردنى مەسعوود بارزانى ھەر لە شىئوھى پىشسوزانى كردنى سەرۆكى دەولەتەك دەچوو. لە سەرھەتادا سەرۆك وەزىرانى حكومەتى ھەرپىمى كوردستان/ھەولتەر، پۆز نوورى شاوھىس، پىشسوزىيەكى گەرم و گورپى لە مەسعوود بارزانى كرد. لە پاشان ھەردووكان بە يەكەوھ وەستان تا سرودى تايبەت بە پارتىيان بۆ لىبەرىت (نەك سرودى نىشتمانىي كوردستان/ئەمى پەقىب). مافوورىكى دىزى سەور لەسەر زەوى پاخراوھ. لە تەنىشت مافوورەكەش كۆمەلەك چەكدار، لە شىئوھى پاسەوانى شەرەف، بە جل و بەرگى سەربازىي پەنگ سەور و پەشەوھ لە ئامادەباشىيەكى تەواو دان. مەسعوود بارزانى و پۆز نوورى شاوھىس بەسەر مافوورە سەورەكەدا ھەنگاو دەنن. مەسعوود بارزانى لەبەردەم ئالائى زەردى پارتىدا (نەك ئالائى كوردستان) سەر دادەنوئىت. وئىراى سلأوى سەربازىي كۆمەلە چەكداران، مەسعوود بارزانى لە لاين گەورە لىبەرسراوانەوھ توقەى لەكەل دەرگرت. ھەر لە مەسەف و ھەولتەرەوھ ھەتا دھۆك و زاخۆ، ھەروەك سەردەمى بەعس، لە قوتابخانە و دايرە پەسەمىيەكان خەلكيان كۆكردۆتەوھ بۆ ئەوھى بەخىرھاتنەوھى سەرۆك مەسعوود بارزانى بگەن. كۆمەلە خەلكىكى وابەستە بە پارتى و سەرۆك مەسعوود بارزانى لە پىشەوھ دانراون تا ھاوار بگەن: بۆيە پىت دەلن كاكە چونكە پارەدووت پاكە(؟). ئۆتۆمۆبىلى لاندكۆرۆزەرى سەپى و نوئى نوئى لەدوو يەكتر پىزيان بەستووھ. لە ھەولتەر بەمانە دەلن (چىرەبەكەرمانگا كە بە كەل دىت). خەلكىش لەمبەر و لەوبەرى شەقام وەستىنراون تا سلأو لە سەرۆكى ھىزا بگەن. نوئەرى حىزب و رىكخراوھەكانى ھەولتەرىش ئامادەن. ھەندىكان بۆ تەلەفزیۆن دەدوون. يەكەمىن قەسەى مەسعوود بارزانى بۆ تەلەفزیۆن بەم جۆرە بوو: ھەلبەت، دواى ماوھىەكى زۆر لىرە نەبوون، گەپانەوھ بۆ كوردستان شتىكى زۆر خۆشە. من گەشپىنم. دواپۆزىكى گەش چاوەروانى گەلى كورد دەكات.

لە تەلەفزیۆنەكانىش (سرودى بارزانى) لى دەدرى. ھۆنراوھى ئەم سروودە لە لاين ھاوتا ئەسەدەوھ ھۆنراوھتەوھ. گوتنىشى ھەر ھاوتا ئەسەد و كچىكە بە ناوى ھۆزان. يەك دوو پۆز دواتر مەسعوود بارزانى دىتە ھەولتەر(پەرلەمان). جەوھەر نامىقى سەرۆكى پەرلەمان دەلن: "با بەرپىزيان بگەرموون". ئەندامانى پەرلەمان دانىشتوون. مەسعوود بارزانى لە قەسەكانى خۆيدا جەخت لەسەر ئاشتى دەكات. ھەروھە دەلن: "دەبوايە ئىچە لە كوردستان لەكەل يەكتر رۆك بگەوتايەين، ئىنجا بەرەو ئەمريكا و دەرەوھ بچووبايەين". لە ھەمان كاتدا باسى پۆلى ئەمريكا دەكات و لەبىرىشى ناچىت پارتى كرىكارانى كوردستان بە حىزبىكى تىرۆرىست ناوژەد بگات. خەلكىش، ئەوانەى كە دلان خۆشە، بە ئاشكرا دلخۆشىي خۆيان دەردەبەن. خەلكىكى بە رادە زۆرىش لەسەر پىدەنگىي

خۆيان بەردەوامن و قسان ناگەن. دەكرى بلنن زۆرەى ھەرزۆرى خەلكەكە لە چاوەروانى دان و بىر لە ھەنگارى داھاتوو دەكەنەوھ.

سەبارەت بە راگەياندىنى پارتى

كۆمەلناس و نووسەرى بەناوبانگى تورك، ھەروھە دۆستى گەورەى كورد د. ئىسماعىل بىشكچى، لە يەكئى لە وتەكانى خۆيدا، راگەياندىن و مەدىاي تورك بە شاخىك لە دەزگای ئىستىخباراتى تورك (مىت)، دەزانىت. لای ناویرا و پۆزنامە و رادىو و كەنالە تەلەفزیۆنىيەكانى تورك گۆن و چاوى سوپاي تورك. ھەر شتىك سوپاي تورك بىھوئت، ئەوان بە تىرۆتەسەلى دەينووسن و بلاوى دەكەنەوھ. بە كورتىيەكەى ئەوان بە كرىگىراو و ئەلقەلەگۆيى تاقمى سەربازىي تورك.

ئەمە سەبارەت بە مەدىا و راگەياندىنى تورك. خراپ نابى گەر لىرەدا كەمىك لەبارەى راگەياندىنى پارتىش بدوئىن. بەر لە ھەر شتىك دەمەوئى بلنم: وئىراى زۆرىي پۆزنامە و گۆشار و رادىو و تەلەفزیۆن، بە تايبەت ئەوانەى سەر بە پارتىن، مەزوف ھەست بە جۆرە نامۆبوونىك دەكات. مەزوف وا ھەست دەكات كە ئەم دەزگایانە وەك بلنى ھى كورد نىن. تەلەفزیۆن و دەزگای گولان زياتر شىئوھى پىرپاگەندە لە خۆيان دەگرن. بە قەسەى خەلك تەلەفزیۆنى گولان ھى نىچىرفان بارزانىيە و ئەو لە پشت پەردەوھ بەپۆھى دەبات. ھەرچى (Ktv) يە سەر بە قەرنسۆ ھەرىي پارتىگارى ھەولتەر. من ئەمانەم لە خەلك بىستووھ. ھەرپىمى كوردستانىش خاوەن تەلەفزیۆنى خۆيەتى.

زمانى راگەياندىنى پارتى، چىگای داخە دواى پەنجا سال لە دروستبوونى ئەم حىزبە، زمانىكى كال و كرجە. وشەى عارەبى زۆر بەكار دەھننرەت. خۆيان لە ھەندى بوار دەبوون. لە ھەوالەكانىان دەلن: بە پى پۆزنامەى (حسورپەت)ى توركى. وەك لە سەرەوھ بىنيمان مامۆستا بىشكچى چ بە راگەياندىنى تورك دەلن، كەچى دەزگای راگەياندىنى پارتى دىمۆكراتى كوردستان، وەك سەرچاوە، پشت بە پۆزنامە و تەلەفزیۆنەكانى تورك دەبەستىت. تۆ بلنى كارمەندانى دەزگای راگەياندىنى پارتى نەزانن كە قەسە و ھەوالەكانى تەلەفزیۆن و پۆزنامەكانى تورك زۆرەى ھەرزۆريان درۆ و دەلەسەى پىرپووجن.

لەمانەش گەپى. ھەر كە سەبرى كەنالە تەلەفزیۆنىيەكانى پارتى و ھەندى لە حىزبەكانى دىكەى ناو باخەلى پارتى دەكەيت، بە خۆشت نازانى تەماشای كەنالىكى تەلەفزیۆنىيە توركى - عارەبى - فارسى دەكەيت يان كوردى. پۆز تا ئىسوارى لەم تەلەفزیۆنەدا گۆرانى توركى (بە پلەى يەكەم) و عارەبى (بە پلەى دووھم) و فارسى (بە پلەى سىيەم) لى دەدرت. تەنانەت مەشكى خەلكەكەشيان بەم جۆرە گۆرانىيە بەرباد و خراپانە ئاواو. شۆخەكىز و كوپەلاوى كوردىيان فىركردووھ داواى گۆرانى بىگانە بگەن. لە كوردستانى ئازاددا پۆز پۆزى سەحەر و ئىبراھىم و نەجوا كەرم و سەمىرە سەعید و كوچوك ئەمرە و ساھىر كازم و... گۆرانىيەزەكانى دىكەى تورك و عارەب و فارسن. ئەگەر چووتەوھ ھەولتەر، لەبىرت نەچى سەرۆك لە تۆمارخانەكانى ھەولتەر و باخى گىلگەند و شەربەتفرۆشەكانى شار بەد، تاكو راستى قەسەكانى مەنت بۆ دەرگەوئت. ھەلبەت سەركردنىكى تەلەفزیۆنەكانىش كارەكەت سووكتر دەكات. نابى پۆلى كەنالە تەلەفزیۆنىيە جىھانىيەكانىشمان لەبىر بچىت، كە بە باش و خراپ، كار لە بىركردنەوھ و مەشكى بىنەران دەكەن. لە كوردستانىش ئامىرى پەربۆل بە ئاسانى دەست دەكەوئت و ئىستا زۆر كەس، بە ھەر ھۆيەكەوھ بى، خەرىكى كرىنى پەربۆلە. لە ھەولتەر بەم ئامىرە دەلن (سەحن). ديارە زياتر مەبەستيان لە سىنىيەكەيە.

پارتی له رژۆنامه و گوڤار و ږاگه یانندن و دهزگا رادیوی و تهلهفزیۆنیه کانی خویدا، تورک ئاسا، نامانجی یه که می دژایه تیکردنی پارتی کرتکارانی کوردستان بوو (به تایبته ئه و ماوه ی من له کوردستان بووم). ته ماشاکردنیکه خیرای تهلهفزیۆنه کانی پارتی به سه بۆ باوه پکردن به م قسه یه م. له تهلهفزیۆنی گولاندا ئه م جۆره زاراوانه به کار دههینزان: تیرۆریسته کانی پ.ک.ک، تیرۆریستی مه زن، دياره مه به ست له عهبدو للا ئۆجه لانی سه رۆکی (پ.ک.ک.یه، کاره تیرۆریستییه کانی پ.ک.ک، بازرگانی کردن به حه شیشه و هیرۆین له لایه ن (پ.ک.ک) هوه... هتد. ئیمه هه موومان ده زانین کین ئه وانه ی که ئه م جۆره زاراوانه به کار دین. بیکومان ده شانین پارتی له کت فیزیان بووه.

هه ر له تهلهفزیۆنه کانی پارتیدا چاوپیکه وتن بۆ نمونه له گه ل کابرایه کی وه کو سه لاج به دره دین ساز ده کرت. ناوبراو که خه لکی باشووری بچووکه، هه ر له میژه سه نگ و ره نگ و دهنگی له و به شه ی کوردستاندا نه ماوه. لئ. به لئ ناماده یی ئه وه ی تیدایه به کوردی و به عاره بیه زیا تر له نیو سه عات به شان و بالی پارتیدا هه لبلایت و بیکومان له دژی پارتی کرتکارانی کوردستانیش قسه ی ناشیرین و نابه جی بکات. به رنامه ی (که شتیکی به ناو گوته لاتهریکه کاند) شتیکی دیکه به بۆ پیسکردنی ناوی پ.ک.ک. من خۆم قه ت دلنیا نیم له و وینه و شتانه ی که نیشان ده دران، هه ر هه موویان راست بن. ریی تیده جی بریکیان له راستیه وه نزیک بن، به لام ما لم قه بره هه ندیکیان فریان به راستیه وه نه بوو. مه سه له که زیاتر پرویاگه نده کردن بوو هیچی دیکه نا!

ده کرتی پیرسین به یکه ری نووسه ری گه وره و شه هیدی نه مری کورد مووسا عه نته ر چ به یوه ندییه کی به پارتی کرتکارانی کوردستانه وه هه بوو، تا له مانگی ئۆکتۆبه ری ئه مسالدا (۱۹۹۸) له به نه وه هه لیته کین و له سووچیکی حه وشه ی هۆلی میدیادا هه لپه سترن؟! خۆ ئای پ مووسا شه هیدی هه موو کوردستان بوو نه ک هی پارچه و لایه ن و پیکخوا یکی تایبته ی کوردستان؟! ئایا ره وایه بۆ پارتیه کی ته مه ن ۵۰ سه له که چاوی به رایه ی نه دات به یکه ری شه هیدی ببینیت؟! داخوا ده بی نه ته وه ی کورد چاوه روانی چ له پارتیه کی وه ما بکات؟! تۆ بلی بریاری هیتشته وه ی په یکه ری شه هیدی کیشیان له ده ستدا نه ما بئ؟!

پارتی له گوڤاری (گولان العربی) دا چاوپیکه وتنیکه له گه ل کوردی و نالین و لوتفی باکسیدا کردوه. کوردی ده لیت: "گومان له وه دا نییه که پ.ک.ک هه ر له سالی (۱۹۸۴) هوه تا ئیستا زه ره ری گه وره گه وره ی له کورد داوه (۱۱). هه ر له شویتنیکه دیکه ی چاوپیکه وتنه که دا ده لیت: "ته گه ر گیروگرفتی پ.ک.ک کۆتایی پی نه یه ت، ئه و چاره سه رکردنی گیروگرفتی کورد له ئه وروپا و کوردستانیش له توانادا نابیت (۱۲).

هه ر له هه مان ژماره ی گوڤاری ئاماژه بۆ کراوا د نالین باکسی که خوشکی کوردی باکسییه و هه ردوو کیشیان مندالی لوتفی باکسین، به یکی له به ناویانگترین نه ر ۱۱ ژنانه ی جیهان دانراوه و، له شویتنیکه ییدا وینه و ناوی ژنه کان به رچاوه ده که ون که ئه مانه هه ندیکیان: شازاده فیکتۆزیای سوید، وینی ماندیلا، شازاده دایانای کۆچکردو، ئاسترید لیندگرینی نووسه ری مندالاتی به ناویانگی سویدی و جیهان، گودروون شیمانی سه رۆکی پارتی چه ی سویدی (۱۲). نازانم گوڤاری (گولان العربی) له چ سه رچاوه یه که ئه م شته ی هتئاوه ته وه، چونکه ناوی سه رچاوه که نه نووسراوه. خۆزگه نالین باکسی وه که ئه و ژنانه ی که ناویان هاتوووه دیار و به رچاوه و به ناویانگ بوایه و به چ شیوه یه کیش سلی له خزمه تکردنی گه له که ی نه کردایه ته وه.

تهلهفزیۆنه کانی هه ولیر، به تایبته تیش ئه وانه ی سه ر به پارتین، هه ر شتیکی له (Med-tv) هوه وه برگر، له به ر چاوی خه لک هتیاکه ی تهلهفزیۆنی ناوبراو ره ش ده که نه وه، ئه وان زیاتر کۆرانییه کان وه رده گرن، چونکه به بریوی خۆیان پیوستیبیان به به رنامه جیا جیاکانی تر نییه. له کاتیکدا که رۆژ تا ئیواره کۆرانی و فلیمی عاره می له که نه له تورکی و عاره بی و ته نه ات جیهانییه کانیسه ده کوژنه وه، له زۆر باریشدا هتیاکانی ئه و که نه لانه ره ش نا که نه وه. دياره ئه م یاسایه یان ته نیا و ته نیا تاکه تهلهفزیۆنی ساتیلایتی کوردان Med-tv ده کرت ته وه. جاری و بووه تهلهفزیۆنیکه غه بره پارتی شتیکی له مه پ.ک.ک. بۆلا و کردی ته وه، له سه ر ئه مه، بۆ ماوه ی سێ رۆژ کاری په خشی ئه و تهلهفزیۆنه یان وه ستاندوه.

له م دوا یانه دا، له ئه وروپا بۆ تاقیکردنه وه تهلهفزیۆنی ساتیلایتی Ktv بۆ ماوه ی دوو کاتژمیر بۆلا وه بیت ته وه. وه ک کوردیک هه لوستی من وه هایه: هه ر تهلهفزیۆن و رژۆنامه و گوڤار و ده زگایه کی کوردی، ئه گه ر له پیناوی خزمه تکردن به گه ل و نه ته وه و نیشتمان ده ست به کار بن، ئه و له کانگای دل مه وه گه رمترین پیروزیایان لئ ده که م و هیوای سه رکه وتنیشیان بۆ ده خوازم. به پیچه وانه ی ئه مه ش ئه نجامه که ی هه ر له ناوچوو ن و پرسیا بوون ده بیت.

سه باره ت به Med-tv

گومان له وه دا نییه هه ر که شتیکی له کوردستان که خاوه نی په ره بۆل بیت سه یری Med-tv ده کات. وه ک پیشتیش با سم کرد ئیستا خه لک به ئاسانی ده توانن په ره بۆل به ده ست بخه ن. نرخ ی په ره بۆل ده وریه ری ۱۰۰۰-۲۰۰۰ دیناری عیراقی ده بیت. زۆر له لیپرسراوانی خودی پارتی سه یری Med-tv ده کسه ن. ئه وانیسه ده یانه وی بزانه ئه م که نه له تهلهفزیۆنه کوردیه چ ده لیت و چ نالیت. ئه وه ش هه ر باشه! من خۆم له مالتیکی سه ر به پارتی بۆم لواوه یه ک دوو جار ته ماشای Med-tv بکه م. ده ر و دراوستی ماله که ش ده هاتن تا سه یری که نالی Med-tv بکه ن. ئه و ماله کورتکیان پاسه وانی تایبته ی لیپرسراویکی گه وره ی پارتیه. براده رتیکی خۆشه ویستم هیه هه موو جارێ ده لیت: من دلخۆشم به وه ی ئه گه ر ژن و مندالی لیپرسراویکی پارتیش سه یری Med-tv بکه ن، چونکه ئه مه به سه بۆ وشیارکردنه وه ی ته واری خیزان و ماله که.

ئه وه ی شایانی باسه ته نیا دوو مانگ به ر له چوونه وه م، به قسه ی خه لکی هه ولیر خۆیان له هه ندی گه ره کی شاردا ئاسایش به مالان که وتبوون تا بزانه خه لک له که نالی Med-tv ده نترن یان نا. تۆ بلی زه ره ری Med-tv له هی که نه له تورکییه کان زیاتر بی؟!

له خوارووی کوردستان بینه رانی Med-tv جۆراوجۆرن. به شی هه ره گه وره ی بینه ران ته ماشای ئه و به رنامه ده که ن که به کرمانجی خواروون و له هه مان کاتیشدا سه باره ت به ره وش ی سیاسیی کوردستانن. به شتیکی دیکه ی بینه ران حه زیان له ئاواز و کۆرانی و ئه و به رنامه یه که شیوه ی ئه نه نگ و مۆسیقایان به خۆه گرتوه. بیکومان خه لکیسه هه ن گازنده و گله یی له Med-tv ده که ن، چونکه زۆر جاری و ده بیت پرۆگرامه کانیان به زمانی تورکی ده بیت که هیچی لئ تیناگه ن (به تایبته ی به رنامه سیاسیه کان). ئه وه ی لیپره دا گرنگه دۆست و دوژمن به یکه وه ته ماشای Med-tv ده که ن. له وه ش گرنگتر سه ره رای هه موو ئاسته نگ و کۆسپیک خه لکی کوردستان شه یدای (Med-tv) ن و به تهلهفزیۆنی خۆیانی ده زانن.

یه ک دوو قسه له سه ر تورکه مانه کان

سامی عه‌بدولرحمان له دانیشتنێکدا له (Kista Träff) ی ستۆکهۆلم، له سه‌ره‌تای مانگی ئۆکتۆبهری ئەمساڵدا (١٩٩٨)، سه‌بارت به‌ رووداوی له‌ سه‌ر تورکمانه‌کان گوتی: ئەمه (نقمة‌ الجماهير) (١٤).

سه‌ره‌رای ئەمانه‌ هه‌مووشیان، با بلێن تورکمانه‌کان ته‌نیا ٧ باره‌گای چه‌کدارییان له‌ هه‌ولێر ماوه، ئەي چ له‌ هه‌موو دام و ده‌زگا و قوتابخانه‌ و رادبۆ و ته‌له‌فزیۆن و رۆژنامه‌ و کۆلیژی ئیشقی نمونه‌یی و نیلۆفه‌ر و باخچه‌ی ساوايان و... هتد، بکه‌ین، له‌ ته‌له‌فزیۆنه‌کانی خۆیاندا به‌ تورکی و کوردی و عاره‌بی رۆژانه‌ پرۆپاگه‌نده‌ بۆ تورکیا و زمانی تورکی ده‌که‌ن. ده‌لێن: بۆ ئه‌وه‌ی له‌ پێشه‌اته‌کانی سه‌رده‌م ئاگادار بیت، بۆ ئه‌وه‌ی فێری زمانیکی هاوچه‌رخ بیت، ته‌نیا و ته‌نیا خۆت له‌ به‌شی زمانی تورکی/به‌یمانگه‌ی ناوه‌ندی مامۆستايان ناوئوس بکه‌. ئەمه‌ ته‌نیا وه‌ک نمونه‌ یه‌کیک له‌ پرۆپاگه‌نده‌ و پیکلامه‌کانیانه. له‌ باخچه‌ی ساوايان منداڵی کوردیش فێری زمانی تورکی ده‌که‌ن. چێگای داخه‌ که‌سانێکی کورد هه‌ن به‌ ده‌ست ماچکردن منداڵه‌کانیان له‌ شوێنانه‌ وه‌رده‌گیرێن. قوتابخانه‌کانیان به‌ قسه‌ی خه‌لک له‌ ٢٠دانه‌شی تێبه‌ر کردوه.

به‌ برۆی من ئەمانه‌ هه‌موویان زه‌نگی خه‌ته‌رن بۆ سه‌ر کولتووور و داب و نه‌ریت و ره‌وشی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی کورد و کوردستان، له‌ سه‌ر هه‌ر کوردێکی نیشتمانه‌په‌روه‌ر و خه‌مخۆریش پێویسته‌ به‌ هه‌ندیان هه‌لبه‌گه‌رت و له‌ مه‌ترسی و خه‌ته‌رناکییان تێ بگات. تورکیا به‌ هۆی چه‌ند تاقمیکی خۆقه‌رۆش و کوردستانفروشه‌وه، ئه‌وه‌ی نه‌توانیت به‌ چه‌نگ بیکات، ده‌یه‌وێ به‌ شینه‌یی و له‌سه‌رخۆ ئەتجامی بدات.

هه‌ندی سهرنج له‌ باره‌ی په‌روه‌رده‌کردن و فێرکردنی منداڵان

هه‌موومان ده‌زانین یه‌کیک له‌ قوربانیه‌ هه‌ره‌ به‌رچاوه‌کانی شه‌ر و پشێویی ناوخبۆیی منداڵان. ئاکام و کاره‌ساته‌کانی شه‌ر به‌ که‌لی شێوه‌ کار له‌ باری ژبان و په‌روه‌ده‌ و فێرکردنی منداڵان ده‌که‌ن. شه‌ر منداڵان بێ باوک و بێ دایک و بێ ناز ده‌کات و ئەوان

لێرده‌دا ده‌مه‌وێ چه‌ند شتیک باس بکه‌م که‌ په‌یوه‌ندیان به‌ تورکمانه‌کانی هه‌ولێره‌وه‌ هه‌یه. به‌ قسه‌ی دانیشتوانی هه‌ولێر تورکمانه‌کان لوتیان تا بلێی به‌ ئاسماندا چووو و سلاویان له‌ که‌س نه‌ده‌کرد و به‌رپیتی خۆشیان نه‌ده‌بینی. له‌ هه‌ر گه‌رێک و کۆلانیکیک بنگه‌ و باره‌گایان داناو. ژماره‌ی باره‌گاکانیان گه‌یشتبووه‌ ٧٧. خه‌لک لێیان ده‌هری بوو بوون. شه‌ویک به‌ ئاسایش و خه‌لکی هه‌ولێر له‌ تورکمانه‌کان به‌ربوون و زۆریه‌ی باره‌گاکانیان پێ داخستن. هه‌ر به‌ قسه‌ی خه‌لک له‌ هه‌مان شه‌ودا پارتي له‌ لێرسراوانی تورکمانه‌کان ده‌گه‌ران تا ئاشتیان بکه‌نه‌وه. ده‌لێن، له‌ ته‌له‌فزیۆن، فه‌ره‌نسۆ هه‌ریری له‌ قالدیره‌که‌ی به‌رده‌م پارێزگاش هاته‌ خواره‌وه‌ تا لێرسراوه‌ تورکمانه‌کان به‌ پێ بگات. به‌رپرسیاریکی تورکمانه‌کان ناوی (ئایدن) ه‌ و کاتی خۆی له‌ دایه‌ره‌ی کاره‌بای هه‌ولێر ئیشی ده‌کرد. یه‌کیکی تریان ناوی مامۆستا فوئاده‌ و له‌ خانه‌ی مامۆستايانی کوران مامۆستا‌ی خۆم بوو. ئه‌وکات مامۆستا‌یه‌کی سمیل زه‌ردی بێده‌نگ و سه‌نگین بوو.

پارتي له‌ ژێر فشاری تورکیا زه‌هر و زیانی بۆ تورکمانه‌کان ژمارد. باره‌گاکانیان کرانه‌وه، به‌لام هه‌ر به‌ قسه‌ی خه‌لک ته‌نیا ٧ باره‌گایان هه‌یه (بۆ من چێگای پرسیاوه‌ و دواتر دیمه‌ سه‌ری). چه‌کداره‌کانیان به‌ بێ چه‌ک بۆیان هه‌یه‌ له‌ نێو بازاردا بسوورپه‌نه‌وه. ئه‌و کاته‌ی له‌ هه‌ولێر بووم دوو بۆمبا له‌ باره‌گایه‌کیاندا ته‌قیه‌وه (باره‌گایه‌ی به‌رامبه‌ر قه‌سه‌ی شیمال/سه‌ر رێگای ئیسکان). من خۆم دیواره‌ رووخواوه‌که‌ی سه‌ر جاده‌م ببینی که‌ چاکیان ده‌کردوه. گوايه‌ تورکمانی (ره‌فیق حیزبی)ی سه‌ر به‌ به‌عس له‌ که‌رکوکه‌وه‌ دین و ئه‌و کارانه‌ نه‌جام ده‌ده‌ن. کێ ده‌لێ ئەمه‌ راسته‌؟!

خه‌لکی هه‌ولێر زۆر دلایان به‌ لێدانی تورکمانه‌کان خۆش بوو. ئەوان ده‌لێن هه‌ر نا بۆ جارێکیش بێ ته‌می کران. نابێ ئه‌وه‌شمان له‌بیر بجیت هێزی ئاشتی ساخته‌ بنگه‌ له‌ هه‌ولێر که‌ باره‌گایه‌کی تا بلێی زلیان هه‌یه، به‌ راده‌یه‌کی زۆر تورکمانه‌کانی تێدایه‌ و له‌ سه‌ر باره‌گاکه‌شیان به‌ خه‌تی درشت نووسراوه‌: P.M.F، ئه‌گه‌ر به‌ هه‌له‌دا نه‌چوویم کورته‌کراوه‌ی (Peace Maker Forces) ه، که‌ به‌ مانای "هێزه‌کانی دروستکه‌ری ئاشتی" دیت (ئاشتی نیوان پارتي و یه‌کیتی).

وێنه‌ی منداڵان و مامۆستا‌یه‌ک.

ژۆر منداڵی قوتابخانه‌ توشی نه‌خۆشی تراخوما ده‌بیت که‌ ده‌بیته‌ هۆی کۆتیری. ئەم نه‌خۆشییه‌ ئەتجامیکی راسته‌ و خۆی بېسوو پێخه‌یه. پرۆژه‌ی قه‌ندیل منداڵه‌کان و مامۆستا فێر ده‌کات که‌ چۆن رێگا له‌م نه‌خۆشیانه‌ بگرن. مامۆستاگان خۆیان فێری ئه‌وه‌ ده‌که‌ن چۆن چاره‌سه‌ری ئه‌و منداڵانه‌ بکه‌ن که‌ توشی تراخوما ده‌بن. ژماره‌ی ٠٠٠ ١٦ منداڵ فه‌حس کراوه‌. سه‌رچاوه‌: گۆفاری کوردستان په‌ سویدی، ژماره‌: ١٩٩٦/٤.

له سادهترین مافه‌گانی خۆیان بێ بهش دهکات.

له خوارووی کوردستان، له ئەنجامی شهر و پیکدادانه‌گانی نێوان یه‌کتیی و پارتی و لایه‌نه‌ جو‌داکاندا مندا‌الان تووشی زۆر کاره‌سات و گه‌روگرفت هاتوون. ئەوه‌ی که زیاتر لێزه‌دا ده‌مه‌وێ باسی بکه‌م خا‌لیکه‌ په‌وه‌ندی به‌ سیسته‌می خۆبندن و کتیبی قوتابخانه‌گانه‌وه‌ هه‌یه. قوتابییانی کورد له‌ قوتابخانه‌گانی باشووی کوردستاندا هه‌شتا له‌سه‌ر هه‌مان شێوه و ده‌ستووری په‌روه‌رده و فه‌رکردنی سه‌رده‌می به‌عس به‌رده‌وامن. که‌ره‌سه و کتیبی قوتابخانه‌کان هه‌ر ه‌ی ئه‌و کاتانه‌ن که له‌ لایه‌ن رژیمی به‌عسه‌وه چاپ کران. له‌ لاپه‌ره‌ی یه‌که‌می کتیبه‌کاندا هه‌شتا و نه‌ی (هاورپی تیکۆشه‌ر و سه‌رۆکی فه‌رمانده‌ سه‌هدام حوسین خوا بیه‌پارتیزیت) ده‌بینریت. له‌ هه‌مان کاتدا ئالا و نه‌خشه‌ی عێراق و نیشتمانی عاره‌بیش هه‌ن. ناوه‌رۆکی وانه‌کان مندا‌الانی کورد به‌ عێراق ده‌به‌سته‌وه. ئه‌وان ده‌که‌ن به‌ عێراقی نه‌ک کوردستانی و دانیشتوانی کوردستان. فه‌تریان ده‌که‌ن عێراقیان خۆش بو‌یت نه‌ک کوردستان.

له‌به‌ر که‌می کتیب، جاری وایه‌ به‌ سه‌ قوتابی کتیبی‌کیان هه‌یه و به‌ نۆزه‌ ده‌یخو‌یننه‌وه. لێ له‌ هه‌مان کاتدا کتیبی قوتابخانه‌کان، هه‌ر بۆ نمونه‌ له‌سه‌ر شو‌سته‌ی شه‌قامه‌که‌ی لای قه‌لای هه‌ولێر ده‌فه‌رۆشه‌رنه‌وه. ده‌که‌رێ بپرسین: ئه‌و کتیبانه‌ی که ده‌فه‌رۆشه‌رنه‌وه له‌ کوێ هاتوون و له‌ کوێ چاپ کران؟ ئاشکراشه‌ که‌ پارهی رۆژانه‌ی شه‌رێکی نێوان هه‌ردوو حیزبه‌ ده‌سه‌لاتداره‌که‌ به‌ هه‌زاره‌ها کتیبی پێ چاپ ده‌کرا.

زۆر گوندی کوردستان هه‌ن که هه‌شتا بێ قوتابخانه‌ن یان بێ مامۆستان. له‌ هه‌ندێ باریشدا مامۆستایان هه‌یه، به‌لام مامۆستا‌کان نا‌چنه‌ سه‌ر کار. ئه‌مه‌ چۆن ده‌بیت؟ بۆ نمونه: مامۆستا‌یه‌ک که تازه‌ خۆی نه‌قلی قوتابخانه‌ی گون‌دی (قووچه‌بلیاس)ی ده‌روه‌یه‌ری هه‌ولێر کردبوو، که‌ لێم پرسی: تو له‌ شاریت، بۆچی ده‌ته‌وێ له‌ دێیه‌ک کار بکه‌یت؟ بێ بیج و په‌نا گوتی: هه‌ر کاتی به‌ه‌وێ ده‌وام نا‌که‌م! ئه‌مه‌ له‌ کاتیکدا قوتابییانی گون‌دی (گۆسه‌گه‌ش)، به‌ پێیان یه‌ک سه‌عات رێ ده‌بین، هه‌ر بۆ ئه‌وه‌ی له قوتابخانه‌که‌ی قووچه‌بلیاس شه‌تیک فه‌ترین. جیتی خۆیه‌تی ئه‌وه‌ش بلیم که‌ هه‌ندیک مامۆستا هه‌ن تا ئیستاشی له‌گه‌لدا بێ هه‌ر سه‌هدام به‌ سه‌رۆک و عێراق به‌ نیشتمانی خۆیان ده‌زانن. به‌ هه‌ردوو گوێچه‌گانه‌ی خۆم له‌م جو‌ره‌ مامۆستا‌یانه‌ قسه‌ی له‌م بابه‌ته‌م بیستوووه. ده‌بێ ئه‌و مامۆستا‌یانه‌ چ فه‌تری قوتابیان و مندا‌الانی کورد بکه‌ن؟! په‌رته‌وه‌یه‌ری واش هه‌ن به‌رمیله‌نه‌وتی ته‌رخانه‌کراو بۆ قوتابخانه‌کان کل ده‌ده‌نه‌وه و له‌ بازار ده‌یفه‌رۆشه‌نه‌وه. له‌م باسه‌دا، وه‌ک نمونه، یه‌کت له‌ کتیبه‌گانی قوتا‌غی خۆبندن سهره‌تایی دینینه‌وه، که له‌ لایه‌ن (وه‌زاره‌تی رۆشنی‌یری هه‌ریمی کوردستانی عێراق)یشه‌وه‌ چاپ کراره. ناوی کتیبه‌که: کتیبی زمانی عاره‌بی بۆ پۆلی پێنجه‌می سه‌ره‌تایی، تایه‌ت به‌و قوتابخانه‌ی که خۆبندن کوردی ده‌یانگرت‌ه‌وه له‌ هه‌ریمی کوردستان، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی رۆشنی‌یری/هه‌ولێر ۱۹۹۷ زایینی - ۱۴۱۸ هجری.

گوایه‌ کتیبه‌که ده‌ستی تی وه‌رداره و هه‌ندێ گۆرانکاری تێدا کراره بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل ره‌وشی قوتابییانی کورد له (هه‌ریمی کوردستان) بگونجیت. من ته‌نیا ده‌ست بۆ چهند شو‌تینکی کتیبه‌که درێژ ده‌که‌م، به‌ نمونه‌ بۆ خۆنه‌ران باسیان ده‌که‌م (۱۵).

له‌ لاپه‌ره (۱۵)دا وانه‌یه‌ک به‌ ناوی (زاخو) هه‌یه. رسته‌ی یه‌که‌می وانه‌که وه‌ها ده‌ست بێ ده‌کات: **زاخو مدینه‌ جمیله‌ من مدن عراقنا العزیزه**. واته‌: **زاخو یه‌که‌ له‌ شه‌ره‌ جوانه‌گانی عێراقی خۆشه‌ویسته‌مانه**. له‌ لاپه‌ره ۲۵-۳۶ دا وانه‌یه‌ک

به‌ ناوی (له‌ نێوان دارخوورما و دارکوێزدا) هه‌یه. دوا‌ی ئه‌وه‌ی دارکوێز ده‌لیت خه‌لگی هه‌ریمی کوردستانه، دارخوورما لێی دێته‌ وهرام و پێی ده‌لیت: **نحن من وطن واحد هو العراق الحبيب، أنت من شماله، وأنا من جنوبه**. واته‌: **ئێمه‌ خه‌لگی یه‌ک نیشتمانی‌ن که عێراقی خۆشه‌ویسته، تو له‌ پاکووری و منیش له‌ باشووری**. له‌ لاپه‌ره ۵۵-۵۶ دا له‌ وانه‌یه‌کی تایه‌ت به‌ شاعیره‌کانمان باسی (بیکه‌س)ی شاعیر کراره و به‌ شاعیره‌تیک کوردی نیشتمانی ناو براوه. له‌ لاپه‌ره ۵۶ هه‌مان وانه سه‌بارته‌ به‌ بیکه‌س کوتراره: **أحب وطنه العراق و شعب العراق**. واته‌: **ئه‌و عێراقی نیشتمانی خۆی و گه‌لی عێراقی خۆش ده‌ویست**. دیسان له‌ لاپه‌ره ۶۴ له‌ وانه‌ی (جه‌ژنی نه‌ورۆژ)دا هاتووه: **یستقبل العراقيون عید نوروز، بفرح و سرور. و تبدأ إحتفالات نوروز، في عراقنا العزیز، في الحادي والعشرين من آذار كل عام**. واته‌: **عێراقیه‌کان، به‌ شادی و خۆشیه‌وه، پێشوازی له‌ جه‌ژنی نه‌ورۆژ ده‌که‌ن. ئاهه‌نگه‌گانی نه‌ورۆژ، له‌ عێراقی خۆشه‌ویسته‌ماندا، هه‌موو سالی‌ک له‌ بیست و یه‌کی ئاداردا ده‌ست پێ ده‌که‌ن. ئه‌و نه‌ورۆزه‌ی که له‌ لایه‌ن خودی رژیمی به‌عسه‌وه کرا به‌ (جه‌ژنی دار و دره‌خت).**

ئه‌مانه‌ ته‌نیا چهند نمونه‌یه‌ک بوون له‌ تاکه‌ کتیبی‌کی قوتابخانه‌کان که می‌شکی مندا‌الانی کوردیان پێ ئاو ده‌درێ. بێگومان له‌ کتیبه‌گانی دیکه‌شدا زۆر نمونه‌ی وا به‌رچاو ده‌که‌ون. هیوادارم خه‌لگی پسپۆر و مامۆستا و که‌سانی لێهاتووی ئه‌م بواره به‌ ده‌نگ بین و سنووریک بۆ ئه‌و وانه‌ بێمانایانه‌ دا‌بین که مندا‌الانی کوردیان پێ ده‌عاره‌بێنن.

کوردستان و ده‌نگدانه‌وه‌ی چوونی عه‌بدو‌للا ئۆجه‌لان بۆ رۆما

من له‌ هه‌ولێر هه‌والی چوونی سه‌رۆکی پ.ک.ک عه‌بدو‌للا ئۆجه‌لانم بۆ رۆما بیست. بۆ جاری یه‌که‌م له‌ ده‌نگویاسی رادیۆی BBC / به‌شی عاره‌بی هه‌واله‌که‌م به‌ر کوێ که‌وت. ده‌نگویاسی چوونی ئۆجه‌لان بۆ رۆما له‌ ناو خه‌لکدا ده‌نگی دا‌یه‌وه. ده‌نگا‌کانی را‌گه‌یاندنی پارتی زۆر که‌م خۆیان له‌ قه‌ره‌ی هه‌واله‌که‌ ده‌دا، بگه‌ره له‌ یه‌کت له‌ ده‌نگویاسه‌کانیاندا ته‌نیا باسی چوونی (تیرۆریسته‌ی مه‌زن) ئۆجه‌لانیان بۆ رۆما کرد. له‌ هه‌مان کاتیشدا هه‌ر بیه‌ر و بۆچوون و قسه‌گانی تورکیایان دوویات ده‌کرده‌وه. زۆریه‌ی هه‌ره‌ زۆری ریک‌خراوه‌گانی دیکه‌ی کوردستان، له‌ به‌یاننامه‌ و را‌گه‌یاندنه‌کانیاندا، که‌م تا زۆر پشتگیری خۆیان بۆ عه‌بدو‌للا ئۆجه‌لان را‌گه‌یاند.

وێنه‌ی: عه‌بدو‌للا ئۆجه‌لان

داود باغستانی که له پارتی و مسعوود بارزانیس نژیکه، له وانه تا که کس بووی، که هر له سهره تادا دهستی به مانگرتن له نانخواردن کردبئ له شاری ههولتر. باغستانی له قسه کانی خزیدا گوتی: عهبدوللا ئۆجه لان هر له هفتاکانه وه دۆستی منه و، ئه ئیستا له رۆمایه، به لام دهستبه سهر نییه. دوتنئ شو من بق ماوهی سئ دهقیقه قسم له گه ل ئۆجه لان کرد. ئیمه هه موومان دهبئ پشتگیری له ئۆجه لان بکهین. مهسه له که ته نیا به پارتی کریکارانی کوردستانه وه بهند نییه، به لگو هه موومان دهگریته وه. له هه مان کاتیشدا پ.ک.ک. دهبئ هیز و توانای ته وای خۆی، بق گۆره بانی راسته قینهی خهبات/باکووری کوردستان بگویتته وه... هتد (١٦). پشئ ئه وهی بگه رته وه دهنگ هه بوو که پارتی چاوی له باغستانی سوور کردۆته وه، ئه م قسه یه م له خوینکاریکی تازه دهرچوی کۆلیژی یاسا و سیاسهت/زانکۆی سه لاهه دین بهر گوتئ کهوت.

رادیکانی دهنگی ئازادی/حیزبی شیوعی کوردستان - عیراق و نیشتمان/پارتی کاری سه ره خۆی کوردستان و هه ندئ رادیۆی دیکه هه واله کیهان به بهرده وای بلۆ ده کرده وه. ئه وان ره ک پارتی و تورکمانه کان وشه ی تیرۆریست و نازانم چی و چیهان به کار نه ده هینا. تورکمانه کان دهیانگوت (پیکخراوه ی په که که ی تیرۆریست). له هه مان کاتدا هه یچ لایه نیککی کوردی له هه ولتر، وه ک پیوتیست، بۆیان نه ده چوو ه سهر به ته واهه تی باسی روودا وه که بکن و، به ئاره زووی دلئ خویشیان شته کان لیک به ده نه وه. یه ک جار گویم له دهنگو باسی رادیۆی یه کیتی بوو، که چی باسی هه واله که هه ر نه کرا. نابئ ئه وه شمان له بیر بچئ، جه لال تاله بانی له تورکیا گوته بووی، نابئ بنکه کانی پ.ک.ک. له ناوچه کانی ژیر ده سه لاتی نه واندایه مینت.

خه لگ به شیومه یکی گشتی له سهر ئه وه ریک ده که وتن که ئیتالیا عه بدوللا ئۆجه لان ته سلیم به تورکیا ناکاته وه، هه ندیکیش هه بوون دهیانگوت: (ئینشاللا شهت و په تی ده کن). لئ. به لئ زۆریه ی خه لگه که سه ریان له قاره مانئ و نه به ردیهان سوهر ما بوو که بق که سی ئۆجه لان نه نجام ده دران. باسی ئه وه ده کرا له هه ندئ شوینی کوردستان خویشاندان و ناو کۆکردنه وه له ئارادان به مه به ستی پشتیوانی کردن له ئۆجه لان.

له باکووری کوردستان باس هه ر باسی ئۆجه لان و پ.ک.ک. و ئیتالیا بوو. له میوانخانه ی (بیش قارداشله ر/سلۆپی) خه لگ به ئاشکرا باسی مه سه له که یان ده کرد. تورک هار بوویوون. ته له فرزیوه کانیان بوویوونه هاندمر و چاوساغی گروویه فاشیسته کان تا کو هیرش بق سهر باره گا کانی پارتی (HADEP) به بن، که تا که پارتی سهر به کوردان و یاسایه له تورکیادا. سه به ته ره کانی تورک، جه ندرمه و بۆلیس، هه تا گه یشتینه دیلووک (غازی عه نتاب) له وانه یه ٢٠ جار یه شیان راگرتبن. له چیشته خانه یه کی ناو شاری (بیرمه جک) ی کوردستاندا، یه کئ له کریکاره کان به ئاشکرا باسی ئۆجه لانی بق ئیمه ده کرد و، ده شیگوت یه کئ له کوردانه ی که له ئه وروپا خۆی سووتاندوه خه لکی گوندیکی ئه و ناوچه یه یه. له ناو شاری غازی عه نتاب وینه و ئافیشه کانی سه رۆک وه زیرانی تورک مسعوود یه لمان (ئه و کات)، که له هه ندئ شوین هه لواسرا بوون، یان دیرتراهوون یانیش به بۆیه ی سوور ده م و دانی خویناوییهان لئ زیاد کرابوو. له میوانخانه کانی ئه و شاره ش، به تایبه تی له سهر که نالی ته له فرزیوه کانی تورک، هه ر هه موویان، باس باسی ئۆجه لان و پ.ک.ک. و تورکیا بوو. نه نانه ت له ناو فرۆکه خانه ی غازی عه نتابیش، پاسه رانی بهر دهرگا که که خه لکی خه رپووتی سهر به باریزگی ئه له عه زیزی کوردستان بوو، له مه ر عه بدوللا ئۆجه لان

ده دا. خه لکانیکی دیکه ش هه ن که گوئیان له قسه کانی کاکی سه رباز بوو.

له ناو فرۆکه ی نیهان غازی عه نتاب - ئه سته مبول - ستۆکه بۆلم له کاتی خواردن دا به شکر دندا، له سهر سینیه که، وینه یه کی گچکه ی ئه تاتورکیان به سهر نه فهره کاندایه خشیوه. له وینه که دا ئه تاتورکی ماموستا دهستی که چه قوتابیه کی گرتبوو. ئه مسال (١٩٩٨) تورکیا ٧٥ ساله ی دامه زاندنی خۆی یاد ده کرده وه. (له م باره یه وه رۆژنامه نووسان ده لئین: له ماوه ی دامه زاندنی ئه و کۆمهاره وه تا کو ئیستا جگه له چه تد گۆرائیکی ئاسایی که به هۆی رۆژگار روو ده دات، ئه کینا له م به شه ی سهر رووی زه مینه دا هه یچ دا هینانیکی سه رسهر هینسهر و ئه فراندنیک پیشکه ش به کۆمه لگه ی مرۆفایه تیه وه نه کراوه) (١٧).

چینگای خۆیه تی لیره دا وه ک دوا قسه وته ی ژنه رالیککی فاشیستی تورک بخه یه به رچاو که له زۆریه ی ده زگا کانی راگه یاندنی تورکدا باس کراوه. ژمه راله که ده لیت: پیوتیستمان به کۆکردنه وه ی سه د هه زار سه رباز بوو له سهر سنووری سووریا تا بتوانین عه بدوللا ئۆجه لان له و ولاته دهرکه یین. ئیستا به دوو سه د هه زار سه ربازیش ناتوانین عه بدوللا ئۆجه لان بق سووریا بگه رینه وه (١٨).

له جیانی کۆتایی

په به دل حه زم ده کرد ته نیا شتی جوان و باش له سهر کوردستان و ریکخراوه کان به گشتی و پارتی به تایبه تی بنووسم، به لام چ بکه م راستیه کان به و شیویه نین. با هه یچ لایه ن و که سیک به زه میان به خۆدا نه یه ته وه. له سه رده می حوکمرانیتی یه کیتی له هه ولتر، هه روه ها پارتیش، نووسراو و وتارم له سهر هه ردوو لایان نووسیوه و خویندۆته وه (١٩).

هه تا هوتیلی (شیرین پالاس) ی هه ولتر وه که لانه ی میت و موخابه رات و سیخووران به ییتته وه، ده بئ تاوانی پینووسه که ی دهستی من چی بئ که جار جار ناپاکان بداته بهر نووکی تیزی خۆی!

سه رانی کورد و ریکخراوه کوردیه کان ته نیا و ته نیا به دلسۆزییهان بق کورد، نه گه ر دلسۆز بن، ده توانن ده می من و ئه م و ئه و داخه ن. ئه گه ریش نا، من خۆم باوه ر ناکه م و له توانا شامدا نییه و نابئ بیده منگی هه لبرێرم.

من، ئه گه ر له بهر به رزه وه ندی نه ته وه که م نه بئ، هه رگیزاوه رگیز نه ده ست بق پینووس ده به م و نه خو شم له ناو ئازاره کانی گه ل و نه ته وه که مدا ده توتنه وه. هه ر تاکیکی ئه م نه ته وه که وه و گرانه ئه رکی سهر شانیه تی و ده شبئ وه ک خزمه تکاریکی کوردیش رازی بیت.

له کۆتاییدا هیوادارم توانی بێتم هه ندئ رووی ره وشی ئه مرۆی خوارووی کوردستانم هینا بێته بهر باس، به تایبه تی ئه و ناوچهانی که له بن دهستی پارتیدان و بینومن.

x سه رده رپری ئه م وتاره له ده می که چه کوردیکی هه ولتیرییه وه سه رچاوه ی گرتوه. سه ر قۆزی بن ئالۆز زیاتر بق شستیک، ره وشیک،... هتد، به کار ده هینریت که له سه ره وه (روه که ش) ریکوویک و جوان دیار بئ، به لام له بنه وه یا له ناوه وه (ناوه رۆک) نادیار و ئالۆز بئ.

تکبینه ی په راوێز مه کان:

- (١) قسه یه کی تاله بانی له ته له فرزیوتی MBC.
- (٢) قسه ی سه رۆ قابر له دانیشتنیکدا له هۆلی (Akalla Träff) ی ستۆکه بۆلم له ٥-٩-١٩٩٨.
- (٣) به روانه لاپه ره ی نوایی له کتیپی: به مالا نی به ناویانگی ره وانن،

- (۴) به‌ستی قه‌ته‌وی: شوێنێکی ده‌رووێشتی هه‌ولێزه که زبلی لێ فریژ ده‌دریژ.
- (۵) تا ئیستاش کاسیته‌که‌م لا ماوه.
- (۶) سه‌باره‌ت به برینداربوون یا بریندارکردنی لیترسرای سوپای دوری ده‌شتی هه‌ولێز چه‌مال مورتکه باس له زۆر هه‌ ده‌کرا. ناکۆکی ناو خێزان و هه‌ولی خۆکوشتن و هه‌ر شکرده‌ سه‌ر و زۆری تریش. به‌ قسه‌ی ئه‌وانه‌ی که سه‌ردانیان کردوه، ئیستا ناوبراو ده‌ست و قاچیکی مردوه. به‌ ده‌که‌مه‌نیش له ته‌له‌فزیۆن نیشان ده‌درا. ئیچیرفان بارزانیش سه‌ردانی ئه‌وی کرد.
- (۷) زۆر ناو هه‌ن ده‌کرێ بیا‌ننوسم، به‌لام له‌وانه‌یه خاوه‌نی ناوه‌کان خۆیان ئه‌م کاره‌یان به‌ دل نه‌بی.
- (۸) قسه‌یه‌کی ئه‌حمه‌د چه‌له‌بی سه‌رۆکی به‌ ناو کۆنگره‌ی نیشتمانی عێراق له دانیشتنێکدا له (Akalla Träff) ی ستۆکهۆلم له سه‌ره‌تای مانگی جه‌نیه‌ری ۱۹۹۸دا.
- (۹) بره‌وه: خاک و چه‌وسانه‌وه، رۆمان، عه‌زیزی مه‌لای ره‌ش، به‌رگی په‌که‌م، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی رۆشنیبری/هه‌ولێز - کوردستان، ۱۹۹۸، ل ۳.
- (۱۰) ئه‌مه قسه‌ی رادیو و ته‌له‌فزیۆن و راگه‌یاندنه‌کانی پارته‌یه.

(۱۱) گولان العربی، العنبد ۲۹ /تشرین الاول ۱۹۹۸، ارپیل/کوردستان، ص ۲۷.

- (۱۲) نفس المصدر، ص ۲۸.
- (۱۳) نفس المصدر، ص ۴۵.
- (۱۴) به مانای تۆله‌سەندنه‌وه‌ی جه‌ماوه‌ر دیت.
- (۱۵) بۆ زیاتر ئاگاداری بره‌وه: کتاب اللغة العربیه للصف الخامس الابتدائی فی المدارس المشموله بالدراسه الكردیه فی اقلیم کوردستان، اقلیم کوردستان العراق/وزاره‌ التربیه، مطبعه‌ وزاره‌ التربیه/ارپیل ۱۹۹۷م - ۱۴۱۸هـ.
- (۱۶) چاوپێکه‌وتنی رادیۆی نیشتمانی/پارتی کاری سه‌ره‌خۆیی کوردستان له‌گه‌ل داود باغستانی.
- (۱۷) گولان، ژ ۱۹۸، تشرینی په‌که‌می ۱۹۹۸، هه‌ولێز/کوردستان، وтары: تورکیا له‌ تیروانیی چاوپێکه‌کان، ئاماده‌کردنی: ئامانج له‌تیف، ل ۲۴.
- (۱۸) سوپاس بۆ ئه‌و برا کورده باکوورییه‌ی که وته‌که‌ی بۆ وه‌رگێڕامه سه‌ر زمانێ کوردی.
- (۱۹) هه‌ر بۆ نمونه‌ خۆتندنه‌وه‌ی بابه‌تیک له‌ژێر سه‌ره‌دری (۲۳ رۆژ له‌ وێرانه‌ ولاتیکیدا) له‌ سه‌ر رادیۆی (ده‌نگی کورد) له‌ به‌رواری ۲۷-۱-۱۹۹۶ له‌ ستۆکهۆلم، هه‌روه‌ها بره‌وه: کۆفاری هه‌له‌بچه، ژ ۲۶، مای ۱۹۹۶. رۆژنامه‌ی هه‌تاو، ژ ۱۵ و ۱۶، ئۆگستی ۱۹۹۷. رۆژنامه‌ی هه‌تاو، ژ ۲۰ و ۲۱، فیه‌ریوه‌ری و مارتی ۱۹۹۸.

نامه‌یه‌کی بۆ وه‌لام

کۆفاری کۆنتراکت ئه‌م نامه‌یه‌ی خواره‌وه‌ی به‌رێ کرد، به‌لام وه‌لامه‌که‌یمان پێ نه‌گه‌یشه‌وه، ئیمه‌ لێره‌دا ده‌قی پرسیارنامه‌که‌ بلآو ده‌که‌ینه‌وه‌و ده‌مانه‌وێت سه‌رنجی خۆتانه‌رانیش بۆ ئه‌وه‌ رابکێشین که ئه‌و وتاره‌ی مه‌ها‌باد کوردی له‌ ژێر ناوینیشانی: PKK و چه‌غه‌د سه‌رنجیک‌دا نوسیوه‌یه‌تی په‌یوه‌ندی به‌ پرسیا‌ری کۆفاری کۆنتراکت و وه‌لامنه‌دانه‌وه‌ی (PKK) هه‌و نیه‌ی و کۆفاری کۆنتراکت به‌ هه‌لی زانی که ئه‌و رایه‌ش ب‌خاته به‌رده‌می خۆتانه‌رانی.

به‌رێزان کاربه‌ده‌ستانی پارته‌ی کریکارانی کوردستان (PKK) رۆژباش!

له‌ ژماره‌ی (۳)ی کۆفاری "کۆنتراکت" دا، رێپورتاژیکمان له‌ژێر ناوینیشانی "رێپورتاژیکێ چاوه‌روانه‌که‌راو"دا بلآو کرده‌وه، که گۆزان قه‌ره‌داخی نوسیبووی. رێپورتاژه‌که‌ بریتی بوو له‌ چاوپێکه‌وتنیک و راگه‌یاندنیک له‌ که‌سوکاری ژماره‌یه‌ک مندالی به‌ فریتران له‌ قه‌له‌م دراوه‌وه.

ئیمه‌ بۆ به‌ته‌واوی رۆنگردنه‌وه‌ی باسه‌که‌ لمان وایه‌ که پتویسته‌ په‌که‌کش وه‌کو لایه‌نیک ئه‌م بابه‌ته‌ مافی ئه‌وه‌ی بدریژتێ که قسه‌ی خۆی بکات. کاتی بلآوکردنه‌وه‌ی رێپورتاژه‌که‌، ماوه‌ نه‌بوو په‌یوه‌ندیان پێوه‌ بکه‌ین بۆ ئه‌وه‌ی رای خۆتان ده‌بهرن، بۆیه‌ راگه‌یاندنیکمان له‌گه‌ل رێپورتاژه‌که‌دا بلآو کرده‌وه‌ که تیا‌دا نوسیبوومان بۆ ژماره‌ی داها‌توو په‌یوه‌ندی ده‌که‌ین به‌ (پ.ک.ک) هه‌و، بۆئه‌وه‌ی ئه‌وانیش قسه‌ی خۆیان بکه‌ن. وا لێره‌دا ئه‌و ده‌رفه‌ته‌ ده‌ر م‌خس‌س‌ین بۆ ئه‌وه‌ی رای خۆتان ده‌رباره‌ی ئه‌و رێپورتاژه‌و کیشه‌که‌ ده‌ربهرن. هیوادارین له‌ ماوه‌ی سێ حه‌فته‌دا وه‌لامتان بگاته‌وه‌ ده‌ستمان. ئه‌گه‌ر وه‌لامیشتان نه‌دایه‌وه‌، ئه‌و کاته‌ وه‌لامنه‌دانه‌وه‌تان به‌ خۆتانه‌ران راده‌گه‌یه‌تین. تکایه‌ له‌ وه‌لامه‌که‌تاندا، ئه‌م پرسیارانه‌ی خواره‌وه‌ روون بکه‌نه‌وه‌:

۱- له‌ میژه‌ کیشه‌ی منال و PKK له‌ ئارادایه‌، ده‌توانن به‌ کورتی

باسی ئه‌م پرۆژه‌یه‌تانمان بۆ بکه‌ن؟

۲- راگه‌یاندنی که‌سوکاره‌کان ئه‌و مندالانه‌یان به‌ فریتران له‌ قه‌له‌م داوه، ئه‌گه‌ر وانیه‌یه‌ بۆچی که‌سوکاریان به‌ دوا‌ی منداله‌کانیا‌ندا ده‌گه‌رێن؟

۳- ئایا راسته‌ که ئیوه‌ ئه‌و مافه‌تان داوه‌ به‌ خۆتان که مندالی خوار هه‌ژده‌سال بخه‌نه‌ ژێر مه‌شقه‌وه‌و چه‌کیان بده‌نه‌ ده‌ست؟ ئه‌گه‌ر وه‌لامه‌که‌تان (به‌لێ)یه‌، تکایه‌ وه‌لامی پرسیا‌ری (۴، ۵، ۶، ۷، ۸)یش بده‌نه‌وه‌. ئه‌گه‌ر وه‌لامه‌که‌تان (نه‌خێر)ه‌، تکایه‌ ته‌نیا وه‌لامی پرسیا‌ری (۷، ۸) بده‌نه‌وه‌.

۴- ئه‌مه‌ مرق له‌ کوردستانی باشووردا، له‌ ئه‌نجامی خراپه‌کاریی ده‌سه‌لاته‌کانی ناوچه‌که‌دا، چه‌نده‌ها مندالی ئه‌تفالکراوه‌کان و خه‌لکی هه‌زار. لێ قه‌وماوه‌، چۆته‌ ئه‌و رێگایه‌تان هه‌ل نه‌بژاردوه‌ که له‌ جێگای خۆیاندا خواردن و خه‌و و خۆتندنیان بۆ مسۆگه‌ر بکه‌ن، به‌ بێ ئه‌وه‌ی ده‌ست بخه‌نه‌ ئه‌وه‌وه‌ چۆن بیه‌ر بکه‌نه‌وه‌؟

۵- ئایا ئه‌وانه‌ی دوا‌ی ئۆردوگا‌کان ده‌چنه‌ شه‌ره‌وه‌و شه‌هید ده‌کرین، که‌سوکاریان ئاگادار ده‌کرینه‌وه‌؟

۶- ئایا ئه‌و مه‌شقه‌ی به‌و لاو و مندالانه‌ی خوار هه‌ژده‌ی ده‌که‌ن به‌سه‌ بۆ ئه‌وه‌ی بتوانن به‌رامبه‌ر به‌ سوپای تورکیای پێ بوه‌ستنه‌وه‌؟

۷- له‌ سویدیش که‌سوکاری چه‌ند مندالیک هاناین بۆ حکومه‌تی سویدی برد له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی منداله‌کانیان له‌ هاوینگه‌یه‌که‌وه‌ ئیتر بێ سه‌روشووین دیار نه‌ماوین. دواتر ده‌نگویاسی ئه‌وه‌ بلآو بۆوه‌ که PKK بردونی بۆ ئه‌لمانیا. ئایا باشتر نیه‌ قسه‌ له‌گه‌ل دایکویاوی ئه‌و مندالانه‌ بکه‌ن و په‌ناشکرا ئه‌و ده‌ورانه‌ بکه‌نه‌وه‌ بۆئه‌وه‌ی خه‌لکی به‌ پێخۆشحا‌لییه‌وه‌ مندالی خۆی بنیژیت؟

۸- ئایا ئه‌و کاردانه‌وانه‌، بۆ نمونه‌ حکومه‌تی سویدی و که‌سوکاری مندالان و لایه‌نی تر، هیچ کاری کردۆته‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی که به‌م کیشه‌یه‌دا بچنه‌وه‌؟ ئه‌گه‌ر ئا، ده‌توانن بۆ خۆتانه‌رانی کۆنتراکتی باس بکه‌ن؟

سوپاس بۆ هاوکاریتان
ده‌سته‌ی به‌رێهه‌رانی کۆفاری کۆنتراکت

نهری وهلا کیمیاوییه

نهمه دوا بینین و دوا قسهی باوکم بوو له ژیانیا که هاته کویم

ناماده کردن: کهمال جهمال موختار
۱۹۹۹/۱/۲۳ - سلیمانی

دارا نومید

تهمه نی ۱۳ سال دهبیت

که بهر کیمیاوییه

داگیر کهر ده که ویت

تہہ نم شو کاتہ ۱۲ سال بوو که گونده که بیان بژردومان کردین و ئه نفالیان کرد. ئه م لاوه چوارشانه قژرمرده چند جار یکی تزیس ئه وهی و ته وه که شو کاتہ مندال بووه بویه نهیتوانیووه هیچ بکات. دهرگا که ی بق والا کردین و چوینه زوروه وه، بهر دهوامیش چاوه شینه کانی تی بری بووم و چاوه ریتی دهر کرد یه کسه ر دست بکه م به پرسیا لیکردن:

پ: جارئ پیشه کی خۆتمان پی بناسپنه!

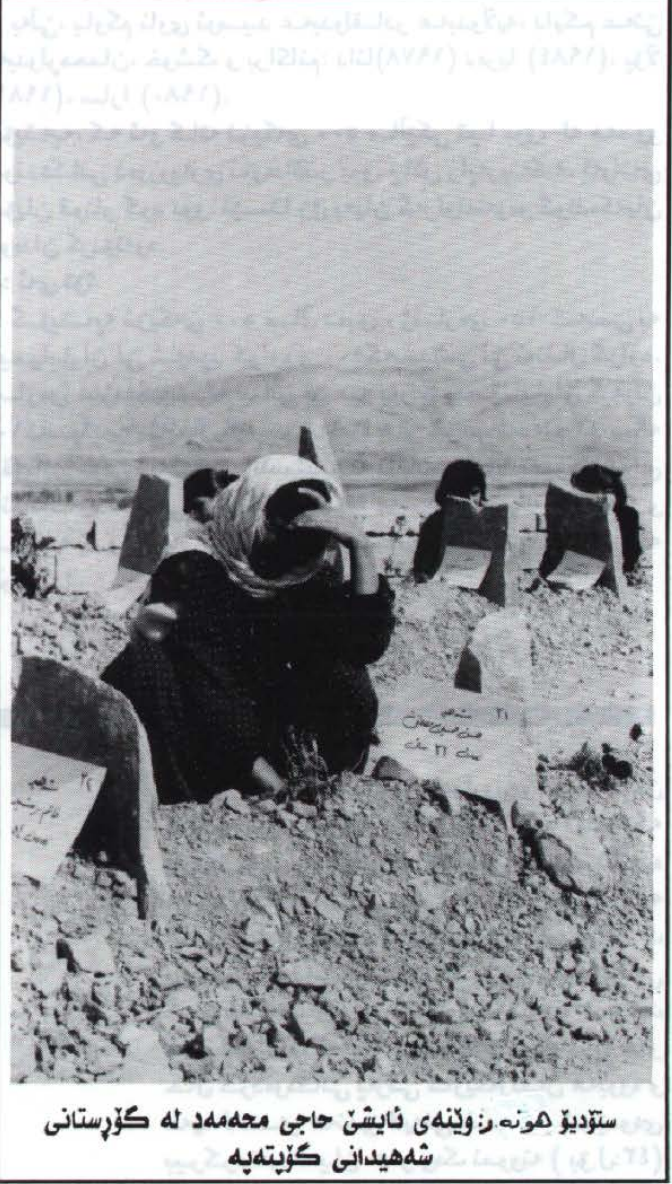
ناوم (دارا نومید عه بدولقادر) ه. سالی ۱۹۷۶، له گوندی گژیته پی سر به ناحیهی ئاغچه لهر له قه زای چه مچمال، له دایک بووم.

و: کاتی بژردومان و ئه نفال که له کوئ بوویت؟

- مانگی رهمه زان بوو، ریکه وهی رژی ۱۹۸۸/۵/۳ کاتژمیر پینچ و جلوینج دهقیه. هیشتا بیست دهقیه ی ماوو بق رژوشکاندن. که باوکم بانگی کردم بژنه وهی بچین له له ناو چه مه که دا مانگا و ئازه له کان بهیتینه وه، له نزیک مالی خۆمانه وه یاریم دهر کرد. بینیم که فرۆکه کان دوو جار به نزمی به سر گژیته پهدا هاتن. ئه وه نده کویمان نه دایه تا بق جاری سپییم له گه رانه وه یاندا دهستی خۆیان وه شان و گونده که بیان به کیمیاوی بژردومان کرد. خه لکه که شله زان و که وتنه راکردن، منیش به دوا یاندا. ئه وه ندم ئاگا لی بوو که باوکم هاواری کرد: "نهرئ وهلا کیمیاوییه". ئه مهش نه ک دوا بینین به لکو دوا قسهی باوکم بوو که بق دوا جار له ژیانیا هاته کویم. هه ر که سه خه می ئه وهی بوو خۆی قوتار بکات و دوور بکه ویته وه. منیش خۆم گه یانده لای چه مه که، خه لکیکی زۆریش هه ر وه ک من بق ئه وئ رایان دهر کرد.

که یشتمه کوئ ئاره که، شلیک ئارم کرد به دهموچاوما و سهرم تهر کرد. چونکه وایان بق باس کرد بووین که له کاتی وادا چاکتره دهموچاوت تهر بکه ییت تا کیمیاوییه که ئه وه نده کارت تی نه کات. دوا ی ئه وه ئیتر ئاگام له خۆم نه ما و له هۆش هاتمه وه، دیم له بق رژی دوا یی، نزیک مهابانگان به هۆش هاتمه وه، دیم له شوینه که ی خۆم نه ماوم، تومس کوریکتی تر هه ر به ناوی "دارا وه منی گواستبووه وه بق جیتگیه کی بهر زتر. له خۆم ورد بوومه وه هه ستم کرد دهست و قاچم به باشی ناچولیته وه و له کار که وتوون. چاویشم که م حوکم بووه. به هه ر حالیک بوو به لای کوئ چه مه که دا شوپر بوومه وه و دهست و دهموچاوم شویری. بهر دهوامیش کویم له دهنگی تۆبیاران و تهقه بوو که له دووره دهنگیان ده هات. دوو ژن هاتن و هه والی میرده کانیان له ئیمه پرسی. ئیمهش له وه لامدا وتمان که ئاگامان له هیچ نییه و نه مان دیوون. له م قسانه دا بووین کاتیک زانیمان دوو جاش پهدا بوون. که وتنه قسه و به منیان وت: "ئیمه پیشمه رگه ی مام رۆسته مین، مه ترسه! دایک و بابت وان له ناو گونده که دا، وهره له که ئمان!" من بروام پی نه کردن و وتم نایم. به لام ئیتر به هه ر شپیره یه ک بوو من و ئه وانه ی دهور و بهریان له گه ل خۆیاندا برده وه ناو گونده که. زۆرمان برسی بوو، سهر و پارچه نانیان بق هینان. دوا ی ناخواردنه که هه موومانیان سواری ئۆتۆموبیل کرد، له گه لیاندا که وتینه ری. هینده ی نه برد پاش ماوه یه کی کورت لوتمان بوو به لوتی سه ربازمه کانه وه و دایان به زانین و ته سلیم به وان کراین.

پ: ئه کاتیه که گه راپته ی بق ناو دی چیت بینی؟

ستۆدیۆ هونه زوینه ی ئابیش حاجی محمد له گۆرستانی شهیدانی گژیته پی

دهبینی به هیچ لایه‌کدا برۆم، یان له‌ترسانا بچمه ده‌رێ. دواى ئەوهش بۆ ماوه‌یه‌ک چوومه سه‌قزی کوردستانی ئێران و ماوه‌ی نیوو سالتیکیش له‌وێ مامه‌وه. پێش راپه‌رینه‌کش جارێکی تر بۆ سلێمانی گه‌رامه‌وه.

پ: چهند کس له کسه‌کاره‌که‌ت تیا چوون؟

و: ئیمه‌ سێ مال بووین به‌یه‌که‌وه ده‌زبان، مالی دوو مام و خۆمان و هه‌روه‌ها باپیریشم له‌گه‌لماندا بوو. ئه‌وان زۆربه‌یان تیان چوون له‌ خێزانه‌که‌ی خۆشم سێ براو خوشکیک و دایکم تیا چوون، باپیریشم ئه‌نقال کراو سه‌روشینی نه‌ما.

ستزیدیڤه‌نهر: وینه‌یه‌ک له‌سه‌ر شه‌ندیک گۆری گۆرستانی شه‌یدانی گۆپته‌په

پ: ناروکیانیان ده‌توانیت بپلی؟

و: به‌ئێ، باوکم ناوی ئومید عه‌بدولقادر عه‌بدولایه، دایکم عه‌تێ عه‌بدولرحمان، خوشک و براکانم: دانا (۱۹۷۸) ده‌ریا (۱۹۸۴)، پۆلا (۱۹۸۱)، سارا (۱۹۸۰).

گۆپته‌په، که ئه‌و کاته نزیکه‌ی ۵۰۰ مالتکی تیا بوو، له‌ هه‌موو کونده‌کانی ده‌وروبه‌ری ئاوه‌دانتر بوو. پاش راپه‌رینه‌که، ئه‌وانه‌ی خۆیان قوتار کرد بوو، ئیستا زۆربه‌یان گه‌راونه‌توه‌و گونده‌که‌یان ئاوه‌دان کردۆته‌وه.

پ: ئه‌ی قۆ؟

و: گۆپته‌په نزیکه‌ی ۵۰۰ مال ده‌بوو، ژماره‌ی ۱۵۰ که‌سی به‌ کیمیا‌باران لێ شه‌هید کراوه و ۵۰۰ که‌سیشی لێ ئه‌نقال کراوه. ژماره‌ی هه‌ژده‌کس له‌ مالی ئیمه‌ به‌ر کیمیا‌باران که‌وتن و ۱ که‌سیشمان ئه‌نقال کرا. من ئیستا هه‌ر خۆم. ته‌مه‌م ۲۲ ساڵه‌ و قوتابی پۆلی شه‌شه‌می زانستیییم له‌ ئاماده‌یی رۆشنبیر. له‌ دوا‌ی ئه‌نقاله‌که‌وه له‌ مالی پارێزه‌ر (مسته‌فا عه‌سکهری)م که‌ خه‌زمانه‌ و خۆم به‌ کوری ئه‌و ده‌زانم. هه‌ر له‌ مالی ئه‌وانیش به‌رده‌وامم له‌ خۆتنددا.

و: وه‌کو وتم من چاوم په‌ریشان بوو، به‌ ته‌واوی هه‌موو شتی‌کم نه‌ ده‌بینی و له‌ ترسانیشا نه‌م ئه‌وێرا ته‌ماشای ئه‌م لاو ئه‌ولای خۆم بکه‌م. له‌ هیچ شتی‌ک دلنیا نه‌بووم. ئه‌وانه‌ی مابوون هه‌ر یه‌که‌ به‌ لایه‌کدا راپان کردبوو. که‌سی وای تیا‌دا نه‌ما‌بووه‌وه، هه‌یشتا سه‌ربازه‌کانیش نه‌هاتبوونه ناو گونده‌که‌وه، هه‌ر جاشی تلێ بوو. ئه‌وانیش که‌ له‌ نزیک چه‌مه‌که‌دا بوون زۆربه‌یان گیانیان له‌ ده‌ست دا‌بوو، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌م ده‌بینی خه‌لکی‌کی زۆر له‌م لاو له‌ لای چه‌مه‌که‌وه که‌وت‌بوون. دوا‌ی ئه‌وه‌ی که‌ وتم که‌وتینه‌ به‌ر ده‌ست سه‌ربازه‌کان، ئه‌وانیش ئیمه‌یان برد بۆ سه‌ربازه‌که‌ که‌ له‌سه‌ر رێگای ته‌کیه‌ بوو. چهند جاشیک چاویان پیمان که‌وت و به‌زه‌بیان پیماندا هاته‌وه‌و چوونه‌ لای سه‌ربازه‌کان. دیار بوو یه‌که‌تریان ده‌ناسی، به‌ پارانه‌وه‌و لانه‌وه‌و مشتومزکی زۆر توانیان رازیان بکه‌ن که‌ ئیمه‌ ئازاد بکه‌ن و ته‌سلیم به‌ جاشه‌کان کرابین. ئیتر جاشه‌کان هاته‌نه‌ لانه‌وه‌وه‌ که‌وتنه‌ په‌رسیار کردن وه‌ک ئیوه‌ کوری کتین و خه‌زم و که‌سوکارتان له‌ کوێن. له‌ وه‌لامدا من وتم له‌ ته‌کیه‌ خه‌زم هه‌یه‌ و مالی فلان که‌سه‌. ئیتر منیان بۆ ئه‌وێ بردو ته‌سلیمی خه‌زمه‌کانم کرام. پاش ماوه‌ی چهند رۆژی‌کی تریش له‌ ته‌کی‌ وه‌ ره‌وانه‌ی خه‌زمه‌کانی سلێمانی کرام. ماوه‌یه‌ک له‌ سلێمانی مامه‌وه، به‌لام به‌ هیچ شتی‌وه‌یه‌ک نه‌م ده‌توانی له‌به‌ر ئه‌وه‌ی چاوم باش نه‌ی

مرۆف که‌ باسی خوارووی کوردستان بکات، نایێ خۆی له‌ هه‌ندێ شتانی‌ش لایه‌ت که‌ په‌یوه‌ندی‌یان به‌ پارته‌ی کێرکاراتی کوردستانه‌وه‌ هه‌یه‌. له‌ کوردستانی ژێر ده‌سه‌لاتی پارته‌یدا به‌ هه‌موو شتی‌وه‌یه‌ک هه‌ول ده‌دریت ناوی پ.ک.ک. بزی‌تریت و له‌که‌دار بکرت. پارته‌ی دیموکراتی کوردستان له‌م هه‌نگاوه‌یدا تا چ راده‌یه‌ک سه‌رکه‌وتوه‌وه، ئه‌مه‌یان شتی‌کی دیکه‌یه‌. به‌ هه‌ر حال کورده‌وه‌کانی پارته‌ی کاریگه‌رییان هه‌بووه‌ و هه‌یه‌ له‌سه‌ر هه‌ندێ لایه‌نی خه‌لک و شتی‌وه‌ی بیرکردنه‌وه‌شیان. هه‌ر وه‌ک نموونه‌ (بۆ ل: ۴۲)

P.K.K و چهند سه‌رنجێک

مه‌هاباد کوردی

پروپاگه‌نده‌ی دژی P.K.K:

- له‌ناو گریلاکاندا کور و کج به‌یه‌که‌وه ده‌خه‌ون، کافراسانییه‌که‌ هه‌ر مه‌پرسه‌!

- گریلا P.K.K درنده‌ و کیوی و مرۆفخۆر

رێکخراوی ئەنفال و ئاوارەکانی

کوردستان

عەلی مەحمود
بە کۆمەڵێک تاقیکردنەوەو پرسیارەوه

ئێسلامییەکان لە وشە "ئەنفال" سڵ دەکەنەوهو داوای گۆڕینی دەکەن، توندڕەوه
چەپەکانیش بە ناسیۆنالیزمی دەدەنە قەڵەم

• بۆ بارزانییەکان لە رۆژی (۳۱/۷/۸۳) دا ئەنفال کران؟ بۆچی هەڵەبجە لە (۳/۱۶) دا بەر کیمیایوی درا؟ کێ
بوون لە ئەنفالەکاندا رێگربوون لەبەردەمی خۆرژگارکردنی خەتکێیدا؟ تاکەمی تاوانکارە کوردەکانی ئەنفال
بאלادەستا دەبن؟

پ: رێکخراوی ئاوارەو ئەنفالەکانی کوردستان کەمی و لە کوێ
دامەزرا؟

و: رێکخراوی ئاوارەو ئەنفالەکانی کوردستان لە (۱/۹/۱۹۹۴) دا،
لە ناوەندی رۆشنییری سەردەم، لە هەولێر دامەزرا.

پ: ئەم رێکخراوە تا ئیستا چۆن هاتوو؟ چەند ئەندامی هەن و لە
کوێ هەن؟

و: بەلگەتەمەکانی سەر رووبەری رۆژنامهکانی ناوخۆی کوردستان
ئەوه دەردمخەن کە ئەم رێکخراوە چالاکترین رێکخراوی جەماوەری
بووه لە کوردستاندا، لە پال چەند رێکخراویکی زۆر کەمی دیکەدا،
کە بە پەنجەکانی یەک دەست دەژمێردرێن. کلکی هیچ حیزبێکی
سیاسی نەبوو.

سنووری چالاکیەکانی بەشیوەیەکی گشتی پارێزگای هەولێر بووه،
بە زۆری ناهیه و نۆردوگا و شارۆچکەکانی دەورووبەریهوه.

ژمارە ۲۰ کەس ئەم رێکخراوەیان دامەزارند و دەیان کەسی دیکە
لە چالاکیەکانیدا بەشدار بوون. بنەمای رێکخستنی لەسەر
کۆبوونەوهی گشتی ئەندامگیری خێزانی ئاوارەو کەسوکاری
ئەنفالکراوەکان بووه. بۆیه ئەندامەتی لەم رێکخراوەدا لەسەر
بنچینەیی پەسەند کردنی بەرنامەو ئابوونەدان ئەبووهو بیسنوور
بووه. ناسنامەیی ئەندامەتی بۆ هەزاران کەس کردووه. سەرچەم ئەو
کەسانەیی سەر بە توێژانە بوون، ناوونوس کرابیتن یان نا، مافی
بەشداری کۆبوونەوهی گشتیی و دەنگدان و خۆپالوتنیان هەبووه.
نوێتەر و سەرچەم پلەکانی لە رێگەیی کۆبوونەوهی گشتییەوه
هەلبژێرداون.

پ: ئەومەندی تۆ تاگات لێ بیت چەند رێکخراوی تری لەم جۆرە هەن
کە تاییبەت بێن بە ئەنفالەکان؟ یان بە مەسەلەیی ئەنفالەوه؟

و: ئەوهی من تاگام لێ بیت تەنھا کۆمەڵەیی منالە ئەنفالکراوەکانی

کوردستان بوو. ئەم رێکخراوەش بەهۆی تەنگۆچەلمەیی ئابووری و
سیاسییەوه تەنھا بڕبڕەیی پشتی بە شکاوی مابوو. ئەماتیش لە
رێگەیی سەربازی نەناسراو (نیهاد دزیی) هوه بەشدارییان لە زۆریه
چالاکیەکانی ئێمەدا دەکرد. هەرۆهه (ی.ن.ک) جگە لە کۆمیتەیی
ئەنفالەکانی، دوو رێکخراوی دیکەیی بەناوی "کۆمەڵەیی روناکبیری
کەرکوک" و "گەرەمسێر" دروست کرد بوو، کە ئەمانەش راستەوخۆ
شان بەشانی مەلێبەندەکانی (ی.ن.ک) کاریان دەکرد. بەلام
تەماشای ئەم نمونەیی خوارەوه بکە:

۱- بە بۆنەیی فێستیفالی دووی ئەنفالەکانەوه سالی ۱۹۹۶، بڕیار
وابوو لە ژێر ناوی (کوردقەران) دا، پێشانگایەکی هاوبەش بۆ ۱۸
هونەرمانەندی ناواری گەلەکەمان بکریتهوه. بۆ ئەم مەبەستە
کالەری میدیا گیرا، بەلام رۆژی کردنەوهی پێشانگاکە، کە بڕیار
وابوو کیژۆلەیی ۱۰ سالی کەسوکار ئەنفالکراو بیکاتەوه، قلیم
گۆردرا بۆ تیکۆشانی "سەولەیی بەدر" (بالی سەربازیی "مجلس
الاعلی")، کە هێشتا لە دیمشق مەرەکەیی قەلەمەکانیان لە دژایەتی
کورددا وشک نەبوو بووهوه. کاک جەبار قەرمان پێشانگای بۆ
کردنەوهو پاشان بە گەلەکۆمەکتیی سێ پارێزگار و خۆی و دوو
سەرکردایەتی، بەپەنجاری فێستیفالەکانەیان داخست، کە لە (۷)ی
نیساندا ساز کرا و پریا وای بوو ۸ رۆژ درێژە بکیشیت و لە رۆژی
(۴/۱۴) دا بە کەرەفاتیکی شانۆیی قره مەزن کۆتایی پێ بیت.
لەبری هاوکاریی، لەسەرەتادا کالەری میدیایان لێمان زەوت کردو
دایان بە سەولەیی بەدری "مجلس اعلی". دواي ئەوه لە (۴/۹) دا
هۆلەکەیان لێمان سەندەوهو هەرەشەیان لە عوزێر و هەاب کرد کە لە
کۆری رێکخراوەکانی مافی مرۆفدا بەشداریی نەکات. بۆ ئەم
مەبەستەش بەرێزان جەبار قەرمان و محەمەد شاگەلی و سێ
پارێزگاکەیی هەولێر، سلێمانی و کەرکوک لەگەڵ حاکم قادر (سالی
پێشتر هاوکاریی ماددی و مەعنەوی کردبووین) و سەرۆکی پۆلیس
و محەمەد موکری و عوسمان فەرەج، کۆبوونەوهیەکیان کرد. پێشتر

وینە دیاری ئەنفالکراوەکان، چەند کەنوبەلێکی بەسەرێه کاشکاوێ جێماو.

ویستیان دانەخۆرەوی هونەرماندان و نووسەرمان بکەن، بەلام لە هەولێر تەنها کەسێک وەلامی نەدانیوە. بۆیە تەنها بە تێکدان دەیان توانی رای بگرن. دواتر خۆیان فێستیقایێکیان ئەنجام دا، کە لە رووی ناوهرۆک و هونەرییەوه گەلیک لەوێ ئێمه بچووکتەر، بەلام لە رووی خەرجییەوه دەیان جار لە ئێمه زیاتریان خەرجیی هەبوو.

پ: مەبەست و ئامانجی دامەزراندنی ئەم رێکخراوه چی بوو؟

و: مەبەست لە دامەزراندنی ئەم رێکخراوه ئەوە بوو وەک دەستەبەکی بچوکی پالەپەستۆکەر بتوانیت بپێتە دەنگێک بۆ ناساندنی کێشەیی کەسوکاری ئەنفالکراوەکان و ئاوارەکان و هەولێ باشکردنی باری ژانیان بەدات. بەرەوڕووی تەعریبی ناوچهکانی ژێر دەسهلاتی بەعس رابوووستیت. نەترسانە هەولێ دەرخستنی تاوانکارانی ئەنفال بداو دیوی ناوهرۆی ئەنفالەکان بۆ جەماوەر دەربخات.

پ: ئایا تا ئێستا چیتان کردوووه دەتوانەوێت چی بکەن؟

و: جگە لە هەلوێست وەرگرتن، بەرامبەر بەو شتانیەکی کە پەيوەندیان هەبووه بە جێنوسایدکردنی کوردو رووداوی سیاسی ترهوه لە کوردستان، بەدەرکردنی بەیاننامەو بەشداریی لە ژۆر یادو رووداوا، ئەم رێکخراوه بچووکە لە ماوهیهکی ژۆر کەمدا توانیویهتی:

۱- بۆیهکەم جار فێستیقایال بەبۆنەی ئەنفالەوه، لە کوردستانی چوار سال ئازادکراوا، رێک بخات و ئەنفالی لەیادکردوو بپێتەوه یادی کۆمەل و حیزبهکان. رۆژی ۱۴/۴ بکات بە رۆژی ئەنفال. سالی ۱۹۹۶، لەم رۆژەدا نزیکەی ۴۰ بەیاننامە، بە داخوای رێکخراوی ئاوارو ئەنفالەکانی کوردستان، لە لایەن حیزب و رێکخراوه سیاسی و جەماوهریهکانهوه دەربرکیت.

۲- کێشەیی قانونیی خیزانی ئەنفالکراوەکان بچوێتی و کۆری رێکخراوهکانی ژنان بۆ ئەم مەبەسته ساز بەدات. بۆ ئەوهی بۆ نمونە، ژنانی پاشماوهی ئەنفالەکان لە چاوهراوانیدا ژیان تەبەتە سەر و مافی شووکردنەوهیان بدریتتی.

۳- هەولێ بەرپرسیارکردنی دەسهلاتدارانی ئەنفالی چەشنی **وهفیق سامەرائی** داوه. بە بیرخەرەوهو کۆکردنەوهی ئیمزای بەرغراوان داوای ئاشکراکردنی چارەنووسی ئەنفالکراوەکانی لێ کردوون، بەلام هەولەکان بێ وەلام بوون.

۴- کوردە بەشداریەکانی ئەنفالی بە جەماوهر ناساندوووه داوای دەرکردنیانی لە ریزی حیزبهکاندا کردوووه.

۵- داوای باشکردنی باری ژانی کەسوکاری ئەنفالکراوەکانی کردوووه. بۆ ئەم مەبەسته چەندین بیرخەرەوهو یاداشتنامەیی لەسەر دانی ئیمتیازاتی شهیدان بە کەسوکاری ئەنفالکراوەکان، داوه بە هەردوو حکومەت.

۶- کاری بەناو خزمەتگوزاری هیلاله سوورەکانی (تورکیا و ئێران)ی لە کوردستاندا رسوا کردوووه تەخشی نەپنیەکانیانی ئاشکرا کردوووه.

۷- دژی تیرۆری پەتاهەران بووه لە کوردستان. ئەنجامدەران و هاوکاریەکانی رسوا کردوووه کاری جەماوهریی، لە بابەتی خۆپیشاندان، کۆرکۆبوونەوهو کۆکردنەوهی ئیمزای، کردوووه.

۸- پەيوەندی لە گەل ئاوارەکانی باشوور و رۆژهەلات کردوووه. لە کاتی هێرشەکاندا چالاکیی جەماوهریی نواندوووه.

۹- سەرپەرشتی ژۆر لە ناڕهزاییهکانی ئاوارەکانی کردوووه.

ئەم چالاکییانی تا رۆژی (۹۶/۸/۳۱)یە. لەوه بە داوای ئەم رێکخراوهیهش وەک حیزب و رێکخراوی جەماوهریی دیکە کارەکانی تەنها لە بەیاننامەدا قەتیس ماوهو لەبەر بێ دەرامەتی و

کەمبوونەوهی ئازادیی سیاسی (بۆ نمونە، رێگا بە فێستیقایالی سێ نەدرا) بەرهو هەلوەشانیوه دەروات.

پ: تۆ کە لەم بوارەدا تاقیکردنەوهت هەیه، پشتگیری و بەدەنگهاتنەوهی خەلکت چۆن دیتە بەرچاوه؟

و: هەموو کاتیک گەلە قراوەکان یادکردنەوهی رۆژه رهشهکانیان بە ژبانی داهااتووی خۆیان زانیوووه. سەرکەن پایا لەم سالانەدا کە چووه ولاتی **پیرۆ** رێکخراویک کە داگۆکی لە پاشماوهی هندییه سوورەکان دەکات، نامەیهکی ئاراستهیی میوانه خۆشهویستهکەیان کرد. پوختی نامەکە دەلێت: "بەرێز یۆحەننا پۆلسی دووهم! هاتنت بە هەل دەزانین تا ئەم ئنجیلەت بۆ بگەرێنینهوه. چونکە پەيامەکانی بۆ ئێمه تەنها قەرکردن بوو. ئەم ئنجیلە ببهخشیه بە چهوسپنەرەکانمان، ئەوان پێویستیان بە پەيامەکانی هەیه. خەلکی بە پەرۆشەوهن بۆ یادکردنەوهی کارهساتەکانی وەک: ۴/۱۴ و هەلهیجەو ئەنفال.

پ: کام حیزب لەو حیزبانی کوردستان، یارمەتی و پشتگیری ئێوه یان رێکخراویکی تری ئەنفالیان کردوووه؟

و: کۆمهکەکان تەنها بۆ ئەوهندە باشه بۆ نوکته باس بکرتیت، بەلام کە دیتتە سەر پشتگیری مەعنهوی راگەیانندن ئەوا (حشک، پارٹی کار، یهکیتی نەتەوهیی، تیکۆشان، یهکگرتنی ئیسلامی، بزووئنهوهی میلی، زحمەتکیشان، بزووئنهوهی جوتیاران) کەم و ژۆر هاوکاریی ئێمهیان کردوووه. سەر کەن! دوو سال خەریکی خورشید هورمزیار (حیزبی سۆسیالیست) بووین ئەمان توانی پارهی یهک پاکهتی جگەرە کۆمهکی لێ وەربرگین.

پ: رۆژی (۱۴)ی نیسانتان ناویردوووه بە رۆژی ئەنفال، بۆ ۱۴

نیسان؟ ویستوتوانه لم رۆژهدا چی بکهن؟ بۆ لاتان گرنگه که یادی ئهنگال بکرتتوه؟

و: ئهنگال له سالی (1998) دا کرا جهوت مانگ درێژهی کیشا. ئهه کارهساته گهورهترین کارهساتی جینوساید بوو دهرههق به گهلی کوردستان ئههنجام درا. بۆ ئهوهی له یاد نهکرتیت، بۆ ئهوهی له میژووی گهلهکهمان دیاری بکرتیت و هۆکارهکانی دهست نیشان بکرتیت، بۆ ئهوهی درندهیی داگیرکه رانی کوردستان دیاری کهین و به بیرورای دهرهوهی ئاشنا بکهین پتویسته یادی کهینهوه. بۆ ئهه مه بهسته پتویسته رۆژیک دیاری بکهین. له بهر ئهوهی له رۆژی (4/14) دا تاوانه که له ناچهی کهرکوک گهیشته ترۆپکی و به تهنها لهو رۆژهدا 18 ههزار کهس گیران، بۆیه ئهه رۆژه مان دیاری کرد به رۆژی ئهنگال.

بۆ ئهه کارهساته لهه رۆژهدا فیتستیفا لمان ئههنجام داوه، تا له رێگای ئهه فیتستیفا لهوه ئهه کیشانهی په یوهندی به ئهنگاله وه ههیه ههقی خۆیان بدریتتی، له باری ژبانی ژنان و که سووکاری ئهنگاله کارهکانه وه تا کیشهیی تاوانکاران و به میژوو کردنی رووداوه که و ناساندنی دیوی ناوهوهی کارهساته که به کۆمه ل.

پ: حیزبهکان گهروهو بچوکیان تا چ رادهیهک دهربارهی ئهنگال له پشت یادکردنهوهکان و ئاگادارکردنهوهی خه لکی کوردوهه بوون؟

و: وهکو باس کرد چوار سال بوو کوردستان به عسی تیدا نه بوو، هه موو حیزبهکان ئاههنگهکانی خۆیان به رتوه دهبرد. به لام ههچ کامیان به بیر یانا نه هات ده سپیشکه ری بکه ن و یادی ئهنگال بکه نه وه. که یادیش کرایه وه، ئیتر به شتیه وهی که گشتی له گه ل یادیکی وادان. به لام ئهوانه ی خانه خوی تاوانکارانی ئهنگالان و له فتهج و فتوحاتهکانی دویتیدا نه خشیان هه بوو، له گه ل ئهوه دان تهنها خۆیان یادی بکه نه وه، نه وهکو دهست بۆ نه تینی به قهکانی بیری ت. ده یانه ویت یاد هکان له شتیه وهی ئاههنگیکی مۆسیقی روو که ش تپه ر نه کات. ههروه ها، ئیسلامیهی هکان له وشه ی "ئهنگال" سل ده که نه وه داوای گۆرینی ده که ن و توند پوه چه بهکانیش به ناسیۆنالیزمی ده دنه قه له م. ئهوه له وه دهسته و پارتانه ی چه شنی پارێزگارانی ش گه ری که بۆ خۆیان دویتنی جاشی به عس بوون.

حیزبهکانی دیکه ش، که له کوردستانی دیموکراسیدا تهنها باره گاکانیان ئازاده، ههنگاری شیواویان لهه باره یه وه نه ناوه. یادکردنه وه کاتیک لای ئهوان شیواوه که سه رجه م سکر تیره گشتیهی هکان به که به دوا ی به کدا له گه ل په کتیک له دوو سه رکر ده که دا بیته سه ر مایکرۆفۆن و جتیه که بۆ بیکاری خۆیان بدۆژنه وه.

پ: به رای تۆ تا چ رادهیهک خه لکی کورد له دیوی ناوهوهی ئهنگال دهزانیت؟

و: لای خه لکی کورد به تاییه تی چینه هه ژارهکان، ئهوانه ی زۆرترین زیان دیده ی گۆرانکاریه هکانن، کۆمه لیک پرسیار دروست بووه وهک: قازانجی بزروتنه وهی نیشتمانی کوردستان له لیدانی نه وتی کهرکوک، رۆژی 11/9/1986 له لایه ن (ی.ن.ک) و ئیرانه وه، چی بوو؟ بۆ بارزانییهکان له رۆژی (31/7/83) دا ئهنگال کران؟ بۆچی هه له بجه له (16/3) دا بهر کیمیاوی درا؟ کۆ بوو ئهوهی ملوانکه ی ملی کیزانی هه له بجه ی دزی؟ کۆ بوون له ئهنگاله کاندای رێگر بوون له بهردهمی خۆر زگار کردنی خه لکیدا؟ کام حیزب بووه ره زمه ندگانی ئیسلام؟ تاکه ی تاوانکاره کوردهکانی ئهنگال بالادهست ده بن؟ وه فقی سامه رانی و هاوچه شنهکانی بۆچی به شتیه وهی ورد باسی تاوانهکانی سه ددام و هاو ریکانی، دژ به خه لکی کوردستان ناکه ن؟ ئهه پرسیارانه هیشتا خه لکی کورد وهلامیکی پر به پستی بۆ

دروست نه کردون. ریکه وتن له سه ر ئهه پرسیارانه واته گۆرانکاری له هه ناوی جولانه وهی رزگاری کوردستاندا. که واته ئه گه ر بمانه ویت باسی گۆرانکاری له هه ناوی جولانه وه که دا بکه ین، له سه ره تادا ده بیت له گه ل گه لدا به وه لامی ئهه پرسیارانه ده ست پی بکه ین. گرنگی ئهنگال و هه له بجه و بارزانییهکان لیره دایه.

پ: به رای تۆ ده بیت چی بکرت بۆ ئهنگال؟

و: بۆ ئهوهی هه ر کاریک بکرت ده بیت له پیش هه موو شتیکدا ریکخراویک دروست بکرتیت، ده بیت له ناوهوه دهره وه دهنگی ئهه کهس و گرووپانه یه ک بخات و کارهکانیان هاوئا ههنگ بکات. ئیتمه له لایه که وه ده مانه ویت نه تینی بهکانی کرداره تراژیدیهکان به گه له که مان ئاشنا بکه ین و به ریکه یهکی شیوا و هاوکاری قوربانیهکانیان بکه ین. له هه مان کاتدا ده مانه ویت خۆمان وهک گه لیک قه رگرا و به دهره وه بناسین. که واته کارهکانمان له ناو خۆ دهروه ده بیت هاوئا ههنگ بکرتیت. ههچ کۆمه له یه که ئه گه ر ته عبیر له گروپیک نه کات له ناوه وه کارهکانی سه رکه وتوو نابیت، له هه مان کاتیشدا بۆ ناوه وه ش راسته. بۆ ئهه یه کتیه یه ش خالی ده ست پیکردن پتویسته ئه ویش سه رجه م دهسته و گروپهکانی ناوه وه دهره وه یه کگرن. وه به هۆی ئهه باره ئابووریه ی له کوردستاندا هه یه و ئابلقه ی حزبه ده سه لاتداکان له سه ر ریکخراوه مه دنیهکان، به بوونی ئهه هاوئا ههنگیه به دا بین کردنی ئابوونه یهکی که م بۆ کاره رۆشنیری بهکان ده کرتیت ریکخراویکی چالاک دروست بکرتیت و ئهه کارانه ی پتویسته بۆ ئهنگال بکرتیت به کاری خۆی بزانی و جتیه جیان بکات. ئهه کارانه ش به پروای من:

- پیکه تینی کۆمیتیه که بۆ کۆکردنه وهی هه موو ئهه نووسین و چالاکیهتی له سه ر ئهنگال نووسراون و کران و لیکۆلینه وهی که هه مه لایه نه ی ئهه کاره ساتانه بکات و بلاوی بکاته وه.

- ناوی ئهنگالچی و تاوانباره کوردهکان دیاری بکات، پاله په ستۆ بخاته سه ریان تا له بهردهم ناوهنده جیهانی بهکاندا دان به تاونهکانیادا بنین.

- پاله په ستۆ بخرتیه سه ر کهسانی چه شنی وه فقی سامه رانی تا نه تینی له سه ر چاره نووسی کهس و کارهکانمان ئاشکرا بکه ن.

- زانیاری له سه ر ژماره ی ئهنگاله کارهکان، بکه رهکانیان و ژماره ی پاشماوهکانیان کۆ بکرتتوه وینه یان و شکایه تنامه ی کهس و کارهکانیان له سه ر بزربوونی کهس و کارهکانیان روو له دادگاکانی کوردستان و ئهروپا و جیهان و ناوهندهکانی مافی مرۆف ئاماده بکرتیت.

- هه ول بدریت له ئاستی جیهانیدا وهکو ئهوه ی بۆ قه کردنی ئهرمه نهکان کرا (له په رله مانی فه رهنسا رۆژیک دیاری کرا به رۆژی قه کردنی ئهرمه نهکان، تورکیا نا په زایی دهر بیری)، له ریکه ی په رله مانهکان و ناوهندهکانی وهک فاتیکانه وه 4/14 دیاری بکرتیت به رۆژی ئهنگال.

رۆژی ئهنگال که ی بیته راسته؟
گرنگه ئهوهی ده بیت به نه ریت له سه ر بنکه یهکی
خۆگر دایرێزوت.
رای خۆت بنیره!

ئۆردوگای ئەلتاش لە رومادی

ئامادەکردن: کاوئە ئەمین
سوید ۱۹۹۸/۱۱

سالخ پالانى:

• وەكو قەفەس و ابوو، بەلام خزم و كەسوكار و عەشرەتى يەكتر بووين
• پاش نزيكەى سالونيويتك خەلكەكە بە قور خانوويان دروست كرد
• دوای شەرى عىراق و ئەمەريكا زۆر ژن لە منداڵبووندا گيانيان لە دەست دا
• رادەى مردنى منداڵ لە ئۆردوگاکە زۆر بوو
• سالانى ۸۱ و ۸۲ ئۆردوگاکە دەگەشتە ۴۰ ھەزار كەس
• قوتابخانەکان خۆمان دروستمان کردبوون و مامۇستاکانىش لە خۆمان بوون
• كچە قوتابى لە ئۆردوگاکەدا زۆر بوو
• ژيانى سەختى ئۆردوگاکە ھەموو شتيكى لە بېر خەلكەكە بردبوو
• زياد لە ھەزار كەس بە دەستى عەرەبەکان كوژران
• ئەو رۆژەى ئۆردوگاکەمان بەجى ھيشت، يەكجار ھەستمان بە غەريبىيى کرد

ئۆردوگای رومادی نيشتەجى بوون؟ ھىزى چى بوو كە لە رومادى
گيرسانەو؟ تەمەنتان چەند يو كاتىك گرازانەرە بۇ ئۆردوگاکە؟
و (وہلام): ئيمە يەكتىكىن لەو خيزانە كەورانەى كە لە ئۆردوگای
ئەلتاش ژياووين. ژمارەى ئەندامانى خيزانەكەمان ۱۰ كەسە و
پاشناومان پالانى. ئيمە خەلكى (سەريپلى زەھاى) سەر بەشارى
گەرەى كوردستان (كرماشان)ين لە رۆژھەلاتى كوردستان.
لەسالى (۱۹۷۹)دا، ژمارەيەكى زۆر كوردى رۆژھەلات كۆچيان کرد
بۇ عىراق. بەنسبەت ئيمەو، كاتىك ھاتين بۇ عىراق، لەشارىك
بەناوى "چوار كلاً"، كە دەكەويتە نيسوانى سنوورى عىراق و
كوردستانو، سى رۆژىك ماينەو. پاشان گواستراينەو بۇ
شارىك بەناوى "سەعدى" لە نزيك شارى "خانەقین". پاش ۵۰ رۆژ،
ديسان كۆچمان کرد بۇ شارى عەرەبەت كە ۴۰ دەقە بە ماشين لە
شارى سلیمانى خۆشەويستەو دوورە. دووبارە پاش دوو سالى
كۆچمان کرد بۇ ناوچەى ئەلتاش، كە ۱۵ كیلۆمەتر دوورە لە شارى
رومادی نزيك ولاتى سەعودیەو. نزيكەى ھەزار كیلۆمەتر لە
ئوردونەو دوورە. ئيتىر ئۆردوگای ئەلتاش وەكو ئۆردوگای رومادی
ناوى دەرکرد. كاتىك ئيمە مالمان بىرە ئۆردوگاکە تەمەنم سى
سالان بوو، بۆیە ھەموو شتيك لەبىر نايەت، باوكم يارمەتى دام بۇ
وہلامدانەو ھەندىك لە پرسيارەکان. ھىزى ھەلاتنى ئەو كوردانەش

ئۆردوگای ئەلتاش (رومادی)، ئۆردوگایەكە كە حكومەتى عىراق
دروستى کردو و بۇ كوردى رۆژھەلات. ماوہیەكى زۆر بوو ليرە و
لەوئى باسى ئەم ئۆردوگایە دەكرا، ھەركەسە و بەجۆرىك باسى
ژيانى كوردەكانى ئەم ئۆردوگایەيان دەكرد. مارەيەك لەمەوپيش
بەريكەوت چاوم بەدو لوى كورد كەوت كە ماوہى سالتىكە لەو
ئۆردوگایەو ھاتونەتە ولاتى سوید. بۇ ئەوہى كەمىك زانىيارى
لەسەر ئەو ئۆردوگایە وەربرگم، داوام لىكردن كە چاوپىكەوتنىكيان
لەگەل بكەم. بەلام بەھۆى ئەوہو كە ئەوان لەشارىكى تر دەژيان،
لەسەر ئەو رىكەوتين كە پرسيارەكانيان بۇ بنىترم و ئەوانيش بە
نامە وەلامم بدەنەو، ئەوہى كەئىستا دەخویننەو سەرەنجامى ئەو
وہلام و پرسيارانەيە، كە ھىوادارم كوردەكانى دەرەوہى ولات
لەژيانى چەندين ھەزار كوردى ئاوارەى نيشتەجىيى رومادى ئاگادار
بكن و بەگوێرەى توانا و پىويست ھارىكاريان بكەن.
ئەو خيزانەى كە وەلامى پرسيارەكانيان دامەوہ خەلكى رۆژھەلاتى
كوردستان و سەر بە ھۆزى "پالانى" و بە بنەمالەى محەمەد
پالانى ناسراوون. ماوہى سالتىك وچەند مانگىكە ھاتونەتە سوید.
كاك سالخ پالانى وەلامەكانى بۇ ناردم.

پ (پرسيار): ئيوە خەلكى كام شارى كوردستان و چەند سال لە

وینەیک لە ئۆردوگ — پای ئەلتە باش

چەند سالی یەکەمدا خەڵکەکە بۆیان نەبوو لە ئۆردوگا بڕۆنە دەرەوه، بەلام باش چەند سالیگ خەڵکەکە سیمەکیان بری و ھەموویان خراب کرد و ھیچی نەما.

پ: پێداویستیەکانی ژیان، بۆ نمونە ، خواردن و ئاو چۆن پەیدا دەکران؟ دانیشتوانی ئۆردوگا، بەتایبەت پیرمکان و ژنان، چۆن کاتیان بەسەر دەبرد؟

و: لە راستیدا مرقوف لە ھەرچێگایەک بێت ئەتوانیت ژیان بەسەر بیات، ھەلبەتە بەشیوەی جۆراو جۆر. ئەوانە ی پارەیان ھەبە لە ھەرکۆتییەک بن دەتوانن باشترین ژیان بەسەر یەرن. ئۆردوگای ئەلتاش وەک قەفەسیک و ابوو کەمرۆقیکی تێدا زیندانی بکەیت و لەکاتی نانخواردندا نانێک و پەرداخێک ئاوی بدەیت. بەلام لەلایەکی ترەوه ناخۆش نەبوو، بەتایبەت کە ھەموومان خزم و کەسوکار و عەشرەتی یەکتەر بووین. ھەر لەبەر ئەوەش بوو مرقوف ھەستی بە نامۆیی نەدەکرد. تەنھا دووری و غەریبی ئەتەوه نەبیت بۆ ئەو کەسێ نەتەوه پەرور بووین. پێداویستیەکانی ژیان، وەک نان و ئاو و کاربە و جلویەرک و ھەندیک شتی تر، پێش شەری عێراق و ئەمریکا بەناسانی دەست دەکوێن. پێش شەرەکە پارە ی عێراقی بە قیمەت بوو، پاشانیش دەولەتی عێراق بەگۆتەرە ژمارە ی خێزانەکان پارە ی ئەدا بە ئاوارەکان. خێزانەکان ھەر دوو مانگ چاریک ۲۴۰ دیناریان وەر دەگرت و سەلتەکانیش ۸۰ دینار. دیارە ئەو پارە بەشی ھەموو شتیکی دەکرد. بەنسبەت ئاوەوه، لەسەرەتادا خەڵکەکە بە قابیلە ئاوی دەکری، پاشان لەلایەن دەولەتەوه لەبەینی ھەر دوو گەرمەدا لولە ئاویکیان راکێشا کە مەتر و نیویک لەژێر زوہیوہ بوو بۆ ھەموو خەڵکەکە. دواتر خەڵکەکە ھەریەکەو لەلای خۆیوہ کونیان کردە بۆریەکان و ئاویان

ئەوہ بوو کە باش ھاتنە سەرکاری خومەینی، لەترسی گیانی خۆیان ئاوارە بوون چونکە ھەموویان کوردپەرور و نەتەوہپەرور بوون. ئەوہ بوو رژیمی ئێران کەوتە راوانان و تۆقاندن و تەنانت زیندەبەچالکردنی کوردان. ئەگەرچی لەسەرەتادا خومەینی خۆی بە رادیو گوتبوی: "کوردیش موسلمانن و پتویستە ئەوانیش مافی خۆیان پێ بدریت"، کەچی پاش ۶ - ۷ مانگ لە بریارەکی خۆی بەشیمان بوو و وتی: "ھەرکەسیک کورد بکوژی دەچیتە بەھەشت". ئەوہ بوو ھۆی ئەوہی کە ئەو ھەموو کوردە ھەزارە کۆچیان کرد بۆ عێراق و لە ئۆردوگای رومادی گیرسانەوه.

پ: میژووی دروست بوونی ئۆردوگا کە دەگەرتەوہ بۆ کەس؟ شتوہی دروستکردنی ئۆردوگا کە چۆن بوو، ئایا خیمە بوو یاخود لەشتوہی خانوو دا لە خشت و بەرد دروست کرا بوو؟

و: میژووی دروستکردنی ئۆردوگا کە دەگەرتەوہ بۆ سالانی ۸۱ - ۸۲ و خەڵکەکەشی ھەمووی بەیەک جار لەوێ کۆنەکرا بوونەوه، بەلکو بە چەند جارێک. ھەر جارە ی عەشیرەتیک دەھات. دانیشتوانەکی سەر بە چەندین عەشیرەتی کورد بوون. لەسەرەتادا چادر ھەبوو. ئەوانە ی خۆیان چادریان ھەبوو ھەلیاندا و ئەوانەشی نەیان بوو لەلایەن عێراقوہ پێیان درا. پاش نزیکی سالتوونیوێک خەڵکەکە ھەلیان دا بە قور خانوو دروست بکەن. ئەو شویتە دەشت و خۆلە پەتانی بوو، ھیچ شتیکی تری وەک ھەریز و دار لێ نەبوو. ھەریەکە و بەگۆتەرە توانا پتویست لە قور و خشتی قور خانوو یان دروست کرد. ھەندیک کەرسە ی پتویستی وەک دارمان لە شاری رومادی دەکری. پاشانیش کە خانووکان تەواو بوون لەلایەن حکومەتی عێراقوہ تەلبەند کرا و تەنھا یەک دەرگایان ھێشتەوه، کە سەربازی عێراقی پاسەوانیان دەکرد. لە

هەلەكەتێشا. هەلبەتە هەمیشە كێشەى ئاو هەبوو و تا ئێستا بەشى پێداویستیهكانى خەلكى ئاو ئۆردوگاكا ناكات. بەنسبەت كارەباوە تا ئێ كاتەى شەپەكە دەستی پێ نەكردبوو زۆر باش بوو، بەلام دواى شەپەكە بەتەواوى وێران بوو. واى لێهات لە شەو و رۆژێكدا تەنیا سێ كاتژمێر كارەبا هەبوو. لە ئاوستاناندا پلەى گەرمیی دەگەشتە ٤٠ پلە خەلك ناچار دەبوو كە سەهۆل بکریت بەقالب. قالبێك سەهۆل لەم دویانهدا گەشتە دوو تا سێ هەزار دینار، بەراستی ژيان گەلێك سەخت بوو.

پیرەكان تا رادەیک خۆشیان رادەبوارد. بازارێكى زۆر گەوره و خۆش هەبوو پێیان دەگوت باיעەكە. ئى خۆ بەلای منەرە لەبازاری كوردیش خۆشتر نیه لە دونیادا. بەتایبەت عەسران و پیش خۆرنشین و مەیدانى تەلە فرۆشەكە. ئێو پیرانەش كە حەزبان لەو بازارە تەبوايه لە پال مزگەوتى ئۆردوگاكاوە كاتى خۆیان بەسەر دەبرد. ژنانى ئۆردوگاكاكەش بەخۆشى كاتیان بەسەر دەبرد، بگرە لە ئورویا خۆشتریش. لە هەر گەرمكێك كۆمەل كۆمەل كۆدە بوونەوه و دەستیان دەكرد بە وتووێژ و كێچكێكان دەكرد بەگایەك.

پ: پێداویستیهكانى تەندرووستى وەكو پزىشك (دوكتۆز) و دەرمان، پاكوخاوپێنى ئۆردوگاكا چۆن مەیسەر دەكران؟ ئێو ژنانەى كە مندالیان دەبوو كێ هاریكاری دەكردن؟ كەس هەبوو لەكاتى مندال بووندا كيانى لەدەست بەدات؟

و: چێگاكە كەمێك بەرەو باشبوون چوو. دەولەتى عێراق چەند خائووێهكى دروست كرد بۆ دوكتۆز و دەرمانخانە و دایرەى موخابەرات و ئەمن و ئیستخبارات بۆ ئێو هەموو خەلكە. جا ئەگەر یەكێك تەندرووستى خراب بوايه دەچوێ لای ئێو دوكتۆزە و هەر لەوێش دەرمانى وەر دەگرت. ئەگەر كەسێكیش زۆر خراب بوايه لەلایەن ئێو دوكتۆزەوه پەسولەیهكى بۆ دەكران بۆ نەخۆشخانەى رومادى. لەوێ چارەسەرى نەخۆشەكەیان دەكرد، ئەگەر چارى بکرایە. هەر كەسێكیش بچوايه دەبوو پارەیهكى چاك بەدات بە دوكتۆز و حەرەس و باقى ئێو خەلكەى كە چارەسەرى نەخۆشەكەیان دەكرد. پاش چەند سالتێك رێكخراوى خاچى سوور چێگای دوكتۆزەكەى بەتەواوى چاك كردو ئەمبولانس و هەندێك شتى تریشیان هێنا. كاتى سەردانى دوكتۆزیش لە (٩)ى بەیانیهوه تا ٢ یان ئۆردوگاكا پان دەكرد. ئێو ژنانەى كە حامیلە بوون، زۆرەیان نەدەبرانە لای دوكتۆز، بەلكو لەلایەن ئێو ژنە پیرانەى كە لەو كارەیان دەزانى هاریكاری دەكران. بۆ نمونە یەكێك لەو ژنانەى بەم كارانە را دەبوو دایكى دایكەم بوو. لە كوردەوارى خۆماندا بەم ژنانە دەلێن "تاوكەبەر". لە دواى شەپى عێراق و ئەمريكاه، زۆر ژن لەكاتى مندال بووندا گیانیان لەدەست دا، یاخود بەهۆى كەمى داودەرمانەوه مندالەكانیان دەمردن و توشى زۆر بەدەختى دەبوون. دەرمان بەجاریك كەم بووبوو. هەندێك كەس لە ئۆردوگاكا دا دوكانى دەرمانفرۆشیان كردهوه و كاسپیان پێوه دەكرد. یەكێك لەو ژنانەى كە بەسەر مندال بوونەوه مرد خزمىكى خۆم بوو. مندالەكەى ماوه و ئیستا تەمەنى ٤ یان ٥ سال دەبێت.

پ: رادەى مەردنى مندال لە ئۆردوگاكا چەند بوو؟ ئێوانەى دەمردن لەكوێ دەتان ناشتن؟

و: پیش هەمووشتیك دەمەوێت پێتان بێم كە مندال گەورهترین هیواى مرۆفە. بەراستی رادەى مەردنى مندال لە ئۆردوگاكا زۆر بوو. كەلێك هۆ هەبوون كە دەبوونە هۆى مەردنى مندالەكان: نەبوونی دەرمان، بوون بەژێرماشینەوهو گەلێك هۆى تر. كاتێك مندالەكان نەخۆش دەكەوتن پێویستیان بە دەرمان هەبوو. ئێوه بوو

خەلكەكە فەقیر بوون و تەنیا نەبوو، چونكە دەرمانەكان زۆر گران بوون و لە گرین نەدەهاتن. كاتێكیش مندالێك دەمرد بەشتیوهى ئیسلامى دەیان ناشت و دەیان برده قەبیرسان. لە ئۆردوگاكا دا چەندین قەبیرسان هەبوون، پیاو، ژن، مندال هەر كەس بەمردایە لەو قەبیرساناندا دەیان ناشتن. جاریك سێ مندال یاریان بەمینیك كردهبوو، مینەكە تەقیبۆوهو هەرسێکیانی كوشتبوو، دوانیان برا بوون، ئەوێتریشیان تاقانە بوو. هەر كەسێك كۆچى دواى بگردهیه تا سێ رۆژ پەرسەیان بۆ دادەنا. پیاوهكان لە مزگەوت و ژنانیش لە چادریكدا.

پ: پەيوەندى خەلكەكە چۆن بوو لەگەڵ یەكترى، قا چ رادەیهكە هاوكارى یەكتریان دەكرد؟ هەستى نەتەوهیى و كوردپەرەوهیى چۆن بوو لە ناویاندا؟

و: لەسالەكانى ٨١ و ٨٢ ژمارەى دانیشتوانى ئۆردوگاكا دەگەشتە نزیکەى ٤٠ هەزار كەس. بەلام لە دواى سالى (١٩٩٠)وه ژمارەى دانیشتوانى ئۆردوگاكا بەرەو كەمبوونەوه دەچوو. چونكە ژيان تا دەهات بەرەو سەختى دەچوو، خەلكەكە زۆرەیان دەگەرانهوه بۆ رۆژەلایى كوردستان و هەندیکیش بەرەو ولاتانى رۆژئاوا ئەوێیان جێ دەهێشت. لەسالى (١٩٩٧)دا ٢٧ هەزار كەس ما بوو لە ئۆردوگاكا. دانیشتوانى ئۆردوگاكا لەخەلكى سەر بەم عەشیرەتانە پێكهااتبوو (تایشەى، باواجانى، قوبادى، قەلغانى، گاخورى، قادری، نەیلکی، ئەلیاری، ئەلیاسى، نێرژى، هەورامى، داریزەنگەلى، قەلخانچەك، ولەبەگى و جوانرۆیى). ئەم عەشیرەتانە هەموو ژن و ژنخواری كەوتۆتە ناویانەوه و هەموو كات پەيوەندیان لەگەڵ یەكتر هەبوو. خەلكەكە زۆر هاریكاری یەكتریان نەدەكرد. چونكە ژيانى خەلكەكە بەسەختى دەچوو بەرێوه. زۆرەى خەلكى كوردیش هاریكاری یەكتر ناکەن. جا گرنگ نیه كوردى كام بەشى كوردستان بێت، هیچ كاتێك حەز ناکەین هیچ كوردێك سەر كەوتوو بێت. هەمان كات هیچ كەسێك نیه لە دونیادا هەستى نەبێت بۆ نەتەوهكەى خۆى، مەگەر نەتەوه پەرور نەبێت. خۆشترین چێگا ئەوهیه كە مرۆف بتوانێت لە ولاتى خۆى لە ناو نەتەوهى خۆیدا ژيان بەسەر بەرێت. هیچ شتیك ناکاتە نەتەوه بۆ مرۆف، بەلام بەداخهوه، ئێمه دەسەلاتمان نییه. بەراستی هەموو خەلكى ئۆردوگاكا هەستى نەتەوهیى و كوردپەرەوهیى هەبوو، بەلام ژيانە سەختەكەى ئێو ئۆردوگاكا هەموو شتیكى لەبیر خەلكەكە بردبووهوه. خێزانەكان زۆر گەورهبوون، بۆ نمونە یەكێك لەو خانەوادانە ئێمه بووین كە ژمارەمان ١٠ كەس بوو.

پ: دەورى پارته كوردیههكان چۆن بوو؟ پەيوەندى خەلكەكە لەگەڵ پارتهكاندا بەهێز بوو یان نا؟

و: بەراستی لە ئۆردوگاكا ئەلتاش لە هەموو جۆرە خەلكێكى تێدا بوو. پەيوەندى لەگەڵ هەموو پارته كوردیههكان هەبوو، بەلام زۆرەى ئێو خەلكە پەيوەندى بە حزبى دیموكراتى كوردستانهوه هەبوو. زۆریش بوو لەو خەلكە پەيوەندى بە موحاهیدینهوه دەكرد. لە كاتى دروستكردنى ئۆردوگاكا، هەندیک خەلك، كە پەيوەندیان بە حزبى دیموكراتەوه هەبوو، چێگایەكیان دروست كرد بۆ گرتنى جەژنە كوردیههكانى وەكو (٢٥)ى گەلاوێژ، (٢٦)ى سەرماوەز، (٢)ى رێبەندان و نەروۆزى خۆشەویست و باقى جەژنەكانى تر. هەر كاتێك یەكێك لەم جەژنانە یاد بکرایەتەوه خەلكەكە ئەوهى سەر بە حیزبى دیموكرات بوايه بە ژن و مندالەوه بەشداریان دەكرد. لە كاتى جەژنەكاندا جار جاریك دوكتۆز خەلكى بەشداری دەكرد. جەژنەكەش بەگۆرانى وشانق و وتار و شیعر یاد دەكرایەوه. بەتایبەت جەژنى گەورهى كورد نەروۆز، گەورهترین جەژنى ئاو ئۆردوگاكا بوو. بۆ نمونە، لەنەروۆزدا لە هەموو مالتێك ئاگر

دهکراپهوه و له شهو دا خه لکه که ټاکره که بیان به ره و ناسمان به رز دهکسردوه. به لآم له کاتی شه هید بوونی دوکتوری گوره مان نه بدولر هممانی قاسم لوق له هم موو خانه واده یک فاتیح خویتنی دانرا. کاتیک ده ولتی عیراق باشووری کوردستانی داگیر کرده وه هم موو خه لکه که نارمحت و خه فته تیار بوون. کاتیکش کوردستان نازاد کراپه وه خۆشی که وتوه و ناو خه لکه که. به هیزترین په یوه ندی حزبی دیموکرات هه بیوو. کۆمه له ش هم موو کاتیک جه ژنی دهگرت به لآم نازانم جه ژنه کانینان له چ کاتیک دابوون. به لآم کۆمه له ش په یوه ندی زۆر هه بیوو له ناو نۆردوگا که دا. زۆر به یی خه لکی ئو نۆردوگایه، به تایبته لاهه کان، دهچوونه لای حزب و پیشمه رگایه تیان دهکرد. هه بوو ۲ تا ۳ سال پیشمه رگایه تی دهکرد. هه شه هه تا ئیستاش خه بات دهکات و هه ر به رده وامه.

پ: مندان له قوتباخانه به چ زمانیک درسیان دهخویند؟ نیا کچانیس بزبان هه بوو بخویند؟ خه لکه که چۆن له گه ل دنیای دهرمو دا په یوونیدان دهگرت؟

و: حکومتی عیراق ریگای خویندنی زمانی کوردی و جلوه رکی کوردی لی نه گرتین. پیش شه پی عیراق و ئه مریکا، هه ر عه شیریه که قوتباخانه ی خۆی هه بوو، که ۴۰ تا ۵۰ مندان به زمانی فارسی و چند زمانی کی تر، تا پۆلی جهوت درسیان تیدا دهخویند. قوتباخانه کان خۆمان له قور دروستمان کردبوون و مامۆستا کانیش هه ر هی خۆمان بوون. پیش شه پی عیراق و ئه مریکا ته نه خاجی سوور هه بوو، به لآم دوا ی شه ره که نه توه په کگرتوه کانیش چند قوتباخانه په کیان دروست کرد. مامۆستا کانیش له سه ر حسابی ئه وان بوون. ئه وکاته ش مندان له کان به چند زمانی کی وهکو عه ره پی و کوردی و ئینگلیزی ئه بیان توانی دهرس بخویند. له دوا ی سالی (۹۵) پیشه وه مندان له کان به کور و کچه وه ئه بیان توانی له قوتباخانه ی عه ره به کاندا له رومادی به عه ره پی بخویند. په راستی کچه قوتابی له نۆردوگا که دا زۆر بوو، ته نانهت مامۆستای ژنیسمان هه بوو بق هه رسی زمانی کوردی و ئینگلیزی و فارسی.

کاتیک UN باره گای کرده وه له نۆردوگا که و خه لکه که زانیان ئه توانن له ریگای ئه وانه وه بگه نه هه نده ران، ورده ورده لیبان نزیک بوونه وه. UN وهره قه په کیان ئه دا به ناوی (کیس یان فۆرم). پاش ئه وه ی پرمان ده کرده وه به ئینگلیزی، ده مان دان ه وه و دوا ی چند مانگیک وه لآم ده هاته وه و گفتوگۆمان له گه ل دهکرا. به و شتیوه په خه لکه که زۆر به یی په یومندی به دنیای دهره وه گرت.

پ: کاروباری نۆردوگا که چۆن هه ل دهرمو، له لایه ن حکومتی عیراقه وه، یاخود خه لکه که خویان سه ره رشتیبان دهکرد؟ هه لسو که وتی سه ریازه عیراقیه کان چۆن بوو له گه لتان؟

و: کاروباری نۆردوگا که له لایه ن حکومتی عیراقه وه به رتوه دهچوو. هه ر مانگت جاریک خواردن دابه ش دهکرا. UN له لای خۆیه وه به دوو مانگ جاریک خواردن دابه ش دهکرد. کاتی دابه شکردنه که به نۆره بوو، عه شیریه دوا ی عه شیریه. هه ر عه شیریه کیش نوینه ری خۆی هه بوو بق دابه شکردنی خواردنه که چ لای UN و چ لای عیراق. بق نمونه په کیک له و نوینه رانه باوکی من بوو. موخابه راتی عیراقی زولمی زۆریان له خه لکه که دهکرد و زۆر به یی خه لکه که بیان کرد بوو به جاش. هه ندی که که پارهمان نه بوو پارهمان ئه دانن تا بن به جاش، هه ندی کی تریان ناچار دهکرد، ئه گه ر جاشیتی نه کرداپه دهیان خسته به ندیخانه وه. پیش شه ره که هه لسو که وتی سه ریازه کان خراب نه بوو. دوا ی ئه وه خه لکه که ناچار بوون بق بزۆی خویان چنه دهره وه ی نۆردوگا که. چونکه پاره که به شی

نه دهکرد. بق چونه دهره وه که ش پیوست بوو به رتیل به دیت. ئیتر خه لکه که به چۆره کاسپیان دهکرد. که له سه یته ره کانیش دهیان گرتین دهیان وت ئیوه بۆتان نیه بچنه دهره وه، ناچار یان دهگردین پاره به وانیش به دین.

پ: کاتیک دهچوونه ناو عه ره به کان بق کاسپیکردن، هه لوتستی ئه وان چۆن بوو به رامبه رتان، نایا کریکاره عه ره به کان هاوکار یان دهکردن؟

و: خه لکی ناو نۆردوگا که هه موو چۆره کاسپیه کیان دهکرد: وهکو کرین و فرۆشتنی زۆر، پارچه فرۆشتن، پیلایوی کۆنه کرپین، قاپوقاچاخ فرۆشتن. به لآم پیاوه عه ره به کان زۆر له گه لمان خراب بوون. راسته له هه موو شوونیک چاک و خراب هه یه، به لآم عه ره به کان ئه وهنده ی گوئیان دریت بوو نه فام بوون. ئه وان کوردی باشوور و زۆره لاتیان به یک چا و سه ر دهکرد. ژنه عه ره به کان هه تا بلتی باش بوون له گه لماندا. له ناو نۆردوگا که دا خه لکانی خراب هه بوون، به لآم عه ره به کان وایان ده زمانی که هه موومان خرابین. خه لکی نۆردوگا که نازه لیان دهکری و ده فرۆشته وه و قه سابی و راهه ماسپیان دهکرد. په کیک له ماسیگره کان من بووم. عه ره به کان ته نه له کاتی به رزه وه ندی خۆیاندا هاریکاریان دهکردین. زۆر به یی کاره کانیشیان غه ش بوو. زۆر به یان هه ولیان ئه دا که گیروگرفتمان بق په یدا بکن. زیاتر له هه زار که سی نۆردوگا که یان سه ربپیوو و کوشتبوو. بق نمونه په کیک له وانه هاوسپیه کی ئیمه بوو که خاوه نی ۱۰ سه ر خیزان بوو، چوو بق کاسپی. پاش چوار سال زانیمان که کوژراه و هه تا ئیستاش لاشه که ی ته دوزراهه ته وه. ئیستا خیزانه که ی له په کیک له ولاته ئه وروپیه کانه. کاتیک کوردیک شه ری بیوایه له گه ل عه ره پیک، ئه گه ر له دهره وه ی که مپه که بوایه عه ره به کان وهکو گه له گورگ گه له کۆمه که یان لی دهکرد و ئه گه ر کورده که خه تاشی نه بوایه هه ر دهیان کوشت. کاتیک شه ره که ته وا و ده بوو ئینجا ده هاتن پرسپاریان دهکرد کی تاوانبار بووه. کریکاره عه ره به کانیش به هیچ جزیک هاوکاری خه لکی نۆردوگای نه لئاشیان نه دهکرد.

پ: ریکخراوی نه توه په کگرتوه کان UN هاوکاری په نابره کانینان دهکرد؟ نیا ئیستا خه لکیکی زۆر ماوه له نۆردوگا که و چاره نووسیان به چی دهگات؟ په یومندی ئیوه له گه ل هاوپی و که سوکاره کانتاندا چۆنه؟

و: ئه و کاته ی ئیمه له نۆردوگای ئه لئاش بووین، له هه ر ولایتیکه وه (وهکو سوید، نه رویج، فنلندا و ولاته کانی دیکه) له گه ل (UN) دا که سیک یان چند که سیک یان دنار د بق نۆردوگا که، بق پرسپارکردن له خه لکه که بق ئه وه ی بتوانن سه فه ر بکن بق هه نده ران. جاریک کوردیکی دانیشتویی ئوسترالیا به ناوی نه هرق جه لال شیره، ولاتی ئوسترالیا ی ناگادار کرد بوو له باری که مپه که بق هاوکاری دانیشتوانی نۆردوگا که، ئوسترالیا داوا ی له ده ولتی عیراق و UN کرد که ئه یانه ویت به جاریک ۱۰ هه زار که س به رن بق ئه و ولاته. خه لکه که زۆر دلخۆش بوون، به لآم (UN) ی به غسدا و موخابه راتی عیراقی رازی نه بوون. ئیستا UN به باشی هاریکاری خه لکه که ناکات و رازیان ناکات. به لآم خه لکه که ناچارن که چاوه رتی بکن، چونکه هیچ دهسه لاتیکیان نیه. ئه و کاته ی ئیمه هاتین بق سوید، ژماره ی دانیشتوانی خه لکی ناو نۆردوگا که ده که یشته ۲۰ تا ۲۴ هه زار که س. به لآم ماوه ی که له موپیش موخابه راتی عیراقی زۆر به یی خه لکه که ی نارده توه بق کوردستان. ئه وه ی توانای چاوه رتکردنی (UN) ی هه بیت ده مینتیه وه و ئه وه ی تریش چاوه رتی گه رانه وه دهکات بق کوردستان.

دکتۆر خەلیقی دەربارەى ئۆردوگای ئەلتاش چى دەلیت؟

دکتۆر خەلیقی یەکیکە لەوانەى کە سەردانى ئۆردوگای ئەلتاشى کردوو. بۆ خستنه پيشچاوى هەندیک زانیاریى تر دەربارەى ئەم ئۆردوگا بەسەرئەکراو، ئەم پرسىارانەمان ئاراستەى ناوبرا و کرد، کە لە خوارەوه لەگەڵ وەلامەکانى "د.خەلیقى" دا دەیان خوینیتەوه.
 ۱۹۹۸/۱۲

هه‌زاران کچ و کورپ بېیه‌شکراو له‌ خویندن چوونه قوتابخانه و به‌ زمانى زگماکى خۆيان ده‌يان خویند هگشت خه‌لکى ئۆردوگا ئاگادارن کە له‌ چاره‌سه‌رکردنى ته‌نگوچه‌ئەمه‌ جۆراوجۆره‌کانى ئۆردوگا دا چالاک و سه‌رکه‌وتوو بووم
 ه‌ناساندنى خێلى قه‌لخانى به‌ ناموسولمان برینىکى ترى له‌ له‌شى ئەو په‌يوه‌ندىيه‌ ناپيرۆزه‌دا دروست ده‌کرد

کوردستان کۆچ بۆ کرد. هەندیکیان لە سەر سنوور مانەوه و زۆربەیان لە ژێر چاودێریی موخابەراتی عێراقدا و دور لە چاودێریی UN بەرهو (ئەلتاش)ی رومانی راپێچ کران و لەو بیابانە قاقرە بۆ دەرەتاندە دانران. ئەوانیش بە ناچار ملیان لە کوخ دروستکردن تا و بە شێوهی دەورەى کویله‌دارى بۆ نزیکەى ۴۷ هەزار کەس شارۆچکەیه‌کى بۆ سەرەوبەرەیان دروست کرد.
 بەشێکى کەم لەم خەلکە چەکی (سەردار جاف)یان هەلگرت و بوونە سیخوڕى بەعس و ئەوانى دیکە ملیان کرد بە پەتى ئاوارەیی و کولەمەرگیدا.

پ: ئایا پارته‌کانى رژيمه‌لاتى کوردستان، ديموکرات و کۆمه‌له‌، به‌رنامه‌يان چى بووه بۆ ئەم ئۆردوگایه‌؟
 و: هەردوک پارتى ديموکرات و کۆمه‌له‌، بيجگە له‌ موجاهيدين و چريک و ريگاي کريکار، هاتووچۆي ئەو ئۆردوگایه‌يان ده‌کرد. به‌ پتیی توانا په‌رپه‌رپه‌رگرمى خۆيان راده‌گه‌ياند. شانەو حەوزى ريگخراوه‌ييان ساز ده‌کرد. بۆ نمونه، حيزبى ديموکراتى کوردستانى ئيران توانى له‌ چەند دەوردا پله‌ى شعورى دەیان کەس لە لاوه‌کان و نيشتمانه‌په‌رومانى ئەو خەلکە له‌ فترگه‌ى سياسى نيزامى خۆى دا به‌ دانانى دەورەى فترکردن و راهینان

پ: ئەم ئۆردوگایه‌ چۆن دروست بوو، ژماره‌ى خه‌لکه‌کەى چەند بووه‌و چۆن له‌ گه‌ژاندابوو؟
 و: له‌ سه‌ره‌تای شه‌رى ئيران و عيراقه‌ره‌ سالى ۱۹۸۰، عيراق له‌ ناوچه‌ى زه‌هاوه‌وه‌ هيرشى كرده‌ سه‌ر سنوورى ده‌سكردو بۆ له‌مپه‌رىكى به‌رچاو ناوچه‌کەى داگیر کرد. دەسبەجۆ وێرانکردنى گونده‌كان و شارى قه‌سه‌رى ته‌ختى زه‌وى کرد. كۆمه‌لێك خه‌لکى راپيچ کرد و ده‌يان كەسى بۆ سه‌روشوتن کرد. له‌ به‌رپه‌جده‌وه‌ى دواترى ئيراندا، ئەم بەشە لە کوردستان لە لایەن هەردوو لاوه‌ کەوتە ژێر رەهێلەى تۆپ و کاتیوشا و گوند و کوخ و شاخ و دەوه‌نى ناوچه‌کانى: قوايى، باومجاني، تايه‌شى، کويک، وقه‌لخانى و ه‌ى تر، كاولكران و خه‌لکه‌كانيان په‌نايان برده‌ به‌ر شاخ و ده‌وه‌ن و ئەشكه‌وت. به‌ره‌ به‌ره‌ كارى كشتوكاڵ له‌ گه‌ر كه‌وت و ناوچه‌كه‌ كه‌وتە ژێر گه‌مارۆى ئابووریه‌وه‌. پيش ئەو هيرشه‌، به‌عسىيه‌كان به‌هۆى "سەردار جاف" ه‌وه‌ كۆمه‌لێك خه‌لکى ئەو ناوچه‌يه‌يان چه‌كار كرده‌بوو. لافى ئەوه‌يان بۆ ئیدا بوون كە بەم زوانە رژیمی ئيران دەروخست و دەیان كەن به‌ دەسه‌لاتدارى ناوچه‌كه‌. ه‌ر بۆيه‌ دارده‌ستى رژيمى به‌عس به‌م جۆره‌ له‌ ئاكامى ته‌نگه‌به‌رپوونى مه‌يدانى ژيان و پروياگه‌نده‌ى سوپاى به‌عسدا، به‌شێكى زۆرى له‌ خه‌لکه‌كه‌ به‌ زۆر و به‌ ره‌زا به‌ره‌و سنوورى ده‌سكردى باشوورى

ئۆردوگا که دەپرسین. هیوادارم که خرابه‌ نه‌یه‌ته‌ ريگه‌ى دانىشتوانى ئۆردوگا که. ئەو رژيمى ئۆردوگا کهمان به‌جۆ ه‌يشت، په‌كچار ه‌ستمان به‌ غه‌رپيايه‌تى ده‌کرد، چونكه‌ زۆربه‌ى خزم و كه‌سوکاره‌که‌مان به‌جۆ ده‌ه‌يشت. له‌ئۆردوگا کهدا زۆر ه‌ستمان به‌ غه‌رپيايه‌تى نه‌ده‌کرد چونكه‌ ه‌موو خزمه‌كانمان له‌وى بوون، ته‌نها دوورى نه‌ته‌وه‌که‌مان بووین و غه‌رپيمان ده‌کرد.

پ: بیره‌وه‌ریه‌كى ناخۆش که کاریگه‌رى له‌سه‌ر ئیوه‌ دانابیت و نه‌توانن له‌ یادى بکەن، ئەو رژيمى که ئۆردوگا کهمان به‌په‌كجاری به‌جۆ ه‌يشت ه‌ستمان به‌جۆ ده‌کرد؟
 و: به‌راستى مرۆف له‌ه‌ر كوتیه‌كى دنيا بێت، بیره‌وه‌ریه‌ خۆش و ناخۆشه‌كانى له‌یاد ناکات، سه‌ره‌رای ئەوه‌ش ئەگه‌ر ژيانه‌کەى ناخۆشیش بێت. ئیمه‌ نزیکه‌ى ۱۶ سال له‌ ئۆردوگایه‌ ژيانمان به‌سه‌ر برده‌وه‌، بیره‌وه‌ریى ناخۆشمان زۆرن و قه‌ت ناتوانین له‌یادیان بکەین. زۆربه‌ى ئەوانه‌ى هاتونه‌ته‌ ئەوروپا، خزم و كه‌سوکاریان له‌وى به‌چیماره‌. ئیمه‌ زۆربه‌ى كه‌سوکاره‌كانمان له‌وى به‌جۆ ماوه‌ و ه‌میشه‌ په‌يوه‌ندیان له‌گه‌ڵ ده‌گرین، جا به‌ نامه‌ و وینه‌ بێت یاخود به‌ ته‌له‌فون، ه‌میشه‌ له‌ باشى و خرابى ته‌واوى

وینن هیک له نوردوگ ای نهل آش

سهید سهلامی عزیززی، شهید غهفوری همزهیی، کاک حه مه نه یف قادری و چ به شیوهی کۆر، به سهری کردونه توه. په ک له وانه بق خۆم وهک نه تدامی کۆمیتهی ناوهندی، دوو جار له گه ک کۆری هونهری حیزب و تیمی ته شکیلاتی و کۆری په ورده و فیکردن چومه ته نوردوگا و به گشتی نزیک په ک مانگ له وئ ماومه توه.

پ: له و چاوپیکه وتنه دا که له گه ل سالخ پالانی کراوه ناوی کۆم لیک خیل و په یوهندی خیلایه تی هاتوه. نایا هم په یوهندی به تا چ رادهیه ک په یوهندی به نوردوگا که وه هه بووه؟

و: په یوهندی که خلتی ژبانی رابورددوی خه لگی ناوچه که بوو، هیشتا به هیز بوو. کیشهی نیوان خیله کان له چوارچپوهی داب و نه ریتی خیلایه تیدا گه لیک سه رسور هینه ر بووه. دپاره گیر و گرفته بی پسانه وه کانی نوردوگاش، برینی شو کیشه په یان ناسو رتر کردبوو. له بهر نه وه هه ندیگ له نه تدامه کانی هه ندیگ له هوزمه کان خوتنده وارو دم له پیش بوون و له لایه ن موخا به رات و (UN) وه به رپر سیاری هه لیسورانندی کاروباری نوردوگایان پی ده سپیتر درا، خیله کانی دیکه له بهر نه بوونی شو په سن و ده سه لاته له واندا هه ستیان به به شخروایی و لاره ملی ده کردو له گه ل نه تدامانی دیکه رکه به رایه تی بیان ده کردو نه مهش ده بووه ما که هی کیشه په کی نوئ. بیجگه له وه بیرری ثابینی و ناسانندی خیلای قه لسانی به ناموسولمان و هه لوتستی ناحهزی هه ندیگ به ناو موسولمانی له و چه شنه، برینتیکی تری له له شی شو په یوهندی به ناپیر و زده دروست ده کرد.

پ: تق په کتیک بوویت له و که سانهی حیزبی دیموکراتی نیران که

به ریته سهرو بیان کیشه تیه مهیدانی خه باتی نه ته وایه تیه وه. هه ندیکیان بوونه پی شمه رگه و چه ند که سیشیان له و پینا و هدا گیانی خویان به خت کرد.

له نوردوگا، کۆمیتهی حیزب دانراو تیکو شان بق چاره سه رکردنی گرفته کان و پته و کردنی ریزه کانی کۆمه لایه تی خه لک ده ستی پی کرد. به دانانی کۆمیتهی ژنان، بق په که م جار ژنان له و به شه دا له ریکخراوی خویاندا چالاکیان نیشاندا. زیاتر له بیست قوتا بخانه له نوردوگا دا دامه زرا، کتیبی سه ره تایی کوردی و که ره سه ی دیکه به هاریکاری خه لک و UN دابین کرا و به به شداری خوتنده وارن له وانه وتنه و هدا قوتا بخانه کان و هگه په که وتن. هیچ مرچیک بیجگه له توانای وانه وتنه وه بق به شداری خوتنده وارن بق ماموستایی ره چاو نه کرا. به م جوړه هه زاران کچ و کوری بی به شکر او له خوتندن چوونه قوتا بخانه و به زمانی زکماکی خویان ده یان خوتند.

پ: نایا له هیچ بلاوکرا ویه کی شو دوو ریکخرا و هدا، یان بلاوکرا ویه کی تر دا باسی باری ژبانی خه لگی هم نوردوگایه کراوه؟ نه گه ر "تا" کامانه ن؟

و: نه وهی له بیرم مابئ، له م دوا یانه دا له بلاوکرا ویه کانی حیزبی دیموکراتدا، باسی ژبانی تالی شو خه لکه کراوه. بیروانه ر قو نامهی کوردستان ژماره (۲۶۱)

پ: نایا له سه ر کرده کانی هم دوو ریکخرا و هیه که له نوردوگایه دا بیت یان بوویت؟ نه گه ر "تا" کن بوون؟

و: حیزبی دیموکرات له سالی (۱۹۸۲) وه به بهر نامه و له چه ند نوردوگا به هوی نار دنی نه تدامه کانی کۆمیتهی ناوهندی خویه وه چ به شیوهی تا که که سی وهک هاتو چوی نوینه ری حیزب له به غداد کاک

ئەي سوۋەت مەنى و قوربانىيى مېژووۋەكە دەلى چى!

ژمارەيەكى زۆر كەس زىيانان ئە پېشمەرگايەتتېدا سەرفا كىردووۋە و جۆلانەۋە چەكدارىيەكان ئەسەر خۇيان و كەسوكارىيان كەوتتوون. ھەندىك ئەمانە ئىستا گەشتونەتە دەرەۋەي ۋلات. بەلام مەرج نىيە ئىستايان تۋانىيىتى لە چىنگ پابووردويان دەرناز بوويىت. ھەر يەكە و كۆمەلىك ناسۇر و بېرەۋەرىي ئەگەل خۇيدا ھىناۋە، كە كەم و زۆر پەنگە زىيانى ئەمۇشيانى ئاناسايى كىردىت. ئەم مۇقائە خۇيان ئەناۋ پووداۋەكاندا بوون، كەچى ئەۋەي دەنگى دەبىستىت بەزۆرىي ھەر نووسەرەكانن، يان ئەۋانەن كە بېرەۋەكانيان دەر كىردووۋە. ئەي ئەۋانەي كە سوۋتە مەنى و قوربانىيى مېژووۋەكەن دەلېن چى و چۆن كېشەكانيان دېتە بەرجاۋ؟ دەر فەت پەخساندن بۇ قەسەي ئەم مۇقائە گەلىك گىرنگىي ھەيە، ئەۋانە گىرنگىي مېژووۋىي.

ئىيۋە و لوقمان شاسسوار و دكتور موشىر ئەم ژمارەيەدا.

• يەككىتى بە ملانىي كوردستانىبوون و
 • عىراقىبوونى كۆمەلەۋە گىرى خواردبوو
 • ئەۋەي ئەمۇ ھاتۆتە دى بەشىكى
 • گىرنگە ئەۋەي من ئاۋاتم پى
 • خواستووۋە
 • ئە مەسەلە گەۋرەكاندا شانازىي بە
 • يەككىتتېۋە دەكەم

نام: لوقمان شاسسوار
 جىي لەدايكبوونم: سلىمانى
 - ھەر لە سەرەتاي لاويىمەۋە تىكەلاۋى كاروبارى سياسى بووم.
 - لە كىشەي خويىندكاراندا، سالى ۱۹۸۴، ھەلبىزىردىراۋى خويىندكاران بووم بۇ گەتوگۇلەگەل رېژىمى عىراقدا.
 - لە كاروبارى رېكخستنى كۆمەلە بووم لە ناۋچەي تىبىي (۵۷) سەگرەمە. كەم تەمەنتىرە ئەندامى كۆنفرەنسى (۳) سەگرەمەلەي پەنجەدەرانى كوردستان بووم، سالى ۱۹۸۴
 - پابەرى سياسىي تىبىي (۵۵) سەگرەداخ بووم.
 - سەرپەرىشتىكەرى بەشىكى ھىزى گەرميان بووم لە ناۋچەي مەلەبەندى (۳) سەگرەمە نىشتەمانى كوردستان.
 - ئەندامى يەكەمىن كۆنفرانسى يەككىتتې نىشتەمانى كوردستان بووم، سالى ۱۹۹۱.

۱: كامانەن ئەۋ پالپىمەنەرانەي كە كىردىيان بە پېشمەرگەۋ گىيانى بەردەۋامبوونيان پىت دەمبەخشى؟
 ۲: پېش پېشمەرگايەتى لە رېكخستنى نەئىنى ناۋشاردا تى دەكۆشام. لە بۆردومانەكەي قەلادزى لە (۱۹۷۴/۴/۲۴) دا برا

ئامادەكردن و ھاندانىيان بۇ تىكۆشەن لە مەيدانى خەباتى نەتەۋايەتتېدا بۇ رىزگار بوون لە ئاۋارەيى و سىرپىنەۋەي كىشە خىلايەتتېيەكان و ۋەدەسەپتەننى پىناسەي نەتەۋايەتى. گىشت خەلكى ئۆردوگا ئاگادارن كە لە چارەسەركردنى تەنگۈچەلەمە جۆراۋچۆرەكانى كۆن و تۆپى ئۆردوگادا چالاک و سەرگەۋتوۋ بووم. دەتۋاتم بىژم لەۋ مەيدانەدا، شوپىنى كارىگەرم داناۋ تا رادەيەكى زۆر پەيۋەندىيە نادروستە كۆمەلەيەتى و عەشىرەيە كۆنەكانم تىكداۋ بە ھاۋكارى خودى خەلكەكە، پەيۋەندى نوپم لە جىي ئەۋان دانا. پىم ۋابوۋ ئەۋ گىرگى ۋەگولە پىر لە تەنگ و چەلەمەيە، بەرەمى سىستەمى عەشىرەيى قىنودالى و بىرى دواكەۋتوۋى خەلكى دوور لە دەرەتەنى خويىندن و تىكۆشەن بوو بۇ ۋەدەست ھىنانى شعورى بەرزى كۆمەلەيەتى و سياسىي.

سەردانى ئەم ئۆردوگايەت كىردووۋە، مەبەست لە سەردانەكانت چى بوو؟ چىت بۇ كراۋ تەنگۈچەلەمەكانت چۆن دەدى؟
 ۳: مەبەست لە سەردانەكە، روۋىكردنەۋەي خەلكى لىقەۋماۋ چەند قەف چەۋساۋەي ئۆردوگا بوو سەبارەت بە ماف و ويست و داخۋازە مەروقى و نەتەۋايەتتېيەكان و ھۆي ئاۋارەبوونمان. ھەرۋەھا

گه وره که مان، بورهان شاسوار، شهید کرا، ئەم پروداوه براکەئێ ترمان، (عەدنان شاسوار)ی پاکتیشایە کۆچی کاری سیاسییەوه و ئەوه بوو لە ساڵی (١٩٧٤)دا پەییوەندی بە کۆمەڵەوه کرد. لەسەر دەستی ئەویشدا (سامان شاسوار)ی برام، ئەوجا من بەشداری تیکۆشان بووین. بە واتایەکی تر: شەهیدبوونی کاکە بورهان راستەوخۆ لەو ناھەقییە بە ناگای هیناینەرە که تیایدا دەژایین. لە ریکخستندا هۆشمنەندانتر، بەرفراوانتر، لەو چەوساندنەوهیە ناگادار بووین، که بەسەر خەلک و میللەتەکه مانەوه هەیە. ئەمە لە راستیدا پالێتۆنەرێکی هەمیشەیی بوو که لە سەنگەری خەباتدا دەیانھێشتمەوه و گیانی بەردەوامییان دەدایە بەرم.

پ: ٢: ئایا پالێتۆنەر هەبوو که وازت پێ لە پێشمەرگایەتی بەتێکت و دۆلت سارد بکاتەوه؟ گامانە بوون؟

و: مەرووف زادهی ئەو زۆرفەیه که تیایدا دەژی. بە هەل و مەرجه لەبارەکان گەش و بەتین و بە هەل و مەرجه نالەبارەکانیش خامۆش و سست دەبێت. ژێانی پێشمەرگایەتی ژێانیکی سەخت و قورس بوو، هەل و مەرچێکی زۆر خراب دەوری تەنبوو. بەتایبەت ئەو دەمەئێ من بوومە پێشمەرگە، دەمی شالۆی چڕوویی بەعس بوو بۆ خەفەکردنی بلیتەئێ شۆرش. بەعس سوودی لە هەل و مەرچی نیووەولەتی و ناوچەئێ و تاییبەت شەری خۆی و ئێران بۆ تییەکردنی مەرامە گلاوەکانی وەرەگرت، ئۆیۆزیسیۆنی کوردیش، یەکیێتی لێ دەرچێ، بە عەمەلی ئەبوو. یەکیێتیش بە دەست مەملانیێ نێوان کوردستانییوون و عێراقییوون ئەندامەکانی ناو کۆمەڵەئێ رەنجدەرانی کوردستانەوه گیری خواردبوو.

رەنگدانەوهی ئەم دیارده زۆر خرابەئێ مەملانیێ نێوان ئەندامان لەسەر بیروباوەری ئەندامان و پێشمەرگەکان کاریگەر بوو. بۆ ئەوانەئێ بە دۆ و بە گیان خەباتیان دەکرد، سەرئێشە و ماندوو بوونێکی زۆری بەدەمەوه بوو. بۆ هەلبەرسەتانیێ ناز و نیعمەت بوو. بەرئێ ئەم مەملانیێیان بە بەرژەوهندی تاییبەتی خۆیان دەچینیوه. ئەمانە لەپال شالۆی بەعس بۆ وێرانکردنی گوندەکان، گرزکردنەوهی ناوچە نازادکراوەکان، که مەکردنەوهی ئەو جەماوەرهی که لە ساپەئێ دەسەلاتیا دەژیا، گەمارۆدانی ئابووری و هاتوچۆ بۆ ناوچە نازادکراوەکان، شالۆی تۆقاندن لەناو شارەکاندا، بەبەشکردنی کەسوکاری ئێمەئێ پێشمەرگە، وەدەرمانیان لە مال و حال و زەوتکردنی مال و سامانیان، کۆمەڵێ لەو هەل و مەرجه نالەبارانە بوون که کاریان دەکردە سەرم و ئەو پرسیارەم لە خۆم دەکرد، که بۆچی ئێمە وا بژوین و خەلکی دیکەش بە جۆرێکی تر؟ بەلام که بیرم لە کێشەئێ کورد دەکردەوه بەوهی کێشەئێ میللەتیکی چەوساوە، کێشەئێکی رەوا، داھاتوو هەر بۆ ئەم دەبێ، ورم بەرز دەبوووه. هەرەھا پێشمە عەیب بوو دەستبەرداری یەکیێتی بم، چونکه شههید، بریندار، پەککەوتە و کەسوکاری ئەمانەئێ هەبوو... لەگەل هەندێ سلبیاتیێشدا که دەمبین، بەلام هەر ریزەکانی شۆرشم بەجێ نەهێشت.

پ: ٢: ئایا تۆ بەشداری دەبوویت لەو بریارانەئێ که سەرکردایەتیێ هێزمەکت دەئێ دا؟ ئەگەر "نا" بە چ شێوەئێک بەشدارییت دەکرد؟

و: ٤: ئەگەر مەبەست لە سەرکردایەتیێ هێزم، سەرکردایەتیێ یەکیێتیێ نیشتمانی بیت، دەتوانم بلیت: نەخیر! چونکه ناست و جێی کاری من بواری ئەوهی ئەدەدا راستەوخۆ وەھا بەشدارییەئێک بکەم. بەلام چونکه رابەری سیاسییێ تییێ (٥٥)ئێ قەرەداخ بووم لە تیپ و مەلەبەندەکەمدا، مەلەبەندی (١)ئێ قەرەداخ، دەنگی رادەرپێن و بریاردانم هەبوو. بە نیسبەت تییەکەوه رایی ئەوانەئێ خوار خۆشم وەرەگرت و لە بەردەم لێپرسراوی دیکەئێ تییەکەدا نام دەنا، لە

هەندێ چالاکیشدا، که سەرکردایەتی پرسیارئێ لە مەلەبەند کردبێ و ئەویش بە دەوری خۆئێ لە ئێمە، دیارە بۆچوونی خۆمان دەربەرپوه. واتە: شێوه میکانیزمەئێک هاتۆتە ئاراوه، تیایدا کردنی چالاکییەئێک، یان نەکردنی، یان چۆنەئێتی کردنی، دەرئێنجامئێ رایی هەموو ئاستەکان بووه. مەرچیش نییە ئەم پرنسیپە بەردەوام پێرەو کرایی، چونکه جاری واش هەبووه قەرمانئێ لە مەلەبەندەوه هاتوو و بێ یەئێک و دوو جیبەجێ کراره. با ئەوهش لە یاد نەکەم، سەرکردایەتیێ یەکیێتی ئێکاتە لە سەرکردایەتیێ کۆمەڵە و شۆرشگێران پێک هاتبوو، که هەردوو لایان لە کۆنفرانسی ناوچەئێی و کۆنفرانسی گشتیدا هەلەبژێردران. من که خۆم ئەندام یان پێشمەرگەئێ بوویم و ئازادانە دەنگم بۆ دابن، دیارە بەئێی پرنسیپئێ پارتایەتی دەبێ ملکەچی بریارەکانیشیان بم.

پ: ٥: ئایا ئەو کاتە پیت و ابوو که دەبوو تۆش بە شێوەئێک لە شێوهکانئێ راورگرتن بەشدارییت؟ ئەگەر "نا" چ هەولێکت بۆ ئەم مەبەستە داوه؟

و: من ئەگەر بەراوردئێ ئێستای هەندەران و ئەو کاتەئێ پێشمەرگایەتیم بکەم، دیارە زۆر شتی زیاتر فێر بووم. ئێستا بە جۆرێکی تر درک بە زۆر شتی ئەو کاتە دەکەم. بریارەکانئێ ئەو کاتەشم بە نامۆ نابینم، چونکه زادهئێ ئەو تەمەن و ئەزموون و قۆناغە بوون که خۆم و شۆرشەکەئێ پێدا تییەریوه!

پ: ٦: ئایا ئەوهئێ ئەمرئێ بەرقراره ئەوهئێ که تۆ هەولت بۆ دەدا؟ لەبەردەمئێ وەلامەکتەدا هەست بە چی دەکەیت؟

و: لە لایەئێ دەلێم: بەئێ، ئەوهئێ ئەمرئێ هاتۆتە دی بەشێکی گرنەگە لەوهئێ من ئاواتم پێ خواستوو، راستتر وایە بلیت: لە رابردوودا، هەندێ جار، بەگومان بووم لەوهئێ ئێمە بە هیچ کام لە ئاواتەکانمان بگەین. توانای کەمئێ ئێمە، بالادەستیێ رژیئێ عێراق، سرووشتی دابەشکردنی کوردستان، بارودۆخی نیووەولەتی و... تاد رپوونکی نەدەهاویشتە دەروونمانەوه، بەلام دواجار بە هەر شێوەئێک بوو کۆرانکاری رپویدا.

ئامانجی هەرە واقعیئێ ئێمە رمالینی دەسەلاتی رژیتم بوو لە کوردستانی عێراقدا، که هاتە دی!

خەباتی ئێمە بۆ دیموکراسی و یەکسانی و بۆ خۆشگوزەرانیێ خەلکی و بۆ مافی بریاردارانی چارەنووس بوو. لەم لایەنانەوه ژمارەئێک دیارده که ئێستا لە هەندێ لە بەرپرسیاراندا دەبینم، ئەک هەر ئەوه نییە که من خەباتم بۆ کردوو، بەلکۆو پێچەوانەئێهەتی. هەندێ رەفتاری شەخسی، که پێچەوانەئێ داب و نەرتی مەرووفانەئێ و لە هەندێ کەس، بەتاییبەتی ئەوانەئێ هاوپیروباوەرم تیبینی دەکەم، وێژداتم ئازار دەدەن و دەمەهێژن، بەتاییبەتی که رابردووی پێ لە گیانازیێ هەندیکیان دێتەوه یادەم.

پ: ٧: ئێستا که لە دەرهوهئێ ولاتی هەستت چیبە بەرامبەر روداوەکانئێ کوردستان و دەتوێت بلیت چی؟

و: لە مەسەلە گەرەکاندا هەلێژاردن، پەرلەمان، حکومەتی هەرێم، هەنگاوەکانئێ رپوو بریاردارانی مافی چارەنووس، شانازی بە یەکیێتیێهە دەکەم. پێم وایە، کورتبینی خەلکی و دوورەپەریزی و کەتارگرتنی رۆشنبیرانی میللەتەکەم لە وەرگرتنی هەلوێستی ئازایانە بۆ پشستیوانی هەموو هەنگاوێکی باش، لە هەر لایەکەوه بیت، بۆ ئاییندەئێ میللەتەکەم هەستم دەهێژنئێ و خۆزگەئێ ئەوه دەخوارم یەک دەست و یەک هەلوێست پشستیوانی هەق بکن و بەرانبەری ناھەق بوەستن، کێ و کام لایەن بن.

دکتۆر موشیر

دوای ۲۳ سال پيشمه‌رگايه‌تی

دایکی ده‌مری و ناویریت برواته‌وه بو کوردستان

زۆر سویاستان ده‌کهم که منتان به‌سه‌ر کرده‌وه، به راستی نه‌مه دیارده‌یه‌کی دلخۆشکهره که له تیکۆشه‌ره دێرینه‌کانی نه‌نه‌وه‌که‌نتان ده‌پرسنه‌وه و به‌م پرسینه‌وه‌یه‌ش میژووی دواپۆزی گه‌له‌که‌مان ده‌وله‌مه‌ند ده‌کهن و نه‌وه‌ی داهالووش شاره‌زاتر ده‌کهن. نه‌مه‌ش خۆی له خۆیدا زیندووکه‌ره‌وه‌ی میژووه و هیوادارم گۆفار و رۆژنامه کوردیه‌کانی تریش رێبازی گۆفاره‌که‌ی ئیوه پێوه بکهن.

بوون، له شاری نه‌غه‌ده، به‌شداریم کردووه. له (۱۹۷۵/۱۱/۱۱) دا کورستانیه‌یه‌وه بۆ ئوردوگای چه‌رومی سه‌ر به ئوستانی فارس و ماوه‌ی ۸ مانگ وه‌کو یاریده‌ده‌ری پزیشک له نه‌خۆشخانه‌ی ئوردوگادا کارم کردووه و دوای له سالی (۱۹۷۶) دا گوێزرا‌مه‌وه بۆ ئوستانی کرمان و له نه‌خۆشخانه‌ی مه‌رکه‌زی ئوستاندا کارم کردووه. له سالی (۱۹۷۷) دا، له رێگای کاک د. خالید و کاک په‌سوول سامه‌ند و دکتۆر خدر مع‌سوومه‌وه، په‌یوه‌ندیم کردووه به‌ یه‌کێتی نیشتمانی کوردستانه‌وه. له تاوه‌راستی (۱۹۷۷) دا له‌سه‌ر بریاری مه‌کته‌بی سیاسی شه‌ره‌فی سه‌ره‌رشتی گشت رێکخستنه‌کانی یه‌کێتی نیشتمانی کوردستانم له‌ناو کورده‌ ناواره‌کانی شۆرشه‌ی ئه‌یلولدا پێ سپێردرا. له سالی (۱۹۷۸) دا له‌سه‌ر بریاری مه‌کته‌بی سیاسی که‌رامه‌وه ریزی شۆرش و وه‌کو پ: ۱: کامانه‌ن ئه‌و پالپۆنه‌رانه‌ی که کردتیان به پيشمه‌رگه‌و گیانی به‌رده‌وامبوونیان پیت ده‌به‌خشی؟

و: نه‌وه‌ی پالی پتوه نام بۆ ریزی حیزبایه‌تی و پيشمه‌رگايه‌تی قوتابخانه‌ی مه‌اله‌وه‌مان بوو. دایکم به‌ پله‌ی یه‌که‌م و باوکم براکانیشم، هه‌روه‌ها چه‌وسانه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌م.

پ: ۲: ئایا پالپۆنه‌ر هه‌بوو که وازت پێ له پيشمه‌رگايه‌تی به‌پێت و دلت سارد بکاته‌وه؟ کامانه‌ بوون؟

و: من له سالی (۱۹۹۰) هه‌وه به‌ هۆی باری ئه‌وسای کوردستانه‌وه وازم له خه‌باتی چه‌کداری هێناوه و وه‌کو تیکۆشه‌ریکی پێ چه‌ک له سوید دانیشتم. بێگومان له کاتی خۆیدا ئه‌گه‌ر ته‌مه‌ن رێگه‌ بدا روونی ده‌که‌مه‌وه هۆی وازه‌یتام له پيشمه‌رگايه‌تی چی بوو.

پ: ۳: ئایا تۆ به‌شدار ده‌بوویت له‌و بریارانه‌ی که سه‌رکردایه‌تی هێزمه‌کت ده‌ی دا؟ ئه‌گه‌ر "نا" به‌ چ شتیه‌یه‌ک به‌شداریت ده‌کرد؟

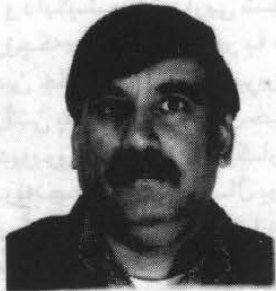
و: من له بریاری سه‌رکردایه‌تیدا به‌شدار نه‌بووم، به‌لام وه‌کوو کادیریکی یه‌کێتی نیشتمانی ملکه‌چی بریاره‌کانی سه‌رووی خۆم بووم، چونکه له حیزبایه‌تیدا وا فێر کرابووین که ده‌بێ خواره‌وه ملکه‌چی بریاره‌کانی سه‌ره‌وه بیت.

پ: ۴: ئایا ئه‌و کاته پیت وابوو که ده‌بوو تۆش به‌ شتیه‌یه‌ک له

ناوم (موشیر حه‌مه‌غریب نه‌مین) هه‌و به‌ دوکتۆر موشیر ناسراوم. له شاری کۆیه‌ چارم هه‌لناوه و له‌ناو خه‌یزانیکی شۆرشگه‌ر و کوردپه‌روه‌دا په‌روه‌ده کراوم. باوکم نه‌ندامی حیزبی هیوا و نه‌ندامی پارتی دیموکراتی کوردستان بووه. به‌شداریی له کۆماری (مه‌هاباد) دا کردووه و له سالی (۱۹۷۴) دا به‌شداریی شۆرش کردووه و دوای هه‌ره‌س خۆی و مال و مندالی دورخراونه‌ته‌وه بۆ خوارووی عێراق، بۆ ناحیه‌ی گرمه‌ی سه‌ر به‌ شاری فه‌لوجه و سێ سال ده‌سته‌سه‌ر بووه.

دایکم تا سالی (۱۹۷۰) ییش نه‌ندامی حیزبی شیوعی عێراق بووه. سێ یوام پيشمه‌رگه‌ بوون. خۆشم له سالی (۱۹۶۶) دا یووم به‌ نه‌ندامی یه‌کێتی قوتابیان کوردستانی سه‌ر به‌ خوالێخۆشبوو بارزانی و پێنج چار له لایه‌نی جه‌ماعه‌تی مامجه‌لاله‌وه گیراوم و زۆر ئازار دراوم. له سالی (۱۹۶۷) دا چوومه‌ ریزی سوپای شۆرشگه‌ری کوردستانی سه‌ر به‌ بارزانییه‌وه و وه‌کو کادیری پزیشکی پارتی دیموکراتی کوردستان له شۆرشدا دوو ده‌وره‌ی پزیشکیارم بینیه‌وه. په‌کیکیان دوکتۆره‌ بێسنووره‌کان سه‌ره‌رشتیان ده‌کرد و دوومه‌یان له ناوپردان بوو. ۵۰ که‌س بۆ ماوه‌ی سالییک تێیدا به‌شدار بووین و دوکتۆر محموود عوسمان سه‌ره‌رشتنی ده‌کرد. دوای به‌یانی (۱۱) ی ئازاری ۱۹۷۰، کرام به‌ لێرسراوی یه‌کێتی لاوانی ناوچه‌ی کۆیه. دوو جار بریندار کراوم. جاری یه‌که‌م سالی ۱۹۷۲ به‌ ده‌ستی جاشه‌کانی سابیری شیخ ره‌قیب له ناوچه‌ی به‌رده‌ره‌ش. جاری دوومه‌یش له شه‌ری ۶ مانگه‌ی چپای ماکوک و خانزادی رانییه‌دا بوو. نه‌وه‌ بوو له (۱۹۷۴/۸/۲۸) دا له شه‌ریکی قورسدا رۆژنامه‌نووسی به‌ناویانگی ئه‌مریکا میسته‌ر پیته‌ر بریندار کرا. میسته‌ر پیته‌رم به‌ برینداریی رزگار کرد و نه‌م هیشته‌ نوژمن بێگرت. له لایه‌ن سه‌رۆک بارزانی و مه‌کته‌بی سیاسییه‌وه، هه‌روه‌ها له لایه‌ن خه‌یزان و بنه‌ماله‌ی میسته‌ر پیته‌ریشه‌وه، خه‌لات و سوپاس کرام. پاش هه‌ره‌سی ۱۹۷۵ منیش وه‌کوو زۆریی کادیتر و پيشمه‌رگه‌کانی شۆرشه‌ی ئه‌یلول له ئوردوگای شارۆچکه‌ی ده‌بای سه‌رده‌شت وه‌کوو په‌نابه‌ر مامه‌وه و له مانگی (۷) ی هه‌مان سالدا له کۆبوونه‌وه‌یه‌کی نه‌تی ۲۰۰ کادیری عه‌سکه‌ری و سیاسی که به‌رێزان کاک مه‌سه‌ود و خوالێخۆشبوو کاک ئیدریس تێیدا به‌شدار

• له حیزبایه تیا وا فیتر کرابووین که ده بی خواره وه ملکه چی بریاره کانی سهروهه بی
 • من پیم وابووه و وا گۆش کرابووم، که هه موو بریاره کانی سهرکردایه تی راستن
 • نه وهی ئیمه کارمان بو کرد نه وه نه بوو نه مرۆ روو ده دات
 • باوکم پارتی و دایکم کۆمونیست بوو
 • خوینی ئەم چوار کۆرپه یه ی ئیمه تان به نه ستۆ
 • مرۆف خاکه که ی شه ره ف و که راهه نی تی

دکتۆر مو شیر

کادیری پیتشکه وتوو به پله ی جیا جیا کارم کردوو و له سالی (۱۹۷۹) دا له ناو بیژی نیوان حیزبی دیموکراتی کوردستان و حکومه تی ئیراندا له گه ل کاک دلیر سه ید مه جید چه ندین جار سه ردانی ده فته ری به پێزان ئیمام خومه ینی و سه ردانی به پێز حوسه ین نه وه ی ئیمام و به پێز ئایه تولا مونته زری و خوالیخۆشبوو محمدی مونته زیری و خوالیخۆشبووان دکتۆر مه هدی بازرگانی سه رۆک وه زیر و ده ریوش فره وه ری وه زیری کار و چه ندین گه وه لپرسراوی تری ئیرانمان کردوو. نامه ی به پێز مام جه لالمان بر دووه بی ناو بیژی و ئه نجامی وتوو بیژی هه بووه له نیوانی هه ردوو لادا. له سالی (۱۹۸۶) دا چوار سال و هکوه ئه ندامی مه کته بی مه رکه زبی یه کیتی نیشتمانی له کۆماری ئیسلامی دانرا م و کارم له تاران بوو. له سالی (۱۹۹۰) دا وه کوو به نا بهر هاتمه سوید و خه ریکی ژیا نی ئاسایی خۆم و هه ر کۆر و کۆبوونه وه یه ک به رزه وه ندیی نه ته وه که می تیدا به شداری تیدا ده کم و تا کو کۆتایی ژیا نم له کوردایه تی واز نا هینم و وازم له خه بات و تیکۆشان نه هینا وه.

۲- له شۆرشی ئه مجاره دا له شه ری برا کوژیدا، له شه ری جود و یه کیتی نیشتمانی کوردستاندا له ناوچه ی نیوده شت و قرناقه و پشتاشان، چوار براده ری زۆر خۆشه ویستم شه هید کران، که هه ر چواریان له یه ک سه نگه ردا بوون له شۆرشی ئه یلوولدا و داوی هه ر چوار کرا بوون به دوژمنی یه ک و یه کتریان کوشت. ئه مه ش ناوه کانیانه: شه هید حه سق میرخان ژوکی و برا که ی به ناوی حاجی، سه ر به پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق. شه هید نازم حه مه ی سلیمان و شه هید ئه حمه د مه ولوود که هه ردووکیان فه رمانده ی تپی یه کیتی نیشتمانی بوون.

۳- ناسۆرکی زۆر ناخۆشتر، له کاتی کیمیاو بیارانی دولی بالیان سه ره تای ۱۹۸۶ پتر له حه فتا برینداریان هینا بق ئورمییه و زۆر به یان ژن و مندال بوون. به ریکه وت خیزانیک چوار کوپ و باوک و دایکه که به رکه وتبوون. له سه رکردایه تیه وه من ئاگادار کرام که برۆم بق یارمه تیدانی برینداره کان. کاتی که چووم به پێزان کاک سامی عه بدول محمان و کاک فه له که دین کاکه بی و کاک ئیبراهیم خدر میران له وێ بوون و ده ست به کار بوون. ئه و خیزانه ی که چوار کۆرپه که یان به رکه وتبوون، هه ر پۆزه ی یه کتیکیان ده مرد و کفنمان ده کرد و به سه یاره ی کاک طه یب مام غه ریپ ئاکره بی ته رمه که مان هه لده گرت و منیان ده نارد و بانگی دایک و باوکیان بکم بق خوا حافیزی. که چواره م مندالیان شه هید بوو، دایک و باوکی منداله کان خۆیان له که لمان هاتن بق ئارامگای شه هیدانی ئوردوگا که که پتر له ۲۵۰ شه هیدی تیدا به خاک سپێردرا بوو. ئیمه ش خه لکی زۆرمان بق مه راسیمی به خاکسپاردنی شه هیده کان کۆ کرده وه و هه ر که س به ناوی حیزبی خۆیه وه وتاری پیتشکه ش کرد و باوک و دایکی شه هیده که ش قسه یان کرد و روویان له ئیمه کرد و گو تیان: وا هه ر چوار پۆله که مان پیتشکه ش به خاکی

شیره کانی راوه گرتن به شداریت؟ ئه کهر "تا" چ هه ولتیکت بق ئەم مه یسته داوه؟

و: من وه کوو کادیری یه کیتی نیشتمانی و پیتشه مرگه یه ک له شۆرشی ئه یلووله وه پیم وابووه و وا گۆش کرابووم، که هه موو بریاره کانی سه رکردایه تی راستن، له هه ردوو پارتیدا واته: پارتی دیموکراتی کوردستان و یه کیتی نیشتمانی کوردستان، بریاره کانی سه رکردایه تیم جیبه جی کردوو.

پ: ئایا نه وه ی ئه مرۆق به رقه راره ئه وه یه که تۆ هه ولت بق ده دا؟ له به رده می وه لئه که تدا هه ست به چی ده که یه ت؟

و: نه وه ی من و زۆر به ی هه فاله کانم و هه فاله شه هیده کانم کارمان بق کرد و نه وه ی ئه مرۆق روو ده دا نه وه نه بوو. ئیمه بق کوردستانیکی ئازاد و سه رفراز و دیموکرات کارمان ده کرد و خه باتمان ده کرد و به خۆین و فرمیسک ئه و فیدرالییه مان هینایه به ره م، به لام به ده ستی خۆمان مالی خۆمان کاول کرد. نه وه ی به لای منه وه سه یره نه وه یه که جاران ده مانگوت کورد بیکه سه و که س یارمه تیمان نادا، که چی به پیچه وانه وه دونیا بۆمان به په رۆشه و خۆمان ده مانه وێ فیدرالییه که و نه وه ی یه ک ملیۆن شه هیدمان له سه ر داوه و خه باتمان بق کردوو، له ناو به رین.

پ: کامانه ئه ی یادگارو ناسۆرانه ی ژیا نی پیتشه مرگایه تی به جیتی هیتشووه له ده روونت؟

و: چوار ناسۆری زۆر ناخۆش که ستیان له ژیا نی پیتشه مرگایه تیمدا روویان داوه و چواره میان له ژیا نی په تا به ریمدا:
 ۱- یه که م ناسۆر تیکچوونی شۆرشی پیرۆزی ئه یلوول بوو، که هه رگیز باوه رم نه ده کرد، نه وه ی نه ده بوو روو بدا رووی دا و شۆرش کۆتایی هات و منیش بوومه په نا بهر له ئیران.

کوردستان کرد و رهنگه خوښمان به ږتگای نه واندان برۆین، به لام سوئدنتان ددهین به خوینی هر چوار کورمهکانمان که چیتو شهری په کترکوژی نه کهن و واز له شهری براکوژی بیښ، خوینی هم چوار کوریهی نیمه تان به نه ستو، نه گهر ویزدانستان هه به به راستی دیمه نیکي زور ناخوش و خه مناک بوو. نیمه ش دانیامان کردن که شهری په کتر ناکه یښ. نا همه بوو فیداکاریی خه لکی کوردستان.

۴- ناسوری چواره میش، من خوم ۲۲ سال پیشمرگه بووم. سی برام و دایکشم به شداریی شوږشیان کردووه. دایک ۲ سال بق شاروچکهای گرمه ی سر به شاری فه لوجه دورخرابووه و چندی جار گرتن و موچه برین و ئیهانه کردنیان تووش بووه و به هاوولاتی په دوی عیراق حساب ده کران. دواي ئه و هه موو ماندووبوونه که کورد ږتگاری بوو، دایک تووشی نه خویشی شیرپه نجه بوو و سی سال بوو داوای ده کردم بگه ږتیمه وه، به لام له بهر گرتن له ږتگا نه مویرا سهردانی بکه، تا له (۱۹۹۸/۱۲/۲۵) دا له شاری هه ولیر کچی دوايی کرد و منیش له دورمولات بووم. دیاره همه پاداشتی تیکو شه رانه له سایه ی حکومتی کوردیدا.

۷: ئیستا که له درهوه ی ولاتی هه ست چیه به رامیهر

ږوداوهکانی کوردستان و دمهوت بلتیت چی؟

و: من له درهوه ی ولات هه ست به زه لیلی و ناواره یی ده کم و نه گهر ږوژگار وای نه کردبایه من پیم و ابوو مروق خاکه که ی شهره ف و که رامه تیتتی. په ک چرکه ی ژیان له کوردستان به هیچ شتیک ناگزیمه وه و کوردستان هیز و گیانه و تاقه برتیکي نرخی ژیانم، به تاییبته ی بق مروقنیکي وه کوو من که له سهره نای لاوتیییه وه ده ستله ملانی چیا سهرکه شهکانی کوردستان بووم و قهت نه مهیشتووه دتهاته چولکرومکان به چولکراوی و بی پیشمرگه و پاسه وان بیت و به به رده وومی له نامیزی کتوه سهرکه شهکانی کوردستاندا بووم. به لام ږوژگار من و چهک و من و کوردستانی خو شوهیست و من و چیا سهرکه شهکانی له یهک دورخسته وه. من ئیستا له درهوه ی ولات هه ست ده کم نه ته وه کم خه ریکه ږوژی پروناکی لی تاریک ده بی و خومان به دهستی خومان مالی خومان ناگر ددهین. دوا هاوارم بق سهرکردهکان به ږتزان کاک مه سهوود و مامجه لال نه وه یه، ئهوی ماوه با ئه ویش له بهین نه چی و هه ول بدن ناشتی به قهرا بی و له ږتگای هه لیزاردنوه چاره سهری کتیشهکان بکن، چونکه گه ل په کلاکه ره وه یه و هه لیزاردن تاقه ږتگای چاره سهرکردنی کتیشهکانه، بق ئه وه ی نیمه ی دوروه ولاتیش بگه ږتیمه وه کوردستانه که مان و جیتر ناواره نه بین.

شانازییه وه ده لیم: "دهرانم من کیم (۲). دیسان ده بی بلتین سی له و کچ و

کوپانه (نه فین دالابا/ ۱۶ سال، جهان کاره ر ۱۸ سال و زهینب گوجلو/ ۱۶ سال)، دواي که رانه وه یان بق سوید به گهره ترین ږوژنامه ی سویدییان راگه یاندوه که ئه وان ده یانه وی له سهر خه باتی خو یان به رده وام بن له ریزهکانی پارتی کرتیکارانی کوردستاندا (۲).

له باشوور، له نه نجامی شهر و پیکدادان له نیوان پ.ک.ک و پ.د.ک دا، خه لکی سفلیش له ناو ده چن. همه شتیک نییه بشاردتیه وه. لی. به لی شانکه هه مووی له سهری (پ.ک.ک) دا ده شکینریت. دزنگاکانی راگه یاندن دهمنه زوړنالتدهری شهری کوردکوژی. که له کوردستان بووم له ناوچهکانی حاجی ئومهران و سیدهکان شهریک پروی دا. له ئاکامدا دوو سی که س که کاری (سپیکاری) یان ده کرد به بهر گولله ی وئل که وتن و کوژان. ته له فزیونهکانی پارتی و لایه نگرانان کردیانه هه للا که پ.ک.ک خه لکی بی گونا هیان کوشتووه. هه لبت له وانه یه تا ئیستا ش ئاشکرا نه بووی گولله ی چ لایه نیک هم دوو سی که سه بی گونا هه ی پیکابی. ئه وه ی لای پارتی گرنگ بی تاوانبارکردنی پ.ک.ک یه و بهس!

سه رچاوه و پراویژ:

- (۱) له هه ولیر و دوروبه ری زور جار به پ.ک.ک ده لین په ک.
- (۲) ږوژنامه ی سویدی: Metro, 10-12/1998
- (۳) ږوژنامه ی سویدی: Dagens Nyheter, 10-12/1998

(پاشماوه ی PKK و چند سهرنجیک) خه لکم بینوه باسی ئه وه یان کردوه که له نیو ریزهکانی پ.ک.ک دا (گه ریل) کچ و کوږ به په که وه دمخون و، (کافرستان) په که هه ر مه برسه! هه مووشمان دهرانین پیچه وانه که ی راسته. گه ریلای سهر به پ.ک.ک به مروقی درنده و کتوی و مروقخوږ پیشان دروه. پ.ک.ک مندالرفینه و ددزیت و ده کوژیت و نایشاریته وه. جیگای داخه ږوژ تا ئیواره دزنگاکانی راگه یاندنی پارتی بهم جوره حیکایه تانه سهری خه لک گیتز ده که ن. با نمونه په که بینینه وه: کابراهک کوږه که ی به نارمزوی دلی خو ی ده بیته گه ریل و نایه توه. رادیو یا ته له فزیونیکي پارتی دمچن باوکه که دین و، به بینر و گوږگری ده سه لیتن که پ.ک.ک مندال ده رفیتیت، بی ئه وه ی باسی ئه وه بکن یا بلین کوږه که خو ی بریاری داره و نه هاتوته وه. زوربه ی زوری ږوداوهکانی تاییهت بهم بایه ته سهریپهاتیکي بهم شپوهیه یان هه یه که باس کرا. گه نجیکي ده شتیکي هه ولیر که کاتی خو ی هاتوچی مه لبه ندی ږوشنبیری میزویوتامیای له هه ولیر ده کرد، بی گیتراهه وه: هه ر که ده چوینه ئه شوینه به هوی کاسیتی فیدیو به ره مه سی کولتوری و گوژانی و هه لپه رکی و گه ریل و دیمه نی هه مه چه شنی باکووری کوردستانمان چاوی پت ده که وت. نیمه یان فیزی نیشتمانپه روه ری و خو شو یستنی کوردستان ده کرد. نیمه قهت قهت زورمان لی نه ده کرا تا کاری بکه یښ خومان رمان لی نه بی.

ده مه وی ئه ویش بلیم له گه شته که ی هم چاره مدا به چاوی خوم لای کوردم بینوه که گو توویه تی: نه گهر له بهر باوکم و ماله وه مان نه بی ئیستا دمچه ناو په که که (۱).

له سویدیش دزنگاکانی راگه یاندنی ئه و ولاته دیار نه بوونی چند کوږ و کچیکي کوردیان به هه ل قوسته وه و، وهک هه میشه کاره که یان زور که وره کرده وه. ته نانهت دایک و باوکی لاهه کان خو یان هاتنه سهر ته له فزیون و گوږشیان: "ږولهکانی نیمه به نارمزوی خو یان هم کاره یان نه نجام دوه". په کتی له دایکه کان له سهر که نالی (TV4) ی سویدی کوتی: "که چه که ی من که دوو مام و خالیکی شهید کراوه خو ی نازاده له بریاردان". پاشان ده که وت که ئه و کچ و کوپانه له ئه وروپا (بروکسل، ئلمانیا،... هتد)، سه بارهت به کورد و کوردستان مه شقیان پت ده کريت و فیر ده کريت. ئیستا که هه موو گه نجه کوردهکان دیارن و نه ږویشتون بق کوردستان، هه نیکیشیان له Med-tv ئیش ده که ن، هه ق نییه

دزنگاکانی راگه یاندنی سویدی داوای لیبوردن له کورد بکن و، راستیی مه سه له کانیش به بینهران و کوږگران و خو ږنه رانی خو شیان بگه یښ. په کتی له و کچانه ی که خو ی هاتوته وه سوید، وه ها ده ویت: پیشتر به شپوهیه کی گشتی دهمزانی من کوردم. ئیستا گه لی شت سه بارهت به گه له کم فیر بووم. ئیستا به

نووسهرانی کورد وهلامیان چیه بو پرسیاره سیاسییهکان

گۆقاری کۆنتراکت به نهرکی خۆی دهرانیته که دهربارهی ههندیک رووداوی گرنکی کوردستان، که پویسته له بواری سیاسییدا لئی بکۆلریتهمو گفتوگۆی لهسهر بکریته، رۆلی خۆی بیینیته. نهو رووداوانه به پلهی یهکهه لهسهر خهنگی ههزاری کوردستان دهکهویت و لهسهر حسابی ئیستا و داهانوی ههمومانه و نهنیا مهسهلهی نیوان هیزه کوردیهکان نییه.

نهوانهیی روو دهمن چین و ههلوئستاکانمان چی پیشان دهمن؟ نهو باره ناههمواره سیاسییهی ههیه نا چ رادهیهک دیاره به نووسران و ناسراوان و خامن بپروانامهکانهوه. خهکک چی بکات کاتیکی که کارهسانکی سیاسی روو دهمدات؟

میوانی نهه جارهمان محهمهد رهسول ههوارای مئژوونوس و سهباح غالیی سهرنووسهری گۆقاری باسکاره.

محهمهد رهسول ههوار:

- نهداننی پهناگایهک به پ.ک.ک بپیری تورک و نههریکایه
- جلاخوارهکان ناوی کوردیان سووک کرد
- رۆژیککی یهکجار رهسه کورد و رۆشنییرانی نا بهم شیویه بهرانبهر به دوژمنایهتیکردنی شوژی باکوور
- بیدهنگ بن
- میژوو بهزهیی به کهسدا نایه نهگهر پاشگهز نهبنهوه و نهیهنهوه سهه ریبازی راست

ناقه وشهیهک یا دپرتیک بسپرنهوه، که دهربارهی نهو تاوانه له لایهن چهند رۆشنییریککی ئازا و بهجهرگهوه، بۆ نمونه دوکتۆر جهمال نهبهز و سهبریی بۆتانیی کۆچکردوو و دوکتۆر کهمال میراودهلی و کهلی کهسی ترهوه، بی سلهکردنهوه داخی دهروونی خۆیان بهرانبهر پشت.

دهربارهی هینانی سوپای تورک له رۆژی (۱۹۹۸/۵/۱۴) دا شتیکی تازه نهبوو. بهرلهوه بهناشکرا ههواریان دهکرد و دهیانووت: "بیست ههزار جاشی چهکار مانگی به ۳۰ ملیۆن دۆلار.... که نهه له زۆر گۆقار و رۆژنامه و بلاوکراوهدا ناشکرا کراوه و ناتوانی به درۆ بخریتهوه...."

له راستیدا لایهنگریتی جلاخوارهکان بۆ نهوهی مهغۆل و جهنگیزخان وهکوو چۆره کاسییهکی لی هاتوو و وهکوو ناقمهکهی (انطوان لهدی) سهه سنووری ئیسرائیل و لوینان. نهو جلاخواره ناوی کوردیان زرانوووه و لام وایه میژوو زۆر دلرهقه و بهزهیی به کهسدا نایهتهوه نهگهر پاشگهز نهبنهوه و نهیهتهوه سهه ریبازی کوردایهتی راستی دوور له ناوچهگهریتی، رۆژیک دێ له لایهن نهوانهشهوه که به کری کیراون به چاوتکی سووکهوه سههر دهکرتن، چونکه داگیرکه بهناشکرا له دلی خۆیدا دهلی: "نهوی وهفای بۆ ولات و میلیهتهکهی خۆی نهبن، چۆن وهفای بۆ من دهبی؟"

- رۆژی ۱۹۹۶/۸/۳۱، پارتی دیموکراتی کوردستان (پ.د.ک) بۆ گرتنهوهی ههولیر پیش سوپای عیراقی کهوت و ناخی عیراقییان له سهه خانووی بهرلهمانی کوردستان ههه کرد. دیسان له رۆژی (۱۹۹۸/۵/۱۴) یشدا، سوپای تورکیا به پالپشتی (پ.د.ک) تا ههولیر هات.

- له ناوچهی زێر دسهلاتی یهکیته نیشتیمانی کوردستان (ی.ن.ک) یشدا هیزی ئیران بۆ کوشتی کوردی رۆژهلات تا کۆیه هات. تا ئیستا ژمارهیهکی زۆر به دهستی رژیمی ئیران له ناوچهیهدا تیرپۆر کراون.

پرسیار: نهه رووداوانه بهلای ئیومه چین (خیانته، ههه، نیشتیمانپهروهیری...)? قسهتان چیه بۆ وهلامهکانتان؟

وهلام: دهربارهی رۆژی ۱۹۹۶/۸/۳۱ که سوپای عیراق هینرا بۆ داگیرکردنی ههولیر، له کاتی خۆیدا له کۆبوونهوهیهک له لهندن و له گۆقاری (ههتاو) دا شیعریکم به ناوی "وهفدی کوردستان، تیهه لکیش بۆ شیعره بهرزهکهی پیرهمیردی نهرم بلاو کردهوه و له نهجامی نهو شیعره و پیتشهکییهکهیدا کاسهلیسهکانی ئیبراهیم خهلیل له جاشخانهیهکیاندا بهیانیککی دووردریژی پر له جینو و درۆیان دهربارهم بلاو کردهوه. لای زۆریهیی خهکک نهو چۆره بلاوکراوانه له سههرههولیکهکانیشدا جیکهیان نابیتهوه و ناتوانن

دەربارەى ھىتائى سۈپىسى ئىران ھەتا ناوچەى كۆيە، ھەلەيەكى زۆر گەرە بوو، ئەگەرچى كاك عومەر شىخمووس پاكائەى بۇ كوردوۋە گوايا برادەرائى كوردى ئىران پىشەكى ئاگادار كرابوون، ۋەكوو لە ژمارەى (۳)ى گۇئارمەكەتانا باسى كوردوۋە. كابرەيەكى سىياسى ناسراوى ئەمىركايى، بەداخەو ە ناوچەىم لە بىر چوۋەتەو، بەراوردى ھىتائى سۈپىسى عىراق و ئىرانى بەم چۆرە كوردوۋە: "ھىتائى سۈپىسى عىراق بۇ داگىر كوردى ھەولتەر كەنتىكى ستراتىژى بوو ە خەلكىكى زۆرى تىدا كوزراو، ئەو ەى سۈپىسى ئىرانىش كەنتىكى تاكتىكى بىسەرۋەر ە زىانبەخش بوو."

ھەرچەندەم كورد دەربارەى ئەو ەو بۆجۈنەى ئەو كابرەيە زىاترم بە خەپالدا نەھات.

رۆزى ۱۹۹۸/۹/۱۷، سكرتېرى يەكئىتى نىشتىمانى: جەلال ئالەبائى و سەرۆكى پارتى دېموكراتى كوردستان: مەسعود بارزائى، لە ۋەزاردەئى دەرەو ەى ۋلاتە يەكگرتوۋەكانى ئەمەرىكا لە واشىنتۇن، بە شايەتتى ئۆينەرى ئەمەرىكىي داڧىد ۋىلچ (c. David Welch)، بەپىانى كۆتايى رېكەوتنىان مۆر كورد، لەم بەپىانەدا ئالەبائى و بارزائى دەلئىن:

۱- ئىمە دووپاتى يەكئىتى خاكى عىراق دەكەپنەو، ئەو سى پارىزگايەى "شىمال" دەۋك، ئەربىل و سلېمانى بەشىكئ ئە ۋلاتى عىراق.

پرسىيار: ئايا بە راي تۆ ئەم دووپاتكردنەو ەپەو، كوردستاندانانە بە بەشىك ئە ۋلاتى عىراق، سەرچاۋە لە ۋىست و بەرژوۋەندى كۆو ەو ە دەرگىت؟ گەلى كورد يان بېگانە؟ قسەت چىپە بۆ ۋەلامەكەت؟

ۋەلام: دەربارەى قسەكانى كاك مەسعود و مام جەلال، دەربارەى ئەو ەى پارىزگاكائى دەۋك و ھەولتەر و سلېمانى بەشىكئ ئە ۋلاتى عىراق، شتىكى نارەوايە و مانائى نەبوونى ئىمانە بە يەكپارچەيى كوردستان و لام وايە ھىچيان مافى ئەو ەيان نىيە بە نارى ھەموو مىللەتى كوردوۋە جارېك بېكەن بە بەشىك ئە عىراق و جارېكى ترىش بىر لەو ە بگەتەو بە ھەر ناۋىكەو ە بى بخرىنە سەر توركيا، ئەگەر كەس توركى نەناسىبى، ئەو لاپەرەكانى مېژوۋى باكوۋرى كوردستان شاھىدى ئەو ھەزاران شەھىد و مالگاۋلىيەن كە كورد بە ھۆى توركەو ە بەسەرى ھاتوۋە ە ئەوانە نەو ەى گورگن و فارسناسايى: "عاقبەت گورك زاد گورك شود، كرجى با ئادىمى بزرگ شود."

ھەموو پروداۋە مېژوۋىيەكان ئەو ەيان ئاشكرا كوردوۋە، كە كلىلى سەرگەوتنى بزوتتەو ەى كورد برىتتە لە سەرگەوتنى راپەرىن و شۆرپشى باكوۋرى كوردستان، تورك لە قىرسدا لە مىليۇنىك كەمتر توركى ھەيە و ۲۰ ھەزار سەربازى بۇ پاراستنى ئەو توركانە داناو ە حكومەتى بۇ دروست كوردوون، بەلام ۱۵ تا ۲۰ مىليۇن كورد بە ھىچ نازانى و ھەموو كوردىك بە تىرۆرىست دەژمىرئ.

۲- ھەردوۋو ھىزبەكە بە يارمەتى "لېژنەى ھاۋكارىيى بالا" (#) ھىچ پەناگەيەك ئە كوردستانى عىراقنا نادەن بە ھىزبى كرېكارانى كوردستان (پ.ك.ك). ھەروھە زامنى ئەو دەكەن كە پ.ك.ك، ھىچ بىكەيەكى ئە ناۋچەكەدا نەبىت. قسەدەغەى دەكەن پ.ك.ك ئاسايىش ئە ناۋچەكەدا تىك بەدان، ناشتى تەقۋىز بىكات و سنوورى توركيا بېرئىت.

پرسىيار: رۆزى ۱۱/۱۲ ەبدوللا ئۆچەلان، سەرۆكى پ.ك.ك لە فرىكەخانەى ئىتالىا گىرا. حكومەتى توركىيى داۋاي تەسلىمكردنەو ەى ئۆچەلان ۋەكو تىرۆرىست دەكەت. ھەزارەھا توركى شەۋىنىيى و خىراپ لە ناو ەو لە دەرەو ەى ۋلات بە خىرپىشانان پىشتىگىرىي لە حكومەتى توركىيى دەكەن. ئايا ئەم

دەنەت چۆن دىتە بەرچاۋ كە ئەو دوو ھىزبە كوردىيەى حكومەتى توركىيى و توركى خىراپى پىچەوانەى كەسانى ۋەكو ئىسمائىل بىشكچى لە بەرمەكدا يەك دەكردنە؟

ۋەلام: نەدانى ھىچ پەناگايەك بە پ.ك.ك، بە ئاشكرا، برىتتە لە برىارىكى تورك و ئەمىركا و بە ئاگادارىيى ئىسرائىل و لام وايە مىللەتى كورد بە تىكرايى خۆى خاۋمنى ئەو دەسەلاتەيە پەناگايەك بەردى بە كوردى ناۋچەيەكى تر و تەنبا ھەر ئەوانەى باۋەرىيان بە يەكپارچەيى كوردستان نىيە، خۆيان لە قورى ناۋچەگەرىدا چەقاندوۋە.

ھاتنى ئاپق، ەبدوللا ئۆچەلان، بۇ ماۋەيەك بۇ ئىتالىا و بۇ شۆتتىكى تىر نەزائراۋ ھەتا ئىستە كىشەى كوردى لە كىشەيەكى ناۋچەيەو ە گواستۆتەو ە بۇ كىشەيەكى نىدو ەلەتان و سەرنەگرتنى داخوازىيەكانى تورك بە نارندەو ەى بۇ توركيا، كارىكى و ەى كوردوۋە، كە تورك سەرى بەدا لە بەرد و ناماقوۋلىيى بۇ ماۋەو ە ە ئەو كىشەيەى لەگەل ئىتالىادا بەرپاي كورد ئەۋەندەى تر ۋلاتانى ئەروپايى ۋا لىكرد رېگە نەدەن بۇ تورك بچىتتە ناۋ بازارى يەكگرتوۋى ئەورۋاپاۋە، كە شەو و رۆز خەو ەى پۆو دەپىنى.

سەير و سەمەرە ئەو ەو بوو، ساتىك ئۆچەلان سۈرپاي بەجىۋىتتە، جىخوارەكانى لاي خۆمان مژدەى خۆشى و شادىيان بە يەكتر دەگەيان و لايان ۋا بوو ئەوانىش توۋشى ئاشبەتال بوون و لەو نەگەيشتون كە شۆرپشى باكوۋر شۆرپشى چەماۋەرىي چەساۋەكانى باكوۋرى كوردستانە و شۆرپشى ەشاپەرى نىيە و بە ئەمرى تاقەكەسىك يا بە نەمانى تاقەكەسىك ئاشبەتالى لى بىرئ.

با ئەوانەى مېشكىيان شۆراۋتەو ە و سەفتەى دۆلارى قەدەشكاۋ و كوردايەتتى پاك و بىگەردى لە بىر بردوۋنەتەو، گۆئ لەم دوو دىرە شىعەرەى پىرەمىرد بگرن: تا خاكەكەمان بە خۆين نەشۆرئ ئىمان بە سەى رۋپىە نەگۆرئ تەشەبۇساتى مەتەۋاۋ ناپئ موتەق ئەم نىشە ھەر ئەبىۋا بئ

بەراستى رۆزىكى يەكجار شووم و پەشە كە كورد و رۆشنىبىرانى كورد نا بەم شىۋەيە بەرانبەر بە تاۋانى دوژمنايە تىكردنى شۆرپشى باكوۋر بىدەنگ بن.

۳- ھەردوۋو پارتەكە ئىدانەى شەرى ناخۇ دەكەن و پەيمانى ئەو دەدەن كە بۇ جىبەجىكردنى ناكۆكىيەكانيان، پەنا تەبەن بۇ بەكارھىتائى زەبىر يان ھەر يەكەيان دۆى ئەو ەى تريان داۋاي ھىزبى دەرەو نەكات.

پ: قسەت چىپە لەسەر ئەو دىرانەى سەرەو؟ ۋەلام: دەربارەى ئەم پرسىيارە ە ئەو باسە گرىگانەى لە ھەر سى ژمارەكەدا بلاۋ كرۋانەتەو، ھەموۋيان برىتتىن لە ۋەلامىكى دورودرېژ بۇ پرسىيارىكى گرىگ كە برىتتە لە: ئايا كىرە و كىشەى و گىروگرفنى بىروپارەن لە ناۋ كۆمەلگاكائى كورددا لە چ كېژاۋىكدايە ە ئەمانە ھەموۋيان مىللەتى كورد بەرەو كۆئ دەبەن؟ ئايا كاتى ئەو نەھاتوۋە كۆنفرانسىكى فراۋانى چەند رۆزە لەناۋ ۋلاتدا، بەبئى كار تىكردنى ھىزبەكان، يا لە دەرەو ەى ۋلات پىك بىت ە ھەرەكوۋ مىللەتە خۇپايدارەكان ھەموو كىشە و گىروگرفتەكان شى بىرئەو ە و لىيان بگۆلرئتەو ە و رېگە بۇ ئەو خۆش بىرئ ئامۆزگايەكى ستراتىژى كورد پىك بئ، بۇ ئەو ەى نەخشەيەكى زانبارىيانە بۇ بزوتتەو ەى ئەم مىللەتە كۆلە دەستنىشان بىرئ؟!

• به باوه‌ری من پرسپاره‌که نابئ وا بکری پارتی و یه‌کیتی بخرینه خانه‌ی تورکیای داگیرکه‌ره‌وه
 • شه‌ری کورد و کورد وای کردووه داگیرکه‌ره‌که‌نمان به تورکیاشه‌وه که‌لک له پشیویی په‌یوه‌ندیان وه‌ریگرن
 • خودا بکا کاره‌ساته‌کان زۆری هێر کردبن و له‌وه به دوا کاری خیر بکه‌ن
 • ده‌بئ نه‌وه‌ه‌موو کوژراوانه له پیی چی بووبن!

سه‌باح غالب

ستراتیژی‌یه‌ت و خه‌تی سوور که به‌سه‌ریدا باز نه‌ده‌ن و لیتی دهرنه‌چن.

خالی دیکه‌ش زۆرن بۆ خولقاندنی باری ناله‌بار و رووداوی چه‌وت و نه‌شیاری سیاست. به لای منه‌وه، تاوانی که‌وره له شه‌ری کورد - کورده‌وه سه‌رچاره هه‌لده‌گرئ و هیه‌ج تاوانتیک له‌و تاوانه قورستر و دزوارتر نییه.

تازه دوا‌ی سی چل سال، قاره‌مانه‌کانی شه‌ری کوردکوژی له ریککه‌وته‌که‌ی (۹۸/۹/۱۷)ی واشنتۆندا ددان به تاوانی نه‌وه شه‌ره‌دا ده‌تین! ده‌بئ نه‌وه‌ه‌موو کوژراوانه له پیی چی بووبن! پیده‌چئ پیاله بووبن یان لیتوانی له کل دروستکراو، که‌ی‌بانویی خوینتال و ناحه‌ز به خویشی و ناشتی مال و حال له ده‌ستی به‌ریوبنه‌وه و شکانده‌بنی. من پیم وایه سنووردانان بۆ شه‌ری کوردکوژی، سنووریش بۆ تاوانی هاوکاری له‌گه‌ل دوژمناندا داده‌ئ. یه‌کیک له‌و راستیانه که ده‌کرئ هه‌میشه له بیر و به‌رنامه و ویزدانی سیاسه‌تمه‌دارانی کوردا زیندوو بی نه‌وه‌یه که ولاتانی داگیرکه‌ری کوردستان له‌گه‌ل هه‌موو دوژمنایه‌تییه‌کی میژویی و جوگرافیایی و نایدیۆلۆژی و مه‌زه‌بییان له‌سه‌ر لیدانی کورد و داگیرکردنی و چه‌وساندنه‌وه‌ی ریکن.

له ماوه‌ی سالانی ۱۹۹۲، ۱۹۹۳ و سه‌ره‌تای (۱۹۹۴)دا، وه‌زیرانی دهره‌وه‌ی ئیران، سووریا و تورکیا زۆرتین کات و کۆششیان بۆ ده‌لاقه‌خستنه ئیوان هیزه سیاسییه چه‌کداره‌کانی کورد ته‌رخان کردبوو. نه‌مانیش ئاماده‌یی لاوازییان تیدا بوو، له‌به‌ر نه‌وه له‌سه‌ر ده‌ستی کورد خوئی داگیرکردنه‌وه و غه‌زوی کوردستان کرایه‌وه!

روژی ۱۹۹۸/۹/۱۷، سکرته‌ری یه‌کیتی نیشتیمانی (جه‌لال تاله‌بانی) و سه‌روکی پارتی دیموکراتی کوردستان (مه‌سه‌عود بارزانی) له وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی ولاته یه‌که‌رتوووه‌کانی نه‌مه‌ریکا له واشنتۆن، به شایه‌تی نیۆنه‌ری نه‌مه‌ریکی داقید ویلج (c. David Welch)، به‌یانی کۆتایی ریکه‌وتیان مۆر کرد. لهم به‌یانه‌دا تاله‌بانی و بارزانی ده‌لین:

۱- ئیمه دوپاتی یه‌کیتی خاکی عێراق ده‌که‌ینه‌وه. نه‌وه سی پارێزگایه‌ی "شیمال" ده‌وک، نه‌رییل و سلیمانی به‌شیکن له ولاتی عێراق.

پرسیار: ئایا به رای تۆ نه‌م دوپاتکردنه‌وه‌یه‌و کوردستان دانانه به به‌شیک له ولاتی عێراق، سه‌رچاره له ویست و به‌رزوه‌ندی کیوه وه‌ر ده‌گریت، که‌لی کورد یان بیکانه؟ قسه‌ت چیه‌ بۆ وه‌لامه‌که‌ت؟

وه‌لام: له خویندنه‌وه‌ی پرۆگرامی یه‌کیتی و پارتی و یاسای به‌رله‌مان و سه‌رجه‌م حکومه‌ته‌کانی خوارووی کوردستان

روژی ۱۹۹۶/۸/۳۱، پارتی دیموکراتی کوردستان (پ.د.ک) بۆ گرتنه‌وه‌ی هه‌ولێر پیش سوپای عێراقی که‌وت و ئالای عێراقییان له سه‌ر خاڤووی په‌رله‌مانی کوردستان هه‌ل کرد. دیسان له روژی (۱۹۹۸/۵/۱۴)یشدا، سوپای تورکیا به پالپشتی (پ.د.ک) تا هه‌ولێر هات.

- له ناوچه‌ی زێر ده‌سه‌لاتی یه‌کیتی نیشتیمانی کوردستان (ی.ن.ک)یشدا هێزی ئیران بۆ کوشتی کوردی روژه‌لات تا کۆیه هات. تا ئیستا ژماره‌یه‌کی زۆر به ده‌ستی رژیمی ئیران لهم ناوچه‌یه‌دا تیرۆر کراون.

پرسیار: نه‌م رووداوانه به‌لای ئیوه‌وه چین (خیانه‌ت، هه‌له، نیشتیمانی‌ه‌وه‌ری...)? قسه‌تان چیه‌ بۆ وه‌لامه‌کانتان؟

وه‌لام: راسته‌وخۆ پێوه‌ندی به قه‌یرانی سیسته‌می عه‌قل و سیاسه‌تی هه‌ر هه‌موو هیزه سیاسییه چه‌کداره‌کانی کورده‌وه هه‌یه، هه‌ندیک له زه‌مته‌ترین خالی نه‌وه قه‌یرانه بریتین له:

۱- نه‌بوونی عه‌قلی کۆمه‌لایه‌تی و پیکه‌وه‌ه‌لکردن، دانده‌واوه‌ی که‌سان و لایه‌نی دووم و هه‌رپه‌شه و گوپه‌شه‌ی له‌به‌ی‌نبردنی یه‌کدی، کارتیک به سیاسه‌تمه‌داری چه‌کدار ده‌کا که نه‌توانی به شه‌ریه‌تی ده‌نگدان و ریزی بیروباوه‌ری جیاوازیوونی خوئی بسه‌لینی. چه‌ک ده‌بیته سه‌رپشک و پیش عه‌قل ده‌که‌وئ، ئیدی بۆ چه‌که‌کۆکردنه‌وه و خو‌سه‌پاندن، کوردی خاوه‌ن چه‌ک، سه‌ر به‌گشت ماله‌ دوژمنتیکدا ده‌کا و شه‌ری کورد - کورد له مه‌ترسیتین شیوه‌دا خۆ ده‌نووتی.

۲- بێبه‌هایی مرۆفی کورد و ژیانیان. به درێژی دوو سی سال خه‌لکیان به کوشت دا، بی نه‌وه‌ی له ریکه‌وتنیاندا که‌م و زۆر هیمای بۆ بکه‌ن و داوای لیبووردن له گیانی مردوووان و که‌سوکار و میلله‌ت بکه‌ن. نه‌مه له سه‌خته‌ترین جوړی ناقلایی و هه‌ست به لینه‌پرسینه‌وه‌دا دهرده‌که‌وئ.

۳- نه‌بوونی به‌رنامه‌ی کارگه‌رپه‌یتی ئیستا و به‌ته‌نگه‌وه‌نه‌هاتی دوا‌رۆژی نه‌ته‌وه. له‌گه‌ل نه‌وانه‌شدا نه‌بوونی

بهراشکاوای دهردهکهوئ که سهربهخۆیی بق کوردستان یان بهشیک له کوردستان له بهرنامهیاندا نییه. ئەو دۆخه‌ی داوی جهنگی نازادکردنی کویت له دەست عێراقی داگیرکەر، بق خوارووی کوردستان هاته گۆڕی، ده‌کرا پیتشتر بخری و "ناوچه‌ی ئارام" ته‌واوی به‌شه داگیرکراوه‌که بگرتیه‌وه. به پشتیوانی بره‌گی مافی چاره‌نووسی میلله‌تانی کۆمه‌له‌ی ته‌وه به‌گگرتوه‌کان و مرۆڤدۆستانی جیهان بگرتیه ته‌مری واقیع و چه‌سپاو. که‌چی سه‌رگه‌رمی به‌کدی له‌نیوێردن هیچی بق نه‌هیشتوونه‌ته‌وه دارێک به‌نه سه‌ر به‌رێک. له‌به‌ره‌وه ئاساییه بق ئه‌وان خوارووی کوردستان به‌هشیک له عێراق بزائن. هه‌لبه‌ت ئه‌وه له‌ به‌رژه‌وه‌ندی عێراقی داگیرکەر و تیکرا داگیرکهره‌کانمانه. ئه‌وان له‌ شوێنانه‌ش که ده‌کرێ له ژێرده‌ستی عێراقی داگیرکەر خۆ هه‌لبوێرن، خۆ ناپارێزن! هه‌ستی ساکاری کورد، پتی خۆشه کوردستان سه‌ربه‌خۆ و به‌گگرتوو بێ، له‌وانه‌یه خه‌لکانی سه‌ر به‌هێزه سیاسییه چه‌کداره‌کانیش دژ به سه‌ربه‌خۆیی نه‌بن. لێره‌دا، ده‌بێ پرسباری ئه‌وه بکری، ئایا سه‌ربه‌خۆبوونی کوردستان هه‌ر وا هاسان و ساده‌یه به‌ وێژدان و هه‌لجیوان و هه‌ستی خاویزن نه‌جام بدری؟ له‌ وه‌لامی ئه‌وه‌دا ده‌لێم: ئه‌وی راستی بێ له‌ئێستادا کورد وه‌کوو نه‌ته‌وه، نیاز و رێکخستن و به‌رنامه و که‌ره‌سه‌ی وا‌ی نییه‌ بتوانی خۆی له‌ قه‌ره‌ی ئه‌و ئاواته هه‌ره‌ پیرۆزه‌ ب‌دا. نا‌کاریشم کتیب بق دوا‌ڕۆژ بگه‌رمه‌وه، که ناخۆ که‌ی ده‌توانی سه‌ربه‌خۆیی بپته‌ دی!

چاوه‌روانی عه‌قل و ویست و رێکخستن و که‌ره‌سه و لێهاتوویی مه‌ردانی کورد ده‌که‌م. زوو‌تر چیت‌ر و جوا‌مێزانه‌تر. دپاره له‌ پیش هه‌ر شتی‌که‌دا پێویستمان به‌ مرۆفی نازاد و ئازا و کارامه هه‌یه.

٢. هه‌ردوو حیزبه‌که به‌ یارمه‌تی "لیژنه‌ی هاوکاریی بال‌" (#) هیچ به‌هه‌نگه‌یه‌ک له کوردستانی عێراقدا ناهێنن به‌ حیزبی کرێکارانی کوردستان (پ.ک.ک). هه‌روه‌ها زامانی ئه‌وه ده‌که‌ن که پ.ک.ک هیچ بته‌که‌یه‌کی له‌ نوچه‌که‌دا نه‌بێت. قه‌ده‌غه‌ی ده‌که‌ن پ.ک.ک ئاسایش له‌ نوچه‌که‌دا تێک به‌دات، ناشتی له‌لێوێز بکات و سنووری ئورکیا بشکێنێت.

پرسیار: رۆژی ١٢/١١ عه‌بدول‌ا ئۆچه‌لان، سه‌رۆکی پ.ک.ک له‌ فرۆکه‌خانه‌ی ئیتالییا گیرا. حکومه‌تی تورکیی داوی ته‌سلیم‌کردنه‌وه‌ی ئۆچه‌لان وه‌کو تیرۆریست دمکات. هه‌زاره‌ها تورکی شو‌ل‌مینی و خه‌راب له‌ ناوه‌وه‌ی له‌ ده‌ره‌وه‌ی ولات به‌ خۆپێشاندان پشنگیری له‌ حکومه‌تی تورکیی ده‌که‌ن، ئایا ئه‌م دیه‌نه‌ت چۆن دپته به‌رچار که ئه‌و دوو حیزبه کوردیه‌و حکومه‌تی تورکیی و تورکی خه‌رابی پێچه‌وانه‌ی که‌سانی وه‌کو ئیسمائیل پشکچی له‌ به‌ره‌یه‌که‌دا پاک ده‌کرنه‌وه‌؟

وه‌لام: به‌ باوه‌ری من پرسباره‌که نابێ به‌و شیوه بکری، که پارتی و به‌کیتی بخه‌رنه‌ خا‌نه‌ی تورکیای داگیرکهره‌وه‌! لاوازیی سیسته‌می عه‌قل و سیاسه‌تی کورد و شه‌ری کورد - کورد وایکردوه‌ داگیرکهرانمان به‌ تورکیاشه‌وه که‌لک له‌ پشٹیوی پێوه‌ندیان وه‌بگرن.

تیگه‌یشتنی واقیع و دۆخی کورد ئه‌وه ده‌رده‌مخه‌ن که کوردستان کۆلۆنییه‌کی جواره‌شه. ده‌وله‌ته داگیرکهره‌کان له‌ جۆری خه‌په‌رتین و ره‌گه‌زه‌رستترین. به‌پیتی باری هه‌ر ده‌وله‌ته و خه‌باتی هه‌ر پارچه‌یه و سیاسه‌تی ئێچوچه‌که و سیاسه‌تی ئێوده‌وله‌تی، هه‌ر به‌شه جۆره‌ سیاسه‌تیک و شیوه‌ لێکه‌دانه‌وه‌یه‌ک هه‌له‌ده‌گرێ.

دروستکردنی "نیوچه‌ی ئارام" له‌ خوارووی کوردستاندا و کشانه‌وه‌ی ده‌وله‌تی عێراقی داگیرکەر و هاته‌نه‌کایه‌ی په‌رله‌مان و

پێکه‌ینانی حکومه‌ت، هه‌لی مه‌زن بوو بق ته‌واوی کورد که له‌و به‌شدا نیوچه‌سه‌ربه‌خۆیه‌که به‌ ده‌ست بێ و گه‌شه‌تریش بکا.

بق پاراستنی ئه‌و ده‌سه‌که‌وته و بق سه‌رجه‌م ئاساییشی ته‌وه‌یه‌ی کورد، ئه‌وه ده‌خه‌وازا و ده‌خه‌وازیی که تیکرا هێزه سیاسییه‌کانی کورد له کوردستاندا، تابه‌ت پارتی دیموکراتی کوردستان، به‌کیتی نیشتمانی کوردستان، هێزه ئیسلامیه‌کانی کوردستان، پارتی کرێکارانی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران هاوکار و له‌ ئاستی قه‌ناغه‌که‌دا بوونایه تا باشتر تاقیکردنه‌وه‌ی کارگه‌ڕی‌تی کوردیان بق پێشه‌وه ببردایه. که‌س کاریکی وا نه‌کردایه بیانوو بق داگیرکهران دروست بکا هێرش بکه‌ن و ده‌ستوه‌رده‌نه کاروباری خوارووی کوردستان و ده‌سه‌که‌وته مه‌زنه‌که‌ی له‌ به‌ین به‌رن.

ئه‌لفووبی ستراتیژی‌ته‌ی کورد و ئاساییشی ته‌وه‌یه‌ی، هاوکاری و دۆستایه‌تی کۆر و کۆمه‌ل و رێکخستنه کوردیه‌کان ده‌خه‌وازی. لای من ئاشکرایه، هه‌چیان به‌ ته‌نی، ناتوانی کاریکی گه‌ره‌ی خه‌مه‌ت به‌ کورد بکا بێ هه‌ره‌وه‌زی عه‌قله‌کان و وزه‌کانی کورد.

لای بابایه‌کی ساکاری من ئاسایی، کوردستان به‌ مالی کورد ده‌زانم و هه‌موومان خاوه‌نم‌الین، ده‌بێ هه‌مووشمان هاوبه‌شی پاراستن و به‌رێوه‌بردن و پێشکه‌وتنی بکه‌ین ته‌مه‌ش به‌وه نابێ گیانی کوردستانبوونه‌که‌ وا له‌ خۆیاییمان بکا، بێ تێخۆتندنه‌وه‌ی هه‌ل و مه‌رجی خۆیه‌تی و بابته‌ی هه‌ر به‌شه، کێ ئازا بێ دوو ته‌قه له‌مدیو سنووری ده‌ستکرد بق ئه‌ودیو سنووری ده‌ستکرد بکا!

٣. هه‌ردوو پارتیه‌که ئیدانه‌ی شه‌ری ناخۆ ده‌که‌ن و په‌یمانی ئه‌وه ده‌ده‌ن که بۆ جبه‌ه‌جنگردنی نا‌کۆکییه‌کانیان، په‌نا نه‌به‌ن بۆ به‌کاره‌ینانی زه‌هر یان هه‌ر یه‌که‌یان دژی ئه‌وی تریان داوی هێزی ده‌ره‌وه نه‌کات.

پرسیار: قسه‌ت چیه‌ له‌سه‌ر ئه‌و دێرانه‌ی سه‌ره‌وه‌؟ وه‌لام: که‌ قه‌نه‌عه‌تت هه‌بوو به‌وه‌ی تاوانت کردوه‌ و ددانی پێدا بیتی، به‌شیکه له‌ تیگه‌یشتن. ئه‌گه‌ر به‌لێنت دا جارێکی دی نیه‌که‌یه‌وه، به‌شیکه‌ی دیکه‌ی تیگه‌یشتنه. ئه‌گه‌ر خۆت دا به‌ ده‌سته‌وه بق دادگایکردن ئه‌وا ئه‌وه‌په‌ری تیگه‌یشتنه.

ئیدانه‌کردنی شه‌ری کوردکوژی سونه‌تیکی تازه‌ی سیاسه‌تمه‌دارانی چه‌کداری کورده. وه‌کوو به‌لێنیان داوه‌ روو نه‌داته‌وه و داوه‌تی داگیرکهران نه‌که‌نه‌وه بق په‌کالا‌کردنه‌وه‌ی جیاوازییه‌کانیان، تیروانینیکی واقیعیانه و عاقلانه‌یه. خودا بکا کاره‌ساته‌کان رۆژی فێر کردبن و له‌وه به‌ دوا کاری خێر بکه‌ن. رۆژانیش رۆژی له‌دوايه و ناتوانم له‌ پیش رووداوه‌که‌نه‌وه ره‌شبین بم.

په‌راویز: (#) لیژنه‌ی هاوکاریی بال‌: له‌ به‌یانه‌که‌دا ئاوا ناوی ئه‌م لیژنه‌یه هاتوه: ئیمه هه‌ردووکه‌مان رێک که‌وتوین له‌سه‌ر دانانی لیژنه‌ی هاوکاریی بال‌ (لجنة التنسيق العليا). هه‌روه‌ها ده‌لێت: بریاره‌کانی لیژنه‌ی هاوکاریی بال‌ به‌ رێکه‌وتنی به‌کۆمه‌لی ئه‌ندامه‌کانی ده‌بیت.

نامهیهک له وهزیری دادی حکومتی ناوچهی کوردستانهوه بۆ وهزارهتی دادی ئیتالیا دهربارهی PKK:

ناوچهی کوردستانی عێراق
مهکتهبی وهزیران
وهزارهتی داد
ههولێر، کوردستانی عێراق
۱۹۹۸/۱۲/۱۱

بۆ:
حکومهتی ئیتالیا
وهزارهتی داد
رۆم ئیتالیا
بابهت:

نامهیهکی رهسمی دهربارهی دهستیوهردانی تیرۆرێستانهی PKK له کاروباری ناوچهی کوردستانی عێراق له م دوانه مانگهی دوایدا.

به پێژ جهانبی وهزیر،

به خۆشحالییهوه سلاری گهرمی حکومتی ناوچهی کوردستانی عێراق و خۆم بۆ ئیوهی به پێژ دهتیرم و ئهم نامه رهسمیهتان له بری حکومته کهم بۆ دهتیرم که دهربارهی لایهنیکی گرنکه له نازارچێشتنی خه لکی کوردستانی عێراق. شتیکی ئاشکرایه که PKK له سالی (۱۹۹۱) هوه ههولێ داه کوردستانی عێراق بکات به بنکهی چالاکییهکانی و وهک حاکمیک خۆی بهسه لئینت به سه ر ولاته که دا، که ئهمهش دژ به یاسای نیوتنه وهی و یاسای ولاته که مان و خواستی خه لکی ناوچه که یه. PKK بۆ ئه وهی به و ئامانجه نهی بگات په نای بردۆته بهر هه موو چۆره ریگایهک. چالاکییه سه ربازییهکانی PKK له م دیوی سنوور و نه و وێرانکارییهش که له لایهن که رته کانییه وه ئه نجام دراره، بۆته هژی به زۆرهاتنه زووره وهی چه ندرارهی هیزی سویای تورکیی. کارو چالاکییهکانی PKK له کوردستانی عێراقدا سیمایهکی تیرۆرێستانه ی هه یه. پاشکۆی ئهم نامه یه لیسته یهک له نمونه ی ئهم چالاکییه نهی تیدا یه که پیشانی ده دا له ماوه ی ئیمسال و سالی رابوردو دا PKK و هێزهکانی چییان کردووه.

ئهم چالاکیی و کارانه به سه ر ئهم خالانه ی خواره و هدا بهش ده بن:

۱- وێرانکردنی شوێنی گشتی. (پاشکۆی ۱)

۲- فراندن، کوشتن، بریندارکردنی خه لکی مه دهنی و شکاندن و خراپکردنی شتومه کیان. (پاشکۆی ۲)

۳- فراندنی لاوان. (پاشکۆی ۳)

۴- رێگرتن له جێبه جێکردنی بریاری (۹۸۶) ی (نهوت بۆ خواردن) ی UNSC، که ده ماری ژیا نی خه لکی ناوچه ی کوردستانی عێراقه. (پاشکۆی ۴)

۵- تالانکردن و رووتکردنه وه ی گوندهکان. (پاشکۆی ۵)

۶- میندانان له رێگا گشتیهکان، کیلگهکان و کانی و بیرهکان. (پاشکۆی ۶)

خه لک و به رتۆیه رایهتی ناوچه ی کوردستانی عێراق و چاودێرانی ده ره وهش که له شوێنی خۆیدا له بار و دۆخه که کۆلیونه ته وه، ئه و کارانه ی که له سه ره وه به ژماره ریز کراون، به تاوانی بیتشه رمانه ی تیرۆرێستی له قه له م ده دن، که به شتیوهکی سیسته ماتیک دژ به خه لکی مه ده نی کراون. ئهم کارانه به فه رمانی سه رۆکی PKK، عه بدولا ئۆجه لان، که ئیستا ده سه به سه ره له ئیتالیا، جێبه جێ کراون. بۆیه ئیحه له و بره وایه دا بن که بۆ هه قی ئه و خه لکه بێگونا هانه بپویسته ئۆجه لان له لایهن دادگایه کی گونجا وه وه دادگایی بکریته. ئهم چالاکییه به رده ومانه ی PKK له ولاته که ماندا، رێ له و هه وله نیازیا کانه ده گریته که ده درین بۆ به ریا کردنی ناشتی له کوردستانی عێراقدا و رهنگه هه ره شهش له ناشتی و ئاسایشی جیهان بکات ئه گه ر سنووریا ن بۆ دانه نریته. خه لک و به رتۆیه رایهتی ناوچه ی کوردستانی عێراق چاوه رپێ ئه وه ده کات که حکومتی ئیتالیا و ئه لمانیا پشتگیری له داد بکهن و یاسا له م مه سه له یه دا پیاده بکهن. هه ره ها خه لکی هیوادارن زۆر له ئۆجه لان و پارته که ی بکریته که واز له کاری تیرۆر له ناوه وه و ده ره وه ی کوردستانی عێراق به یین و ده ست نه خه نه کاروباری کوردستانی عێراقه وه، به وه ی هێزه کانیان له وێ لابه دن.

لێره دا پپویسته دوپاره پێ له سه ر ئه وه دا بگیریته که تیرۆرێزم و کاری تاونکاری ریکخراویکی کوردی ده بیته له و هه ول و ته قه لایانه جیا بکریته وه که مافی ره وای میلی و دیموکراتیه نه ی خه لکی کورد ده پارێزیته. ئه و خه لکه کورده ی که شایه نی هه ول و ته قه لای پاکی حکومت دیموکراتیهکان و خه لکی نیاز پا که.

له گه ل رێژدا

قادر جهباری

وهزیری داد

پاشکۆی ۶۱

کۆپی بۆ: وهزیرانی دادی ولاتانی به کیتی ئه وروپی

تێبینی:

گۆفاری کۆتیرا کت ئه و نامه یه سه ره وه ی له ئینگلیزییه وه کردووه به کوردی

ههوارهكان چي دهگهيه نن؟

حافظ نسهه

عهبدولا ئۆجهلان

بولينت نهجهفيت

كه ناري رۆژه لاتى دهرياي سپي، كه كهوتۆته خوارووي توركيawe، پيش شهري دووهه مى جيهانيى له لايهن فرههساوه خرايه سهه توركيawe. نهه ههركيز له لايهن سورياوه قبول نهكراوه.

٢- كيشه ئاو. توركيawe به ريگاي پيرۆژهي بهريهستهوه رووباري فوراتي كوئنرۆل كردوه و شاههماريكي گرنكي ژياني سورياي خستهتۆته دهستي خوڤيهوه (٢). هيمن دهنووسيت: بهتهواو بووني پيرۆژهي ئاوي نهنازۆل، ئاوي رووباري فورات ٦٠٪ كهمههكات. نهه زيانتيكي زۆر به كشتوكال له عيراق و سوريا دهگهيه نيت. عيراق و سوريا چهندهها جار نارهزاييان دهريايوه دهرياهي كهمبوونهوهي ئاوي رووباري فورات. لهسالي (١٩٩٢) دا سهروكي وهفدي توركي (يشار يقيش)، له ليژنهي ئاو لهگهله عيراق و سوريا دا رايگه ياند كه توركيawe كه له سهه بناغهيهكي زانستي لهگهله عيراق و سوريا دا بهشههكات. سوريا نهه پيشنارهي رهتكردهوه. وهفدي سورياي (دهرويش) هۆي ناكۆكي ئاوي نيوان سوريا و توركيawe دهگهريئيتتهوه بۆ ئوهي كه نهه ئاوهي له رووباري فورات دهگاته سوريا بهشي پيوستيههكاني سوريا ناكات، بهتاييه تيش كاتيك كه هينديك له ئاوهكه دهچيت بۆ عيراق. بۆيه سوريا داواي زيادكردي ئاوي رووباري فورات دهكات. لهوهلامدا توركيawe دهليت هۆي گيروكرفتهكه ئوهيه كه سوريا داواي ميقداريكي زياتر له ئاو دهكات لهوهي كه رووباري فورات هيهتي، جا توركيawe له كوڤ ئوه ئاوه زياده بهيئيت بۆ سوريا. ههروهها هيمن دهليت: له داها توودا، هيرشكرده سهه سرچاوهي ئاو تهنيا كاريكي تاكتيكي نابيت، بهلكو دهبيتته مهبهستي سهههكي شهههكه. ستر (كريسۆن تيكيل) ي وهزيري پيشووي بهريتانيا له نهتهويهكگر تووهكان و يهكيك له ريكخهههكاني كوڤوونهوهي زهوي له سالي (١٩٩١) دا له ريؤديجانيرۆ دهليت: "ئاو له نهوت زياتر دهبيتته هۆي ههليگريساندي شهه" وهزيري دهروههوي ميسري بو تروس غالي سالي ١٩٨٥ دهليت: "شههري داها توو له رۆژه لاتي ناوهراستدا له سهه ئاو دهبيتته كه له سهه سياسيته (٣). تۆرگۆت ئوزال دهليت "لهم ناوچهيه دا ئاو تهنها بۆ ماوهي (٢٠١٥) ساليك بهش دهكا، داوي ئوه له بهه ئاوكه ميبه شهه دهست پي دهكات. سليمان ديمر تيليش دهلي ئاوي خاكي توركيawe ملكي توركيawe و نهوتيش مولكي ئوه ولاتانهيه كه

نالاهه فيد

١٩٩٩/٦/٤

كوڤاري تيمپوسي (Tempus) سويداي دهنووسيت: داوي جهنگي جيهانيي يه كهم، كاتي دهوله تي عوسمانيي لهت كرا، كورد له پيماني سيقه ردا كفتي سهه به خوڤي پي درا. بهلام سهه ركردهي توركيawe، مستهفا كه مال نه تاتورك، داني بهم پيمانه دا نه نا و تواني رايه رينه كاني كورد له سالي (١٩٢٠ و ١٩٩٢) دا تيك بشكيتيت. خهباتي رزگاري كورد له داوي نهه تيكشكانانهوه كه وته خاموشي دهيان سالهوه.

سالي ١٩٧٨ عهبدولا ئۆجهلان، كه يهكيكه له وههوت خوشكوبرايه ي خيزانيكي جوتباري ههژار، پارتاي كريكاراني كوردستان (PKK)، كه داواي سهه به خوڤي دهكات بۆ كوردهكان، دادهه زرينت. سالي ١٩٧٩ ئۆجهلان له توركيawe ههله ديت بۆ سوريا. سالي ١٩٨٤، (PKK) ي ئۆجهلان دهست دهكات به خهباتي چهكداريي و ههزارهها لوي كورد، كه چهه سانهوهي كولتوريي و زمان و ههژاري ژير دهستي حكومه تي توركيawe پاي پيوه ده نان، ريك ده خات. هيزي توركيawe، كه چهند ساليكه بنكه ي ناو عيراق بهكار ديتت، شههري دزي گريلاي (PKK) ي دهست پي كرد. نهه شههري ژياني نزيكهي ٢٠٠٠ كه سي له نيواندا چوهه (١).

بهكارهيناني كيشه ي كورد له لايهن سورياوه

ماهيهكي كورت پيش كوڤه تاي سهه ريزايي له (١٩٨٠/٩) دا، ئۆجهلان ههله ديت بۆ سوريا. بهلام ئايا سوريا چۆن پيشوازيي ئۆجهلان دهكات؟ وهلامي نهه پرسياره لهم ميژووي سهه دهه دا هيه. شاي ئيران دهركاي له سهه مهلا مستهفا بۆ ناكۆكي خوڤي له گهله عيراقدا كردهوه. سورياش كيشه ي له گهله توركيawe كوڤه:

١- كيشه ي زهوي. ناوچه ي "هاتاي" (الاسكندرون) له كوڤ

**هكاره ساتى كورد نهوه نيبه شوانىكى باشى نيبه،
بهلكو نهوهيه تا ئىستاش وا دهزانىت دهبيت شوانى
ههبيت**

**هكورد نهومو نهو مهرجانه پر ناكاتهوه كه
سهريه خوڤوونى ههيهتى له سهري**

هئىعدامكردنى ئۆجهلان سوودى تيا نيبه بو توركييا

جهنگى لى بكات نهگه پشتگيرى خوى بۆ PKK نهوهستينيت. نهومو توركييا كه نهندامى ناتويه و بنكهى سهريازى نههريكى لتيه و له گهئ نيسرائيل هاوكارىي ههيه، دهتوانيت بهگژ سوويادا بچيت. به پيچهوانهئ توركيياوه، سووريا، داوى ههلوهشانهوهئ سوؤقيهت، بيشته ماوهتهوه و ناچيته شهريكهوه دۆراندنى مسۆگه بئت. بويه رۆژى ۱۰/۲۱/۱۹۹۸، له ريكهوتنىكى سووريا و توركيادا دهركهوت كه سووريا دهبيت دهست له PKK ههئ بگرتت و سهريكهكهئ له ولات دهر بكات.

بهم پييه: سالى ۱۹۷۹ عهبدولا ئۆجهلان بۆ دهسپيكردنئ جولانهوهيهكى چهكدارىي له دهرگاي توركيياوه چووه سووياوه. پاش ۱۹سال بۆ كوژانهوهئ ههمان جولانهوه له دهرگاي روسياوه له سووريا دهركرايه دهرهوه. ئايا جولانهوهيهك به پشتگيرى سووريا

نهوتيان ههيه. ئيمه داوى نهوتيان لى ناكهين و نهوانيش نايى داواي ناومان لى بكهئ (۴).

سووريا دهبيت سهريهشه بۆ حكومهتى توركيىي دروست بكات. كيشهئ كورديش له توركيادا وزهيهكى زۆرى تيادايه بۆ نهوهئ بهكار بهئيرت دزى حكومهتى توركيىي. نهمه دهرگاي كردهوه بۆ عهبدولا ئۆجهلان كه بتوانيت سووريا و ناوچهئ دهسهلاتى سووريا له لوپنان بكات به بنكهئ خوى و لهويوه سالى ۱۹۸۴ جولانهوه چهكداريهكهئ بخاته گه. ئاكامى شهري نيوانى PKK و حكومهتى توركيىي باس دهكرت به

وينهئ جهلال تالهبانى و مهسعود بارزانى له گهئ مادهلئين ئۆلبرايهت (وهزيرى دهرهوهئ نههريكى)

دهستى پى كرديت به ههولئ توركييا دهتوانيت بكوژيتهوه؟

يهكخستنى پارتى و يهكيتى له واشنتون

سالى ۱۹۹۲ يهكيتى و پارتى، پاش نهوهئ له پهلهمانهكهياندا بپاريان لهسه دا، بهجووت هتريشان كرده سهر PKK. له مانگى (۵) سالى (۱۹۹۴) دا نه دوو هيزه كهوتنهوه شهري دزى يهكترى. دهسهلاتدارانى حكومهتى توركيىي ههيشه نهوهيان دووپات كردتهوه كه شهري نيوانى نه دوو هيزه بوته هوى نهوهئ بو شايهك دروست بكات كه PKK سوودى لى وه بگرتت. بويه حكومهتى توركيىي ههيشه بهرزهوهندي له دهستپهردانى نه دوو هيزه دا ههبووه. چ بۆ يهكخستيان بۆ ليدانى PKK چ بۆ ناويزيان به مهبهستى دهسهتالئى پارتى بۆ شهري PKK. بۆ نمونه: پارتى له مانگى (۲) ي ۱۹۹۵ و له (۱۴/۵/۱۹۹۷) دا و له مانگى (۱۰) ي ۱۹۹۷ و مانگى (۵) ي (۱۹۹۸) دا بۆ شهري دزى PKK له گهئ سوپاي توركييدا له باشوورى كوردستاندا بهشار بووه (۶).

ولاته يهكگرتوهكانى نههريكا، كه پشتگرى توركييايه و ناوى (PKK) ي خستوته ليستهئ رسمىي تيرۆريستانهوه، رۆژى ۱۷/۹/۱۹۹۸، ههردو سهرهيز (جهلال تالهبانى و مهسعود بارزانى) ي له واشنتون له وهزارمئى دهرهوهئ كۆ كردهوه بوتهوهئ

كوشتنى ۲۰۰۰ كهس و سووتانى ههزارهها گوند و مايهئ زيانى ئابوورى و كزمهلايهتى له توركيادا. پياو واى ديتته بهرچاو كه سووريا ويستووويهتى توركييا رابكيشت بۆ سهري ميژى گفتوكۆيهك كه جولانهوهئ چهكدارىي كورد له توركيادا بگوژيتهوه به دهسكهوت بۆ خوى. بهلام ئايا شتى وا دهتوانيت روو بدات؟ بۆ نههش وهلامى ميژوويى سهردهم ههيه.

ريكهوتنى دوو لايهن و دۆراندنى كورد

رۆژى ۱۲/۲/۱۹۷۵، داوى ريكهوتنى ئيران و عيراق له جهزانير، شاي ئيران به مهلا مستهفا دهليت: كيشهئ خومان له گهئ عيراق، كه ۴۲ سالى خاياند، نههيشته. كاتيك دوو لايهنيش ريك دهكهوون، لايهنى ستيهه كه ئيهون يانى كوردهكان، دهيدۆرين (۵). بهلام نهوهئ شاي ئيران له ريكهوتنى جهزانيردا به ناشبهتالپيكردن به جولانهوهئ كورد سالى ۱۹۷۵ له عيراقى وهر گرت، بۆ سووريا سالى ۱۹۹۸ نهلوا. نهومو سووريا دهسهلاتى ناشكيت بهسهر توركيادا. بويه سووريا به فشارى PKK نهيتوانى حكومهتى توركيىي رابكيشت بۆ سهرميژيك جولانهوهئ كوردى له سهري بگوژيتهوه به دهسكهوتيك بۆ خوى. بهلام توانى توركييا بهريت بهرهو نهوهئ كه سوپاي لى بهئيتته سهري سنوور و ههريشهئ

به شایه تیبی نوینتری نه مریکی دافید ویلج (David Welch) به یانی رینگه و تینک مۆر بکن. له م رینگه و تینامه یه دا سه ره یز مه کان جه خت له سه ره یه کیتی خاکی عیراق ده کهن و ده نووسن که بی هیچ دوولیه که به سنووری دهولته عیراق رازین و به لئینی نه وه دهن که ری له پدیشیلی نه و سنووره بگرن که له لایهن تیرۆرپستان یان هر که سیتی دیکه وه ده کريت. نه و لیژنه هاویه شهی که درووستی ده کهن، له وه دلنیا ده کهنه وه که هر دوو هیز بۆ رگرتن له به زاندنی سنووری تورکیا و ئیران له لایهن تیرۆرپستانه وه، هاوکارن و ده بیت لیژنه که رینگا له و تیرۆرپستانه بگريت که له و سنووران وه ده په رنه وه. هر وه ها له کۆتایی به یان نامه که دا هر دوو سه ره یزی ناویرا و نه وه دهرده برن که کۆبوونه وهی داها تووی نه قهره، به به هیز کردنی ئاسایش له سنووری عیراقدا، بۆ دابین کردنی سنوور و نه هیشتنی تیرۆر ده بیت.

هاوژمه مان، ۱۹ رۆژ دواي رینگه و تینامه که ی پارتی و یه کیتی، رۆژی ۱۰/۶/۱۹۹۸، تورکیا که پیشتر سوپای بردبووه سه ر سنوور، مۆلتهی که سانی سوپای دامه زراوی نیوانی تورکیا و سوپای هه ل و هسانه وه و دوا هر مه شهی خۆی به رامبه ر به سوپا راگه یاند.

رۆژی ۱۰/۱۲/۱۰ دهنگو یاسی به جیه هیشتنی سوپای ئۆجه لان بۆ بووه ره و رۆژی (۱۰/۱۹) ش ئۆجه لان رای گه یاند که سوپای به جیه هیشتنه وه. رۆژی ۱۱/۱۲ له فرۆکه خانه ی ئیتالیا ئۆجه لان گه را. ئۆجه لان، که باشووری کوردستان نزیکترین شوین بوو لێوه ی، زۆر دور بوو روو بکاته نه وێ.

PKK له نیوانی هه ولیر و نه ره یز بیدیا

گه شته هه ولیری سوپای تورکی و پارتی له (۱۹۹۷/۵/۱۴) دا بۆ لیدانی PKK سه ر که و تینکی گه ره بوو بۆ حکومه تی تورکی و داگیرکه رانی کوردستان. جگه له وهی که حکومه تی تورکی بیباکانه چنگی گه یشته شاریکی کوردستان و دهرسیکی میژوویی چاوشکینی خه لکی کوردی دادا که کاریگه ریی خۆی به جی دینیت، غه در لیکراویی و بیما فیی خه لکی کوردیشی پیشان دا که سوپای داگیرکه ریکی وه کو تورکیا به ناویدا سه ره یستانه تی ده په ریت به بی نه وهی کاردانه وه یه کی سه رووشتی لی ببینریت و له شی به م کاره پیسه لیریک بکات. نه مه به پێچه وانه ی مندالانی فه له ستینی که به رد ده گرنه سوپای ئیسه رانیلی، یان چینی که له سه ر به هه له بۆمبارانی سه فارمتیان له لایهن ناتۆوه له یۆگۆسلافیا ده یکن به هه را. دیاره نه مه ش ئاکامی ناپاکیی نه ته وایه تی و مرۆفایه تی میژوویی هیزمه کانی باشووری کوردستانه که توانیویه تی کاردانه وه ی به رگه رییانه ی سه رووشتی له خه لکه که به سرتنه وه. نه م کاردانه وه به رگه ریه ی که به دژایه تی دهره کی به هیزتر ده بیت، دوژمنان ده توانن له رینگی به کاره ی تانی کورده که خۆیه وه له سه ره وه لئی بدن و نه خۆشی بخن. راوی PKK له لایهن حکومه تی تورکیا وه که له کوردستانی عیراق به هاوکاری هه ردو هیزی پارتی و یه کیتی دهستی پێ کرد و به جیه هیشتنی سوپا و گه یشته نه وروپای ئۆجه لان کۆتایی پێ نه هات. دادگای ئیتالیا، که سیستیمی دادیان رینگا نادات که سیک ته سلیم بکاته وه به ولاتیک که سزای نیعدامی هه بیت، رۆژی ۱۱/ ۲۸ داوانامه ی حکومه تی تورکی ره ت کرده وه که داواي ته سلیم کردنه وه ی ئۆجه لانی ده کرد به تورکیا. هر هه مان رۆژ، کۆمه لیک تورک له سه تۆکه یۆلم به خۆپیشاندانیک له به رده می سه فارته ی ئیتالیا دا داواي نارینه وه ی ئۆجه لانیان کرد بۆ تورکیا. نه م تورکانه لافیتیه کیان هه لگرتبوو که لئی نووسرا بوو "سپاگیتیه که تان پیس مه که ن" خۆپیشاندانه که رینخراوی تورک-سویدی سپۆنگا رینکی خست بوو. پارتیش

به ناوی وه زیری دادیه وه نامه یه کی سه ل رۆژ لیدراوی (۱۹۹۸/۱۲/۱۱) ی دا به وه زیری دادی ئیتالی که تیایدا (PKK) ی تاوانبار کردووه به تیرۆر، وێرانکاری، فراندن و نازاردانی خه لکی مه دنی (ته ماشای ده فی نامه که بکه له م ژماره یه دا).

له تورکیا له دهره وه ی تورکیا خۆپیشاندان و نارهبازی و بۆیکۆتی کۆمپانیاکانی ئیتالیا بۆ ته سلیم کردنه وه ی ئۆجه لان له لایهن تورکه وه دهستی پێ کرد. تیکستی (TV) ی سویدی رۆژی ۱۲/۴ نووسیبوو: "وه زیری پیشه سازی ئیتالیا له ماوه یه کی کورتدا ده جیت بۆ تورکیا بۆ نه وه ی گه فته و گۆ بکات دهرباره ی نه و مانلیگرتنه به فراوانه ی له تورکیا دهستی پێ کردووه به رامبه ر به که لویه لی ئیتالی. زۆر له تورکه کان، له ناره زایاندا دهرباره ی نه دانه وه ی ئۆجه لان به تورکیا، ئاماده نین که لویه لی ئیتالی بگرن. وه زاره تی پیشه سازی له رۆم خه ریکی ریکخستنی دانیشتنیکه له نیوانی وه زیری پیشه سازی و کاربه ده ستانی تورکدا. زۆر له کۆمپانیاکان، له وانه فیات، بینیتۆن پیرلی، به ر نه و مانلیگرتنه نا ره سمیه ی تورکیا که وتوون (۷).

رۆژی ۱۲/۱ سه ر رۆکوه زیرانی ئیتالیا له پڕۆگرامیکی رادیو دا ئۆجه لانی ناو برد به "تیرۆرست" و روونی کرده وه که ئیستا ده جیته ژووره وه بۆ نه وه ی مه حکه مه یه ک پیک به یتیت که له و ده عوایانه بکۆلته وه که له سه ر ئۆجه لانه. هر وه ها وتی: "ئیمه پیویسته له هه موو توانایه ک بکۆلته وه بۆ نه وه ی مه حکه مه ی ئۆجه لان دادپه رهرانه بیت، دوویاتی ده که مه وه: مه حکه مه یه کی دادپه رهرانه". نه مه ی له پڕۆگرامیکی رادیو دا وت، که گوێگران ده یان توانی به شداری بکن (۸).

عه بدولا ئۆجه لانیش که پیشتر ئاماده یی خۆی پیشان دا بوو بۆ وه ستان له به رده می دادگایه کدا، رۆژی ۱۲/۷ له رۆژنامه ی لا ستامپا (La Stampa) ی ئیتالیایدا، دوویاتی کرده وه که ئاماده یه له به رده می مه حکه مه ی جیه انییدا بووه ستیت. نه وه شی خسته سه ر که چ تورکیا و چ نه و ده ولته نه ی که به چه ک یارمه تی تورکیایان داوه. له پیش هه موویانه وه نه لمانیا، ده بیت رابکیشرتنه به رده می دادگا. ئۆجه لان و تیبووی با نه و سا بزانی کن تاوانبار، ئیمه یان تورکیا (۹). به لام نه وروپا، که ئارمایی ولاته یه کگرتووه کانی نه مه ریکا له پشتیبه وه وه ستاوه، ئاسان نییه بتوانیت دادگایه ک دانیت بۆ ئۆجه لان که ئاکامی سیاسی هه بیت و مه ترسی نه وه ی هه بیت که کیشه ی کورد بخاته حسابی سیاسیبه وه؟ به تاییه تی له م کاته دا که تورکیا له گه ل ولاتانی تری ناتۆدا، له بۆمبارانی یۆگۆسلافیا دا به شداره. بۆیه ئاسایی بوو هه واله کان نه وه پیشان بدن که کیشه ی ئۆجه لان به ره مو به تده رتکی تر ده روات. دواي ۱۲ رۆژ تپه رپوون به سه ر ناو بردنی مه حکه مه دادپه رهرانه که ی سه ره کوهریزانی ئیتالیا دا، به پتی ته له فیزیۆنی سویدی رۆژی ۱۲/۱۲/۱۹۹۸ عه بدولا ئۆجه لان له ته له فیزیۆنی (Med-TV) دا پیشمه رگه کانی خۆی به پیاو کوژ ده چوینتی و وای دهرده بریت که نه مه ۱۵ سه له به قسه ی نه و نارۆن به رتیه و نه گه ر خۆیان نه گۆرن نه و نه واز له سه ر کرده یی دینیت. هر وه ها له هه مان کاتدا ته له فیزیۆنی سویدی نووسیبوو که نه مرۆ رۆژی ۱۲/۱۴ هه شت هه زار کورد بۆ پشتگیری ئۆجه لان ده ستیان به مانگرتن له خواردن کردووه و چه تده نارهبازیه کی تری له م بابته دهستی پێ کردووه (۱۰). به پتی رۆژنامه ی داگنس نه یه تهری سویدییش (DN) رۆژی ۱۲/۱۵ ئۆجه لان له ته له فوندا له گه ل Med-TV ئیواره ی ۱۲/۱۲ به پیشمه رگه کانی را ده گه یه تیت که چه ک دانین و هر چیه کیان له توانا دایه بیکن بۆ نه وه ی چاره سه رتکی سیاسی بدۆزنه وه بۆ شه ره که (۱۱). به لام چاره سه ری سیاسی هه رگیز له دهستی کوردا نه بووه. ئۆجه لان پیش نه وه ش له سوپا دهر

شیخ مه‌حمود: دادگای هیج داگیرکه‌ریک ره‌وایی دادگاییکردنی نییه

ته‌نہا ریگا بۆی به‌پیلنه‌وه ریگای نه‌یریۆبی و تورکیا بیت. ولاتانی نه‌وروی توانیان خۆیان له‌ سکاندالێکی یاسایی پیا‌ریزن، به‌لام گرتنی ئۆجه‌لان مورالی سیاسییان دمخاته‌ به‌ر پرسیار. ئەمه‌ کام نه‌ورویا بوو که به‌سەر مافی په‌نابه‌ریی و دادگای نه‌وروییدا سه‌رۆکی پارێتکی کورد ده‌که‌وتنه‌وه ده‌ستی نه‌و حکومه‌ته‌ی که له‌ ده‌ستی رای کردووه؟ حکومه‌تێک که سه‌ربازه‌کانی وێنه‌ به‌ سه‌ری به‌راوی کورده‌وه ده‌گرن. حکومه‌تێک که خاکی میلیه‌تیکێ تری داگیرکردووه و نایه‌لیت خه‌لکه‌که‌ی زمانی زکماکی خۆیان به‌کار به‌پێن و دان به‌ بوونی سروشتییاندا نانیته؟ ئایا ولاتانی نه‌ورویا هه‌لوێستییان چی بوو به‌رامبه‌ر فراندنی ئۆجه‌لان بۆ نه‌و ولاته‌ی که لێی هه‌له‌اتوووه و هه‌زاره‌ها کس له‌وتوه په‌نابه‌ریی سیاسی له‌ ده‌ست نه‌م ولاته‌ لای خۆیان وه‌ر گرتووه؟

تیکستی ته‌له‌فیزیۆنی سویدی له‌ژێر نه‌م ناریشانه‌دا "مه‌حکه‌مه‌ داوای دادپه‌روه‌ریی ده‌کات بۆ ئۆجه‌لان" نووسی که مه‌حکه‌مه‌ی نه‌ورویا بۆ مافه‌ مرۆفایه‌تییه‌کان داوا له‌ تورکیا ده‌کات که هه‌لسوکه‌وتیکی دادپه‌رانه‌ له‌گه‌ڵ ئۆجه‌لان له‌ مه‌حکه‌مه‌دا بنوێنیت. هه‌روه‌ها مه‌حکه‌مه‌ داوای کرد که پارێزهره‌کانی ئۆجه‌لان به‌ ته‌واوی بۆیان هه‌بیت ئۆجه‌لان بیین. به‌لام ئایا دادگایه‌ک تورکیا دا‌یبنیت بۆ ئۆجه‌لان چ دادگایه‌که و نه‌و نه‌ورویا به‌ خۆی کێیه؟ وه‌لامی میژوویمان بۆ نه‌م دوو نه‌م پرسیاره‌ش هه‌یه.

شیخ مه‌حمود پاش نه‌وه‌ی له‌ شه‌ری ده‌ریه‌ندی بازایاندا به‌ دیلی ده‌گیریت و ده‌نێردیت بۆ به‌غداد، رۆژی ۱۹۱۹/۷/۲۵ به‌وه‌ تاوانبار ده‌کریته‌ که رووبه‌رووی ئینگلیز بۆته‌وه و به‌یداخی به‌ریتانیی داگرتوووه و له‌ شوێنیدا به‌یداخی حکومه‌ته‌ی کوردی چه‌قاندوووه. ره‌فیق حیلمی ده‌لیت: "نه‌و تاوانانه‌ی که درابوونه‌ پال شیخ مه‌حمود بریتی بوون له‌ ماتهی خواره‌وه:

- ۱- راستبوونه‌وه و رووبه‌رووبوونه‌وه‌ی چه‌کدارانه‌ به‌رامبه‌ر به‌ریتانیی که‌وره و رزاندنی خۆنیکی زۆر.
- ۲- داگرتنی به‌یداخی حکومه‌ته‌ی به‌ریتانیی که‌وره و دراندنی هه‌لکردنی به‌یداخی کوردستان.

شیخ مه‌حمود ملی نه‌داوه‌ پارێزه‌ری بۆ دا‌بنین و به‌رامبه‌ر به‌و تاوانانه‌ی که درابوووه‌ پالی و له‌ مه‌حکه‌مه‌که‌دا ده‌لیت:

"ئه‌ندامانی نه‌م مه‌حکه‌مه‌یه‌ له‌ دوژمنان پیکهاتوون. من خۆم به‌ تاوانبار نازانم هه‌تا پێویستم به‌ موخامی هه‌بیت. راستبوونه‌وه و راپه‌پینم به‌رامبه‌ر به‌ ره‌فتار و کرده‌وه‌ی نا‌ه‌وای ئینگلیز و ییبه‌لینییان بووه‌ به‌رامبه‌ر به‌ کورد. من بۆ پاراستنی ولات و سه‌ندنی مافی ره‌وای کورد به‌رامبه‌ر به‌ ئینگلیزی داگیرکه‌ر راست بوومه‌وه. چوونم به‌گژ هه‌زه‌کانی ئینگلیزدا به‌ نه‌رکی سه‌رشانی خۆم زانیوووه. من ئینگلیزه‌کان به‌ تاوانبار دانه‌نیم به‌رامبه‌ر به‌و خۆینه‌ی که رژاوه.

ره‌فیق حیلمی ده‌نوسیت: "به‌لام مه‌حکه‌مه‌ی عه‌سکه‌ریی به‌ریتانیی گوێی له‌مانه‌ نه‌گرت و به‌راست و درق شیخ مه‌حمودی موخاکه‌مه‌ کرد و بریاری خنکاندنێ درا".

ویلسنی حاکمی گشتی به‌ریتانیی که دژی نه‌وه‌ بووه‌ حوکمی کوشتنی شیخ مه‌حمود بگۆریت بۆ ده‌ سال و به‌ به‌ندیی بنێردیت بۆ هندستان ده‌نوسیت: "له‌ نه‌خۆشخانه‌ی به‌غداد چوومه‌ لای شیخ مه‌حمود و سه‌ریکم لێ دا. له‌ کاتی گه‌فتوگۆدا به‌بێ وه‌ستان و سلکردنه‌وه‌ پیتی وتم: نه‌ک دادگای عه‌سکه‌ری ئینگلیز به‌لکو هیج دادگایه‌کی تریش مافی نه‌وه‌ی نییه‌ موخاکه‌مه‌ی من بکات (۱۲).

شیخ مه‌حمود نه‌م هاواره‌ی بۆ خۆی نه‌کرد. باخی میلیه‌تیک هه‌موو کاتیک، یه‌کیکی وا ناگرت له‌به‌رده‌می مردندا و به‌ هیزی میژووێه‌ک نه‌م په‌نسه‌یبه‌مان بۆ تۆمار بکات: "دادگای هیج داگیرکه‌ریک ره‌وایی دادگاییکردنی نییه". نه‌مه‌ بیه‌زیی خۆمانه‌ که

بکریته‌ لای خۆیه‌وه‌ په‌کلایه‌نیی شه‌ری وه‌ستاندوووه و له‌ داوای سه‌ربه‌خۆییی دا‌ه‌زیوووه. به‌لام حکومه‌ته‌ی تورکیی له‌بهنه‌رته‌دا دان هه‌ر به‌ کورده‌دا نانیته‌ تا پتوانریت قسه‌ی له‌گه‌ڵدا بکریته. کۆمه‌لناسی تورک، ئیسمانیل بیتشکچی، له‌ سه‌ره‌تای نه‌وه‌ده‌هه‌کاندا وتویه‌تی تورکیا ئاماده‌یه‌ هه‌ر بۆ له‌ناویردنی عه‌بدوڵا ئۆجه‌لان هه‌موو بۆجه‌ی سالتیکی خۆی ته‌رخان بکات (۱۲).

داوای نه‌وه‌ی ئه‌لمانیی، که ئۆجه‌لان داواکراو بوو لێی، ره‌تی کردووه‌ ئۆجه‌لان وه‌ر بکریته، ده‌ر که‌وت که هیج دادگایه‌کی له‌ نه‌ورویا بۆ دانانین و نه‌مه‌ش نه‌وه‌ی پیشان ده‌دا که داواکردنی ته‌سلیمه‌کردنه‌وه‌ی ئۆجه‌لان له‌ لایه‌ن تورکیاوه‌ ته‌نها قسه‌ی به‌تال نییه‌ و بناغه‌یه‌کی هه‌یه. ئۆجه‌لان له‌ نه‌ورویا تاوانبار کرابوو به‌وه‌ی که ده‌ستی له‌ پیاوکه‌شتندا هه‌بوویته‌ له‌ نه‌ورویا.

رۆژی ۱۲/۱۵، عه‌بدوڵا ئۆجه‌لان هه‌ره‌شه‌ی کرد که ئیتالیا به‌جۆر دێلیته‌ نه‌گه‌ر مه‌سه‌له‌که‌ی چاره‌سه‌ریکی سیاسی بۆ نه‌دۆزیته‌وه. هه‌روه‌ها وتی که ترسی نه‌وه‌ی هه‌بووه‌ ده‌رکریته‌ بۆ ئه‌لبانیی که تورکیا ده‌توانیت هه‌یزی تابه‌ته‌ی بنێریت (۱۳). رۆژی ۱۶/۱/۱۹۹۹، ئیتالیا رایگه‌یاند که ئۆجه‌لان نه‌وتی به‌جیه‌په‌شتوووه. ئۆجه‌لان له‌ هه‌ولی دۆزینه‌وه‌ی په‌ناگه‌یه‌که‌دا داو شوێنی نیرووی بوو له‌ کینییا بوو. له‌وێ دریا‌هه‌ ده‌ست حکومه‌ته‌ی تورکیی و رۆژی ۱۶/۲/۱۹۹۹ له‌ فرۆکه‌یه‌که‌دا به‌ره‌و تورکیا، که دیار بوو تازه‌ به‌نج به‌ری دا‌بوو، چاوی به‌سه‌راوی له‌ناو ده‌ستی دوژمنیکی درهنده‌دا کردووه. عه‌بدوڵا ئۆجه‌لان وتی: "من تورکیا و که‌لی تورکییم خۆش ده‌وێت. ده‌مه‌وێت خه‌زمه‌تیان بکه‌م. نه‌گه‌ر بتوانم خه‌زمه‌تیان بکه‌م، رازی ده‌بم".

بۆ دوژمنی کورد کوردستان هه‌ر کوردستانه‌ له‌ هه‌ولێریت یان له‌ نه‌یروبی، بلند نه‌جه‌ویدی سه‌رۆکوهمیزان چنگی خۆتیاوی به‌رز ده‌کاتوه‌ و ده‌ستی درێژیمان بۆ ده‌رسداندنیکێ تر پیشان ده‌دات و ده‌لیت: "هه‌موو لایه‌ک ده‌بیت له‌وه‌ تێ بگات که که‌س ناتوانیت به‌رامبه‌ر به‌ ده‌وله‌ته‌که‌مان بووه‌ستیته‌وه‌ و که‌س به‌ تیرۆزی جیاخوازی ناتوانیت به‌هیچ یگان له‌ تورکیا، هه‌روه‌ها سه‌رکه‌وته‌ی خۆی له‌سه‌ر حسایی کورد پیشان ده‌دا و ده‌لیت: "نیمه‌ به‌لێنی نه‌وه‌مان دا‌بوو که حکومه‌ت ئۆجه‌لان بگرن و وا گه‌فته‌که‌ی خۆمان برده‌ سه‌ر".

شیخ مه‌حمود نه‌و هاواره‌ی بۆ خۆی نه‌کرد

شای ئێران له‌ هه‌فتاکاندا شیخ شه‌هاب و هاوڕیکانی ته‌سلیم کردووه‌ به‌ عێراق. حکومه‌ته‌ی ئێران هه‌رچه‌نده‌ داگیرکه‌ریکی کوردستان بوو، به‌لام جیگای چاوه‌روانیی نه‌بوو ده‌سته‌یه‌ک په‌نابه‌ر بداته‌وه‌ ده‌ست نه‌و ولاته‌ی لێی هه‌له‌هاتوون. حکومه‌ته‌ی عێراق شیخ شه‌هاب و چه‌عفر و نه‌وه‌ری ئه‌ده‌ام کرد.

سیستیمی دادی هیج ولاتیکی نه‌ورویا ریگای به‌وه‌ نه‌ده‌دا حکومه‌ته‌که‌ی عه‌بدوڵا ئۆجه‌لان راسته‌وخۆ ته‌سلیمی تورکیا بکاتوه. سیستیمی سیاسی هیجیشیان نه‌وه‌نده‌ له‌ داو نییه‌ بواری نه‌وه‌ بدات له‌ ناوچه‌ی خۆیدا ئه‌سه‌نه‌ به‌ سنووری پارێزه‌راوی ولاته‌که‌ی بکریته‌ و ئۆجه‌لان له‌سه‌ر خاکی نه‌و بفرێنریت. به‌لام حکومه‌ته‌کانی نه‌ورویا توانیان ده‌رگا‌کانیان له‌سه‌ر ئۆجه‌لان داخه‌ن،

ناتوانین بچینه ژیر باری ئو ئهركهوه كه شيخ مهحمود ههشتا سال له موبه بۆي تۆمار كردين. ئهركيك كه بهدرژايي ئو ههشتا ساله له ژير چندين پرۆياگنده و بهناوي ئايدۆلۆجی و فكرهوه خۆل دمكریت بهسهریا. تازه به تازه كورد ميژوونوسی ناسراوی كهمال مهزههر له ژير دمهسلاتی عهلی حهسهن مهجیدهوه داوای لیبوردن له سیمبولیكى ناپاکی نهتهواپهتی كورد "موشیری حهسهی سلیمان" دهكات و به بیرى قولى بهردهقارهمان دهكات به تاشبهرد.

ولاتانی ئهروپیی، كه بهریتانیا زلهیژیتکیتی، داوی ۸۰ سال له م رووداوه میژوویییهوه وای داناوه كه دمهسلاتی داگیركه، كه به پتی پرهنسیپی شیخ مهحمود رهوایی دادگاییکردنی نییه، دادگاییهکی دادپهروهانهی ئۆجهلان یكات. PKK له خاکی كوردستاندا شهپی كردهوه و دمهسلاتی تورکیا كه كوردستان بهچی ناهیلیت له بهرئهوه نییه كه PKK دیموكرات نییه و ناتوانیت كۆمهلگای كوردستان باش بهریت بهرپوه. بهلگو له بهر ئهوهیه كه خۆی دمهسلاتیکی نارهوا و تاوانكاره. تیرۆر و توندپهوی PKK نیشاندهری ئهواره كۆمهلاپهتی و كۆلتورییهیه كه داگیرکردنی كوردستان دروستی كردهوه و لاپهنتیكى زۆلموزۆری حكومهتانی تورك دهر دمخات.

عهبدولا ئۆجهلان له داوی هاتنه دهرهوهی له سووریا و له ناو پرۆسیسی مهحكهمهی تورکییدا، سه بهسهست له وهی به داوی دهرکردنی ژبانی خۆیدا یگهریت یان نوینه رایهتی كیشهی كورد یكات، گرنگه بۆ ئیتمه وهكو پرهنسیپی یهكهم ئهوهمان له بهرچا و بیت كه: مهحكهمهی دمهسلاتی داگیركه به چاك و به خراب رهوایی بریاردانی نییه. ئه مهش سه رچاوه له و راستیییه سادهیهوه وهردهگریت كه "سه بهسهستی میللهتان دهسكوت نییه، مافیکی سروشتیییه". هه ر بۆیهش: "جیابوونهوه و بێكهیتانی حكومهتی سه بههخۆ مافیکی موئلهقه نهك نیسهبی". واته، چونكه ئه م مافه سه رچاوه له به نه هتیکی سروشتیییهوه وهردهگریت، رهوا نییه به خریته ژیر مه رجیكه وه كه سه رچاوهكهی ئایدولۆجی و فكر بیت. مه رجی وهكو ئه وهی كه بۆ نمونه پارته كۆمونیستهكان له بهرنامه كانیاندا دان به سه بههخۆیی كوردا دهئین، به لام به مه رجیك له گه له هندیك پێوانه ی خۆیاندا بیتهوه.

نیوهی ئه وهی لیمان روو ددهات خۆمان لئی بهر پر سیارین. ئه وهی لاپه نه كهی تر بهرام بهرمان ده یكات هه له به رهخنه ی لئ بگیریت، ده بیت تیی بگهین. ئه وهی بۆ رهخنه راسته ئه وهیه كه خۆمان ده یكهین. من وا ههست دهكهم كورد ئه مرۆ به گشتی به پیچه وانهی ئه مه وه ده جۆلیته وه. رهخنه له لاپه نه كهی تر ده گرئ و تیگه شتنی ههیه بۆ ئه وشتهی خۆی ده یكات و لای برارهیه. دووره له وهی پر سیار به رهو رووی خۆی یكاتره. ئه رۆ من خۆم كیم كه به م جۆره ناوم ده بهن؟ چۆنم كه به م شپه وهیه ده مبین؟ چی دهكهم كه ئاوا له گه لهما ده جۆلیته وه؟ ئیتمه خۆمان به گشتی چۆن ده جۆلیته وه، چی دهكهم و چی دهئین، به گشتی پابهندی كۆلتوره زاله كهیه (دهرباره ی ئه م كۆلتوره ته ماشای ژماره ۲ بكه). رۆزی ۱۹۹۹/۲/۲۰ نزیكی ۶۰۰ كورد له ستۆكهۆلم بۆ خۆپیشاندانێك كۆبوونه وه. سلوكانی زالی خۆپیشاندانه كه ئه مانه بوون: "كوردستان ئۆجهلان، ئۆجهلان كوردستان". هه روهها: "ئۆجهلان خهلكه و خه لكیش ئیتمهین". هیوادارم كوردیك هه بووبیت له قولا یی ئه م سلوكانانه تی گه شتیییت. پێش ئه وهی كۆتایی به وتارهكهم بێنم ده ئیتم: خۆپیشاندانه كه كوردستانی خسته سه ر ئۆجهلان و ئۆجلانیش له دهستی توركدا بوو. ئه مانه چی دهكهمین؟

كورد ئه مرۆ ئه وه مه رجانه پر ناكاته وه كه سه بههخۆبوونی هه یهتی له سه ری. كاره ساتی كورد ئه وه نییه كه شوانیکی باشی نییه، بهلگو ئه وهیه كه تا ئیستاش وا دهزانیته ده بی شوانی هه بیت.

چاره نووسی ئۆجهلان چیه؟

دوو فاكتهری سه رمکی له ئیعدامکردن و نهكردنی ئۆجهلاندا رۆل ده بینیت:

۱- نهاریت: ئۆجهلان به تاوانی ناپاکیی گهوره دراوه به دادگای تورکی و سزاكهی كه دادپرس له دادگادا داوای بۆ كردهوه ئیعدامه. جیهی جێكردنی ئه م یاسایه ده توانیت وزه له دواكه وتوویی و شۆڤینی توركه وه وه ر بگریت، زیاتر رق و تۆله ده گه یه نیت و سوودی تیا دا نییه بۆ تورکیا.

۲- ژیری: ئه م فاكته ره یان ده یه ویت ژیری یكات به بناغهی بریار. ئایا ئیعدامکردن و ئیعدامه كێرندی ئۆجهلان سوود یان زیانی چیه بۆ تورکیا؟ ئیعدامه كێرندی ئۆجهلان دوو سوودی ههیه بۆ تورکیا. یهكهم، هاریكار یكردنی ئۆجهلان وهكو خۆی ده لیت ده توانیت مه سه له كه بپێنیتته وه. دووهم، تورکیا كه له داوی سالی (۱۹۸۴) هوه كه سی ئیعدام نهكردوه، ده توانیت ئیعدامه كێرندی ئۆجهلان له بهردهمی ئه روپادا یكات به وه رهقه یهك به دهست خۆیه وه.

ئه م دوو فاكته ره كامیان به سه ر كامیاندا زال دهین، ئه وه زه مهن وهلامی ده داته وه. هه رچهنده مه سه له كه ئیعدام كێرندی، به لام نهكردنی مه حال نییه.

سه رچاوه پهراویز

- ۱- ژماره ی: ۱۹۹۹/۲/۲۰-۲، كۆفاری تیموسی سویدی (Tempus)
- ۲- ژماره ی: ۱۹۹۸/۱۰/۲۲، رۆژنامه ی داگنس نیه یته ری سویدی (DN)
- ۳- هیمن، ل: ۴، ژماره: ۲، كۆفاری كۆنتراك
- ۴- ل: ۸۲، ژماره: ۲، كۆفاری باسكار
- ۵- ل: ۸۹، الحزب الديموقراتی الكردستانی / اللجنة التحضيریه، تقییم مسیره الحركه الكردیه وانهارها والدرس والعبر المستخلصه منها.
- ۶- عومار شیخموس، ل: ۲، ۳، كۆفاری كۆنتراك
- ۷- رۆزی: ۱۹۹۸/۱۲/۴، تیكستی (TV) ی سویدی
- ۸- رۆزی ۱۹۹۸/۱۲/۱، تیكستی (TV) ی (۴) ی سویدی
- ۹- رۆزی ۱۹۹۸/۱۲/۷، تیكستی ته لیفیزۆنی (۴) ی سویدی
- ۱۰- رۆزی ۱۹۹۸/۱۲/۱۴، تیكستی (TV) ی سویدی
- ۱۱- ژماره ی: ۱۹۹۸/۱۲/۱۵، رۆژنامه ی داگنس نیه یته ری سویدی (DN)
- ۱۲- مه هاباد كوردی، سه رۆك ئابۆم چۆن ناسی، ژ: ۲۳، كۆفاری كزنگ
- ۱۳- مه مهد ره سه ل هاوار، ل: ۵۲۲، ۵۲۳، شیخ مهحمودی قاره مان و دهوله ته كهی خوارووی كوردستان.
- ۱۴- رۆزی ۱۹۹۸/۱۲/۱۵، تیكستی (TV) ی (۴) ی سویدی
- ۱۵- رۆزی ۱۹۹۹/۲/۵، تیكستی (TV) ی سویدی

**ئایا میژوو به بیرى قوول
دهنووسریتهوه؟**

وهلامیك بۆ د. كهمال مهزههر
دهرباره ی كیشه ی موشیری حهسه ی سلیمان

ژماره ی داها توو
نووسینی: ناله

پینج مانگی دیکه سه دهیهک تهراو ده بیت و سه دهی بیستویهک دهست پی دهکات. له راستیدا پینج مانگی دیکه سه رهتای ههزارسالی دیکه. له ئیستاوه، له جیهاندا ناوی ئه و مرۆفانه باس دهکرین که رۆلێکی گهورهیان له میژووی ئهم ههزارسالی مرۆفایه تیدا ههبووه. یه کێک له ناوانه ی که شایانی باسکردنه گالیلۆیه که سه رهرا ی ئه وهی دهیزانی کلێسا سزای دهدا، له سالی (1613) دا لایه نی کۆپه رنیکۆسی گرت که ده یگوت خۆر چه قی که ونه و زهوی یه کێک له ئه ئه ستیرانه ی که به ده وری خۆردا ده سوورپه ته وه. له سالی (1633) دا کلێسا گالیلۆی حوکم دا. له سالی (1993) دا، واته 360 سال داوی حوکمدانی گالیلۆ، کلێسا دانی به هه له کهیدا نا و ناوی گالیلۆی له لیسته ی رهشدا لایرد. رهنگه گالیلۆ و ئه نشتا ی و ماندیلا و هیندی ک که سی دیکه ی وه ک ئه وان خه لاتنی مرۆفی ههزارسالیان بیه نه وه. به رامبه ر به وان هیتله ر و هیندیکی دیکه رهنگه خه لاتنی گه و ره ترین زیان به مرۆفایه تی بیه نه وه.

ئه و هه لانه ی که بۆ میله ته تک هه لده که ون، هیندیکیان خۆی به ناگایه وه و هیندیکیان بارودۆخی گشتی دروستیان دهکات. میله ته ی کورد، له خوارووی کوردستان له داوی شه ری که ندا و سوودیان له و بارودۆخه گشتیه بینی که رژیمی عیراقی بیه یز کردبوو و هه لیکیان بۆ خۆیان ره خساند: راپه ی و داموده زنگای رژیمی عیراقییان له شه رهکاندا له بنه وه هه لته کاند. به داخه وه به رده وامی ئه و هه له میژووییه له دوو لایه نه وه ری لی کیرا: ئه و ریکخراوه کوردییانه ی که هه یج به رنامه یه کیان بۆ به یروه برندی ئه و ناوچه یه پی ته بوو، ده سه لاتیان گرته ده ست، دوومیش، رژیم هیرشی کرده سه ر شه رهکان و خه لکه که ی ئاواره کرد. ئه وه ی جپی ته وه سه ئه وه یه که وه درنانی دوو ملیۆن کورد و بۆمب باران کردنی شه رهکان هه لیک ی زۆر گه و ره تر ی بۆ کورد دروست کرد و مه سه له ی کوردی کرد به یه که م خا ل له سه ر خسته ی کاری زله یزه کان. ئه م هه له ش له بری ئه وه ی له لایه ن ئه و ریکخراوه کوردییانه وه، که به ناو "نۆینه رانی" کورد بوون، بقرۆزیته وه بۆ به ده سه ته ی نانی ده سه که و تیک ی گه و ره، هه ر به ساوایی ده ست و قاچی بپرا کاتیک سه رانی ریکخراوه کان بۆ ماچکردنی سه ددام له به غدا ریزیان گرت و ته له فیزیۆن و رۆژنامه ی جیهانی بلۆی کرده وه. له بری ئه وه ی داوای ئه وه بکه ن بچن له نه ته وه یه کگرتووه کان باسی مه سه له ی کورد بکه ن یان داوای ئه وه بکه ن که کوردیش نۆینه ریک ی هه بیت له نه ته وه یه کگرتووه کاند، سه رانی کورد مه سه له که یان پرده وه به رده می سه ددام. به لام ئه م کاره ی سه رانی ریکخراوه کوردیه کان چاره سه ری دوو ملیۆن کوردی ده ربه ده ری نه کرد بۆیه زله یزه کان زۆنیکیان دروست کردو خه لکیان هاندا که بگه یزته وه بۆ شه رهکان. دروستبوونی ئه و زۆنه سه ره را ی کاری چه ونی ریکخراوه کوردیه کان هه لیک ی زۆر گه و ره ی بۆ کورد دروست کرد: له سی شاری گه و ره ی کوردستاندا ده سه لاتنی رژیم لایرا و سه رباز و پۆلیسی رژیم نه مان. ریکخراوه ئیسانیه کان که وتنه بنیاتنانه وه ی گونده کوردیه کان، له هه مووی گرنگتر، فرۆکه ی گه و ره ترین زله یز پارێزگاریی زۆنه که ی ده کرد. به کورتی، سنووریک بۆ کورد له خوارووی کوردستان دروست کرا که تیدا، دوو له ده سه ته لاتنی رژیمی عیراقی، حوکمی خۆی بکات. له راستیدا به و کاره، نیمچه ده وه لته تک بۆ کورد دروست کرا که مه سه له ی کوردی به به رده وامی له ده زگای راگه یاندنی جیهانیدا هه شته وه. ئه و هه له میژووییه ئه مرۆ له کویت؟ ئه و ده سه ته لاته کوردییانه ی که له و زۆنه دا حوکمیان ده کرد هه یج لیپه رسراو یه کی نا بوو، سیاسی، سه ربازی له سه ر نه بوو، که چی ئه و هه له میژووییه یان کرده گه و ره ترین سووکایه تی به مه سه له ی کورد. ئه و هه لانه ی که دروست ده بن وه یان دروست ده کرین نرخیکی میژووی خۆیان هه یه، به لام له هه مووی گرنگتر ئه وه یه که هه موو هه لیک قوربانییه کی خۆی هه یه. هه تا هه له میژووییه که گه و ره تر بیت قوربانییه که شی گه و ره تر جه رگه برتر ده بیت. بۆیه نه قۆزتنه وه ی ئه و هه لانه ته نیا نه گونجاوی ریکخراو و لایه نه سیاسییه کان ناگه یه تیت، به لکو گه و ره ترین سووکایه تیشه به و قوربانیانه.

به پیتی هیندی ک له "میژوونووسانی" کورد، له نه روژی ئه م سالدا، میژووی کورد (2612) سالی پر کرده وه. ئه گه ر ئیمه ش بمانه ویت ناوی ئه و که سه انه بنووسین که کاره کانیان رۆلێکی گه و ره یان له میژووی کوردا بینیوه، ناوی ئه حمه ده خانی و شه ره فحانی به دلیسیمان به بیردا دیت که میژووی کوردییان نووسییه وه، شیخ مه حمودی نه مرمان به بیردا دیت که دانی به مه حکه مه ی ئینگلیزدا نه نا و ئالای کوردستانی هه لکرد، ق|ازی مه مه دمان به رده که ویتته وه که له پیناوی میله ته کهیدا په تی قه نارهی هه لپژارد، خیزانی به درخانه کانتان به بیردا دیت که ولاتانی ئه وروپا ده گه ران بۆ ئه وه ی مه سه له ی کورد به سیاسییه کانی ئه وروپا بناسین. به رامبه ر به و ناوانه سه رکرده ی ریکخراوه کانی باشووری کوردستانمان به بیردا دیت که له کاتیکدا دوو ملیۆن کورد به شاخه وه بوون و رۆزی به ده یان مندا ل له سه رما یان به نه خۆشی ده مردن، ئه وان له سه ره ی ماچکردنی سه ددام حسیندا له ریزی پێشه وه بوون. بیکه سی نه مر په نجا و پینج سال له مه و به ر ئه م هاواره ی کرد:

سه ده ی بیسته مه کورده غیره تی	له خه و راپه ره، هه ولتی هیممه تی
به سییه نه زانی، عیلم و سه نه عتی	سووکی هه تا که ی؟ ناوێ، حورمه تی
هۆش و بیرت بێ، پیاری ژیرت بێ	له جپی سه ره به ستی بۆ زنجیرت بێ؟

پینج مانگی دیکه له ده رگای سه ده ی بیستویهک ده ده ی که چی کورد هه شتا ده بی ئه و هاواره ی بیکه س بدات به گویتی خۆیدا. ئایا خه لکی کورد بیه رری له وه کـ درۆته وه کـ ه ده ویت سه ده ی دا هاتووی چۆن بیت؟

CONTACT

political Journal

Number 4

July 1999

If not believed in by its individuals, a nation never achieves statehood

In this issue:

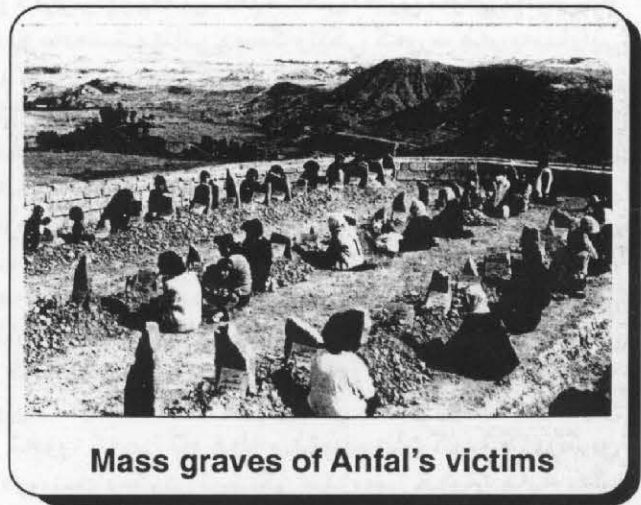
- *The failure of the Kurdish movements*
- *Kurdish journalism in southern Kurdistan*
- *Biological and Chemical weapons*
- *Memories from the battle field*
- *What does the news mean?*
- *Altash refugee camp in Rumadi*
- *Flying under a fake colour*
- *Read also about:*

.....Kurdish FlagYear 2000.....

.....interviews.....

Some of Iraq's chemical arsenal

Mass graves of Anfal's victims

Some quotes:

"Some Kurds know MedTV station as "a nation in the sky"" Diler Akrei, a senior MedTV official.

"The nature of the Kurdish movement is such that it neither can produce a national leader nor guarantee the Kurds their national rights" Nasir Hafid (see the article in this issue).

"I am nearly 50, so I am not so far from death. If I knew that my death had some meaning for peace, I would kill myself" Abdulla Ocalan in an interview conducted through his lawyer to the Italian newspaper (Rome daily La Repubblica).

"The death sentence was passed at the conclusion of a trial that violated both national law and international standards of a fair trial" The London-based Amnesty International about the "Ocalan-trial"